

IN MEMORIAM MGR DR J. M. J. A. HANSSEN

De Bisschop kwam. — De Bisschop ging.

— Hij kwam, zoals alleen een apostel komen kan: in de drang
van de Geest van het vuur.

— Hij ging, zoals alleen een gedrevene gaan kan: midden onder
de koortsige woeling van werk.

Had hij het zelf niet gegeven — we zouden hier het antwoord
schuldig blijven: „Sit nomen Domini benedictum”.

De balansen, door ons tevoren opgezet, kloppen niet steeds,
wij hebben ook immers maar de tijd, God heeft het nu,
gewichtige posten worden door ons vergeten en aan ongewichtige
daarentegen te grote waarde toegekend,
wij kijken te ver, waar we het dichtbij moesten zoeken,
als wij nog uitzien naar de middag, is de avond al gevallen.

WÁS ER — EN WIJ WISTEN HET NIET: VICIT IN BONO MALUM.

Geboren te Weert, 25 augustus 1906
5 april 1930, priester gewijd te Roermond
leraar Bisschoppelijk College te Weert, 1 sept. 1930
8 augustus 1935, M.O. Boekhouden K XII 2 Q
provisor Bisschoppelijk College, 1 september 1941
Directeur Bisschoppelijk College Weert, 15 juli 1942
1948 benoemd tot Officier in de Orde van Oranje Nassau
President van het Klein Seminarie Rolduc, 25 juli 1957.

P. J. A. MOORS

MGR DRS H. J. VAN DER MÜHLEN

Geboren te Aken, 19 mei 1887

8 maart 1913, priester gewijd te Roermond

in hetzelfde jaar benoemd te Rolduc

professor filosofie, 1915

6-11-1920, M.O. Staathuishoudkunde en Statistiek

31-10-1921, M.O. Staatsinrichting

Drs Staatswetenschappen te Nijmegen, 7-8-1928

Benoemd tot Directeur van Rolduc, 6 mei 1940

In 1946 President Klein Seminarie

18 november 1947, Geheim Kamerheer van Z.H. Paus Pius XII

29 april 1950, Officier in de Orde van Oranje Nassau

Ere-kanunnik van het Kathedrale Kapittel te Roermond 15 juli 1957

Emeritus te Kerkrade.

Immer zoek ik naar uw klare torens,
met mijn ogen zwenkend door het land,
immer loop ik in uw beeld verloren,
dromend als een kind aan moeders hand.

Immer zijt gij wijzer dan te voren,
immer schoner, immer meer verwant
aan de hemel, o gij uitverkoren
liefste stede, waar mijn hoop belandt.

En al ga ik door de verste straten
in een verre en gehaaste stad,
nimmer zal ik u geheel verlaten

want ik draag u mede in mijn hart.
En ik hoor u in mijn dromen praten,
liefste stemmen, die ik nooit vergat.

Tussen bomen rijst gij als een hoge,
onvergankelijke burcht van God,
met de glans van eeuwen overtoegen,
als een dwingend teken van ons lot.

Voeten in de aarde, onbewogen,
stijgt gij met uw torens, stijgt ge tot
in de hoge hemelen daarboven —
Langzaam raakt ge van u zelve vlot.

En ge drijft met alle wolken mede,
met de sterren eindeloos en wijd,
niet meer toebehorend aan het heden

en verlost van deze grauwe tijd;
Reeds bemint ge met een andre vrede
dan de aarde ooit u heeft bereid.

KRONIEK-ROLDUC

Zondag 1 september. Feestelijke rentrée van de heren in een Rolduc dat het stof van reparaties en verbouwingen heeft afgeschud. Divisies zusters zijn de laatste dagen het huis binnengezwermd, zich „gaandeweg” splitssend in regimenten voor schrob, boen of poets, deze in bataljons met bestemming gangen, kamers of slaapzalen. Het resultaat van deze actie mogen we vandaag aanschouwen: spiegelheldere stenen, en aalgladde houten vloeren, kraakzindelijke bedden en gordijnen.

Die goede zusters toch! Hartelijk dank! Nu gaan ze trachten het stof van vele wegen uit de vacatiepakken der heren te kloppen; iets dergelijks doen wij met onze ziel: de retraite begint. Twee dagen luisteren wij naar de sympathieke conferenties van Mgr. P. J. M. Jenneskens, in gewonen doen pastoordeken van Maastricht.

Aan de spanning na de ontslagaanvraag van President Van der Mühlen is reeds vroeg in de vakantie een eind gekomen. Mgr. Hanssen benoemt eind juli Directeur P. J. A. Moors van het Bisschoppelijk College, die wij hartelijk begroeten in zijn nieuwe functie. Het is de kroniekschrijver niet mogelijk alle

grote verdiensten van de scheidende President ook maar te schetsen in dit korte bestek. Moge een geschiedschrijver van het nieuwe Rolduc dit eens doen; hij mag dan met vrucht raadplegen de verscheidene artikelen die in de loop der jaren met zoveel waardering over zijn beleid gesproken hebben. Wij, Rolduciens, willen hem enkel toewensen dat God hem een onbezorgde rust moge gunnen na zijn afscheid.

Wie zou vermoed hebben dat Weert en Rolduc slechts stuivertje wisselden op hoog niveau? Niet de opvolger van onze tegenwoordige president, die in heerlijke onwetendheid dwaalde door verre landen. Als hij, onbewust van alle bisdommelijke telegrammen en brieven, 21 augustus op Rolduc terugkeert, overvalt hem het nieuws dat hij benoemd is tot directeur van het College in zijn geboortestad. Mhr. Coenen, wij zien u niet graag vertrekken. Leraar, biechtvader, directeur der congregatie, leider van Franse conversatie-clubs, redakteur van het Jaarboek, maar vooral goed vriend en collega, zo noemen wij u. Het spijt ons, u te moeten missen. In uw nieuwe ambt alle goeds wensen u heren en jongens.

3 september. In een besloten zitting stelt de nieuwe President zich voor aan de leraars-staf. Of moet de kroniekschrijver zeggen: presenteren de leraren zich aan de nieuwe president: „Present, kapitein, voor het nieuwe jaar”. Beide zijn van toepassing: wij luisteren gespannen naar zijn eerste officiële woorden; tegelijk getuigen wij van onze bereidheid bij monde van de senior.

We vernemen ook dat het Monseigneur behaagd heeft, Mhr. Hermens te benoemen tot hoofd van de filosofie.

4 september. Omstreeks het middaguur, nog voordat de leerlingen gangen en zalen vullen, wordt er op de bisschopszaal een receptie gehouden waarop velen uit Kerkrade en omstreken de nieuwe president van Rolduc komen begroeten. Gezien de snelle verbetering in de gezondheidstoestand van Mgr Van der Mühlen was deze receptie tevens bedoeld als een gelegenheid voor zijn vele vrienden, om afscheid te nemen. Tot zijn spijt moet de zieke hen op doktersadvies te-leurstellen.

Einde der vakantie! De oprit naar het verlaten huis is druk. Auto's rijden af en aan. Wij zien ze overstag gaan langs de gemillimeterde perken van het voorplein. Dan spitsen wij de oren, „om in de marmren hal 't geluid van naderende schreën te horen”. De President, geassisteerd door de 2 prefecten neemt bij de bel „de jonge lach en blos” in ontvangst. (Ziet chronicus daar niet één enkele traan?).

„Wijs is wie zonder tegenstreven
Gelaten zijn geluk ontzegt”

Gaande in gesloten rijen naar de eetzaal, hebben de jongelui gelegenheid de nieuwe surveillant te monstereen, door de bisschop op Rolduc benoemd: de Weleerw. Heer W. M. Lemmen (niet te verwarren met M. W. Lemmen, professor aan de filosofie).

6 september. Vrijdag, even over zeven in de morgen: Sjang vertrekt. Vrijwel niemand is er getuige van. Gisteren hebben wrede handen het kleine eigendom van een lid van het personeel op een vrachtwagen geladen. Na 55 jaren van toegewijde dienst wil hij in Tienraay rustige dagen gaan slijten. We zullen je missen, Jean Derix! Je blijmoedigheid, je tact, je kennis-van-alles-en-iedereen, die je er soms toe bracht heel bescheiden en vertrouwelijk raad te geven aan wie je meerderen waren. Studenten, oud-studenten en niet-Rolduciens zullen iets van dat thuis-

vriendelijke missen dat hun van achter het houten beschot in de portiersloge tegenkwam. De zusters zullen hun trouwe misdienaar missen die zijn traag-slepende antwoorden door het kleine kapelletje deed galmen. Moge God je nu reeds vergelden wat je voor Zijn huis gedaan hebt. Je opvolger staat gereed: Bart Somers. We wensen hem toe dat hij voor Rolduc hetzelfde moge betekenen als jij in al die jaren.

Tegen 6 uur ontvangt de President de nieuwelingen en eerste-gymmers bij de ingang van Klein-Rolduc. Telken jare wordt men geroerd, als men de novieten ziet. Dagelang staren ze je aan met een pakjesavond-gezicht, zo van vol-verwachting-klopt-ons-hart. Je kunt ze er zó uithalen, met hun houding van wie-zoet-is-krijgt-lekkers. De roe voor de stouten... je kunt er voorlopig bezems van binden! Hun broeken zullen er niet van slijten; wel van onze harde schoolbanken, veel broeken, totdat de toog dit kleedingstuk aan ons oog zal onttrekken — God weet bij hoevelen.

Als de deuren zich achter de kleinsten sluit, is Rolduc propvol: 486 leerlingen en 32 priesterleraren.

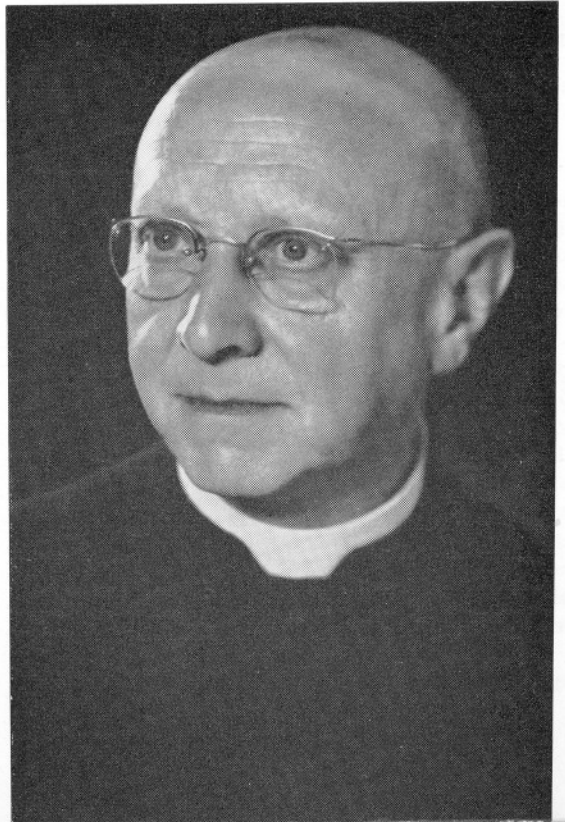
7 september. Ons bereikt het verblijdend bericht dat oud-president Van der Mühlen weer de H. Mis leest en zijn eerste wandeling maakt buiten de muren van het hospitaal.

8 september, zondag. Einde der retraite. Vandaag vindt de officiële begroeting van de President plaats door de leerlingen, mit Sang und Klang. Wim Raedts houdt namens de leerlingen een hartelijke toespraak. „De tegenzin waarmee het College van Weert U ziet vertrekken, is voor ons een reden, om U hartelijk welkom te heten.” Namens alle bewoners van Rolduc spreekt Mhr. Hermens. „Wij hebben een President” — aldus de spreker — „om er de pet voor in de lucht te gooien. Maar laat daarop volgen in dezelfde richting een gebed dat onze nieuwe president zijn rijk werk temidden van ons allen gedurende veel jaren mag blijven verrichten”. Daarna betrad Mhr. Moors vlugvoetig het toneel: „Ik zou willen dat u allen hier eens stond; het is een machtig gezicht: bijna 500 jonge mensen, gezond van ziel en lichaam, allen met hun eigen mogelijkheden en — vanzelfsprekend — beperkingen. Ontwikkel de eerste en ken de laatste”. Daartoe vroeg hij de medewerking van allen. Het

hartelijk applaus klonk als een belofte. We zongen tot slot uit volle borst Lève Rolduc. De nieuwe President zong het, flink hoorbaar — naar men ons verzekerde — mee, Mhr. Lemmens zweeg zichtbaar (uit onmacht), de nieuwelingen keken vreemd.

Bij een feest hoort een feestgave. De prefect zorgt voor een zeer geestige film: The Ladykillers, van Alex. Mackendrick, waarin, de titel ten spijt, de lady het er levend afbrengt en de geldrovers elkaar „killen”. Komische verwickelingen, spanning en geestigheid in overvloed, daarnaast treffende klank-effecten en suggestief camera-gebruik. Filmclub Lumière draait vooraf 2 alleraardigste voorfilmpjes: de parodie Germany Calling (Len Lye) en een film die we haast lieflijk voelen: Tell me if it hurts (R. Massingham); een bezoek bij de tandarts, vol dreiging, pijnkrampen en angstvisioenen.

9 september. Eerste lesdag! Even voor 9 uur begeven de heren zich naar de klaslokalen, waar zij alles in gereedheid brengen voor de ontvangst der leerlingen. Mhr. Timmermans, die van zijn in het vorige jaarboek gememoreerde sportieve inzinking nog niet is hersteld, heeft een „derde voet in het gaan” nodig. Er treden aan 2 nieuwe leken-

leraren: Drs. F. L. G. Stenten voor klassieken, en Ir. H. E. J. Schins, die op de eerste gymnasium Wiskunde gaat doceren en tevens de filosofie-lessen zal volgen. Kersverse Mhr. Lenders zal de Franse pap niet alleen kunnen verorberen, maar men heeft voor de eerste gymnasium de hand weten te leggen op 2 amateurs: Mhr. Janssen, die het leeuwenandeel van de restjes voor zijn rekening neemt, en Mhr. Wijnen. Mhr. Heijnen heeft Amerika (het echte!) nog niet verlaten en wordt vervangen. We verwachten hem morgen.

We missen de bekende figuur van Mhr. Reynen, die zich als emeritus gaat vestigen te Overbunde. Niemand — hijzelf evenmin — zal kunnen geloven dat hij inderdaad emeritus wordt. Zijn wetenschappelijke belangstelling en werk zal hij ongetwijfeld voortzetten en velen zullen er nog van mogen profiteren.

Na zoveel jaren werk op Rolduc zal 't afscheid hem niet licht vallen en zijn vele vrienden zullen hem node missen, maar zijn kamer ginds zal even gastvrij openstaan als zij hier altijd openstond. Nog vele aangename jaren!

10 september. De laatste weken van de vakantie hebben we gehoord van een venijnige griep die in Zuid-Limburg veel slachtoffers maakt. Men noemt ze Aziatisch. Weldra zal ze een epidemisch karakter krijgen, eerst in het zuiden, dan ook in het noorden des lands. Hoe het Rolduc verging, kunt U hier lezen. Ouderen onder de leraren zullen later zeggen dat ze nog nooit zo'n slachting hebben aangericht gezien binnen de oude muren.

Het begon onder de retraite. Op 7 september constateert onze medicus bij 10 bedblijvers A-griep. De symptomen zijn: keelpijn, hoofdpijn, verregaande misselijkheid en plotseling hoge koorts (39 tot 40 graden). Het recept: doorgaans 5 dagen in bed blijven en voorts de onvervangbare asperine. De gevolgen: gelukkig niets ernstigers dan enige dagen slapheid en hangerigheid. In argeloosheid wensen we hen vol medeleven beterschap. Zelfs de getallen 25 en 47 van de twee volgende dagen worden nog met een medelijdend glimlachje geïnkasseerd: er is nog geen reden, zich voor de algemene gang van zaken ongerust te maken. 10 september krijgt Rolduc hotel-allures: men brengt het dèjeuner op bed aan 105 leerlingen. Als de Bèta's van 6 gym laat in de

avond terugkeren van een bezoek aan Het Atoom, zien sommigen verdacht bleek; en dit voorwaar niet van de gedachte aan een dreigende atoomoorlog. De volgende dag stijgt de ziekte-curve schrikbarend: 160, en op 12 september moeten radeloze zusters 190 zieken verzorgen. Zij roepen om assistentie: Heren Filosofen rijden het eten over de slaapzalen en stappen van bed tot bed met asperine en water. Als zij vallen voor de niemand-ontziende zeis, staan anderen klaar om het werk van barmhartigheid over te nemen, tot de filosofie-klassen gedund lijken als na een spervuur en lesgeven onmogelijk wordt.

Nog is het leraren-korps onaangetast. Nauwlettend tast het gezonde deel der jeugd met zijn blikken het gelaat der heren af, om de eerste symptomen van de griep te ontdekken. Dan komt plotseling het bericht: de prefect is gesneuveld! Het hek is van de dam! Gewillig volgen Mhr. Beiten en Mhr. Van Loo, en de dikke bouffante om de hals van Mhr. Schins doet de eerste-gymmers wredelijk het ergste hopen.

We staan alsmaar later op, lessen en studies worden alsmaar korter. 13 en 14 september bereikt de epidemie haar hoogtepunt: respectievelijk met 215 en 220 slachtoffers. Mhr. Schins is eindelijk bezweken, Mhr. Poulssen in alle stilte ook. Father Heijnen, die juist teruggekeerd is uit de States, legt het moede hoofd neer. Sleutelposities worden aangetast: er zijn geen kosters meer, de ziekenzusters volgen het voorbeeld van hun patiënten, het prefectschap van Groot-Rolduc hinkt al minder kranig op zijn ene been. Veel klassen zijn meer dan gehalveerd, in de eetzaal blijven lange enden on-

gedekt. Als dan de ene helft van de zusters het bed moet houden, en de andere de materiële verzorging van zieken en gezonden onmogelijk meer aan kan, worden allen ingeschakeld: we maken zelf onze bedden op, en de lagere klassen helpen mee bij de (gelukkig machinale) afwas. Het is: pompen of verdrinken!

Maar we houden het, zij het met moeite. 15, 16, 17 september loopt het aantal zieken terug: 172, 120, 50. Het begint weer levendig te worden op de slaapzalen, het herstel is hoorbaar. Dan, bij het ruimen van het getij, verlaat de kapitein de brug: de president kan zich onder de slachtoffers rekenen. Maar de ziekte ebt weg, de klassen vullen zich, de gedrukte stemming verdwijnt, het huis weerklinkt weer van de energie-ontladingen der jeugd. En eindelijk, maandag 23 september krijgt het onderwijs weer vat op de jongelui, met kille greep! Toch nog lekker enkele dagen uitslapen!

12 september. Valt nog te vermelden dat Gerrit van Osch een handgranaat vindt. Onbekend met dit relict uit de oorlog, frunnikt hij er aan. Gelukkig gebeurt er geen ongeluk, zodat we enkel heerlijk schrikken, als het verhaal verteld wordt.

22 september. We zijn getuige van een grote nederlaag van Roda Sport tegen H.V.C. Ons eigen veld is na de zware regens van de laatste weken volkomen onbespeelbaar. Tegen de avond drenst de regen weer neer, zodat de Verkenner van de Holz, die vandaag hun 25-jarig bestaan vieren, hun kampvuur zonder vuur in de aula moeten houden.

26 september. In de nachtsille middaguren wordt de noordergang plotseling opgeschrikt door een hevig geklop. Met vraagtekens in de blikken verschijnen de weinige bewoners aan hun deuren. Men hoort de verzuchting: alwéér verbouwing! 's Avonds verschijnt Mhr. Timmermans in het openbaar zonder gipsen voet-stuk.

Onder grote vreugde wordt heel Rolduc vandaag en de twee volgende dagen door-

gelicht: de Heren, de jongens (natuurlijk onder de lessen), de zusters, het personeel en de vrouwelijke hulp-in-de-huishouding. Ondanks hevig turen vindt Dr. Appelman geen vlekje in ons; we zijn brandschoon.

Weet U dat zuster Peregrine vandaag 70 jaar wordt?

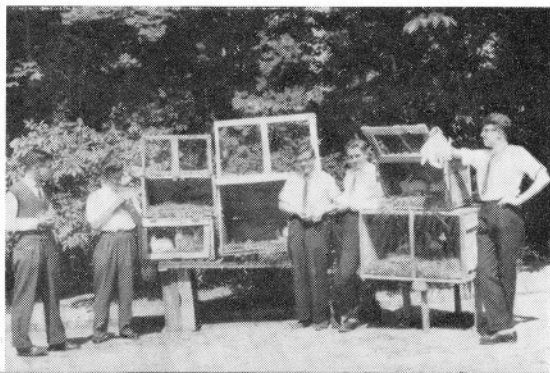
29 september. Niet vanwege de Kerkraadse kermis draait vanavond de film Die Letzte Brücke. Een verrassing van onze filmclub; we betalen heuse entree, en nemen dan onze vaste plaats in. Het jeugdige publiek is voor

de partisanen, tegen de Duitsers en voor Maria Schell als de heldhaftige dokter-verpleegster.

1 oktober. We ademen op, nu september voorbij is. Niets dan regen en storm gehad. Het was bij de konijnen af! Een grappenmaker vond het de natste maand sinds... augustus. Tot vandaag toe is alle buitensport en buitengymnastiek onmogelijk geweest.

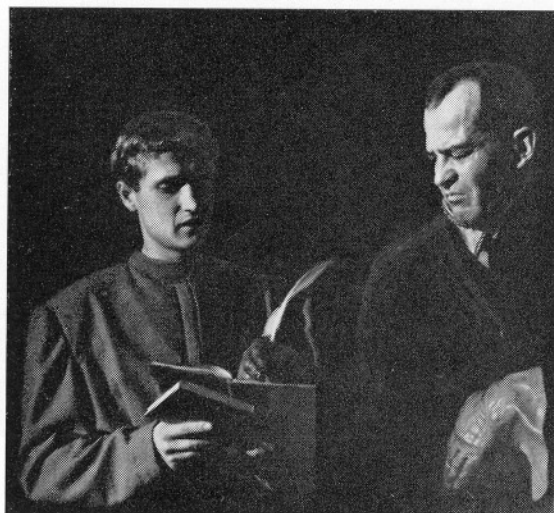
Over konijnen gesproken: er is vandaag een rammelaar gearriveerd. Mistroostig zit hij in zijn hok te wachten op gezelschap. Aangezien er een club voor is opgericht, zullen de moertjes wel niet lang verstek laten gaan. Gods dierentuin krijgt wél zijn kansen op Rolduc! Naast de volatilia van de volière, de natantia in vijvers en aquaria, de knor- en loeibeesten in de stallen en de witgewolde kudde bij de hoofdingang nu het knaagge-

dierte. En: hoog van een groenen eik, een eekhoorn steekt bedeesd zijn spitsen kop vooruit, een stil, nieuwsgierig beest. (Wer. Buning). En wij maar wandelen „in den paradijselijken tuin”!

4 oktober. Klokgelui! Kamerschoten! Op-tocht! Een blanke hand wuift van heel hoog! Rijstepudding en receptie! 6 gym viert het naamfeest van een van zijn hoofdleraren. Eviva! Dit jaar onderscheidt de pet de arbituriënten van de lagere klassen. Zij past slechts weinigen van hen die ze aangetrokken hebben. Gelukkig!

9 oktober. Vandaag een eerw. pater (bruin) zien snellen langs de voetballijn, alarm slaan- de met een witte zakdoek, zodra de buitenspelval een blauw-wit muisje gevangen had.

Het gebeurt bij gelegenheid van een sportontmoeting tussen de „jongens van Mhr. Boosten” (het Henrik van Veldeke-College) en die van Mhr. Slangen. In voetbal, tafeltennis en volleybal bleken wij de sterksten. Het mooie herfstweer had de President doen besluiten, vandaag het jaarlijkse surveillanten-congé te geven. Heel Rolduc zat of stond dan ook rondom de sportvelden, die omzoomd werden door de bomen in herfsttinten. Rolduc was weer mooi, omdat het weer mooi was.

10 oktober. Vanavond hebben de hogere klassen in onze aula de voorstelling bijge-

woond van Goethe's Faust, eerste deel. Het stuk werd opgevoerd in het kader van de Kulturele Jeugduitvoeringen van Kerkrade. Ons inziens bereikte het Zimmertheater uit Aken niet die eenheid in stijl welke wij verleden jaar in het Dakboek van Anna Frank zo hebben bewonderd. De realistische speelwijze in het sobere, niet-realistische decor en de verscheidenheid in speeltrant bij de acteurs bevredigden niet allen. Toch zullen we nog lang de herinnering meedragen aan Mephistopheles' kostelijke persiflage der wetenschappen, culminerend in: Eritis sicut Deus... Folg nur dem alten Spruch und meiner Muhme, der Schlange/Dir wird gewisz bei deiner Gott hnlichkeit bange! Ook aan Auerbachs Weinkeller en de oude Faust hebben we de beste herinneringen. Een negen plus voor Marthe! Gretchen's ongeluk ontroerde velen. Er aan vooraf gegaan was een intensieve behandeling in de klas door Mhr. Augustus, die ook voor de filosofen het stuk inleidde.

Tijdens de uitvoering moesten wij plotseling denken aan wat Frans Erens in Vervlogen Jaren uit zijn Rolducse tijd (1868-1876) vertelt: „Als een schat bewaarde ik een ingebonden exemplaartje van Goethe's Faust, dat hij (uitgever en boekhandelaar Hensen uit Aken) mij had gestuurd. Ik moest het op Rolduc zorgvuldig verstoppert, want Faust was daar zware contrabande. Ik las er wel in bij het lamplicht op de slaapzaal. Ik legde het diep in mijn kleerkastje, en als ik het had weggelegd, streek ik er nog eens over om te weten of het er wel goed lag. Iederen avond voelde ik er naar of het er nog was.”

Er is w l veel veranderd!

17 oktober. Het gevaar schuilt op Rolduc niet in kleine hoekjes. Hedenmiddag werd op het open voetbalveld Ed. Hermans aangereden door ... een grasmaaimachine. Een hevig-bloedende vleeswonde aan de hiel bezorgt hem enkele dagen vakantie in het ziekenhuis.

20 oktober. Missiezondag. Om 10 uur is er plechtige hoogmis met pontificale assistentie en preek van Mgr. Thijssen, bisschop van Flores. De traditionele bijeenkomst in de aula heeft deze keer een feestkarakter. Het toneel is smaakvol versierd met bloemen. Ons koor zingt Cantate Domino van Hassler en de studenten Kock en Kitzen dragen op verdienstelijke wijze toepasselijke gedichten voor.

Daarna vertelt Monseigneur onderhoudend over zijn missiegebied.

Charley Chaplin dóét het niet meer bij de jeugd! We hebben dat duidelijk kunnen merken in de ouderwetse klucht die 's avonds draaide. Enkel de allerkleinsten lachten bij de theatrale nadrukkelijkheid en de onnoze-

men met „Heb je 'm door?" Er werd gesmeten en geknocht en achtervolgd in een moderne entourage. Zelfs de „sterke dame van de kermis" ontbrak niet.

27 oktober. Onze bok heeft een traditie voortgezet. Zo nu en dan levert hij n.l. een algemeen gewaardeerde bijdrage tot de vrije-tijdsbesteding der jongelui. Bij voorkeur kiest hij daartoe de zondagnamiddag. Hij laat rustig met zich sullen, maar langzaam begint er een dof vuur te gloeien in zijn ogen, tot hij plotseling zijn aard moet volgen en bokkig wordt. Vandaag weet hij van geen ophouden. Met wraakzuchtige onverzettelijkheid volgt hij zijn plaaggeesten tot aan de eetzaal, zeer tot verrassing van de prefect cum suis. Er zijn sterke armen nodig om hem er van te weerhouden, de achtervolging tot in de kerk voort te zetten. Het zeer plechtige Christus-Koning-lof kan dan ongestoord verlopen.

29 oktober. Het kan niet óp deze maand! Er is alwéér film. De drie eerste klassen krijgen een troostprijs, omdat ze de Faust hebben moeten missen. Het is de reeds ietwat oudere film Jongensstad.

31 oktober. Vandaag zetten we in de brede volzin van het trimester een kommapunt. We mogen even rusten en op adem komen voor de tweede helft die met stijgingen en dalingen, komma's en accenten nieuwe energie van ons zal vergen. Het halftrimester duurt dit jaar tot 5 november. Er is een extra-dag bij vanwege de benoeming van de nieuwe President.

3 november. De oud-president is vandaag voor de eerste keer sinds augustus even op Rolduc geweest; zulks in verband met de verbouwing die morgen voltrokken wordt aan de dieper liggende presidentappartementen. Na de gunstige berichten van begin september hebben we gehoord van een inzinking en een lichte operatie. Er is echter gelukkig verbetering ingetreden, zodat hij de laatste dagen gezien werd, wandelend in en om de hospitaalgebouwen.

Architect Peutz heeft het beter geacht dat de noordelijke voorgevel losgemaakt wordt van de kerk. Daarmee gaat gepaard enige verandering in de kamers van de president; o.a. zal de voliére verdwijnen die directeur Corten indertijd voor zijn kanariepietjes liet aanleggen.

le vergissingen van de komiek. Is de pech van deze eeuwige hals zo weinig reëel voor jonge mensen? Meer belangstelling kreeg *The Magic Garden*, een film met negeramateurs door een negercineast in Zuid-Afrika gemaakt. Charmant! Ze deden-echt-hun-best, in prettige toewijding, en de mogelijkheid om beweging te vangen met de kamera had de cineast kennelijk gefascineerd, getuige de vele achtervolgingen en dansscènes. Ongecompliceerd en fris als een eerste kers!

23 oktober. Directeur Coenen mag vandaag van onze President congé geven. Hijzelf en deze feestgave worden ovationeel begroet. Toevallig is er een film in huis. De lachebekken zijn wel aan hun trekken geko-

schiedde op 7 september tijdens een groot feest ergens in Pennsylvanie en werd door Mhr. Heijnen dankbaar aanvaard. Iedereen kan de goede gave bezichtigen in de speelzaal, waar de onderdelen druk betast en gepast worden. Meteen wordt er een baseballclub opgericht onder beschermheerschap van de eerwaarde promotor. Mhr. Van Loo begint aanstonds met de instructies over het spel. Het ligt in de bedoeling de te vormen teams te noemen naar de Amerikaanse wel-doeners.

10 november. Onze Filmclub is zijn geld waard. Vandaag draait zij een van de beste naoorlogse films, *The Third Man*; een oudje reeds, maar toch verlaten wij diep onder de indruk de aula.

16 november. Gloriedag voor Mhr. Heijnen: de langverwachte stoomboot uit Amerika is aangekomen! Hijzelf en de provisor halen de surprises aan het station Haanrade af. Er worden foto's gemaakt, goodwill-foto's waarop ook de goede douane mag poseren. Als de kist wordt geopend, staan we verstomd: 5 beste Amerikanen sturen ons een volledige uitrusting voor 4 baseballteams; handschoenen, gezicht- en beenbeschermers en 18 keiharde ballen, alles prima kwaliteit. Meer vertrouwd is ons een fijne voetbal tussens al die exotische pracht. Het aanbod ge-

21 november. Vandaag heeft de returnwedstrijd tegen het Henric van Veldeke-College plaats, te Maastricht. Onze successen zijn niet zo groot: tegenover de overwinningen van de tafeltennissers en de juniorevoetballers staan de nederlaag van de volley-ers en het gelijke-spel van de seniores. De ontvangst was allerhartelijkst, ook van de zijde van de rector.

22 november. Tot bisschoppelijk kommissaris van Huize Mariënwaard (voogdijgesticht) is benoemd Mhr. Slangen, verleden jaar tijdelijk directeur aldaar.

25 november. Sancta Catharina, met deze gebruikelijke roep uit 6 filosofenkelen en het even gebruikelijke verwarde gedruis tot antwoord zet het feest in. En dan gaan wij weer fantastische verhalen bedenken over de uitgelezen festiviteiten welke binnen de vijandige muren van het casino worden gehouden. Maar het philosophicum heeft ook ons bedacht. Allereerst met een plechtige hoogmis. Dirigent P. Curvers zingt met het koor de missa *duarum vocum aequalium organo comitante*, van de komponisten Lotti (kyrie en gloria) en Cordans (sanctus en agnus Dei). De polyfone mis was degelijk ingestudeerd en werd zuiver uitgevoerd, alhoewel ietwat tam en ingehouden. In de avonduren vergasten zij ons op het detective-spel *Het Geheim van Huntings-end*. Voor een beschouwing zie men elders in dit jaarboek.

Dat de cour met enige afgunst het uitgebreide feest der sinjoren gadeslaat, bleek wel uit de pogingen, het iets van zijn uiterlijke glans te ontnemen. O stulti, staakt dit pogen, de ware vreugde zit in 't hart!

1 december. 160 dapperen trotseren de eerste winterkou om te gaan kijken naar de wedstrijd *Rapid J.C.—Fortuna*; onder hen bevindt zich ook onze President, taktisch op-

gesteld tussen twee heren-rivalen. Eveneens om tactische redenen vermelden wij de uitslag niet.

Onze vliegtuigclub meet zich met Spekholzerheide. Ze delen de overwinningen; in het jargon van deze tak van sport: de bezoekers wonnen het stunts en wij het racen.

2 december. Sinterklazen in allerlei fatsoenen, grote en kleine, waardige en dartele, „spanceren” al enige dagen door het huis. Zelfs sommige heren kunnen de lust tot mommerij niet weerstaan en tooien zich met de fraai-golvende kriebelbaard. Vandaag verschijnt een vrij spichtige op Klein-Rolduc en ontketent er het gewone rumoer.

Enkele Kerkraadse atleten geven voor de filosofen een demonstratie in Judo. De schijnbaar moeiteloos uitgevoerde grepen en worpen boeien de wijsgeren zozeer, dat ze overgaan tot het vormen van een trainingsgroep, welke van de Kerkraadse leider haar opleiding zal ontvangen.

5 december. Met nerveuze vingers pakken we de pakjes uit en brengen de schatten aan het licht die zorgzame handen onder liefdevolle gedachten aan het karton hebben toevertrouwd.

's Avonds wordt heel Rolduc beetgenomen. Terwijl allen de zegetractor van een Onheilige Man (P. Bloemen) omjubelen, wacht de Heilige gramstorig in de aula en doodt zijn tijd met het lezen van De Tijd. De bedrieger wordt echter ontmaskerd en verzinkt verpletterd in het niet. En toen werd het een aangelegenheid van de Janssens, van de kleine sint tot zijn moorse helpers toe, die kittelden en tikten, of prikten met puntig papier dat het een aard had. Het meest in hun nopjes met de Sinterklaas-surprise waren na afloop de rookzaalbewoners. Tijdens het aula-uurtje had de gezelligheidskommissie niet stilgezeten en na afloop bleken de tafels bekleed met kleedjes en stonden en hingen er schemerlampjes. Het is er gezelliger op geworden. We verklappen geen geheim, als we de bewoners verzekeren dat men nog meer veranderingen overweegt, om het lokaal een huiselijke sfeer te geven.

6 december. Vandaag vertoont de Speelgroep Limburg

DODE DUIF

toneelspel in 3 bedrijven van Lenard Kantor, onder regie van Gabriël Beckers.

Rolverdeling:

Sherry Parker . . .	Diny Kuyper
Ernie Bradie . . .	Gabr. Beckers
Insp. Monahan . . .	Jo van de Ven

Lambert Arts geeft als volgt zijn indrukken over de opvoering: Ofschoon men de laatste jaren steeds weer hoort beweren dat Speelgroep Limburg een kwijnend bestaan leidt, vooral door financiële moeilijkheden, maakte de vertoning van deze avond allesbehalve een kwijnende indruk. Nu is het misschien wel waar dat de beoordeling van een stuk

van dit gezelschap gunstig beïnvloed wordt door de sympathie waarop het streven van dr. Beckers bij iedere Limburger mag rekenen. Zijn idealisme en doorzettingsvermogen dwingen waardering af en doen eventuele tekortkomingen in de uitvoering licht vergeten. Ter zake. De inhoud van het bovenvermelde stuk is de volgende: In een kamer van een strandhotel aan de Atlantische

kust geniet een gevangene, Sherry Parker, haar vrije dag, om z.g. in volle vrijheid de volgende dag een getuigenis te kunnen afleggen voor de officier van justitie, dat naar men aanneemt bezwarend zal zijn voor een gangsterbende ter plaatse. Zij moet dus uit de weg geruimd worden vóór de verklaring. Met deze taak is inspekteur Monaham belast, in het geheim lid van de bende; maar er komt een spelbreker opdagen, een jonge agent, die het meisje sympathiek gaat vinden tijdens de lange uren van de wacht. Hij ontmaskert tenslotte Monaham. De titel van het stuk is ontleend aan een enkele passage, waarin Sherry op het terras van een naburig huis een dode duif ziet liggen, in wier veren de wind speelt, zodat „het net is alsof ze gaat vliegen”, de vrijheid tegemoet. Dit karakteriseert haar situatie op dat ogenblik: een dode vrijheid!

Om de eenvoudige gegevens heeft de schrijver een boeiend en menselijk verhaal geweven, waarin de verschillende karakters ten volle zijn uitgewerkt. Er heeft weinig actie plaats, het is praktisch één dialoog. Dat het ons desondanks ononderbroken heeft geboeid, pleit reeds voor het spelpeil. Diny Kuyper heeft de vele mogelijkheden van haar rol uitgebuit. Zij wás het volksmeisje, ongekunsteld en een greintje onbeschaamd, maar met een primitief gevoel voor eerlijkheid. Zij genoot intens van haar eendagsvrijheid, maar op bepaalde momenten besefte zij dat haar of de gevangenis of de dood wachtte. Zij werd ontroerd door de

aarzelende liefde van de jonge agent en onderging de zalige rijkdom van een zorgeloze vakantiedag. Een betere rol hebben we van haar niet gezien. De koudzakelijke, louché inspekteur speelde J. van de Ven voortreffelijk. Ook de opvatting van dr. Beckers van de rol van Ernie was goed. Aanvankelijk een onhandige, niet te snuggere en achterdochtige jonge man, die de inspekteur onsympathiek en de jonge dame raadselachtig vindt. Geleidelijk achterhaalt hij de waarheid en geeft hij zich gewonnen aan zijn liefde. Jammer dat de niet meer zo jonge vertolker in de huid van deze prille figuur niet ten volle overtuigde.

Zeker heeft de vertoning hier en daar onvolmaaktheden gehad, maar het pleit voor de spelers dat het publiek geheel geboeid was en bij „het halen” enthousiast applaudisseerde. Het spel was het waard!

8 december. G. Marcus kapelaan te Maastricht, toont ons de kleurenfilm die hij heeft gemaakt op zijn reis naar zijn vroeger misgebied aan de Goudkust.

In de late avonduren wordt een begin van brand ontdekt in een van de papierbakken in de rookzaal. Door het besliste optreden van Mhr. Senden wordt een verdere uitbreiding voorkomen.

9 december. Vandaag wandelen de heren met glundere gezichten door het huis en op de IJzeren Weg worden de rondjes gestaakt. Kleine, nijvere figuurtjes zijn bezig, hoog op

de eerbiedwaardige Olympus een geweldige televisiemast op te richten. In de avondrecreatie vinden kloppende jongens de kamers leeg; de kleine treize is berstens vol met kijkende, keurende en experimenterende heren.

15 december. Gehoor gevend aan een uitnodiging van oudere datum, vertrekt ons koor in de morgenuren naar Houthem, standplaats van twee van onze oud-leraren. De Missa Cantate Domino van L. Refice luistert er de hoogmis op. Als toegift zingt Mhr. Schrijen met zijn jongens nog het magistrale Te Deum van H. Andriessen.

Prof. Dr. E. M. Bruins, deskundige voor wiskunde bij ons eindexamen in 1957, vertoont voor een tiental heren en veel jongens lichtbeelden en houdt daarbij een causerie over de ingenieuze wijze waarop 2000 jaar voor Christus technische moeilijkheden bij de artistieke constructies werden opgelost. De hooggeleerde bleek een aangenaam spreker, het gehoor bleek geboeid. Hij werd met veel humor ingeleid door Mhr. Pop.

17 december. Mhr. Fr. Beiten krijgt een benoeming. Na de kerstvakantie verwacht men hem als kapelaan in Wylre. Verbeelden wij het ons, of was zijn gang werkelijk lichter en zijn gezicht glanzender? Docent op Rolduc sinds 1955 van Latijn en Grieks, die de oude kluiven lardeerde met smakelijke wetenswaardigheden; gerenommeerd fotograaf van pas- en groepsfoto's; kenner van diverse ziekten en hun geneeswijze; technicus uit ambitie, die geregeld de filmvoorstellingen verzorgde en daarbij een ijzige kalm-

te aan de dag legde, al kookte de zaal van ongeduld... redenen te over om, persoonlijk en gemeenschappelijk, hem dank te zeggen bij zijn afscheid. Dat zijn vele kwaliteiten hem van dienst mogen zijn bij zijn werk in de zielzorg! „Het jaarboek” dankt hem nog speciaal voor de vele foto's waarmee hij het boekwerk verluchtte.

Voor de jeugdgroep van de kulturele kring Kerkrade vertoont het Zuidelijk Toneel: You never can tell, hetgeen vertaald blijkt te betekenen: Je kunt het nooit weten. Achter de nietszeggende titel verschuilt zich een amusant blijspel. We lachen gezellig, meer om de puntige steekjes van G. B. Shaw op allerlei maatschappelijke, vooral Engelse, toestanden dan om de handeling, die, uitgestreken over vier bedrijven, in woorden verdrinkt. Het vlotte spel vindt bewondering.

18 december. Woensdag, de compositie-orde begint. We worden beklopt, betast, beluisterd en afgetapt, alvorens we mogen emigreren naar alle windstreken van Limburg.

Deze avond bracht ons een voordracht van Christmas Carol van Charles Dickens, verzorgd door de toneel-akademie van Maas-tricht. We verkeerden in de mening dat we de toneelbewerking te zien zouden krijgen. Het was dan ook een tegenvaller dat het „slechts” een voordracht was. Overigens bleek het verhaal zich uitstekend voor voordracht te lenen en het pleit voor het kunnen van de jonge mensen dat de zaal stil luisterde. Bijna allen toonden veel stembeheersing en gevoel voor juiste intonatie; nog prettiger was het, te bemerken dat de ouderen onder de indruk kwamen van de verzorgde uitspraak van het Nederlands. Dank zij de R.T.T. was de entourage spookachtig genoeg voor het mysterieuze verhaal.

20 december. Onze toekomstige leraar L. Engels uit Kerkrade slaagt in Nijmegen cum laude voor zijn doctoraal examen Klassieken. Hij zal na de vakantie de lessen van Mhr. Beiten overnemen. Wij feliciteren hem en heten hem welkom.

22 december. Nederlands, voorwaar hoe ongewoon, klinkt uit de luidsprekers van het filmtoestel. Ciske de Rat vormt het besluit van een aan ontspanning rijk trimester.

23 december. Getekend met de nog verse sporen van een verblijf van maanden, blijft Rolduc in stilte achter. We laten het met

een gerust hart in de handen van de provisor, de bedrijfsleider en de zusters, overtuigd dat het als nieuw uit de afval zal herrijzen.

3 januari 1958. Al de tijdens het trimester betoemde energie van het personeel is haar perken ontspat. Het gonst, het ronkt, het buldert van daverende werklust. Hele lokalen gaan onder de hamer; tevergeefs zoeken wij bij de terugkeer naar oude bekenden. De presidentiële verblijven worden een ruïne. Sinds 16 december is men bezig de stevig-ommuurde en sierlijk-gewelfde kelderruimten onder de noord-westelijke gevel aan de cour-zijde uit te diepen, om ze zodanig van aanschijn te veranderen dat ze uiteindelijk geschikt worden voor de vrije-tijdsbesteding der studenten. Omdat na de ingebruikneming van de douche-cellen het badlokaal overbodig bleek, heeft het een nieuwe bestemming gekregen. Gedeeltelijk zal het dienen als ruimte voor het personeel, gedeeltelijk zullen de clubs er een onderdak krijgen. Het oude schaftverblijf krijgt ook een recreatie-bestemming. Men ziet: in de toekomst zal het rekreëren een verplaatsing ondergaan en zich samenballen rondom de bas-cour. Menige begerige blik wordt reeds geslagen op het philosophicum, maar nog geeft dit bolwerk der wetenschap geen krimp. Zal het stand houden, als het heil der wilde machten opjoelt aan zijn muren? De aankleding van de rookzaal is voortgezet. Een tweede plafond, geluiddempend naar sommige bovenbewoners van harte hopen,

zal samen met een houten lambrizing de intieme sfeer verhogen. Eindelijk is ook de verwarmingsinstallatie voor de kerk gereed gekomen, zodat alle schotten verdwenen zijn en het sub-jubée weer bij de gewijde ruimte getrokken is. De timmerlui hebben een nieuwe deur in haar hengsels gehangen, waarop ingenieus en nog aanvaardbaar de ornamenten van de oude zijn aangebracht.

13 januari. Vandaag eindigt de gezellige kerstvakantie. Onze arbituriënten van dit jaar zijn al enkele dagen bezig met hun tentamens.

16 januari. De officiële benoeming wordt bekend van drs. Th. J. M. Gijsen tot burgemeester van Kerkrade. Met plezier zien we zijn eerste bezoek aan Rolduc tegemoet.

23 januari. Concert door het Limburgs Symphonie-orkest onder leiding van André Rieu. Zelden hoort men voor jeugdige toehoorders een concert uitvoeren, waarin zo veel verschillende muziekstijlen worden gedemonstreerd. Was het wonder dat de plotselinge overgangen de inleving bemoeilijkten? Pittig en strak klonk de ouverture Wilhelm Tell. Hubert Bahrwasser was de solist in het concert voor fluit en orkest, door Jan Felderhof in 1956 geschreven en opgedragen aan de bekende fluitist zelf. We kregen een grote bewondering voor zijn virtuositeit maar daarbij bleef het dan ook; de bouw van de melodie was ons te vreemd en te onoverzichtelijk na het nauwkeurig patroonwerk van Rossini. Alle respect voor dirigent en orkest die op het juiste moment de punten, strepen en uitroptekens bij de solo voordracht wisten te plaatsen. Ons verging het als de man wie een röntgenfoto van zijn geliefde wordt getoond: het skelet liet ons de levende mens slechts vermoeden. Onmid-

dellijk hierna werden we uitgenodigd, het tere klankenspel van Debussy's *Prélude à l'après-midi d'un faune* te savoureren. Het werd uitstekend gespeeld, al hadden we hier en daar meer gespannenheid gewenst. Dat de wazige evocatie van de zwoele zomersfeer geen invloed op ons had, lag aan ons. De gecompliceerde *Valses nobles et sentimentales* van Ravel, met élan gespeeld, vormden het slot van deze namiddag, die ons eigenlijk een beetje onbevredigd liet. Een vraag aan de organisatoren: zouden de avonduren onze zielen niet meer bereid vinden voor een dergelijk muziektijdstip?

25 januari. Sjeng Ubaghs gaat zijn kapperszaak overdragen aan onze toneelgrimeur De Serno en zoon. Onze dank aan de scheidende die ons met de haren ook de tijd kortte in „sportieve” kout.

26 januari. Er heerst grote vreugde op Klein-Rolduc. De jaarlijkse wedkamp met

1 februari. Vandaag en morgen is er een flim-weekend, aangeboden door de filmclub „Lumière”. Men heeft zich tot doel gesteld filmvorming te geven voornamelijk aan de leerlingen van de hogere klassen. Hoe zeer dit geapprecieerd wordt, blijkt wel uit de algemene deelname en de gespannen aandacht waarmee men luistert naar de inleidingen van de heer P. van der Ham, cineast en filmcriticus te Den Haag. Vooral dankzij zijn prettige uitleg en de toepasselijke filmvoorbeelden hebben we heel wat opgestoken over deze modernste van alle kunstvormen. Hier volgt het programma:

zaterdag: „Jeux Interdits”, van René Clément, met inleiding.

zondag: „De opbouw van een filmoordeel”, spreekbeurt met vertoning van enkele fragmenten. „Het ritme in de film”, met voorbeelden toegelicht. „Cabalug”, van L. Berlanga.

De lagere klassen, voor wie het geheel te zwaar was geoordeeld, werden op 4 febru-

VERBOUWING

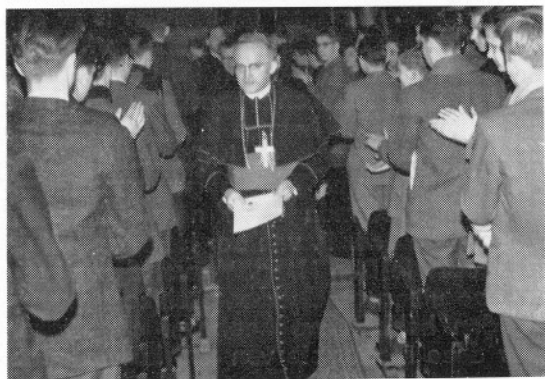

diegenen die voor kort naar de grote cour zijn overgeheveld, brengt winst. Met grote cijfers winnen de kleintjes de dam- en schaakontmoeting en in ping-pongen boekt men een gelijk spel.

Tijdens de avondrecreatie geeft de goochelclub zijn jaarlijkse voorstelling. We worden bedot en gefopt, maar we hebben er vrede mee. De vooruitgang der duivelskunstenaars is opmerkelijk.

ari schadeloos gesteld met de prettige en geestige film „Emile und seine Detective”, van E. A. Stemmler.

3 februari. Zuster Agatha viert het feest van haar 25 jaar geprofest-zijn, tevens van haar 25-jarig verblijf op Rolduc. Omdat zij al veel jaren hoofd van de eetzaal is, danken de studenten haar met een defilé voor de uitstekende verzorging van hun maaltijden.

De goedgehartige en tegelijk kordate zuster onze gelukwensen.

10 februari. Voor het eerst na de ambtsaanvaarding brengt Mgr. Hanssen een bezoek aan Rolduc. In de aula vindt de officiële begroeting plaats. Het voltallige koor begroet de hoge gast met „handengeklap”; bij het machtige slavenkoor uit Nabucho van Verdi, dat dan uit 80 kelen klinkt, vergeten wij, het melancholieke lied van verbanning en heimwee minder toepasselijk te vinden. Aan alle sentimentaliteit maakt de harmonie een einde met een pittige mars, en grand complet, met drumband en tambour-maître.

Onze leraar **L. Engels** maakte bij gelegenheid van Monseigneur's eerste bezoek het volgende gedicht:

Aureus hic tibi, Roda, dies turbaeque tuorum,
Nam rediit, tures olim quem abire viderunt;
Turres et veteres primae omnium honores

[adeptum

Optato tandem, pater Antoni, aspiciunt te!
Nec minus excipiunt pueri gaudentque

[magistri

Inque aulam ductum symphoniae alacri cantu
Occidentant — monesque pater verbis pietatis.
RODA DEUM ROGAT IN BONO SEMPER

[MALA VINCAT

adque suos veniat crebro bis dare paratus!

De president spreekt een dankwoord tot monseigneur; zijn komst betekent een steun voor de gemeenschap en een waardering voor wat hier gemeenschappelijk door leraren en jongens getracht wordt. Vervolgens vraagt de bisschop van de jongens vertrouwen en studentikoze bereidheid tot medewerking. Des avonds biedt de prefect ons de film aan: Het Grote Avontuur, van Arne Suchsdorff, een fijn-poëtische natuurfilm, die

het paradijselijke leven van een klein stukje dierenwereld voor ons ontsluit in de wisseling der seizoenen.

14 februari. Het hoofd van de voorbereidende klassen, Mhr. Van der Heijden, bereikt de pensioengerechtigde leeftijd. We verheugen ons bij deze 65-ste herdenking van zijn geboortedag, maar zouden de feesteling o zo graag willen vragen: „Blijft U nog een poosje!” De V.K. ziet enkel de blijde kant van deze dag en geniet van een congé.

15—19 februari. Karnaval en half-trimester. Als een gevolg van het bezoek van onze bisschop duurt het deze keer tot Aswoensdag-avond.

23 februari. Mhr. Hermens begint voor ons de reeks vastenpreken van dit jaar.

1 maart. Tot onze spijt gaat de pianoleraar K. Nogossek ons verlaten. Zijn werk aan de muziekschool te Heerlen eist hem helemaal op. Wij wensen hem sukses daar en danken hem voor het goede dat hij op Rolduc heeft gedaan.

Vandaag en morgen vinden in het patronaat te Bleyerheide de geleidelijk regionaal wordende deklamatie-wedstrijden plaats, waarbij o.a. onze leraar L. Wijnen jurylid is. Niet hieraan echter is het te danken dat de Rolducse deelnemers zo'n hoge onderscheidingen ontvingen. Wel verdienen een pluim de heren die na de teleurstellende afvalwedstrijd op 23 februari in de aula de deklamatoren „onder handen namen”, hun begrip van het gedicht verdiepten en met kritische opmerkingen intonatie, mimiek en uitspraak bevitten. De eerste prijs bij de groep van jongste leerlingen is voor M. Thelen met: Afscheid van de Joden van Nederland. In de middengroep wint Bert Creemers met het fragment De Val van Albert Kuyle. Onder de 15 deelnemers bij de senioren-leerlingen wordt als beste gekozen Lambert Arts met de voordracht van Bruun's bezoek aan Maupertuis, terwijl W. Smets nog juist de derde prijs bemachtigt, weer met een humoristische schets: Het verdwenene Ballonnetje van Godfried Bomans. Een felicitatie voor de deelnemers van vier en zes gym. die met hun mooie voordrachten veel applaus verwierven.

4 maart. Op karitas-zondag hebben we een „grote” spreker gevraagd: aalmoezenier

L. Feiter van Maastricht. Veel indruk maakt de film De Voddenrapers van Emmaüs, die 's avonds draait.

9 maart. Prettig worden onze volley-ers ontvangen in het college te Roermond bij gelegenheid van de intercollegiale. Voor de uitslag zie men de sportverslagen.

Een late sneeuwval isoleert Rolduc volkomen van het bewoonde deel der wereld. Opgejaagd door een heftige storm, hopen de sneeuwmassa's zich dermate op tussen de hellingen van de toegangsweg, dat enige auto's vastrijden en met de hulp van het personeel moeten worden bevrijd.

11 maart. Sportontmoeting met de H.T.S. uit Heerlen. In tafeltennis blijken we nog heel wat te kunnen leren, maar op het modderige voetbalveld winnen we het ballet. Menig voorhoeder zag zijn schoten op de vijandelijke veste gesmoord in het moeras; anders zou de overwinning volgens deskundigen nog groter zijn geweest. De schaakwedstrijd winnen we.

Na de studie spreekt dr. H. Litjens van het college Weert voor de jongeren-conferentie Don Bosco over Hedendaagse Jeugd.

13 maart. Voor de ouderen vertoont het Zimmertheater uit Aken de Komödie in drei akten; Gemachte Leute. Een leuk niemandalletje, niet direkt geestig, maar genoeglijk en door de slagvaardige dialoog en de vreemde voorvallen wel komisch. Sommige minder-rolvaste personages trachtten hun figuur te redden door patronaat-achtig te chargeren, de vaste bezetting speelde echter vlot en geloofwaardig.

14 maart. Vanavond heeft onze president onder algemene belangstelling de herboren rookzaal heropend. Er was een orkestje in luchtige dracht dat lichte „van-je-hela-hola-muziek ten beste gaf. De oudere broers van het klasje verschenen met een toepasselijk geschenk en wijze woorden, waarvan de portée de aanwezige heren ontsnapte. Van het klaterende festijn dat volgde, hebben we niet veel meegemaakt, daar niet-rookzaligen na de vrolijke ouverture werden buitengesloten. Alle lof aan de instanties die voor de aankleding hebben gezorgd: het zaaltje zag er keurig uit.

15 maart. Tijd: onmiddellijk na de tweede studie.

Plaats: Eetzaal van Klein-Rolduc.

Toegang: 5 en 6 gym en filosofen.

Zo luidde de zakelijke aankondiging voor een lezing van Ir. B. Veldman over het summum van deze machinale tijd: cybernetica. Chronicus heeft er spijt van dat hij niet aanwezig is geweest, want Mhr. Veldman bleek een meester in het begrijpelijk en interessant vertellen over deze moeilijke wetenschap.

16 maart. Zondag Laetare. De gebruikelijke toneeluitvoering wordt bij de jeugd een sukses. Chronicus zou de kundige regisseur willen vragen, een ander jaar eens de „tijden van weleer“ te doen herleven, toen Shakespeare en Vondel tot de eerbiedwaardige tradities van dit huis behoorden. Overigens laat hij de bespreking over aan de toneel-

recensent. Blijft alleen nog, Mhr. Gerards te feliciteren en zijn harmonie met de keurige uitvoering van La Fête Triomphale, fantasie van G. J. van Dam en van Le Cortège d'Attila, ouverture dramatique van G. Gadenne.

18 maart. Voor het eerst in de geschiedenis van het Klein-Seminarie wordt vandaag een kontaktdag voor de seculiere geestelijkheid van het bisdom gehouden. om 12 uur begroet de president ruim 150 deelnemers, dekens, pastoors en kapelaans, in de verfraaide rookzaal voor een forum, waarop in levendige gedachtewisseling verscheidene problemen worden besproken die in verband staan met de opleiding der studenten. Om 2 uur zet men zich aan den dis, na de gebruikelijke preparatieven daartoe in de kleine eetzaal. Om 4 uur vertonen de spelers van half-vasten hun toneelstuk, omlijst door gezang en harmonie-muziek. Gezien en gehoord de reacties van onze gasten, menen we te mogen zeggen dat een vriendschappelijke ontmoeting tussen de leraren en de parochie-geestelijken zelden zoveel begrip heeft gebracht als vandaag. Voor een gespecialiseerd verslag van de gedachtenwisseling zie men de diocesane Analecta.

19 maart. In wedijver met de technische school uit Geleen brengen we weer diverse balletjes aan het rollen. In ons voordeel enkel de pingpongballetjes; voet- en volleybal brengen verlies.

22 maart. 14 oud-leerlingen ontvangen vandaag de H. Priesterwijding te Roermond. Traditioneel woont 6 gym de wijding bij.

23 maart. Arnold Bauer draagt zijn eerste plechtige H. Mis op in onze kerk. Als oud-lid van de harmonie (vervaarlijk trombonist) neemt hij vervolgens het defilé af van het tegenwoordige korps.

In de namiddag gaan velen kijken naar de kampioenschappen van de Rolducse turnclub. Voor de eerste keer in de geschiedenis tonen de gymnasten wat zij onder de leiding van de heer K. Offermans hebben geleerd. Tot eer van de leider kunnen we zeggen dat de jury verrast was over de prestaties. Mhr. van Loo en Mhr. Eeken, de laatste ook gymnastiek-leraar, kozen na beraad als prijswinnaars bij de junioren Arthur Meertens en bij de oudere groep Jacq. Claessens.

Onder de avondrecreatie concerteert in de aula de Koninklijke Harmonie St. Philo-

mena uit Chevremont, een van de beste korpsen van het muzikale Kerkrade. Alle lof aan de leden en de dirigent, de heer J. Wijers jr., voor de keurige uitvoering. Het programma:

Florentiner mars, J. Fucik.

Halewijn-symphonisch gedicht, G. H. Boedijn.

4 Westfrieze schetsen, G. H. Boedijn.

I.S.A.-openingsstuk van de ouverture de P. Benoit, Fr. Vanhavenberge.

De postkoets, J. Cleber.

B.B. en C.F. Mars, Ord Hume.

24 maart. In studentikoze stijl houdt de akademie Alberdingk Thijm haar slotvergadering. Zoals gebruikelijk wordt ook dit jaar de Thijm-penning uitgereikt voor de beste prestatie. Met algemene instemming overhandigt voorzitter J. Ummelen hem aan de secretaris Bert Heffels voor zijn originele en „bloemrijke” verslagen.

30 maart. Langzaam glijdt het trimester naar zijn einde. De composities worden afgewikkeld volgens de brede papieren van Mhr. Pop. Dit jaar heeft men opzettelijk de hele Goede Vrijdag en de halve Witte Donderdag vrijgehouden van studies en schriftelijk werk, om de jongelui voor te bereiden op de kerkelijke plechtigheden en hen in te leiden in de geest der liturgische viering.

De laatste gebeurtenissen van dit trimester hebben vandaag plaats. Het gamba-kwatuor van kapelaan Miedema geeft voor liefhebbers een uitvoering van kamermuziek. Orga-

nisator is onze blokfluitclub, onder leiding van Mhr. Notermans, die zelf het zwaardere hout hanteert.

Roda II verliest de voetbalwedstrijd van de K.A.J. Nulland. De gasten bieden voor de wedstrijd een wimpel aan; men hoopt dat dit eerste contact het begin zal zijn van sportontmoetingen op velerlei gebied met de jongeren der Maria Goretti-parochie. Roda I wint in Kerkrade in een harde wedstrijd van de Roda Sport-junioren.

11, 12 en 13 april vinden te Rolduc plaats de congresvergaderingen van de Limburgse Studentenbeweging, gewijd aan: „De Sociale en Economische Betekenis van de E.G.K.S. voor de Nederlandse Mijnindustrie en omgekeerd”. De wetenschappelijke leiding berust bij Prof. Dr. F. J. Th. Rutten en Prof. Dr. J. J. J. Dalmulder. Achtereenvolgens zal het economische en sociale aspekt behandeld worden, respectievelijk door Drs. E. P. Willenstein en H. H. Wemmers, voorzitter-directeur van de Staatsmijnen en door de C.V.P. afgevaardigde in het Belgische Parlement A. Bertraud en de secret.-gener. van het Verbond van Christel. Vakorganisaties Dr. A. C. de Bruyn jr. In forumvergaderingen volgt dan een bespreking. Wij willen uit deze vrolijke dagen nog het volgende aanstippen: Mgr. Hanssen bezoekt tot grote vreugde en erkentelijkheid van de deelnemers met zijn beide secretarissen de grote vergadering in de aula. De eerste dag wordt besloten met een taptoe, verzorgd door het garde-regiment van de Limburgse Jagers, en de onmisbare „Kroegjool” in het Volkshuis in Kerkrade (beide bestanddelen van het woord zijn uitstekend tot hun recht gekomen, verzekerde men ons later). Op zaterdag worden de deelnemers ten stadhuize ontvangen en toegesproken door de Edelachtbare Heer Burgemeester, waarna een stijlvol soirée in het Casino te Terwinselen. De sluiting na de feestrede van A. Vanistendael, secretaris-generaal van de Internationale Christelijke Vakorganisatie, ging gepaard met een feestdiner.

23 april. Vandaag verzamelen zich heren en jongens voor het laatste appèl in dit schooljaar. Bij het vooruitzicht van het mooie derde trimester met zijn vele onderbrekingen verbleekt het heimwee spoedig. We beginnen met een van de weinige „volle” weken.

30 april. Roda Jeugd dingt mee in een voetbaltoernooi, dat in het kader van de Kerkraadse Koninginneviering gehouden wordt. Het bereikt ondanks goed spel de finale niet. Intussen neemt de harmonie in volle bezetting deel aan de optocht der organisaties in Kerkrade; onze gymnasten defileren mee met de vele vaandels die wij rijk zijn. In het knusse lente-zonnetje vormt het geheel een kleurige groep, fris en ongecompliceerd te midden van de komische ernst der schutters en het veel-gedruis-maar-weinig-wol der soldateske fluit- en tamboerkorpsen.

Terug op Rolduc zien wij de film *The little Kidnappers*, van Leacock; een intieme film met onbevangen, kinderlijk spel van Harry en Davy en de gevonden baby.

4 mei. „Als groot en klein tezamen zijn”, zo dichtte enige jaren geleden een van onze medewerkers in dit jaarboek. Weer bezoekt Groot klein, begroet oude kennissen, en bekende plaatsen, haalt oude herinneringen op — niet altijd gespeend van een liefelijke overdrijving; Klein ontvangt en onthaalt Grote vrienden. Het programma van de dag:

Om kwart over acht arriveren de getoogde gasten, verwelkomd op het voorplein. Daarna celebreren en assisteren en zingen zij de Plechtige Hoogmis. 11.00 uur begroeting in de aula door ons zangkoor en onze harmonie en door onze President die op zijn bekende verzorgde wijze Professoren en seminaristen toespreekt. Dan vangt en boeit Mgr. Dr. Fr. Feron leraren en leerlingen met zijn bekende sprankelende welsprekendheid en als de ban verbroken wordt ontspant men zich in een oorverdovend applaus.

Gaan wij de maaltijden voorbij die wij in feestelijke stemming samen gebruiken en

vermelden wij nog de sportontmoetingen in de namiddagen op volley- en voetbalveld, waar wij met een excuus op onze lippen de gasten nederlagen toebrengen. En dan volgt de met spanning verwachte uitvoering van Bloed en Liefde.

De volgende seminaristen werkten mee:

Philips van Bourgondie	Jos Schreurs
Jacoba van Beieren	Jochem Gommans
Amalia van Solms	Ton Goossens
Boudewijn	Mich Hofman
Proloogzegger	Albert Verreck
Dirk de Derde	Frits Janssen
Hendrik van Navarre	Huub Dings
Iwan de Verschrikkelijke . . .	Nico van Stiphout
Karel de Vijfde	Leo Meulenberg
Maximiliaan van Oostenrijk . .	Hans v. d. Tillaard
Charles van Navarre	Bas Cartigny
Louise de Coligny	Wiel Veugelers
Jan van Swaben	Ben Geurts

Landsknechten:

Piet Alofs	Piet v. Montfort
Math Kunnen	Jo Frantzen
Jan Merckx	Ed Vliegen

Regie:

Jochem Gommans

Trawanten:

Piet Aben
Ben van Dijk

Hovelingen:

Dré Thewissen
Jos Turlings
Hans Zelen

Souffleur:

Wiel van Dijk

Grime: Nico v. Stiphout en Jos Schreurs

Decor-ontwerp: Geert Vullings

Technische verzorging: Jos Troisfontaine

Muziek: Elektronische realisatie van de N.W.D.R. Köln in samenwerking met de Universal Edition A.G.

Plaats van de handeling: Tijd van de handeling:
eerste bedrijf Brussel Middeleeuwen, nov.
tweede bedrijf Brussel
derde bedrijf Madrid

Bomans heeft dit stuk in zijn studentenjaren geschreven als een persiflage van het romantische volkstoneel, waarin klaarblijkelijke valsheden en ongerijmdheden worden „te hoop geschraapt” en prille ridderlijke liefde in bloed wordt gesmoord. Hij brengt het onwaarschijnlijke gebeuren in een nog onwezenlijker sfeer door de „hoogdravendheid van tale” waarmee hij de handeling besprenkelt. Minder met toneeltechniek en intrige-bouw op de hoogte, zoekt hij het komische verder in „zetten en grollen” die in hun twintigste-eeuwse nuchterheid een clownesk effect hebben. Voor de ontwikkelde toeschouwer zijn er dan nog de anachronismen en het verbinden van levenssferen die in tijd

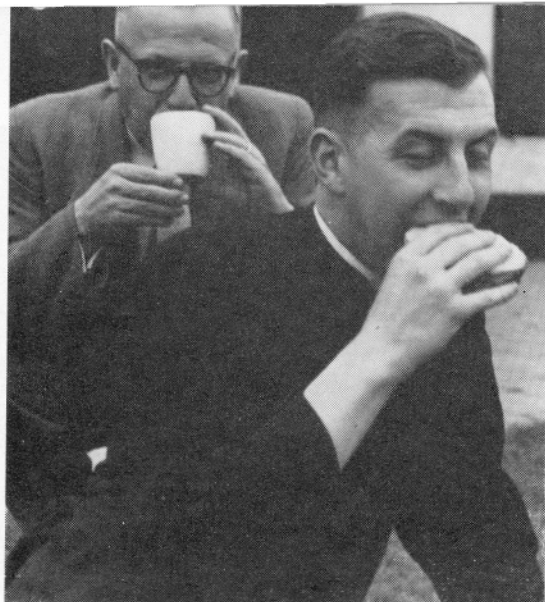

en plaats sterk gescheiden zijn. De nadruk dient vooral op de tekst te vallen; deze laat enerzijds de spelers de mogelijkheid tot die overdrijving, tot dat gechargeerd spel, dat in het dorpscafé voor „groot” spel zou gelden, elders echter in zijn holheid de lachlust wekt; anderzijds eist hij van hen dat zij plotseling overgaan in lakoniek konstateren of bagatelliseren van eigen daden. Het lag dus het te vlakke spel der eerwaarde spelers dat de bedrijven 1 en 2 nogal taai bleken. Het laatste bedrijf met zijn ontstellende vergissingen en de sinistere sfeer van een moordnacht bracht ons echter in een uitgelaten vrolijkheid.

5 mei. Onder een stekend zonnetje en in een koel briesje trekken wij voort naar Schaesberg voor onze jaarlijkse bedevaart. Het is een ongeschreven wet onder de heren dat iedere nieuw-benoemde althans één keer de tocht te voet meemaakt. De President verricht vandaag deze sportieve prestatie ten halve.

Onderwijl gaat ons elftal in Roermond een demonstratie geven van het Rolducse voetballen — de term is niet te weids, men zie het sportverslag. De harmonie is de laatste jaren op de intercollegiale een graag-gezien gast; ter opluistering gaat zij mee, mét haar aktieve dirigent, die in de gebeurlijkheden van het studentenleven een buitengewoon plezier heeft.

In de avonduren wordt de film vertoond die gemaakt is bij gelegenheid van de Rome-bedevaart der Nederlandse Kajotters.

Na een lange rustpoos spuit het „menneke van het Karree" vandaag weer zijn koele water in elegante bogen.

11 mei. Vandaag en volgende zondag worden de ouders op Rolduc ontvangen. Uit heel Limburg stromen ze samen, niet zozeer om hun spruiten te bezoeken, dan wel om zich op de hoogte te stellen van de resultaten van onze kweek. Daarom worden de kamers der hoofdderaren gefrequenteerd. Ook aan de uiterlijkheid offeren wij een beetje, door demonstraties van turnclub en harmonie, terwijl verscheidene ontspanningsclubs in de gangen hun kunnen tonen. De ernstige toespraak van de President in de aula gaat dit jaar onder meer over de vakantiebesteding.

15 mei. Hemelvaartsdag. Terwijl wij de vrije dag op Rolducse wijze doorbrengen, vindt in Sittard de modelmotorzweefvliegtuigenclubintercollegiale (excusez du peu!) plaats. Men zie hiervoor het Rolducsportgebeurensamenvattingsjaarverslag.

Nog valt te vermelden de knappe, opwindende film *The cruel sea* van Monserrat, verfilming van Frensd's veel-verkochte boek, dat episoden vertelt uit de strijd van Engelse matrozen op de Atlantische Oceaan tijdens de laatste oorlog. Het is hier de plaats, de leden van de filmclub en hun moderator Mhr. Stassen te danken voor de grote aktiviteit in dit schooljaar; door hun toedoen worden er niet alleen geregeld goede films getoond, maar worden wij tevens gewezen op de

kwaliteit van het gebodene. De bekende gestencilde blaadjes met de bespreking zijn ons welkom!

21 mei. Twee filosofen treffen een eenzame wandelaar aan op Rolduc's domein en leiden hem rond. Later blijkt het de Franse ambassadeur in Nederland te zijn: E. baron Petit de Beauverger. Hij heeft ons tehuis in de Baedeker gevonden en legt grote belangstelling aan de dag voor kerk en crypte.

24 mei. Zaterdag voor Pinksteren beginnen wij in somber, regenachtig weer aan ons half-trimester. Als wij dinsdag terugkomen, heeft de zon niet één keer geschenen.

28 mei. Het schriftelijk eindexamen zet in voor 45 kandidaten, 14 bèta's en 36 alpha's. Daarbij leggen drie zesde-klassers het toelatingsexamen tot de Filosofie af. Manhaftig treden zij aan; laet zwichten al wat wil: ik wyck niet eenen voet. Wij wensen hun sukses.

5 juni. Sacramentsdag, sinds enige jaren uitgaansdag van de ontspanningsclubs. En masse of met weinigen trekt men de poort uit, in of op vervoermiddelen van verscheiden aard: van de ordinaire fiets tot de bus toe, via een Mercedes 180 en een volkswagenbusje. Even divers is ook de plaats waarheen en het wit dat men beoogt: de harmonie gaat de processie opluisteren bij de mis-

sionarissen voor Afrika te Cadier en Keer; de pioniers oefenen zich in het kamperen te Epen, van de schone Eifel gaan de kosters en de boekbinders genieten. Allen zijn heerlijk gebruid als ze in de avonduren vermoeid en voldaan terugkeren.

9 juni. Mhr. Lemmens lijdt een ongeval. Bij de uitoefening van zijn functie wordt hem de pijp uit de mond geschoten. Enige dagen loopt hij met gespleten tong. Spotvogels zeggen dat slechts geweld hem van zijn geliefde kan scheiden.

15 juni. Burgemeester drs. Th. J. M. Gijsen brengt zijn eerste officiële bezoek aan Rolduc. Het glorieuze zomerweer laat toe dat de verwelcoming geschiedt op het bordes. Er is muziek voor de gasten en er zijn bloemen voor mevrouw. Uit de woorden van ons nieuw burgerlijk hoofd blijkt zijn grote genegenheid voor ons huis en zijn bestemming.

22 juni. Mhr. Heijnen biedt een overdadig onthaal aan een Amerikaanse vriend father P. Moran. Slechts schijnbaar toevallig draagt ook de harmonie het hare bij tot het feest met het Amerikaanse volkslied, hetgeen de verre gast een spontane toespraak ontlokt. Wij zijn getuigen van gebaren van vriend-

schap voor his dear old friend. Sympathiek nodigt hij ons allen uit, naar de States te komen.

25 juni. Vanmorgen kwam het reeds eerder verwachte bericht dat onze bisschop Mgr. A. Hanssen omstreeks 10 uur overleden is in het akademisch ziekenhuis te Nijmegen. In de avondconferenties en in het lof wordt over de grote overledene gesproken en gebeden voor zijn zielerust. De president draagt een plechtige rouwmis op waarbij heel Rolduc tegenwoordig is.

29 juni. Presidentsfeest. Wat zal ik u een opsomming geven van de gebeurtenissen van deze dag? Zij liggen vast in de hechte kluisters der traditie en geven niet een indruk van de verbondenheid en de wél-willendheid die wij heeden meer voelen dan anders. Delft u liever in uw herinnering en uit de mengeling van geest- en zinnenstrelende geneugten zal de sfeer van de dag der dagen in u oprijzen. Laat ik mij bepalen tot het ongewone. In de plechtige hoogmis, door de feesteling opgedragen, heeft iets bijzonders plaats. Er wordt gezongen de vierstemmige Messe Responsoriale van J. Gelineau; het bijzondere van dit muziekwerk is dat „het volk” één stem hiervan zingt. Volgens die-

genen die het resultaat van enige afstand beluisterden, slaagde het experiment. Ik vermeld verder dat de harmonie tijdens het gebruikelijke defilé op de speelplaats twee pit-tige marsen van haar dirigent speelde: Op Stap en Nuo Animo. Wij wijzen met afschuw de beschuldiging af, als zou het diner het hoogtepunt van de dag zijn enkel om de wonderbaarlijkheden welke de provisor aan zijn beurs en de zusters aan hun potten en pannen ontlokten. Echter... de feestredenaars vonden ons bereid; Herman van Rens met zijn helder voorgedragen gedicht en de president der filosofen Piet Stevens met zijn verzorgde speech. Wat moet ik u nog zeggen van de toespraak van de beproefde redenaar uit het herenbloc? Meer dan andere jaren kreeg de ernst zijn deel, zo spoedig na de begrafenis van onze bisschop; toch hebben wij nog heerlijk genoten van de olijke lange-neuzen die hij maakte aan het adres van individuen en groepen. Verrassend was de slottoespraak van de gevierde zelf: met aandrang klonk de oproep tot eenheid in werken en streven en tot wederzijds vertrouwen.

Een niet meer jonge film besluit de mooie dag: Traversée de Paris, van Autant-Lara.

30 juni. Spelendag. Terwijl men buiten sport of toekijkt (dit laatste naar ons gevoelen iets te veel) vindt op de stemmige bischopszaal de vergadering over de laatste groep eindexaminandi. En dan is het weer gedaan voor een jaar, tot grote opluchting der leraren; met een onderbreking van drie dagen zijn zij sinds 12 juni in het getouw ge-

weest. Wel is het sukses groot: 45 kandidaten waagden een kans, slechts 4 „haalden de eindstreep niet" (om met onze spreukvaste rector te spreken). Gecommitteerden waren dit jaar:

Dr. H. H. Janssen, prof. te Nijmegen.

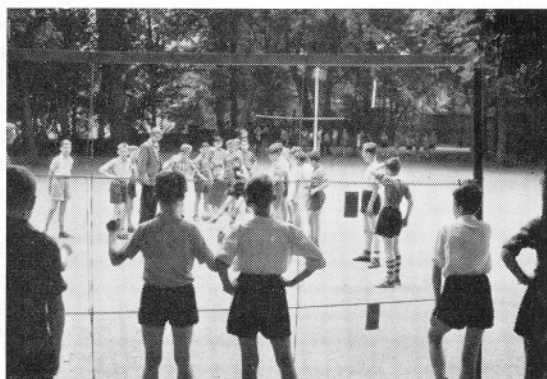
Dr. K. Smits, te Nijmegen.

Dr. C. G. Lekkerkerker, te Amsterdam.

Dr. S. J. Geerts, prof. te Nijmegen.

's Avonds hebben wij het beste der mijn-korpsen op bezoek, dat van de Staatsmijn Emma, onder directie van P. Stalmeijer. Het is begrijpelijk dat de keuze van stukken afgestemd was op de jeugdige kijkers; het hele tweede deel bestond dan ook uit stunts. Wij bedoelen met deze term niets ongunstigs; de uitvoering bleef correct, zeer zuiver en alleszins muzikaal, de dirigent stelde enkel zijn solisten in de gelegenheid hun kunnen te tonen en dat deden zij: de altsaxofonist met zijn gevoelige solo in Valse Erica, de excellente klarinetten, nooit schrill, altijd beheerst en zeer virtuoos in hun Fantasie, het krakend geweld van 4 trombones, terwijl de romantische waldhoorns het lichtelijk eentonig geratel van de Postkoets begeleidden. Voor meer verwende luisteraars waren er de Slavische Dansen van Dvorak, perfect synkopisch, pittig en strak met vloeiende klanken van de bassen en hun weelderige klarinetsolo's. Onze dank voor de perfecte prestatie!

3 juli. Zuster Radboda viert haar 25-jarig professie-feest. Morgen zal zij nóg herdenken hoe zij een gelijk aantal jaren geleden tezamen met zuster Peregrine voor het eerst

op Rolduc kwam. Na de tweede les brengt de harmonie haar een „Ständchen“. Heel Rolduc laat haar dan op initiatief van Mhr. Augustus „lang-leven“.

Limburgs gouverneur begeleidt op deze dag de Australische ambassadeur in Nederland naar Rolduc voor een kort bezoek. Rondgeleid worden de gasten door de President, de provisor en Mhr. Meertens.

5 juli. Onze landbouwer en onze slager hebben in Sittard een aanrijding. De eerste wordt naar het ziekenhuis gebracht met een hersenschudding.

12 juli. In de avonduren geeft de harmonie het traditionele concert-na-de-examens, in de wandeling „flatsconcert“. Met lichte melodieën weet zij de jeugd op te zwepen tot daverende zangprestaties. De ontlading dringt door op de bisschopszaal, waar zij de ernst der leraren bij de overgangsvergaderingen niet vermag te breken.

13 juli. Het wachten op de avonduren, als eindelijk de strakke lippen der heren zich zullen ontsluiten en het oordeel over onze prestatie zullen mededelen, wordt bekort door twee evenementen. Rolduc's elftal speelt zijn huldigingsmatch tegen R.K.H.B.S. uit Brunssum; een gelijk spel 5—5 is het resultaat. Om half zes zien wij de uitermate boeiende film *De man die te veel wist*.

Mhr. Stassen oordeelde het nodig ter wille van de kleinen de spanning te luwen; jammer voor de groteren!

14 juli. Met ontsteltenis vernemen wij dat Mgr. Fr. Feron, eerst voor twee weken benoemd tot vicarius-capitularis tijdens het interregnum, in de afgelopen nacht plotseling overleden is. Het voorval vormt het onderwerp van gesprek onder de heren en de pastoors, die dit jaar onder invloed van de priester-kontaktdag in minder getal zijn opgekomen. Ook de prijsuitdeling verliest iets van haar glans bij ontstentenis van monseigneur en tengevolge van het tragisch sterfgeval. Ecce, quomodo moritur justus, het stemmige lied van het koor opent de plechtigheid. In een mooie toespraak herdenkt de President dan de twee grote overledenen. Daarna worden de beste prestaties van het afgelopen schooljaar gepremieerd. Met een krachtig „Léve Rolduc“ nemen wij afscheid van Rolduc. Tot in september, als het God belieft.

HET GODSDIENSTIG LEVEN OP ROLDUC

De directeur van een Frans kollege schrijft ergens dat men in een stille mis moeilijk komt aan een indruk van onoprechtheid. „De priester spreekt, en niemand luistert; hij leest hardop, en niemand begrijpt er iets van; hij spreekt aan, en niemand antwoordt; hij maakt gebaren waar niemand op let; hij spoort aan, en niemand wordt bewogen; hij presideert, en keert de mensen de rug toe. Er is een Offeritorium, maar er wordt niets aangeboden; een communie, maar soms gaat niemand te communie; de mis is een vergadering, maar iedereen leest in zijn boek, zoals slecht opgevoede mensen aan het familie-ontbijt hun krant zitten te lezen De priester doet of hij mis leest voor mensen, die doen of ze de mis volgen. Alleen een poging tot authenticiteit kan hieraan iets veranderen”.¹⁾ Onze jonge mensen vragen naar authenticiteit en echtheid, vooral in hun godsdienstige praktijken.

Het is niet zonder reden dat ik dit korte artikel over het godsdienstig leven op Rolduc begin met enkele gedachten te geven over de Eucharistieviering. Dellepoort schrijft in zijn bekende studie over de priesterroepingen in Nederland²⁾, dat alles wat met de Eucharistie in verband staat zeer veel kan bijdragen tot het ontstaan of de uitgroei van een priesterroeping. Het gaat in dit verband

vooral om het laatste: de uitgroei van een priesterroeping. Ik meen, dat we een verband moeten leggen tussen het verlangen naar authenticiteit in de godsdienstige beleving van de jonge mensen en de bij hen aanwezige tendenz die ik zou willen omschrijven als de drang om niet boven maar tussen de anderen te willen staan. De tegenwoordige seminarist zal het priesterschap niet meer primair begeren om zijn waardigheid. Er valt een verschuiving waar te nemen van waardigheid naar verantwoordelijkheid in de geroepene. Meer of minder sterk leeft in vele jongens die in onze dagen opgaan naar het priesterschap hetgeen ik las in een maandblad onder de titel „Getuigenissen van een priester in opleiding”: „Ik weet dat ik geroepen ben omwille van de nood van de mensen. Uiteindelijk zijn het de mensen in hun nood en hun zondigheid, die mij voortdurend blijven roepen, iedere dag opnieuw Omdat ik geroepen ben voor de mensen, wil ik ook met hen leven Samen met de mensen wil ik opgaan naar de

¹⁾ Evelyn: „L'assistance des collégiens à la messe” in *Lumen Vitae* VII (1952) blz. 66-67.

²⁾ Dr. J. J. Dellepoort: „De priesterroepingen in Nederland”.

Vader; het offer van Christus opdragen voor mijn zonden en die van de wereld . . . In het bijzonder wil ik leven en lijden met de jonge mensen van mijn eigen generatie, met al die z.g. lichtzinnige, brutale, vluchtige jongens, opgegroeid tussen rampen en puinhopen, sinds Hiroshima levend op de rand van de ondergang. Samen met hen wil ik het gevaar onder ogen zien en weten dat wij groot genoeg zijn om het te doorstaan. Samen met hen wil ik de verantwoordelijkheid opnemen voor deze wereld, zoals Christus dat heeft gedaan, in het geloof dat wij haar zullen verlossen".³⁾

Het is een voortdurende zorg van de seminarieleiding in onze dagen de afgeslotenheid van het seminarie te combineren met een gezonde openheid naar buiten. Immers ook de priester zal tegelijkertijd moeten zijn een vreemde, een afgescheidene onder de mensen en de vriend en lotgenoot van velen. De jonge seminarist zal zich zelf terugvinden in de Eucharistieviering, als hij erin zal leren ontdekken, dat de Eucharistie een sociale werkelijkheid is, dat wij in de Eucharistie in gemeenschap treden met Christus en daardoor met anderen. Tevens moge hij in de Eucharistie ontdekken, dat het priesterschap zijn antwoord is aan Christus, die „hoewel Hij Gods gestalte bezat en Zijn gelijkheid met God geen roef behoefde te achten, zich er toch van ontdaan heeft door de gestalte aan te nemen van een slaaf; en toen Hij uiterlijk als een mens werd bevonden, heeft Hij zich vernederd door gehoorzaam te worden tot de dood, tot de dood van het kruis" (Fil. 2, 6-8) Priester zijn wil dan zeggen: getroffen zijn door de nood van anderen en zich daaraan wijden. Het betekent de staat van eenzaamheid binnentreden om gemeenzaam te zijn met allen.

Vandaar dat onze eerste zorg is om de H. Mis in het Rolducse leven een centrale plaats te geven. Nadrukkelijk zij gezegd dat wij ervan overtuigd zijn dat het voor de jonge mens moeilijk is elke morgen opnieuw „erbij" te zijn en dat veel dat op dit terrein ondernomen werd als experiment gezien moet worden.

Zo werd getracht de Zondagse hoogmis (de enige verplichte mis op zondag) tot het godsdienstige hoogtepunt van de week te maken. In de misviering door de week werd

naar meer variatie gestreefd (gesolemniseerde mis, nederlandse misgezangen). De filosofen vierten drie maal per week de H. Mis in de krypte.

Wat de viering van het lof betreft: ook hier werd gestreefd naar zoveel mogelijk variatie. Vaak werden in het lof gebeden ingelast die waren aangepast aan de bijzondere omstandigheden van de tijd of de dag. Wat betreft het bidden van de rozenkrans werd b.v. in de meimaand de praktijk toegepast alleen op de zaterdagen het gezamenlijke gebed verplicht te stellen, terwijl op de andere dagen het meebidden aan het gemeenschappelijke rozenkransgebed (naar gelang de weersomstandigheden in de kerk of bij de Lourdesgrot in het bosquet) aan ieders eigen keuze werd overgelaten. Begonnen werd met een gezamenlijke adoratie op de zondagen voor het diner, ook weer fakultatief.

Er werd getracht de godsdienstige vorming en beleving weer iets meer aan te passen aan de leeftijd. Vandaar dat de meditatie (twee maal per week) groepsgewijze gegeven werden. Het vroegere jaarlijkse tri-duum „Voor Eer en Deugd" omstreeks 8 december werd vervangen door een recolletiemorgen op de eerste zondag van elk trimester. Deze recolleties werd aan vijf groepen gegeven door priesters van het bisdom. Deze nieuwe vorm lijkt zeer geslaagd.

De congregaties waren ook dit jaar weer op zoek naar een nieuwe vorm, waardoor ze ook in onze tijd voor de seminaristen betekenis kunnen hebben. Zo werden bijeenkomsten gehouden die voor een groot deel door de congreganten zelf gevuld werden met gebeden, voordrachten en schriftlezing om een bepaald thema uit de liturgische jaarkring of de feesten van Maria; vaak ook met gesprek of discussie over een onderwerp naar keuze van de leden.

Aan de Goede-Week-viering werd veel zorg besteed. Gelukkig waren we vanaf de morgen van Witte-Donderdag bevrijd van proefwerkbessommingen.

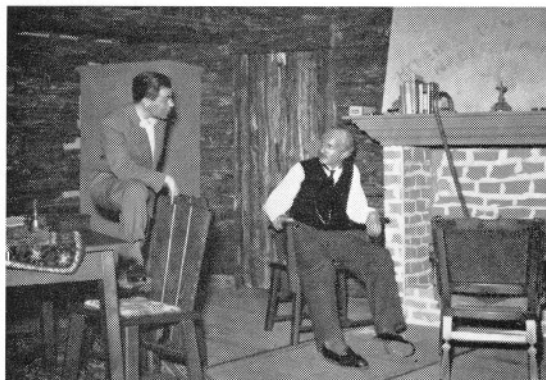
Ook in het komende jaar zal weer getracht worden op de ingeslagen weg voort te gaan, om op Rolduc tot een fris godsdienstig leven te komen. Het is de moeite waard, onze beste krachten er voor te geven dat onze jongens nu kunnen opgaan tot de God die hun jeugd verblijdt, de beste garantie voor hun uitgroei tot vrome, uit God levende mensen.

³⁾ „De Heraut Van Het H. Hart" april 1958, blz. 104.

HET GEHEIM VAN HUNTINGS-END

ROLVERDELING:

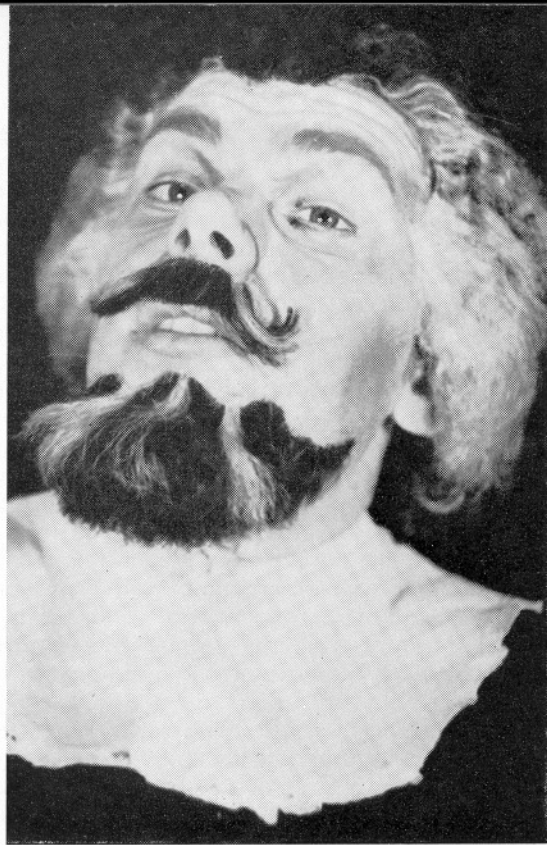
Jack Maryhood , zoon van Hugh, de vermoorde	Harry Valk
Kini , oom van Jack	Ton Sips
Seaman , directeur van de Kingery Trust	Pie van Can
Frawley , onder-directeur van de Trust	Hub. Janssen
Swiggers , vertegenwoordiger van de Trust	Wim Raedts
Baily , zaakgelastigde van de Trust	Wiel Nohlmans
Leary , artist	Piet Berends
Kars , detective	Wiel Smeets
Gaston , butler	John Schreurs

Regie: Mhr. Augustus **Geluidstechniek:** Mhr. Timmermans **Souffleur:** Theo Stenzel **Grime:** L. J. J. de Serno
Decor: R.T.T.

Een detective-story was het stuk, dat de Filosofen dit jaar voor het voetlicht brachten. Als story leek HET GEHEIM VAN HUNTINGS-END, naar een gelijknamige Amerikaanse roman, ons eerlijk gezegd maar een slap gevalletje. Het kan aan de roman gelegen hebben. Of heeft de Vlaamse bewerker, na voltooiing van zijn toneeladaptatie, zelf gevoeld dat er ergens iets haperde? Wat er overbleef noemde hij slechts „een spel van angst en spanning”.

De toeschouwer wordt in gedachten verplaatst naar een afgelegen jachthuis, ergens in Amerika. Jack Maryhood treedt daar als gastheer op. Hij is de zoon van Hugh, die vijf jaar geleden onder gemeinzinnige omstandigheden de dood vond. Om de moordenaar van zijn vader te ontmaskeren, nodigt Jack hetzelfde gezelschap uit, dat indertijd in het jachthuis aanwezig was, toen Hugh stierf. Met medewerking van een particuliere detective tracht hij het mysterie te ontraad-

selen. Hetgeen hem uiteindelijk natuurlijk gelukt, maar niet dan nadat achtereenvolgens iedereen onder verdenking heeft gestaan en er ten overvloede nog twee raadselachtige moorden zijn gepleegd.

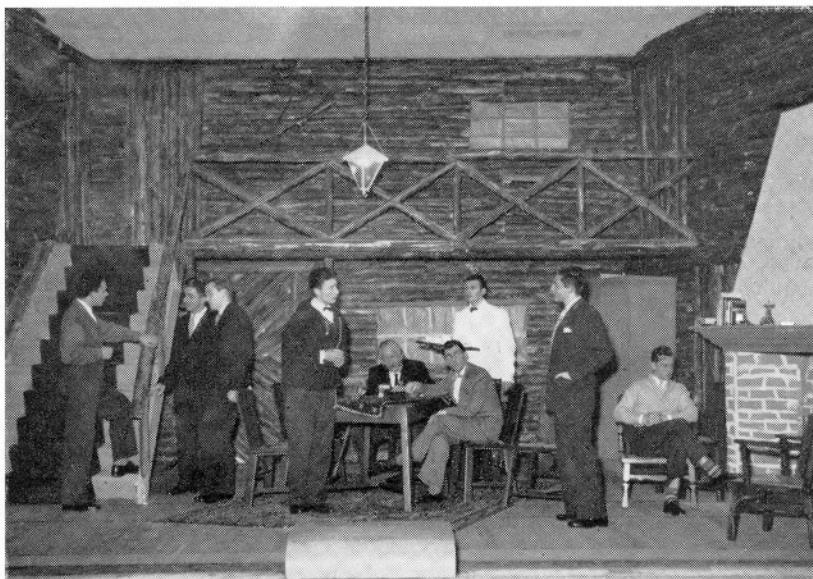
Onverdienselijk werd het stuk beslist niet gespeeld. De detective van Wiel Smeets beviel ons zelfs bijzonder goed: hij had, zonder in overdrijving te vallen, juist die zelfverzekerdheid van optreden, waardoor de verrichtingen van een speurder voor de toeschouwer zo boeiend zijn om te volgen. Ook Kini, een zonderlinge broer van de vermoorde, kreeg een aannemelijke gestalte. De overigen brachten hun rol weliswaar met geestdrift, maar te zeggen dat zij toekwamen aan een reliëfrijke vormgeving, zou in het algemeen aan de waarheid tekort doen. Natuurlijk viel er bij tijden goed spel te bewonderen. Dat dit niet vaker voorkwam, lag zeker ook aan het feit, dat zij de moeilijke taak hadden, typen te creëren uit figuren, die te schematisch waren om te overtuigen. Niettemin, wat meer uitdieping was, lijkt ons, toch wel mogelijk geweest. Misschien zouden bepaalde handelingen dan ook organischer hebben bijgedragen tot een verhoging van de spanning — nu stonden die handelingen er een beetje buiten en deden bijna een tegenovergesteld effect ontstaan.

Eerlijk, graag hadden wij wat meer gegriezeld. Het indrukwekkende decor doet hier niets aan af. Ofschoon wij er de grootste bewondering voor hadden: zelden hebben wij zo'n werkstuk gezien.

Zou het wel helemaal waar wezen, dat Jean-Baptiste Poquelin zich tijdens de traditionele toneeluitvoering van Halfvasten achter de naam Doornik verborg, zoals de schrijver van het „Ter Inleiding” te verstaan gaf? Een vermomming achter de schuilnaam Molière was ons eigenlijk liever geweest. Nu lag het er naar onze smaak allemaal net een beetje te dik op — zo dik als de geraffineerde toneelman van het „Illustre Théâtre” het er beslist nergens op legt. Waar Molière zich angstvallig wacht voor een teveel, daar schrikt Doornik er niet voor terug de dolle dwaasheden, aan minstens drie echte moliereske stukken ontleend, zo op elkaar te stapelen, dat men zich in een toneelwereld waant, die meer met de exuberantie der overmoedige renaissancisten dan met de soberheid der bescheiden classicisten uitstaande heeft. Misschien zou men toch de geldigheidsduur van de auteursrechten opnieuw moeten bekijken...

Niettemin hebben wij ons onbedaarlijk gemuseerd. Want nu, in de tekst reeds, het beginsel der matigheid overboord geworpen was, had de regisseur zeer juist gezien, dat de beste uitvoering het dolle tot het dolzinnige diende op te voeren. Een heel erg ingebeelde zieke, die schreeuwt als een speenvarken, heel erg domme doktoren, die zich aanstellen als de geïncarneerde verwantenheid, een heel erg uitgedroogde notaris, die spreekt als een perkamentrol, een heel erg geleerde Sorbonnist, die uit Rabelais' Pantagruel kon weggelopen zijn: dat waren ongetwijfeld de sujetten die, bij ontstentenis van een heuse koning, Koning Publiek aan het lachen moesten brengen. Dank zij deze opvatting van de regisseur en dank zij het spitse spel der spelers werd het een daverend succes — dank zij vooral het meesterschap waarmee de regisseur zijn regie tot in bijzonderheden wist af te werken. Laten wij volstaan met te herinneren aan de wijze, waarop de medicijnmeesters Purgon, Diaforus en Bahis hun entrée maakten. Of aan de begeleidende gebaren van Scapin en Lucas bij het aanhoren van het verhaal, dat Professor Pancratius opdiste over de wonderdokter Sganarelle.

Wij noemden daar de naam van de titel-

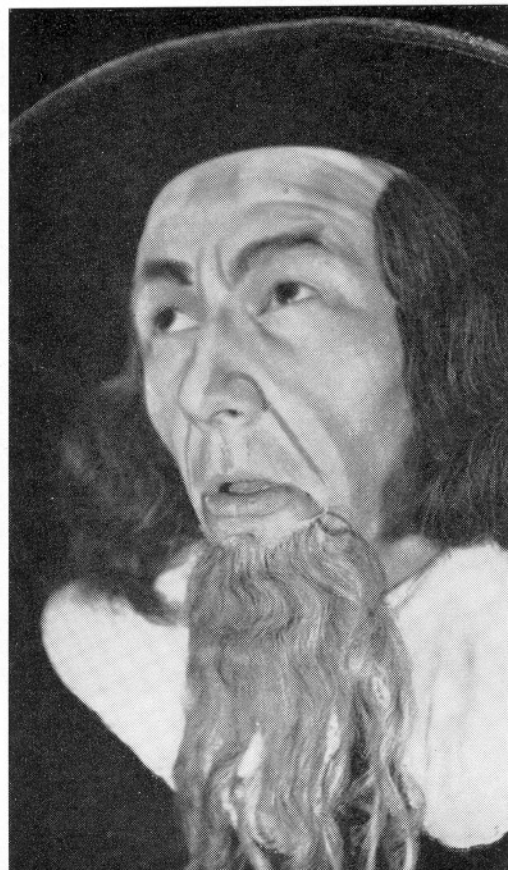

held Scapin. Ondanks uitstekend spel van de hoofdrolvertolker zaten wij ons voortdurend af te vragen wat wij eigenlijk in hem misten. Tot wij plotseling ontdekten, dat geen enkele van zijn hooggeroemde schelmenstreken in Doornik's versie voorkomt: slechts de naam werd aan de „Fourberies" ontleend. Geen wonder dat Veugeliers er een beetje moeite mee had, een Scapin op de planken te zetten in overeenstemming met het beeld, dat wij van deze schelm hebben. Aan hem alleen lag het niet.

Maar soit. Het was een verkwikkelijke tooneelavond. Bijzondere vermelding verdient, dat alle spelers zonder één uitzondering zeer aanvaardbaar spel leverden en dat werkelijk

zwakke momenten niet waren aan te wijzen. Uit dit gave geheel individuele prestaties naar voren halen heeft niet veel zin, maar dat de Argan van Smeets en de Pancratius van Berends knappe creaties waren, moet ons nog gauw even uit de pen.

Eveneens dat, met uitzondering van het tweede tafereel van het tweede bedrijf, het decor wat te wensen overliet. Jammer!

PERSONEN

Argan , een ingebeelde zieke	Wiel Smeets
Scapin , zijn knecht	Herman Veugelers
Lucien , zijn zoon	Ivo Postma
Cleanie , stiefzoon van Argan	Ger van Caldenborgh
Lucas , huisknecht	Ronald Jacobs
Purgon , huisarts van Argan .	John Schreurs
Diaforus , dokter	Piet Selen
Eahis , dokter	Piet Malherbe
Geronimo , vriend van Sganarelle	Hub van Lieshout
Sganarelle , handelaar in wijnen	Willy Huyts
Dr. Pancratius , professor aan de Sorbonne	Piet Berends
M. de Bonnefoi , notaris . .	Frits Boers

Decors: R.T.T.

Grime: L. J. J. de Serno

Costuums: D. van Nooyen, Rotterdam

Regie: A. H. Chr. Meertens

Sinds enkele jaren bestaat er te Rolduc een jeugdtoneel. Ontwikkelde dit zich aanvankelijk slechts aarzelend, tijdens het afgelopen jaar nam het in zoverre enige vaste vorm aan, dat het verantwoord lijkt er een paar regels aan te wijden.

Het jeugdtoneel is geboren uit het klas-sentoneel, waarmee sommige hoofdleraren, met name van 1 gym, voor het voetlicht plachten te treden. In 1955 nam een groep leerlingen van de lagere klassen het initiatief tot het oprichten van een toneelclub van jeugdigen, R.T.V. geheten. Onder deze benaming groeide de vereniging, zij het met vrij veel strubbelingen, gestaag verder, enkele malen trad zij op met een toneelstuk onder regie van heren filosofen, totdat in 1957 een van de heren zich met de gang van zaken bemoeide. Hem stond een jeugdtoneel voor ogen, dat een pedagogisch verantwoorde plaats zou innemen in de geestelijke ontwikkeling der leden, zonder nochtans in een vervelend opvoedmiddel te ont-aarden. Tevens zocht hij naar mogelijkheden om de R.T.V.-ers in een meer continu contact met het toneel te brengen dan voordien, door het enkele opvoeren van een of meer stukken, het geval was geweest. De R.T.V. zou zich, in dit opzicht althans, niet van andere hobby-clubs mogen onderscheiden.

Het ideaal is nog lang niet bereikt. Slechts tijdens het eerste trimester van dit jaar heeft men iets van de nagestreefde plannen kunnen verwezenlijken. Met een 18-tal leerlingen van 1 en 2 gym werden expressie-oefeningen gedaan, die zich uit de aard der zaak

tot een serie pantomimische spelletjes moesten beperken. Voor een 12-tal jongelui van 3 gym greep men iets hoger: een poging hen door middel van gelaatsstudie uitdrukking te doen geven aan elementaire gevoelens als haat, drift, enz. leverde beslist enig succes op.

Voor het komende jaar staan voor beide categorieën uitvoerige plannen op stapel: men zal trachten enerzijds het „toneel” te benutten als een belangrijke pedagogische factor, anderzijds de werkelijk belangstellenden de gelegenheid te verschaffen, door de oprichting van wat men een toneelschooltje in het klein zou kunnen noemen, toneel als hobby te bedrijven.

Intussen bleef de R.T.V. niet bij dit experiment stilstaan. Ofschoon de moderator slechts geringe waarde hechtte aan een optreden van zijn toneelgroep voor de gemeenschap, kon hij niet verhinderen dat men, liefst tot twee maal toe, zich naarstig op de instude-ring van een toneelstuk wierp.

Eerst was daar dan de oude **Lord Demon**: ondanks drastische besnoeiing door de regisseur een te lange en te gecompliceerde aangelegenheid voor deze jeugdige auteurs. Geestdriftig en spontaan spel maakte echter veel goed van wat er aan rolkennis en aan verdiepte beleving bij menige vertolker ont-brak. Naar onze smaak voldeden de drie Lords het best: de demonische schurk Lord Lunch, de onhandige domoor Lord Dunley en de sierlijke levenskunstenaar Lord York werden niet onaardig op de planken gezet. Enfin, dat alle leden van de vereniging in dit stuk een kans kregen, mag als verontschuldiging gelden voor het feit, dat men eigenlijk iets boven zijn krachten gegrepen had.

Met het **Duivelsbrugje** van Henri Ghéon, opgevoerd bij gelegenheid van Oudersdag, bleef men gelukkig dicht bij huis. De nauwelijks veertien dagen repetitie in aanmerking genomen, mag men hier gerust van een prestatie spreken. De tekst kwam er gesmeerd uit en ook zat er in het geheel vol-doende vaart. Jammer dat men af en toe niet duidelijk verstaanbaar en vooral niet flitsend genoeg speelde. Verstaanbaarheid, jongelui, is een eerste eis voor alle toneel, en flitsend spel, regisseur, zou het **Duivelsbrugje**, in de grond een ernstige sage, maar toch ook een erg grappig ding, veel in betekenis hebben doen winnen. De heropvoering was in dit opzicht al heel wat beter dan de première.

Veel succes volgend jaar, R.T.V.!

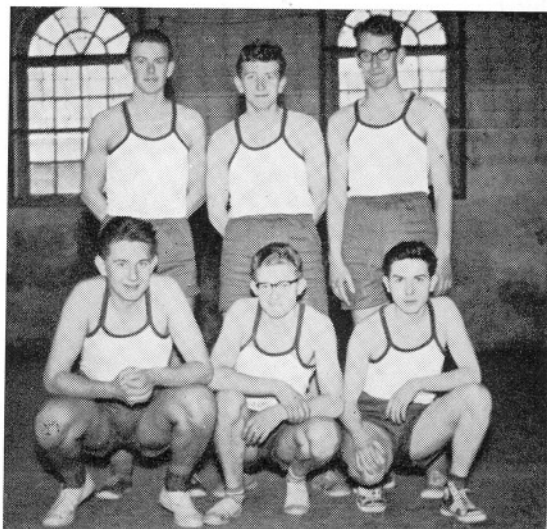
J. L.

SPORT

Dit jaar willen wij ons beperken tot een overzicht van de sportontmoetingen met scholen en clubs van buiten de veste. Wij zijn er ons van bewust, dat wij zo ternauwernood recht doen aan het bonte sportbeweeg op Rolduc. Elite-gewassen echter zijn een vrucht van zorgvuldige selectie; en zoals men aan de vruchten de intensiteit van het gistingsproces van de grond leert kennen, zo krijgt de vreemdeling uit het optreden van Roda's vertegenwoordigers althans een indruk van het drukke, geschakeerde en woeelige sportleven in lagere regionen. Vermelden wij echter eerst de drie interne gebeurtenissen die ieder jaar de stof van vele gesprekken zijn.

Groot was de vreugde op Klein-Rolduc; zijn matadors, „tot de tanden” toegerust ten gevolge van de training door H. Vaes en de geestelijke bijstand van Mhr. Penders, wisten de teams van het „grote” Rolduc te verslaan. In vier wedstrijden scoorden de „Di Stefano's” 16 doelpunten en inkasseerden er slechts 5. Topscoreurs waren Dr. Soons en J. Dullens. De finale van de bekerwedstrijden der groten had een merkwaardig verloop. Sparta en Minor betwistten elkaar de bokaal. Eindstand 2—2. Dan maar penalty-trappen! Beide partijen verstaan die kunst zo uitstekend, dat de schoten onhoudbaar langs bei-

de keepers flitsen. Dan maar weer voetballen: verlenging. Wie zal het eerst scoren? Minor is de gelukkige; in triomf dragen de Zuid-Limburgers de beker over de cour. De Klassenwedstrijden won 4 gym; nooit gedacht! Zij overrompelden enthousiast de goedoverfde winnaars van de vijfde, die het ietwat kalmpjes-aan dachten te doen. De leeuwen, een keer gewekt, sloegen toen weliswaar de derde-klassers met hun dodende klauwen, maar te laat!

De volley-sport telt hoe langer hoe meer beoefenaars; zelfs de heren wagen soms een balletje - met een duidelijk gebrek aan lenigheid en snel reactievermogen weliswaar, maar met veel aanleg, zoals de welwillende en kijklustige studenten volhouden te beweren. Bepalen wij ons tot het eerste zestal, dan zouden wij waarde willen hechten aan het oordeel van een Kerkraadse volley-er: „Uw jongens zijn in uitstekende lichamelijke conditie, maar zij behoeven een training in tactiek”. Na de lange regenperiode in september kwam men slechts moeizaam op gang; daaraan is het toe te schrijven dat men in oktober twee keer verloor van het Hendrik van Veldeke-college uit Maastricht. Van dan af echter maken wij slachtoffers; vooral de douaniers zijn telkens de dupe. Aan drie grote evenementen namen wij deel. 9 maart was de intercollegiale te Roermond; met twee teams togen wij er heen, de plaats van het beste was bepalend voor de eindrangschikking van de colleges. Ongelukkigerwijze lootten wij de eerste wedstrijden tegen Roermond's uitstekende vertegenwoordigers, die in eigen omgeving, op een veld met iet-

wat grotere afmetingen en misschien ook in de koude van de manège-zaal zich beter thuis voelden. Eerlijk willen wij erkennen dat echter ook hun spel supérieur was. De uiteindelijke uitslag: 1 Roermond, 2 Rolduc, dan volgen de andere colleges. Ons zestal bestond uit: Wim van de Goor, Jos Offermans, Ton Sips, Jan van der Ham, Hein Pasing, Hub. van Lieshout. Terwijl heel Rolduc de dag voor Pinksteren naar huis gaat dingt het team mee naar het kampioenschap van Kerkrade op het terrein van het Wereldmuziekconcou. En werkelijk: het haalt de finale. Dan moet het in Set Up een werkelijk betere tegenstander erkennen: 15—9, 14—16, 15—8. De voorlaatste zondag van het schooljaar nodigt Time up, zoals de officiële naam luidt van Rolduc's zestal, uit voor een tournooi op eigen banen. Nemen deel: Roda I en II uit Kerkrade, V.C.N. uit Maastricht en onze vrienden, de douaniers. Vier uur wordt er gestreden om de eerste plaats, in een zwoele namiddaghitte; dan blijken de half-militaire grensbewakers de meest geharden. Huldel! En Time up? Laten we er over zwijgen.

Blader ik de aantekeningen door die behulpzame geesten gevuld hebben met voetbalverslagen, dan treft mij allereerst dat Rolducs elftal dit jaar weinig gespeeld heeft; de schuld ligt voorzeker bij ons veld, dat een moeras geleeke van eind november tot begin maart. Vóór de intercollegiale hadden zij dan ook slechts zeven keer gespeeld, waarvan 6 wedstrijden werden gewonnen, 1 gelijk gespeeld (tegen een combinatie van het tweede en derde elftal van M.V.V.), en 1 verloren (tegen de Maurits-jeugd). En telkens vind ik vermeld: schotloze voorhoede, betere ploeg maar de kansen werden niet benut, geen schutters. Mijn berichtgever moet wel een zwartkijker zijn, want bij de 5—1 overwinning tegen Heerlen's Kweekschool lees ik dat de zege geflatteerd was. Wat noemt men dan royaal winnen? Was het wraak op de veel-gehoorde kritiek wat in onze voorlinie ziedde, toen men naar het schuttersfeest van de intercollegiale ging in het prachtige sportpark Schöndelen te Roermond? Zij brak los met geweld: 3—0 tegen Roermond, 3—1 tegen Sittard, 9—0 tegen Weert! En voor het eerst klinken blijde tonen in mijn verslag: de tweede helft speelde zich geheel af aan de kant van Sittard; op het veld, zwaar van de regen, bleek de goede conditie van onze voorwaartsen; men startte goed, men straffe fouten af, men schoot achterhoeden aan flar-

den en beantwoordde aan hoge verwachtingen enz. enz. „Er is geen aardigheid meer aan“, vertrouwde mij een supporter toe. „Voor de derde achtereenvolgende keer winnen wij verdiend. Laten ze eerst zorgen dat ze een sterker elftal krijgen“. De president zorgde er voor dat deze overmoedige de juiste proporties weer ging zien: „We mogen niet uit het oog verliezen dat de sportbeoefening op Rolduc zich op enkele gebieden concentreert, terwijl op andere colleges weer andere takken intensief beoefend worden“. En daarbij doelde hij wel op

prestaties zorgden J. Poell en Fr. Delissen. Vóór het treffen der colleges hebben onze tafeltennissers slechts één keer verloren, en wel tegen de steeds gevreesde H.T.S. uit Heerlen. Uit de interne competitie kwamen als winnaars te voorschijn J. Kelleter, J. Vaessen en Th. Halderit, die daardoor in Roermond hun club vertegenwoordigden. Zoals telken jare bleek ook nu Weert weer oppermachtig; het verschil met nummer twee, Rolduc, was vrij groot. Onze denkers brachten het er minder goed af. Op 14 mei waren zij te gast in Kerkrade waar een internationaal

ONS EERSTE ELFTAL

de puike hockey-ers en tennissers van Roermond en Weert. Toch, maar nu niet chauvinistisch meer, hebben wij de elf in een daverende ontvangst bij hun thuiskomst van harte gefeliciteerd.

Wij kunnen wat in de binnenspelen, dat is wel de conclusie, als men de resultaten overziet in die takken van sport die het moeten hebben van ons miezerig klimaat. Wij bouwen maandenlang aan vliegtuigen, zagen en plakken, wikken hun evenwicht, bevestigen er een motortje aan en winnen. We gingen naar de intercollegiale om te leren en bevonden dat we docti waren. In team- en timerace en zweven bezette Rolduc de eerste twee plaatsen; J. Wierds en W. van de Goor bestuurden vliegtuigen van zichzelf en van Louis Jacobs en Silv. Peters.

Ook in de strijd der instituten bij biljarten veroverden wij de prijs, terwijl tevens het hoogste moyenne van ons kwam. Voor de

schaaktournooi werd gehouden. 16 teams namen aan het snelschaken deel. In de vierde groep startten wij, tezamen met andere onderwijsinstellingen. Het turend broeden op het bord bracht niet veel voort: wij eindigden als laatsten. De spelers zelf weten het hieraan, dat zij niet gewend waren tegen het uurwerk te spelen; ook ondervonden zij dat zij veel te weinig op de hoogte waren van diverse systemen.

Tot slot de intercollegiale der atleten. Wij waren nergens, vooral op de loopnummers waar onze rivalen gebruik maakten van spikes. Dus ontbreekt het aan langdurige en intensieve training, aan voortdurende aandacht ook, zonder welke men het in deze tak van sport niet ver kan brengen. Een kruimeltje slechts pikten we van de dis der meesters, het discuswerpen, waarin Hub. van Lieshout en Ronnie Jacobs resp. eerste en derde werden.

EEN BEZOEK AAN DE AULA 1935

In het archief van het Rolducse Jaarboek vonden wij een brief, gedateerd zondagavond 24 november 1935 en gericht aan de Z.E.Heer Amaury Janssen, leraar te Rolduc van 1928 tot 1946, thans pastoor in Holthum. De schrijver is de oud-student Gerard Heystee, die leerling was van de H.B.S. van 1924-'26. Wij publiceren hier deze brief, omdat hij, ondanks de lichte charge, typerend is voor onze oud-leraar A. Smits (gest. 14 april 1948), die jarenlang is belast geweest met de technische verzorging van de toneelstukken en van wiens adviezen, ingegeven door praktijk en veelvuldige bezoeken aan schouwburgen, men bij de bouw van de huidige aula geprofiteerd heeft. Men houde er rekening mee, dat bij het hier beschreven bezoek de aula eerst 5 maanden „zijn trotse kap” ten hemel hief, en men zal de ijver begrijpen waarmee de eerwaarde technicus dit „pronckjuweel, 't vermaeck van 's weerelts hoven” aan iedere bezoeker toonde. Velen hebben Mhr. Smits in overall bezig gezien bij het bouwen (het woord is niet te weids) van zijn beroemd gebleven decors, meesterstukken van natuurgetrouwheid; vele anderen herinneren zich van meer tonelige drama's de lange pauzen, welke boze tongen wel eens de opmerking ontlokten dat het doek langer dicht dan open was geweest. Allen weten van de zorg waarmee hij bijna dagelijks **zijn** aula inspecteerde, de muren

onderzocht naar mijnschade, luiken en ramen opende en weer sloot, kranen en schakelaars kontroleerde. Het wil ons voorkomen dat onderstaande schets voor oud-leraren en oud-leerlingen een beeld naar het leven zal zijn.

Gerard Heystee heeft indertijd meegeacteerd en meegezongen in de „Rey van Engelen” bij de voorstelling van Vondels Lucifer, die op 21 mei 1924, nog in de oude aula, gegeven werd. De brief zinspeelt hierop.

REDACTIE

Vorige week ben ik — zoals je inmiddels wellicht vernomen hebt — even in Rolduc geweest. Enkele keren tevergeefs op numero 4 geklopt. Mijnheer Smits hielp me uit de brand (eigenlijk in de brand). Mhr. Ams Janssen had surveillance in de studiezaal, en of ik de aula al had gezien. Bij die allervriendelijkste vraag kwam me dat tafereeltje weer voor de geest van die bleekuitziende kapelaan, die doodvermoeide vader, dat afgematte jonge meisje — je weet wel dat bezoek van Mhr. Jacobs — die tegelijk met mij in de kleine eetzaal waren en maar niet uitgepraat konden komen dat de aula er zo schitterend uitzag, maar vooral (voorafgegaan door op zijn minst drie zuchten) dat het bezoek zo ellendig lang had geduurd.

Afijn, ik toog er dan met Mhr. Smits op uit.

Ik had goddank nog de tegenwoordigheid van geest, om mijn chauffeur op te halen; wel erg egoïstisch van me, maar ik dacht: gedeelde smart is halve smart. Nu, de excursie (ik kan het niet anders noemen) begon. Op de heenreis dachten we voorwaar in de hemel terecht te komen. Aan Mhr. Smits is een zeldzaam goed koopman verloren gegaan! Onze gelukszon werd weliswaar enigszins verduisterd door een paar half-verstuikte enkels (beroerde trappetjes, zeg!) en zo hinkten we dan onder gloedvolle toespraken van onze leidsman de aula binnen.

Nu begon de pret. Ik heb álles gezien, dat zeg ik voorop, álles! En duidelijk en begrijpelijk uitgelegd! 't Was áf! Stuur de domste boer met Mhr. Smits de aula in en als de bewaamste theater-directeur komt-ie er uit. We hebben er in het donker gestaan, zijn door miljoenen kaarsen bestraald in alle kleuren van de regenboog, met talrijke variaties van diverse kleuren. Ik heb met bonzend hart, als een kat, in het nokje van de aula, boven het toneel, rondgeslopen; ik heb staan zweten bij de verwarming in de kelder, staan rillen bij de kleedkamers. Brandschermen, coulissen, alles en alles moest ik eigenhandig proberen; dat verwenste schakelbord (ik ben toch al als de dood van elektriciteit) met zijn vriendelijke uitnodiging „levensgevaarlijk” ken ik nu van binnen en van buiten! Ik heb in de loge gezeten, bijna alle stoelen

geprobeerd. . . . nee, zeg, ik moest toen met die bezoekers van Mhr. Jacobs lachen, maar vanaf mijn excursie ben ik die mensen van harte toegedaan. Ik dacht eerst: wat is die Mhr. Smits toch mager! Maar werkelijk, 't is te begrijpen! Onderneem maar eens zo'n tocht! Mhr. Smits wilde me ook nog vanuit de kelder, als Lucifer, omhoog laten rijden; maar daartegen voelde ik mij toch gedrongen te protesteren. Dat was werkelijk beneden mijn stand, ik als oud-aartsengel! Hij zag dat dan ook, tot mijn niet geringe voldoening, direkt in. Maar, tussen ons gezegd, was dat toch niet de eigenlijke reden. Ik waande hem beslist aan het einde van zijn krachten en voelde er weinig voor halfweg te blijven steken en dan in duizelingwekkende vaart omlaag te suizen.

Eerlijk gezegd, we waren zelf ook óp! We zijn de aula uitgestrompeld, hebben Mhr. Smits allerminzaamst bedankt en hebben onze laatste krachten verbruikt met in de kortst mogelijke tijd onze auto te bereiken en daarin neer te ploffen.

Maar ik ben waarschijnlijk erg langdradig en erg vervelend geweest. Neem me niet kwalijk: ik ben na enkele weken nog vol van die aula. Als ik hier 's avonds zo zit en zin heb, een bioscoopje te nemen, dan denk ik even aan Mhr. Smits. . . . en werkelijk, 't is een probaat middel: ik kan dan geen bioscoop meer zien!

EEN TRANSACTIE TUSSEN HET ST. SERVAASKAPITTEL IN MAASTRICHT EN DE ABDIJ VAN ROLDUC

Toen het Reverendum admodum ac Nobile Capitulum Sancti Servatii Traiectensis, zoals het luidt in het voorname opschrift boven de acta capituli¹⁾, op maandag 22 februari van het jaar 1768 in vergadering samenkwam, nam het een zeer belangrijk besluit nl. de aanbesteding van het bouwen van een nieu-

we toren voor de St. Servaaskerk. De secretaris van het kapittel Joannes Petrus Membrede²⁾ deelt ons dit op de volgende manier mede:

Lunae die 22 Febr. 1768.

¹⁾ acta capituli: kapittel-akten of handelingen van het kapittel; zich bevindend in het archief: kapittel van St. Servaas, Rijksarchief in Limburg te Maastricht.

²⁾ vader van de bekende André Charles Membrede, die o.a. afgevaardigde was van het departement der Neder-Maas, toen Napoleon in 1799 de Raad der Vijfhonderd uiteenjoeg. Bij deze gelegenheid sprak hij, staande buiten het gebouw, deze historische woorden: „Dat is sterk”, waaruit het Maastrichtse spreekwoord ontstond: „Dat is sterk, zag (= zei) Membrede”. cf. Katholieke Encyclopedie, 2e druk, deel 17, pag. 578-9.

³⁾ statuere diem: als datum vaststellen.

⁴⁾ reddere: toewijzen, gunnen.

⁵⁾ gazula: gazet. Bedoeld zijn de Luikse en Keulse dagbladen. cf. A. J. Flament, Publications de la Société historique et archéologique dans le Duché de Limbourg, 1891, pag. 52.

⁶⁾ A. J. Flament, o.c. pag. 69.

⁷⁾ zich bevindend in het archief: kapittel van St. Servaas, Rijksarchief in Limburg te Maastricht.

⁸⁾ fabrica extraordinaria: buitengewone „kerkfabriek”. Bedoeld is 'n zelfstandig „fonds”, dat bestemd was voor dit buitengewone geval van het bouwen van een nieuwe toren.

⁹⁾ imperialis: keizerlijk.

¹⁰⁾ tintinnabula: klokkenspel, carillon.

Reverendi admodum ac nobiles Domini Decanus et Capitulum statuerunt diem³⁾ pro reddenda⁴⁾ restauratione turris Ecclesiae 14^{am} Martii proximi, ordinantes illud in gazulis⁵⁾ notificari.

En in 'n kanttekening voegt hij hieraan toe als korte inhoud: exstructio turris gazulis imponenda.

Dat zo'n omvangrijke nieuwbouw, die tevens zou omvatten het vervaardigen van een nieuw uurwerk met carillon, grote geldsommen zou vorderen, kan iedereen bevestigen, die iets met kerkenbouw te maken heeft. De kanunniken besloten dan ook op veel plaatsen leningen aan te gaan voor deze bouw⁶⁾, waarvan zij aantekening hielden in een apart register⁷⁾ met als opschrift: Debita ad onus fabricae extraordinariae⁸⁾ Liberae ac Imperialis⁹⁾ Ecclesiae Sancti Servatii, contracta pro amplificanda turri, construendo horologio, et refundendis tintinnabulis¹⁰⁾. Alle hierin ver-

melde schulden gingen de kanunniken aan tegen een jaarlijkse rente van 2½%, slechts een heel enkele tegen 2¾% en 3% ten laste van genoemde kerkfabriek.

Behalve deze zeer normale manier om aan geld te komen, hielden de kanunniken er een soort verzekeringsbedrijf voor lijfrenten op na, waarbij veel personen uit Maastricht en omgeving kapitalen afstonden aan het kapittel tegen een vaste jaarlijks uit te keren rente, die tamelijk hoog lag nl. van 7 tot zelfs 8½%. Zoals op 3 Juni 1767 het kapittel f 800 accepteerde „a domicella¹¹⁾ vidua Clijnen, ad 8½ in centum, ex gratia a Reverendissimo Capitulo facta, ob fidele servitium in cella vinaria¹²⁾ praestitum”.

Dit register¹³⁾ van kapitalen op lijfrenten droeg als opschrift: liber rationum¹⁴⁾ pecuniae, quam sequestrum¹⁵⁾ Reverendissimi Capituli Sancti Servatii Traiectensis recepit a pluribus personis in emptionem censuum seu reddituum vitalitiorum¹⁶⁾; fine ut¹⁷⁾ capitulum se liberet censibus redimibilibus¹⁸⁾, quibus oneratum est.

De afrekening van de winsten, die werden behaald met deze kapitalen op lijfrenten, geschiedde dan ook aan het sequestrum, dat deze bedragen had geaccepteerd, en hiervan boek hield in de computus sequestri¹⁹⁾.

De drie hierboven behandelde registers zijn dus:

1. register van de rekeningen der kapitalen, bestemd voor de torenbouw.
2. register van de lijfrenten.
3. register van de rekeningen van het sequestrum of kapittelkas.

Nadat wij zo even 'n kijkje hebben genomen in het financiële huishouden van het kapittel in de tweede helft der 18e eeuw, (want er bestonden hiernaast nog verschillende andere registers o.a. van de gewone kerkfabriek, van de cellerie, van de refterproostdij, van de feesten en jaargetijden, van de broederschap der kapelannen, enz.) komen wij nu tot een transactie tussen het kapittel en de abdij van Rolduc.

De acta capituli maken melding van het feit, dat op 9 augustus 1769 een som van f 8200, die als winst was behaald op de lijfrenten en die de kanunniken voorlopig tegen 3% bij hun eigen kerkfabriek hadden geplaatst tijdens de torenbouw, aan de abdij van Rolduc zou worden uitgeleend. De reden hiervan is zeker wel geweest, dat de ka-

nunniken gemakkelijk tegen 2½% konden lenen met hun talrijke goederen als onderpand. Maar laten wij liever de acta capituli zelf aan het woord:

Mercurii die 9 Augusti 1769.

Praetacti²⁰⁾ Domini ordinarunt illos fl. 8200 ex pecuniis vitalitiis residuos, et provisionaliter ad onus fabricae nostrae applicatos²¹⁾ ad 3 in centum, ad onus abbatiae Rhodensis (sic!) applicandos ad opus diversarum fundationum²²⁾ pro ut²³⁾ latius videre est in registro reddituum vitalitiorum per amplissimum Decanum confecto.

Het register op de lijfrenten, waarnaar de acta capituli verwijzen, bevestigt dan ook deze transactie²⁴⁾: Notandum, quod anno 1769, 9 Aug.: Ex aliis sequestri pecuniis fuerint dati ad redditum annuum²⁵⁾ Abbatiae Rhodensi octo mille ducenti floreni, dico fl. 8200 ad tria in centum; uti in computu sequestri ordinarii fuit illatum eadem die.

Blijkbaar waren de kanunniken zeer nauwkeurig in geldzaken, want ook deze verwijzing naar de computus sequestri klopt²⁶⁾:

1769. 9 Aug.: Numeravi²⁷⁾ R: D: Provisori Abbatiae Rodiensis (sic!) et mandatario²⁸⁾ Abbatis et Capituli dicti Monasterii, iuxta decretum Capituli nostri eiusdem diei, octo mille ducentos florenos, ad interesse trium pro cento, solvendum receptori²⁹⁾ Traiectensi.

Op deze plaats voegt de Deken deze aardige kanttekening er aan toe: constat de actu, d.w.z. (de schuld) staat vast uit de handeling (nl. het overhandigen van het geld). Een schuldbekentenis werd hier blijkbaar noch

¹¹⁾ domicella: damoiselle; juffrouw.

¹²⁾ cella vinaria: wijnkelder.

¹³⁾ zich bevindend in het archief: kapittel van St. Servaas, Rijksarchief in Limburg te Maastricht.

¹⁴⁾ ratio: afrekening.

¹⁵⁾ sequestrum: gesepareerd kapitaal of kapittelkas.

¹⁶⁾ census seu redditus vitalitii: lijfrenten.

¹⁷⁾ fine ut: met 't doel, dat: opdat.

¹⁸⁾ census redimibiles: afkoopbare of aflosbare renten.

¹⁹⁾ computus sequestri: rekening van inkomsten en uitgaven van de kapittelkas.

²⁰⁾ praetactus: voornoemd.

²¹⁾ applicare: toekennen, uitzetten.

²²⁾ fundatio: stichting.

²³⁾ pro ut: zoals.

²⁴⁾ pag. 10.

²⁵⁾ redditus annuus: jaarlijkse opbrengst of rente.

²⁶⁾ pag. 11.

²⁷⁾ numeravi: ik heb uitgeteld (betaald), sc. Deken G. Pleugmaekers als tijdelijk administrator sequestri (van de kapittelkas).

²⁸⁾ mandatarius: gemachtigde.

²⁹⁾ receptor: ontvanger.

gevraagd, noch gegeven, hoewel er in andere gevallen meestal sprake is van een bewijsstuk. Dat deze som oorspronkelijk bestemd was voor de torenbouw, maar liever tegen 3% aan Rolduc werd uitgeleend, omdat het kapittel van St. Servaas tegen 2½% kon lenen, blijkt ten overvloede uit een opsomming³⁰⁾ in de computus sequestri. Hier geeft de Deken een samenvatting van de: exposita³¹⁾ pro turri, horologio, et tintinnabulis seu carillon. En midden tussen deze uitgaven vermeldt hij plotseling:

9 Aug: Numeravi abbatiae Rodiensi (sic!) fl. 8200, hic tantum pro memoria; quia haec summa illata est in expositis pro sequestro.

Dit bedrag van f 8200 was dus eerst bestemd voor de torenbouw, maar werd daarna aan dit doel onttrokken en uitgeleend aan Rolduc.

Als wij ons nu naar het terrein van de andere partij verplaatsen, vinden wij daar als onze gids het *Diarium rerum memorabilium Abbatiae Rodensis*³²⁾. De kroniekschrijver geeft hierin³³⁾ de volgende mededeling: 1769. 8^a Augusti: D.(ominus) Provisor propter debita et negotia Abbatiae profectus est Ultra Traiectum ad Mosam, in itinere prandium sumpsit apud Comitum de Hoen in Se-laun prope Falcoburgum.

Over 9 augustus zegt het *diarium* totaal niets, ook niet over het sluiten van een lening, maar uit de kapittel-akten van de St. Servaas weten wij, dat de provisor op die dag de voor die tijd belangrijke som van f 8200 in ontvangst nam. Het *diarium* gaat dan verder op 10 augustus: Absolutis negotiis 10^a rediit (sc. D. Provisor) ad Abbatiam, Eadem (sc. die) Reverendissimus propter varia patriae et domus negotia profectus est Aquisgranum³⁴⁾. Wellicht had de abt dit geld nodig voor deze „*varia patriae et domus negotia*“.

De geleende som bleef in bezit van Rolduc vanaf 9 aug. 1769 tot het jaar 1772, toen volgens het *Liber actuum capitularium*³⁵⁾:

Feria sexta die 1^a Maii, hora septima matutina(!), Nos Prior et ceteri capitulares Canonici regulares abbatiae Rodensis debite convocati et congregati, declaramus esse de scitu³⁶⁾ et unanimo consensu nostro, quod Reverendissimus Dominus Abbas noster intendat apud unum eundemque creditorem levare³⁷⁾, pretio quo poterit infimo, praedictam summam³⁸⁾.

Actum in loco capituli consueto sub signatura secretarii et sigillo maiori ipsius Capituli. Anno die datoque quibus supra.

De mandato Capituli ut supra congregati J. A. J. Fabricius Secretarius Capituli.

Nu de abt eenmaal gemachtigd was om de talrijke schulden bij één en dezelfde crediteur onder dak te brengen tegen de laagst mogelijke rente, begaf hij zich met bekwame spoed tezamen met de provisor en de cellerarius³⁹⁾ over Aken naar Luik met de *reda veredaria*⁴⁰⁾. Het *diarium* verschaft ons hierover de volgende inlichting⁴¹⁾: 1772. 6^a Maii: Reverendissimus advenit Leodium circa vesperum et divertit apud Domicellam de Willems, ubi et praedicta summa die crastina fuit levata.

Met deze „die crastina“ is bedoeld 8 mei, want op deze datum vermeldt het *diarium*⁴²⁾: Post prandium D. Provisor accessit iterum Domicellam de Willems, et ibi numeratam accepit.... summam 60.000 florenorum Leodiensium ad interesse annum nempe 3 in centum. Het gelukte de abt dus wel om één crediteur te vinden voor dit grote bedrag, maar de verwachte verlaging van de rente ging niet door. Gewapend met deze kapitaal som ging de abt terstond over tot aflossing van haar versnipperde schulden.

En zo volgens het *diarium*⁴³⁾: 1772. 23^a Maii: Hodie profectus est D. Provisor cum Ackens cellerario Traiectum redempturus⁴⁴⁾, ut et redemit omnia capitalia ad onus abbatiae.

³⁰⁾ pag. 16.

³¹⁾ exposita: uitgaven.

³²⁾ het *diarium* bevindt zich sinds 1939 in het Rijksarchief in Limburg te Maastricht.

³³⁾ deel II, pag. 11.

³⁴⁾ Aquisgranum: Aken.

³⁵⁾ *liber actuum capitularium*: boek met handelingen van het kapittel van Rolduc.

³⁶⁾ de scitu: volgens besluit.

³⁷⁾ levare summam: 'n som geld opnemen.

³⁸⁾ praedictam summam: 'n som geld, voornoemd in het weggelaten gedeelte, ten bedrage van niet minder dan 60.000 Luikse guldens, en als schuld bij verschillende crediteuren aangegaan.

³⁹⁾ cellerarius: kellenaar of keldermeester, die zorg droeg voor de cella of voorraadkamer.

⁴⁰⁾ *reda veredaria*: postwagen.

⁴¹⁾ deel II, pag. 85.

⁴²⁾ deel II, pag. 85.

⁴³⁾ deel II, pag. 87.

⁴⁴⁾ redimere: aflossen.

⁴⁵⁾ *summa capitalis*: hoofdsom.

⁴⁶⁾ *stuferus*: stuiver.

⁴⁷⁾ pag. 10.

Dat de provisor op deze datum zijn reis naar Maastricht maakte om bij het kapittel van St. Servaas de schuld van f 8200 af te lossen, komen wij weer te weten uit de computus sequestri van de St. Servaas: 1772. 25 Maii: Recepti ab abbazia Rodensi octo mille ducentos florenos in restitutionem summae capitalis ⁴⁵⁾, quam ipsa a Capitulo nostro acceperat. En zeer secuur heeft de Deken hierbij aangetekend: Item solvit pro interesse $9\frac{1}{2}$ mensium florenos 194 stuferos ⁴⁶⁾ 10. Hanc summam numeravi receptori Traiectensi. Ook in het register van de lijfrenten werd de schuld geannuleerd want onder de vroeger aangegane schuld werd genoteerd ⁴⁷⁾: Hoc capitale 8200 florenorum restituit dicta abbatia capitulo seu sequestro 25 Maii 1772. Het blijde slot van deze affaire speelde zich af in Aken, waar de abt en de provisor elkaar ontmoetten, want het diarium deelt mede: 1772. 26 Maii: Hoc mane circa 6^{am} matutinam Reverendissimus profectus est ad castrum dictum Neubourg, ubi et pransit apud D. de Heem; inde post prandium circa vesperum venit Aquisgranum, ubi et inveniebat reducem D. Provisorem et Ackens cellerarium.

VERANDERLIJK

boven de bomen gaat de zon want
als ze stil blijft staan dan
is er sprake van chaos

o heel veel moed is nodig om
als een jongen van heuvels
te tuimelen in zonlicht
maar ik geloof dat leven meevalt

't is de bedoeling van m'n lichaam
dat ik wat groter word.
maar wat ik de mensen heb aan te bieden
zijn hoogstens de harten van enige autoos
of m'n geweten in 'n zakdoek
en de zon op m'n boeken
of 'n luchtfoto van m'n gebreken

waarmee dan wordt bedoeld:
ik ga 'n dag tegemoet
waarvan de mensen zeggen:
die is ongeveer als de zon

wat ik daarom moet doen?
ik moet maar goed m'n best doen
zodat ik misschien later kan worden
als 'n kind in 'n regenbui.

DE ZON - VOOR HERMAN DRENTH

jaren geleden al zeiden ze van me:
er staat op je voorhoofd een zon
rare jongen je zoekt het geluk
in de lucht —

— geen wonder — heb ik geroepen
en ik verbrandde m'n leugens.

Kees Simhoffer studeerde van 1952—1955 op Rolduc, o.a. filosofie. Hij bezocht dus 't 3e Rolduc. Na z'n Rolducse tijd werd-ie afgekeurd voor de militaire dienst en klom in 'n kantoorkruk om in z'n onderhoud te voorzien. Als-ie dat gedaan heeft, studeert-ie (op 't ogenblik) voor 't staatsexamen gymnasium b., en als-ie dan nog tijd over heeft, schrijft-ie. Z'n verzamelde publikaties beslaan 2 paginaas; hij heeft nl. geen enkele litteraire ambitie, alleen is z'n pen

soms op hol. Kees Simhoffer is geen geboren limburgse maar 'n afgevallen hollander, hij woont 't liefst in Maastricht.

Hij vindt 't heel erg moeilijk om spontaan en zonder omwegen iets over Rolduc te schrijven, hij is trouwens helemaal geen autoriteit.

Hier vindt U wat snippers uit 'n paar schriften, 't 2e versje is ontstaan op 't dak van de aula van Rolduc midden in de zon.

ROLDUC

meisjes waarvoor zijn de wolken zo zwaar
en waarom is 'n kind niet van licht
de dag is gevluht op de rug van 'n paard
en m'n moeder met 'n gedicht

en als je de mensen wilt kussen
dan zijn 't je broers en je zussen
dan zijn 't ineens maar getallen
en je enige vader die slaapt
hij heeft al z'n leed op de grond laten vallen
de nacht heeft 't opgeraapt

ARM LIEDJE

o daar kun je wel bedroefd van zijn
maar later als je groot zult zijn
komt de dag wel weer terug
met 'n prins op z'n rug
en de ooievaar met een doodsbericht
en je moeder met 'n gedicht.

KAREL ALBERDINGK THIJM IN DE KLEINE REPUBLIEK

Na zijn huwelijk in 1887 huurde Lodewijk van Deyssel (Karel Alb. Thijm) een buitenverblijf te Houffalize in de Ardennen; deze Villa Chéras lag op een hoge rotspunt, van waar men een prachtig uitzicht over de omgeving had. In die eenzaamheid bracht hij 2 stille jaren door van veel lezen en literair werk, totdat de dood van zijn vader en financiële moeilijkheden hem in 1889 noopten naar Nederland terug te keren. Daar ook schreef hij in de loop van het jaar 1888 zijn tweede boek: *De Kleine Republiek*. Na zijn eerste roman *Een Liefde* (1885) had hij voorgoed de rug toegekeerd aan het objectieve genre, om zich te wenden tot meer subjectieve vormen. In zijn tweede boek bepaalt hij zich tot het noteren van persoonlijke observaties en ervaringen uit zijn Rolducse tijd.

Een verklaring van de titel mag men wel zien in de volgende woorden, die hij neerschreef in 1920 of '21:

Het is zeer bezig houdend zich te herinneren hoe zoo een inrichting als Rolduc is samengesteld, met alle onderdeelen, en nu

eens niet, althans niet in de eerste plaats, te vragen naar de zintuigelijke indrukken die ontvangen worden ¹⁾. Het geheel, met de topografische ligging, de afgezonderdheid en met de staathuishoudkundige volledigheid van dit gemeenschapsleven. . ²⁾

De winter 1887-'88 was zeer hard en langdurig; maandenlang zat de auteur te midden van sneeuwmassa's die het verkeer met het dorp bijna onmogelijk maakten. Ook in de Rolducse kontreiën was de winter uitzonderlijk. In april tekent de toenmalige prefect in zijn dagboek aan: „Gedurende de hele vakantie (die dat jaar op 14 april eindigde) heerste er winterkoude en waren er hagelbuien en sneeuw. Dit jaar was de winter zo hard en langdurig, zoals hij naar mensenheugenissen na de jaren 1845 of '47 niet geweest is, zodat voor 15 april (later last hij in: zelfs tot 1 mei) bomen en planten nog niet waren begonnen uit te lopen en de natuur uitgestorven was.” Ongetwijfeld heeft deze winter de gedachten van Van Deyssel teruggevoerd naar Rolduc en hem geïnspireerd tot de tot 3 maal toe herhaalde beschrijving van de sneeuwpret op het landelijke internaat, welke voor de stadsjongen een sensationeel gebeuren moet zijn geweest. We danken er mee van de mooiste beschrijvingen aan, zoals deze:

¹⁾ Naar de zintuiglijke indrukken deed de schrijver het in *De Kleine Republiek*.

²⁾ Lodewijk van Deyssel, *Gedenkschriften* 1864—1924, 2de druk, Den Haag z.j. (1924).

Op de koude koer, waar de rijen kastanjeboomen hun vermagerde tak-staken kaal rilden in den wind, druppelvlokte geluidloos de bui witsel af, tot een bros gaaslaan neergeplet op den grond.... In de studiezaal flauwde de studie, want de toegebogen hoofden konden niet rustig blijven en wipten op van de handpalmen naar de sneeuw die dwarreldwaalde, dwarreldwaalde op de koer. Zij was voor al de vensters in witten pluisregen, in schuinbuien afwaayend, in kolken draayend, dolwild de bomen omwinterend in zijgenden dans.

Tien dagen later had het zwaar gesneeuwd een heelen dag en een heelen nacht en na het dinee stond de koerdeur wijd open, en in een windlawaaï om de geraamten der kastanjeboomen lag de koer ongekrueld dik wit, goudig glansend blauwit onder een lucht van bleek winterblauw, vergrijzend in het verschieť.³⁾

Het is moeilijk te achterhalen wanneer men op Rolduc van het bestaan van dit boek weet kreeg. De oude Thijm stierf op 17 maart 1889; zijn laatste brief aan dir. Everts is van 15 december daaraan voorafgaand, toen het boek nog niet was uitgegeven. Reeds in het eerste nummer van De Gids van hetzelfde jaar werd het besproken; het is niet zeker of men op dit tijdschrift geabonneerd was; de bijna volledige uitgave die nu op de bibliotheek staat, kan later aangekocht zijn. Men zou zich kunnen voorstellen hoe de kritiek in de kring der leraren gelezen en besproken is. De aanduidingen waren ondubbelzinnig: „De Kleine Republiek behelst de beschrijving van het leven op een groot katholiek instituut ergens in den omtrek van Aken, voor het meerendeel bevolkt door Nederlandsche jongens uit de verschillende provinciën”. De criticus is de redakteur J. N. van Hall, die in een gepassioneerde uitval het boek veroordeelt om zijn naturalistische vrijmoedigheid en vreemde taalgebruik.

Dit boek is een vuil boek. Deze verklaring stellen wij voorop voor hen die gewaarschuwd willen zijn.... Vuil niet door de keus van het onderwerp, dat behandeld had kunnen worden zonder iemand aanstoot te geven; maar vuil door de smerige weerzinwekkende bijzonderheden, welke de schrijver met een zeker genot schijnt op te zoeken, en op een toon van brava-de, als een kwajongen die voor het eerst durft vloeken, in het licht stelt.

Er zou uit de gegevens, waarover de

schrijver te beschikken had, een boeiend, belangwekkend geheel hebben kunnen worden samengesteld.... Maar dan had hij ons dit kostschoolleven moeten geven in zijn vollen omvang, en niet, met weglating van het meest eigenaardige en belangwekkende, bij voorkeur het licht laten vallen op het ruwe en onreine dat daar wordt aangetroffen.

Niet lang daarna moet het boek op Rolduc ontvangen zijn; nog voor 1890 schrijft de Rolducse leraar B. A. Pothast in zijn Annalen achter de vermelding van Karels verwijdering van Rolduc: — die een tiental jaren later een droevige figuur zal slaan in onze letterkunde en zich boven, of liever beneden elke moraal zal plaatsē.

En enkele jaren later voegt hij er (na lezing van het boek?) aan toe:

hij zal een groot boekwerk uitgeven waarin hij beschrijft zijn verblijf op Rolduc, de schandelijke daad van de eerste nacht, zijn ongodsdienstigheid, het portret van zijn leraars enz. Dit onedel boek zal onkend en zonder kritiek blijven.

Wij willen hier tot goed begrip een overzicht geven van de inhoud van De Kleine Republiek en daarbij Van Deyssel vaak aan het woord laten. Voor iedere Rolducien zal dit zoveel als het groeten van oude bekenden zijn. Hij zal gebruiken herkennen uit zijn eigen jaren in het aan traditie zo rijke instituut, waar het leven zich nog beweegt rondom de kern van de oude gebouwen, die reeds in Van Deyssels tijd oud konden worden genoemd en die de auteur met grote nauwkeurigheid heeft beschreven. Wij zullen daarbij de romangebeurtenissen vergelijken met de gegevens die het archief van Rolduc ons biedt en dan zal blijken dat de schrijver zich zonder twijfel tot in kleine bijzonderheden, wat milieu, voorvallen en personen betreft, baseert op de realiteit. Welke restricties men dient te maken, tengevolge van subjectieve interpretatie of in verband met de eisen van de roman-techniek, zal tevens duidelijk worden. Het boek bedoelt enige facetten te geven van de innerlijke ontwikkeling van de auteur te midden van de Rolducse gemeen-

³⁾ Ik citeer uit deel 2 van Verzamelde Werken van Lodewijk van Deyssel, Scheltema en Holkema's Boekhandel, Amsterdam z.j. Bij de eerste druk in 1889 verscheen het boek in 2 delen.

schap, en in zoverre is het voor de biograaf van belang. Het gegeven is zeer persoonlijk; men zou het kunnen aanduiden als: de psychische ontwikkeling van de jongen Willem Tiessen in de omgang met medestudenten en leraren. Men houde in het oog dat genoemde W.T. Karel Alberdingk Thijm is, in de literatuur bekend onder het pseudoniem Lodewijk van Deyssel, student op Rolduc van 1875 tot 1878.

Op een namiddag in oktober stappen meneer Tiessen en Willem uit aan het station Grabenrach (Herzogenrath) en begeven zich „den berg op, het pensioonaat lag op den berg”. Langs de lange muren van de boerderij-Deutz, dan de poort door en „voor en langs een beboomd grasperk rechts, links een laag grijs gebouw” (de toenmalige aula) en dan ziet de nieuweling voor zich

achter het grasperk overal en meer rechts en veel meer links, de kletterend wittig doorvensterde zwaar en hard opmurende gebouwen, rechts nieuwer en grijsrood⁴⁾, links ouder en stil donker paarschig⁵⁾, samenhuizend aan de kerkgevel in 't midden Een grijs-bruine dikke voordeur achteronder dikke stenen balkonkolommetjes ging naar binnen Door een opene deuring onder de trapkasting tegenover de voordeur in het benedenportaal kwamen zij in de groote gangen . . . zes meter breed, zeven meter hoog; over de grote vierkante dofblauwe steenen, naast de witgepleisterde muren . . . onder de witgepleisterde gewelven, rechts af . . . een zeventreê-ige houten trap . . .

komen zij in de kerk. De directeur leidt J. Alb. Thijm en zijn zoon in een korte bezichtiging door de gang van het tegenwoordige Klein-Rolduc met de muziekkamertjes. „Den god-ganschelijken dag hoorde je daar het door de dichte deuren verdofte rammelamelend en pieljoelend gedreun van het pianostudeeren”. Door de binnenplaats aan de zuidkant der kerk komen zij in

den onbevensterden donkeren ouden gang . . . links door een hoekige chocolade-bruine poorting en waren weer in de

groote gangen van eerst . . . kelder-frisch en koud-wit-licht en lang . . .

Staande voor de trap die naar de eerste verdieping leidt, gebaart de linker arm van de directeur naar opzij: de ziekenzaal, „in het smalle gangetje, waarvan de hooggezette vensters op de baskoer keken . . en de drie tegen den trap op.” Zij gaan slaapzaal nummer I in, „een smalle gangachtige zaal, van één gang vooruit en één gang links, staand op twee van de vier groote gangen beneden”. Willem krijgt chambret nummer veertien.

Vader en zoon dineren op de kamer van de directeur. In de avonduren vindt het onthaal van de vriend en gast (Thijm) een vervolg in ruimer kring. Wij willen deze passage in haar geheel aanhalen, omdat zij als typerend kan gelden voor de persoonsbeschrijvingen in het boek: minutieus, overladen, en voor alles openhartig.

En in den geruchtlozen avond van deze voorgebouw-kamer, kwamen de zwarte menschen de kamer in, telkens eerst eenige tikjes op de deur, de deur naar binnen, zij, even-buigend, van de deur-buitenzijde naar de deur-binnenzijde zich draaiend, de deur dichtgeduwd aan de kruk en nader in het rooyerig-gele licht, baardeloos boven hun geslachtloze zwartheid, waardig-ernstig, geestelijk-minzaam, één jonge, één oude en één dunne en en dikke, sprekend uit de licht-roode lippen gepast vriendelijk aanlachende beleefdheidszeggingen. Zij zaten om de groene tafel met hun effene mat-glanz zwarte lijven, de zwarte flesch op de tafel, zwartroode wijn in glas aan glas, en, alle vijf, het voorhoofd recht, om den leek met zijn witte overhemdsborst heen, en alle vijf met naakte wangen om de bakkebaarden van den vader. En zij plaagden elkaâr in toespelingen op liefhebberijen of ongewone gewoonten, lachend en vernuftig-opmerkend; de een had een postzegelverzameling, zei de ander, en vroeg, om een aardigheid te zeggen, of meneer Tiessen misschien geen stuiverpostzegel voor hem had; de ander hield zich voor een knap musikus⁶⁾, wel knapper nog als Palestrina, niet-waar, vroeg dan de een, allen gepast-wereldsch, voegzaam-leekig, in een verzedelijkte burgerlijk-fransche konversatie, alle Limburgers met het Nederlandsch, dat zij zelf langzaam in zich tot een gekunde taal hadden gemaakt.

Intussen is Willem alleen op zijn kamertje,

⁴⁾ Het tegenwoordige Klein-Rolduc, toen Nieuwe Gebouwen genaamd, de school voor de jongens „die voor schoolmeester leerden”. Gebouwd in 1849.

⁵⁾ De oude abbatiale gevel, tussen 1671 en 1676 gebouwd door abt Van der Steghe.

⁶⁾ B. A. Pothast, dirigent en komponist, op Rolduc van 1848 tot 1899.

vreemd tegenover de kille nieuwheid; bij de gedachte aan de innige zorgen van de kindermeid vallen de eerste tranen; tegelijk benauwt hem de gedachte aan morgen, temidden van „die menschen, die hij nooit gekend had” Vies van het bed kleedt hij zich die eerste avond niet uit. De volgende morgen is het toilet spoedig voltooid — zich wassen aan de lavoir, „een looden bak van 8 meter met 12 kranen”, tussen al die vreemde jongens durft hij niet. Onwennig volgt hij de anderen bij het hernieuwde luiden van de bel naar de gebedszaal, waar de professor-van-de-maand het morgengebed voorbidt. Willem is opgenomen in de algemene orde van het internaat, die nu met strakke regelmaat zijn leven zal omkaderen.

Het lijkt ons interessant voor latere generaties van studenten, hier de dagorde te vermelden waaraan in de jaren '75-'78 het leven op Rolduc gebonden was. Voorzover wij hebben kunnen nagaan, is de voorstelling van Van Deyssel juist. Men stond op om half zes, alleen in het strengste deel van de winter om zes uur (vgl. Gedenkschriften). Om kwart voor zes was het morgengebed in de studiezaal, waarbij aansloot de missa communis in de kerk, door de directeur opgedragen. Volgde de morgenstudie.

Half acht was de studie gedaan, het ontbijt Aan de geelgeweeste tafels met lomp-gedeukte glimmend koperen ketels vol koffie, een voor iedere acht, die de jongens naar zich toe sleepten en er elk zijn eigen glas uit volschonken, een bleek eikelkoffie zonder melk. Voor ieder zijn plaats lag op tafel een klein brood, dat gegeten werd zonder boter, omdat de boter er in gebakken was.

Om 8 uur beginnen 4 lessen van een uur die, met een onderbreking van een half uur, tot half een duren. In twee rijen begeeft men zich naar de eetzaal.

Voór aan den smallen kant der drie tafels, bij de keukendeuren, stonden de drie oppersten van het gesticht, de directeur voór de middentafel, de provisor voór de tafel links, de prefect voór de tafel rechts, en alle jongens, stil, stonden in zes rijen, aan elken kant van elke tafel één rij, bij de chocolade-bruine bankjes, de gezichten naar de ingang. Bij elke tien jongens met hun bankjes hoorde een professor en een stoel en die professoren stonden tusschen de jongens, het gezicht naar den ingang . . . Toen allen binnen waren en de stiltewachting af, zette de directeur met dik-

breede armen zijn barret op de stoel achter hem, en maakte met de dikke hand aan den zwarten rechter arm het teeken des kruises, zacht-aanrakend met de toppen der drie vingers tusschen duim en pink eerst het voorhoofd, toen de onderborst, toen de linkeroksel, toen de rechteroksel, in een zacht elleboog-gezwenk voor den romp. En tegelijk sprak de mond luid-zwaar-veel: In nomine patris et filii et spiritus sancti. Amen. Benedicite. En al de jongens en professoren zwaar hard en kort door de zaal in een bromgedreun naar de zoldering: Benedicite.

Welke oud-Rolducien voelt zich niet teruggeplaatst in zijn jeugd, als hij deze tekening-naar-het-leven leest? Na het gebed aanstonds, binnen den kathedraal in het middelste diepe gevensterde, links van den directeur, een oude geschoren jongen aan 't voorlezen uit een stichtelijk boek. Al de jongens aan 't niet-luisteren en het zwijgend bekijken, beblazen en indrinken van

lepels vette heete soep, stil in hun hoofden bedenkend wat zij zoo-met-één zouden zeggen Maar na het eerste gerecht was de voorlezing gedaan en begonnen de jongens te spreken, maar fransch, de verplichte taal, en weinig, om dat zij mekaar bijna niets te vertellen had-

den, dat de professers mochten hooren(!) Na de middagrecreatie van ruim een uur begint om kwart over twee de studie tot voorbereiding van de namiddag-lessen, die van 3 tot 4 en van half 5 tot half 6 zijn, onderbroken door het goûter.

Te half zes bielebange de klok, kort en flauw, en uit alle klaszalen kwamen de jongens, loopend met te groote stappen onder hun kleine lijven, en gewoon sprekend om dat er geen professers waren, van links en rechts door alle gangen terug naar de studiezalen. En in de groote studiezaal, waar Willem zat, begon de avondstudie, die twee uur duurde, vol en breed, laag en warm onder de al ontstoken petroleumlampen, die wit-geele lichtlooze vlammen hadden onder hun bliken tent-dakjes in den nog-lichtendendag. En de zwarte professor liep heen en weêr, twee uur lang, heen naar den kathedr, weêr naar de kachel, de handen aan het brevierboek, tegen den rug, tegen de borst.... Na twee uur was de studie gedaan en hieven de lijven zich recht, na twee uur van zaalwarmte en boekenstilte....

Men gaat naar de eetzaal door de met petroleumlampen verlichte gangen.

Bij de eetzaal stond de hooge zwarte directeur, de barret op het hoofd, zoo dat het geele lamplicht op zijn grof-keizerlijk gelaat scheen, waarin de groote oogen bruin schitterden; de jongens gingen zwijgend langs hem, regelmatig, de blikken naar den grond, en hij stond te midden der rijen, recht en hoog, bleek en zwart.

Dan volgt de tweede grote recreatie van de dag, die men bij vroeg-invallend duister doorbrengt in de gangen rondom het karree „lopend, loopend, in rijen van drie tot zeven“. Aan de omwandeling maakt de klok van 9 uur een einde en de donkere menigte massade weg in den gang-uithoek en door de deuring naar de gebedszalen. Het avondgebed, de slaapzalen, „weg elk in zijn kleine alleenheid“, nog een tweede bel en het licht wordt afgedraaid.

Na de kennismaking met personen en milieu begint de afwikkeling der gebeurtenis-

sen van het eerste half jaar⁷⁾. Begrijpelijkerwijs met grote sprongen, omdat de auteur uit het egale leven de voor een nieuwe leerling „grote“ gebeurtenissen kiest: het eerste misdienen, de eerste biecht; het sneeuwgevecht Limburgers-Hollanders, voor de oorlog traditioneel op Rolduc; het eerste bezoek van thuis en de langdurige ziekte in februari. Men verwachtte van de vaandeldrager van het Naturalisme geen diepere visie op het leven op een katholiek vormingsinstituut. Het blijft bij momentopnamen met uitstekende sfeertekening, een mengelmoes van gebeurtenissen in kerk en klas en tijdens de recreatie, die als enige binding hebben de plaats en het milieu, waar kleine Willem ze ondergaat. Zij bedoelen een typering van de drie gebieden, waarop het leven in het internaat zich afspeelt: het religieuze, het intellektuele en het rekreatieve. Dit laatste draagt het leeuwenandeel heen; het intellektuele aspect komt niet tot zijn recht in de grappige voorvallen en de kostelijke, doch weinig flatterende tekening van zijn voor het grootste deel Limburgse klasgenoten, en de godsdienstige gebeurtenissen geven de schrijver enkel aanleiding tot het nauwkeurig en breedvoerig noteren van enige gemoedsgesteldheden van de jeugdige hoofdpersoon. Voor het algemeen-kulturele heeft hij in het geheel geen aandacht. De geschiedenis leert ons dat juist dit aspect op Rolduc niet het minste was; enige keren per jaar werd er door de studenten toneel gespeeld en wij zijn vrij nauwkeurig ingelicht over de grootse zanguitvoeringen bij kerkelijke en profane feesten. Daarbij liet het minder strakke schoolprogramma toe dat deklamatie- en zanglessen werden ingelast en dat literatuuronderwijs in de diverse moderne talen werd gegeven. Van Deyssel heeft geen poging aangewend, een enigszins volledig beeld te scheppen van het Rolducse leven van zijn tijd, zozeer trok zich al zijn aandacht samen op het emotionele en psychische geschieden in de hoofdpersoon. Wel schildert hij uiterst nauwkeurig de lokaliteiten en hun sfeer, vermeldt hij de traditionele gebruiken, beschrijft hij met kennelijk plezier studentikoze voorvallen en tekent hij, niet zonder te chargeren het portret van zijn superieuren. Dit volstaat echter allerminst om de atmosfeer te herscheppen waarin Willem terecht kwam, waarin hij ademde en waarvan hij de invloed onderging. Incidenteel wekt wel emoties bij de knaap, vooral bij de nieuweling, het kontakt met zijn medestudenten; de schrijver

⁷⁾ Het eerste deel van het schooljaar duurde tot Pasen. De kerstvakantie is eerst in 1885 ingevoerd.

kan ons echter niet overtuigend voelbaar maken de inleving in de Rolducse geest na de moeilijke beginperiode — het blijft bij vermelding-zonder-meer. Waar sprake is van een psychische ontwikkeling in de hoofdpersoon, blijkt die zich te voltrekken zonder de omgeving, noch geboren uit reactie noch positief gegroeid uit de invloed der omgeving.

Vervolgen wij ons verhaal van de gebeurtenissen gedurende het eerste half jaar van Willems verblijf op Rolduc. Hij ondergaat het leven aanvankelijk onwennig. Tegen plagerijen, voert hij als enige verdediging aan „ik zal het de prefekt zeggen”, dit op aanraden van zijn braaf-ernstige clubgenoten, onder wie zijn neef Jules⁸⁾. Weldadig ondervindt hij het gesprek met de vaderlijke professor Jansen en de vriendschappelijke steun van zijn kompanie.

Met betrekking tot dit deel treft men vaak de misvatting aan, als zou het doortrokken zijn van Willems heimwee en onwennige schuwheid. Jansonius⁹⁾ spreekt zelfs van „’t onnoemelijke leed, dat een gevoelige kind in zulke omstandigheden in eenzaamheid te verwerken krijgt”. Wij geven toe dat de eerste twee nachten de gedachten aan thuis het de kleine jongen moeilijk maken. Het merendeel der taferelen echter bevat de nauwlettende observaties van de gang van zaken op het internaat, waarbij de hoofdpersoon zelden betrokken wordt. Deze schilderijen zijn grofendeels objectief, met grote trefzekerheid ten aanzien van sfeer en stemming en alleszins geloofwaardig. Niet zelden schijnt Willem „zijn draai” gevonden te hebben (het „handeltje” op het chambret, het sneeuwwassen, het les-afvragen). Waar men zich vrolijk maakt over hem of zijn clubgenoten voelt hij zich hulpeloos en één keer, na de ontvangst van een brief van moeder, wordt hem het gemis van haar federheid te machtig.

Vier uitvoerige verhalen, die tot de beste behoren van het boek, besluiten het eerste deel, te weten het sneeuwgevecht, de kerstviering, het eerste bezoek van thuis en Willems ziekte. Autobiografisch gezien behoort in deze periode enkel het bezoek van vader en moeder Thijm; de ziekte-periode viel in werkelijkheid in het begin van 1878. De kerstviering wordt beleefd in een toestand van rustig geluk; de rol van de hoofdpersoon in „het sneeuwgevecht” is zo bijkomstig, dat men dit wel een specimen van objectieve verhaaltant kan noemen. Als ver-

haal zijn deze vertellingen compleet; men zou ze uit het boek kunnen lichten, zonder dat de innerlijke voortgang gestoord zou worden. Van Deyssel's liefde ging geheel uit naar zulke detailschilderingen, het zijn meesterstukken geworden van impressionistische beschrijving. Bijna krijgt men de indruk dat de auteur niet van meet af aan de bedoeling had, zijn belevenissen te Rolduc in romanvorm samen te vatten, doch veeleer stemmingsbeelden en psychische toestanden wilde geven en eerst in tweede instantie gedacht heeft aan een ordening tot biografie.

Op 23 december heeft de traditionele sneeuwstrijd plaats.

Rechts van het terras, aan de schietbaankant, stonden de hollanders, de zeeuwen en de noord-brabanders, op de linker vlakte stonden de limburgers; als vanzelf, zonder afspraak, was dat zoo gekomen nu de sneeuw zoo hoog lag. Een troepje Duitschers kwam nog over het terras en zette zich bij de limburgers, waar ook de belgen waren. Die hollanders, leerlingen van de hogere burgerschool, en die limburgers, leerlingen van het klein-seminarie, waren het heele jaar door vriendelijk tegen mekaar as ze toevallig iets met mekaar te doen hadden, alleen met de sneeuw moest er altijd gebakkelaaid worden, dan klonk het scheldwoord van „boer”, dat de hollandsche jongens tegen de limburgers zegden, en het „kaaskop” van de limburgers tegen de hollanders hoog-op in de geheugens en iets als een oude nationaliteitshaat leefde op, die botgevierd moest worden.

Het gevecht verloopt met wisselende kansen. Ofschoon in dit lange intermezzo Willem Tiessen volkomen op de achtergrond treedt, speurt men toch de sympathie van de kleine toeschouwer voor de Hollanders en hun verrassende acties. Hoe waarderend ook de woorden zijn die Van Deyssel in Gedenkschriften wijdt aan het Limburgse cachet van het instituut, in de Kleine Republiek voelt hij zich Hollander. Zo ziet de stadse jongen met

⁸⁾ De latere ir Joseph Kuypers, student te Rolduc van 1872 tot 1879; hij doorliep er de H.B.S. Over zijn verdiensten voor Rolduc als architect kan men lezen in Rolducs Jaarboek 1949, het jaar waarin hij stierf. Men komt hem in het boek meestal tegen onder de bijnaam Kop-en-Kont.

⁹⁾ F. Jansonius: Lodewijk van Deyssel, Lochem z.j. (1951).

zijn modernere kleding enigszins neer op de konseratieve plattelanders, tekent hen ook naar onze smaak puntelijk-juist in hun ouwerlijk voorkomen.

Al die jongens waren in vreemd gesneden pakjes, provinciaal, allen in heeren-kleeren, lange broeken, jasjes, overhempjes en blootshoofds. Zware kleine boeren van in de twintig jaar (de filosofen), in slons-fletse heerenjasjes van provinciaal bruin en grijs

De plechtige nachtmis van de eerste kerstdag was om vijf uur in de morgen.

Dat was zoo mooi, in de onderkerk, in de krypte, waar ze maar eens in het jaar zoo kwamen. Op andere kostscholen was de kerstmis om twaalf uur 's nachts, dat was nog indrukwekkender, zoo precies op het uur dat de dag begon, waarop Christus was geboren. Ja, en dan na de kerstmis, die bestond uit drie missen na mekaâr zooals-je-weet, en die heel indrukwekkend was zoo in de krypte in den nacht, dan was er dadelijk ontbijt, met lekkere zoete broodjes en vleesch. Zoo liepen de jongens de dagen tevoren te doorpraten in de gangen Als in één groote droom in slaapwandeling samengekomen, knielden de dikke jongensscharen, de zachtlichte haren onder-bij de lage lampen, dicht-aangelijfd in de korte geweldige kelderkerk, waar het rood lichte geel-goud van de heilige kerstmis, de gedachten in de war, de oogleden knipperig in de onderaardsch gevries van de decembernacht.

Voor die gelegenheid werd een harmonium in de krypte gezet en zong een koor van jongens en heren de plechtige misgezangen. Willem herkent in de ceremoniemeester de prefekt, die de grote stoet akoliten „met witte kant-beraamde hempjes over de karmijn-roode togen in breede plooiuilingen om de beenen” dirigeerde.

In januari krijgt Willem bezoek. In de innige vertrouwelijkheid met moeder fleurde kleine jongen op. „Hij was nu in een andere wereld en ze konden hem niets schelen”. Het ouderpaar logeert in „Meinrade” (Kerkrade); de volgende dag mag Willem mee naar Aken.

Dien avond om zeven uur ging Willem terug over het pad van de hoog-vlakte, donker en klein in gauwen loop om de kou, dicht-bij den lagen zwaar nachtenden hemel. Hij had hun goeyereis gewenscht en zou ze niet terugzien in langen tijd. Met

groote bulten klemde zich zijn duister overjasje om zijn lijf, want al de zakken zaten vol met zakjes lekkers uit Aken. En hij hilde er boven met lauwe traantjes, die langs zijn kouwe neus vielen en jeukten op de wangen. Hij zag de nacht warrelen en bij donker-smeulende scheuten verschiepen voor hem uit, tot zwart in de donker-grijze duisternis de vastreden der gestichtgebouwen stonden, de lichtloze daken en muren.

Tot de prettigste verhalen behoort het relaas van Willems ziekte. Evenmin als het sneeuwgevecht heeft dit verhaal te lijden van een zekere rancune of van de schuwe vijandigheid van de hoofdpersoon ten opzichte van zijn omgeving. In de argeloze jongenspret en de tevredenheid met zijn lot vergeet Willem zijn spanningen. Waarschijnlijk hebben deze gebeurtenissen tot de prettigste herinneringen van Lod. van Deyssel behoord. Infirmier in zijn tijd was J. L. H. Timmermans (sinds 1864 leraar op Rolduc, na 1886 pastoor te Heerlerheide) die in het boek voorkomt als Metselaarke en die hij kostelijk als volgt beschrijft:

Professer Metselaar was op zijn kamer, in de damp van zijn spijsverteringspijp, en Verhaage (schuilnaam, een van Willem's clubgenoten) ging heen. Hij had op de trap achter de kerk aan Willem verteld, dat dit de professor van de ziekenzaal was, waar Willem alles precies aan zeggen moest. De professor, kort en lief dik, het kleine buikje naar voren, waarop het grauwig-grijs-blonde krulbolletje naar achteren overhelde, het heele gezicht schuin in de hoogte zoo als de fiksche kleine volwassenen, die altijd met langere om te gaan hebben, met zijn lieve-jongensneus met een klein puntje even naar boven, twee flauwe grijs-blauwe oogjes er bovennaast en een wratje op de linkerwang, een droog mat-blank-vaal vel met een knapperende degelijkheid in het mondspreken en wangen-en oogen-wring rimpelingen, iets heel-zacht leërigs in de handen- en hoofd-huid. Hij was een ferm-lieve kindervriend, sprak graag met de jongens, om dat zij kleiner waren dan hij, het hoofd afgekind op het buiktoogje. De professor stond, zette zijn duitsche pijp tegen de stoelleuning en tafel, hield zijn handjes af naast de dijen, lachte geluidloos, vriendelijk, aanmoedigend: „Voelt ge u onwel, me jongen? Geef de pols eens . . .”

De dokter konstateert netelroos en vanwege

de besmettelijkheid wordt Willem afgezonderd op een ziekenkamertje. Meesterlijk beschreven zijn de koortsdromen, de pret bij het samenspannend ontsneden van het reglement (stiekum roken en konjakjes drinken met zijn kamergenoot) het zalig rekken van het ziek-zijn onder voorwendsel van constipatie, waaraan een glunder Metselaarke met een wondermiddel een eind maakt. In werkelijkheid had dit plaats in het laatste jaar van Karels verblijf op Rolduc, zoals de briefwisseling Everts-Thijm en de onkostenrekening van de provisor ons leren (dagelijks bezocht dokter Keullen uit Kerkrade de zieke en schreef hem veel medicijnen voor). Karels gedrag maakte toen een verder verblijf op het internaat ongewenst. In de brief van 28 maart gewaagt de directeur er van dat hij Karel ernstig heeft toegesproken en hem vrijmoedig te kennen heeft gegeven dat hij het bij heren en jongens deerlijk verkorven heeft en de zieke zelfs de dreiging met wegsturen niet heeft bespaard. De voorstelling die Van Deyssel van dit onderhoud geeft, is wel uitzonderlijk onnozel; de dreiging met dood en oordeel die hij de directeur in de mond legt, doet vreemd aan. Er is in het gedrag tot-dan-toe van de hoofdpersoon niets wat deze ernstig-vermanende woorden rechtvaardigt.

Het verhaal van De Kleine Republiek omvat een tijdsverloop van ongeveer 2 jaar; passen wij dit toe op het werkelijk verblijf van Karel Thijm op Rolduc, dan is dit van zijn komst in oktober 1875 tot midden herfst 1878 (Karels verblijf vond in mei 1878 een voortijdig einde). Het tweede deel, dat tevens een verdere fase in zijn kostschooltijd betekent, beslaat de periode pasen '76 tot mei '77. In de Verzamelde Opstellen, deel 5 komt het voor onder het hoofd: Braaf-Zijn. Bevat het eerste deel voortreffelijke milieuschilderingen en typering, afgewisseld met levendige Kostschoolverhalen, die het voor iedere Rolducien tot interessante lektuur maken, nu gaat alle aandacht van de schrijver zich geleidelijk samentrekken op de psyche van de hoofdpersoon. Hier ligt het eigenlijke begin van de roman. Tegenover de losse bouw van deel I is de doelgerichtheid hier groter; men vindt er de aanzetpunten voor de ontwikkeling van de hoofdpersoon, die tenslotte haar „bekroning” zal vinden in de amitié particuliere. Van meer dienstbaarheid van de taal aan het romanverloop kan men nauwelijks spreken, maar de voortdurend in omvang toenemende beschrijvingen betref-

fen de innerlijke toestand van Willem Tieszen. De voorvallen uit het gemeenschapsleven (de deklamatie-les, het propjesgooien en het zwakke verhaal van de torenbrand) staan in nauwer verband met zijn psychische toestand.

Het is op het eerste gezicht onbegrijpelijk waarom de auteur de inhoud van dit deel heeft uitgestreken over zo'n groot tijdsverloop; men gaat vermoeden dat de chronologie wordt bepaald door factoren buiten het verhaal; Van Deyssel heeft de autobiografische binding niet willen loslaten. Doorslaggevend waren nu niet de voorvallen in de communiteit; met de datering daarvan springt de schrijver nogal vrij om. De notenlijsten zijn er om te bewijzen dat het misschien wel ironisch bedoelde „Braaf-Zijn” op genoemde periode van Karels verblijf inderdaad van toepassing is en dat er na de paasvacantie van 1877 in zijn gedrag een wending ten kwade plaats heeft. Ook het ontbreken van klachten in de brieven van de directeur wijst hierop.

Na de paasvacantie blijkt er een ommekeer in Willem te hebben plaatsgehad. Hij gaat zich thuis voelen op kostschool. „Hier was het leven waar hij in was gelijfd, hier hoorde hij, het andere was vreemd geworden”. „Deze lente vervormde Willem, deed hem gelukkig zijn, kalm gelukkig in de gewendheid en de plicht”. Hij verlaat de club van zijn neef en zoekt het gezelschap van nieuwelingen en leeftijdgenoten, in wier midden hij iets te betekenen heeft. „'t Was net of Willems kompanjie in 't algemeen hem hoogachtte en als een gewonen flinken vriend met hem omging, maar of elke jongen van de kompanjie voor hem nog een aparte, bizondere vriendschap had”. Vooral in de omgang met een zekere Basters (schuilnaam) leert hij vlijt en goed gedrag waarderen. „Willem had nu plezier in de boeken en het leeren. Hij was te lui geweest en had maar heel middelmatig gewerkt het heele jaar, daarom was het te laat voor hem, die bij het paasch-konkoers nommero tien was geweest, om nog op een goed nummer vóór-aan bij het groote konkoers vóór de examens te hopen”. Ook met de massa wordt de verhouding soepeler, omdat de jongens „uitscheën met trijteren zoetjes-aan en . . . hem met een onverschillige achting begonnen te bejegenen”. Voorgoed naam onder zijn medescholieren maakt hij door zijn deklamatie. Hij vertelt hierover in Gedenkschriften:

Mijn eerste declamatie-succes verwierf ik met de voordracht eener fabel van Lafontaine, waarin voorkwam van een bokken- of geitensik¹⁰⁾, in een der zondagmiddag-declamatielessen in de groote studiezaal, die tachtig jongens bevatte en waar professor Wimmers de declamatie doceerde. . . Het kookpunt van mijn declamatie-succes deed zich voor, toen ik den sik van den bok of geit, waarover het ging willende aanduiden, met de hand langs mijn eigen, vrij geprononceerde kin streek. Het gehoor schoot onder de vaan van Wimmers sterken, stillen lach in een algemeene lachbui. . . .

Het trimester verloopt met de pelgrimstocht naar de kapel van Scheye (Schaesberg) en de geregelde promenades naar de „eenzame kapelletjes, klein wit-murige huisjes. . . .” waarvoor men op de meiavonden zingend en biddend een groet bracht (het gebruik heeft bestaan tot na de laatste oorlog). Men mag in de zomermaanden in het boskè. „De groote verboden vreugde was daar het vangen van kikkers in de vijvers, die met zakmessen werden doodgesneden, gevild en uit mekaâr gehaald, en waar ze dan de billettjes van roosterden op kleine vuurtjes. . . .” De lagere klassen vierten het potverteren (ook een gebruik van het oude Rolduc, het z.g. signesfeest). In dit trimester plaatst Van Deysel nog een gebeurtenis waarvan wij de bevestiging vinden in de annalen welke de leraar Pothast¹¹⁾ samenstelde, zij het op een andere datum. Hij vermeldt bij 12 maart 1876: terrible tempête de 4 heures à 9 heures du soir. De volgende dag (een zondag!) vervolgt hij: „begin van brand boven in de toren, omstreeks half twee in de namiddag. Misschien een gevoig van het onweer.”

„Willem had zich ingeleefd in het gewoonte-leven van ijverig werk en brave feestvrolijkheid. Hij was in 't geheel niet in het salet (de strafzaal) geweest, kwam dóór het examen, en kreeg een prijs in de declamatie.” In werkelijkheid gebeurde dit laatste het volgend jaar, zoals Van Deyssel in Gedenschriften rectificeert en de gedrukte lijs-

ten van de Distribution des prix¹²⁾ uit het jaar 1877 ons leren. Als 60-jarige herinnert hij zich nog-hoewel niet geheel feilloos de beginregels van „le Lion et le Rat”, fabel van La Fontaine, waarmee hij de prijs verdiende.

„Den winter van het tweede jaar leefde Willem in den zelfden wezensstaat voort”. Zijn hele gedrag heeft de gespannenheid van de ontwakende puberteit. Daar is een drang naar grote daden, die de ogen van de anderen vol bewondering voor hem zouden doen oplichten. De jolige natuur is sterker dan het zelfbedwang bij het heerlijke samentenspannen van de tweede gymnasium tegen de leraar-Grieks. Men gooit met gekauwde papierproppen. Willem kan niet weerstaan aan een verlangen, „dat als warmruischend in hem steeg naar het hoofd. En, even nog, wilde hij? ja hij wilde, o ja, hij wilde dat bijzondere doen, het was in één tel een oneindig genot, hij spoog de prop uit zijn mond in zijn hand, en deed den worp hoog boven de jongenshoofden uit, de prop kleefde kledderig midden tusschen de schouderbladen op Piet-Suf zijn zwarte rug, als een vaste fluim. Bij de directeur, na de bekenenis van zijn daad, zegt Willem „zijn groote, erg bedachte leugen, die moest maken dat-i niet veel straf kreeg. . . .” dat hij de prop tegen de muur achter de professor had willen gooien. Zijn naam wordt in de eetzaal afgeroepen „voor wanorde in de klas te hebben veroorzaakt”, een maand salet. „Over de heele koer werd nu over hem gekletst en ze keken naar hem met blikken, om dat ze aan hem dachten in hun hoofden”.

De ontwakende erotiek doet hem verlangen naar een vriendschap die meer voor hem betekend dan Basters hem geven kan. Hij voelt dat er iets groots en ongewetens is. Begrijpelijkwijls is er in de puber een drang naar weten van alles wat in verband staat met de verhouding der sexen; hij vermoedt dat „groote vreemde” in de partikuliere vriendschap die hij bijwilt om zich heen speurt. Zijn groeiend zelfbewustzijn doet hem een afkeer hebben van de rol van kleine jongen, wanneer de ongere, wekelijke leerling Hoeffel (schuilnaam) zich aan tederheidsbetuigingen ten aanzien van hem te buiten gaat.

De godsdienstigheid van Willem verzandt in overgevoeligheid; de sensitieve jongen wil het mysterie lijfelijk ervaren. Reeds in het eerste deel is zij vreemd aan zijn geaardheid. Zoals V. Deyssel het voorstelt, leefden

¹⁰⁾ Was het misschien le Renard et le Bouc?

¹¹⁾ B. A. Pothast: Annales de Rolduc, depuis le 1-er mai 1844 (archief Rolduc).

¹²⁾ Bij het einde van het année scolaire 1876-1877 vinden wij onder het hoofd Humanités bij de klas cinquième de naam Charles Alb. Thijm, d'Amsterdam, voor de prijs Déclamation.

in Willem dwanggedachten over mogelijk kwaad. We mogen hierbij niet vergeten dat de angsttoestand meermalen het gevolg is van koortsandoeningen, en een vreesachtig ontzag bij iemand die eerst enkele maanden van te voren voor het eerst gebiecht en gekommuniceerd heeft, is begrijpelijk. Ook liet het uitblijven van emoties bij de ontvangst van de sacramenten een gevoel van onbevredigheid in Willem achter. Nu, in de gewendheid en in de overgave aan plicht, leiden voorstellingen van Gods goedheid en van de liefde van de Moeder van God in de emotionele jongen tot een gevoelige godsvrucht, die krampachtig wordt vastgehouden of bewust opgewekt en lachwekkende excessen tot gevolg heeft. Beide abnormale vormen houden op den duur niet stand. In het volgende deel zal de natuur zegevieren en worden alle godsdienstige gedachten verdrongen.

Wij willen beproeven een indruk te geven van deel 3, dat de tijdsspanne omvat van Pasen tot midden oktober¹³⁾, met inbegrip van de vakanties. In de Verzamelde Opstellen gaf Van Deyssel het als opschrift mee: „... Die „Liefde” waarvan je in de boeken leest ...” en het eindigt als in een culminatiepunt met de samenkomst in het torenkamer-tje van Willem en de „grijze jongen”. Na een onschuldig amouretje met nicht Agnes onder de vakantie was Willem teruggekeerd „met al dat denken over liefde en die onbevredigde begeerte naar teederheid in zijn hoofd”¹⁴⁾. Pijnlijk uitvoerig worden we nu deelgenoot gemaakt van begin en groei van Willems verliefdheid voor een jongere leerling Scholten (schuilnaam). De erotische verlangens gaan volledig al zijn denken en doen beheersen. Men zal er rekening mee moeten houden dat zo’n drang naar tederheid, voortkomend uit de ontwaakte erotiek, in de afgeslotenheid van een jongensinternaat zich kan richten op jongere leden van hetzelfde geslacht en kan leiden tot lichamelijk contact zoals in het onderhavige geval, zonder dat er sprake hoeft te zijn van zinnelijkheid. Willem ervaart deze verliefdheid als een uiteindelijke bevrijding van „god, vader en moeder thuis, lessen en spellen” en als het ideaal van persoonlijkheid.

De gemeenschap treedt hier volkomen op de achtergrond; door zijn drang om zich te doen gelden, als een durver te worden beschouwd, komt Tiessen er buiten te staan. De Rolducien zal dus in dit deel tevergeefs in-

teressante bijzonderheden zoeken. Toont de schrijver reeds in de andere delen weinig aandacht voor de positieve elementen in het internaat, hier zal ieder pijnlijk getroffen worden door de vertekening van de jongensgemeenschap. De hele stemming is doortrokken van Willems erotische verlangens, van zijn wending naar de zelfkant, en de vermeldingen hopen zich op van scabreuze tekeningen, wegsturen, heimelijke afzondering, onzedelijkheid en ontevredenheid. Geheel in de geest van dit deel plaatst Van Deyssel in de zomer van 1877 het in feite onbeduidende oproer van de studenten wegens het geweigerde rookverlof, een verhaal dat als voorbeeld zou kunnen dienen voor het talent van de auteur op het gebied van de vertelling. De reeds eerder genoemde Pothast schrijft er over in zijn annalen: „5 november (1876): terwijl de directeur afwezig is voor het diner te Merksteijn, bij gelegenheid van het feest van St. Willibrord¹⁵⁾, openbaart zich in de namiddag op Rolduc een soort van opstand. Men zou niet kunnen zeggen naar aanleiding waarvan. Onafgebroken hoort men geschreeuw aan alle kanten. Tezamen met anderen surveilleren de heren Janssens en Spijkers. De directeur komt eerst terug tegen 5 uur. Geleidelijk keert de rust terug.”¹⁶⁾ Van Deyssel vertelt erover als volgt. Een zaterdag is aan het diner weer niet het langverwachte rookverlof voor de volgende dag gegeven. In nukkige ontevredenheid beraadslagen de ouderen. „Zij wilden iets doen om duidelijk te laten merken, dat zij on-te-vreden waren over de toestand, zij hadden er al zo lang over gepraat, nú moest het er maar van komen”. De onrust openbaart zich het eerst in de studiezaal.

¹³⁾ 1877, zo men de band met het werkelijke leven van Karel Thijm ook hier wil aanhouden. Getuige een passage uit een brief van 7 april 1878, waarin directeur Everts klachten uit over Karels gedrag, was men op de hoogte van zijn escapades op 't terrein van de particuliere vriendschap vóór en ná zijn ziekte van februari-maart. Professor F. Sassen heeft dit deel van de brief en nog enkele aanstootgevende uitingen van de jongen, die de directeur in volle oprechtheid aan de vader mededeelt, in R. J. 1952 om begrijpelijke redenen niet afgedrukt. Reeds op 28 maart had Everts de vader gewezen op symptomen van puberteit.

¹⁴⁾ Karel was een week later dan de anderen op Rolduc verschenen, wegens ziekte.

¹⁵⁾ Ir. Joseph Cuypers, de neef van Karel Thijm, die zoals wij zagen ook in het boek optreedt, vermeldt dit „sigarenoproer” in Rolducs Jaarboek jrg. I.

¹⁶⁾ Merksteijn, een dorp even over de grens, had een parochiekerk aan die heilige toegewijd.

In de groote studiezaal was professor Jongske suurveiljant; als een dikke zwarte baal bewandelde hij het middenpad, zonder hals, de wangen vol-rood, dik gekwabd in het midden als rauwe biefstuk, verflauwend tot aan de oren, de oogen en de kin in, als doffe roodrafeltjes . . . Hij liep te bidden en de zaal was stil, maar op-eens, toen hij in de voorste zaalhelft ging, de oogen neêr op het boek, begon een zacht geschoffel, in de eene zaalhoek bij het achterste venster, onzichtbaar, onder de banken als een onderaardsche verschuiving, knersend wrijvend over het stofzand van de vloer. Jongske dacht, dat het een ondeugendheid van een paar jongens was, die dadelijk zoû ophouden, en hij drentelde voort, net doende as-of-i niets hoorde. Maar daar begon het ook in de andere hoek, en knarste voort, in een heesch schurend krijschen van de twee hoeken tot het middenpad . . . Alle jongens zaten, de hoofden gebogen boven de kajees en boeken. Toen draaide Jongske om op zijn hielen als een zacht omkleed zwart vat, den dikken kop half achterover, de oogbolletjes knikkerend in het porselijng wit, de oogleden wijder van-een, met een luide schreeuw tussen de dikke lippen uit als van een kapitein die schreeuwt in schotgeknal: „Stilte!”

Willem, die in de plotseling gevallen stilte enige woorden tot zijn buurman zegt, wordt het slachtoffer. „Tiessen, op je kniën!” schreeuwde Jongske woedend, en hij wees met het kerkboek naar de vloer . . . Zijn romp daalde, laag tusschen de banken, hij knielde. Maar Jongske deed een armzwaai, kort en snel, en petste zijn dikke kerkboek in een harden slag tegen Willems linker wang, die in hevige hitte verpurperde. Kostelijk zijn de wraakplannen die de zo vernederde student bedenkt.

De zaal bleef verder rustig, alleen bij het uitgaan van de studie, toen de klassen begonnen, sloegen ze hard met de lessenaarsdeksels, gillend en joedelend. Het was de zondag, en tot aan het diner ging alles goed. Ieder-een verwachtte dat nu de rook-permissie zoû worden gegeven. Maar het tweede vleesch kwam op

tafel, zonder dat de prefect, die het altijd zei as de directeur er niet was, het schelletje in beweging bracht. In de speeltijd op de koer stonden de jongens in groepen te schreeuwen: fumer, fumer, rooken! de aangezichten naar de gevel gekeerd, waar het roepen tegen stuk botste. En de gevel bleef stom en leêg, de gordijnen roerloos achter de vensters.

Toen de speeltijd gedaan was, en de jongens in de twee stilte-rijen naar binnen gingen, naar de deklamatie-les, begonnen ze te brommen in een morrend gebrul dat uit de hoofden omhoog steeg, de gangenruimten vullend. Het bromde in breede dreuning van het eene gangeind tot het andere, als een windgeloel in de schoorsteen. Alle monden waren gesloten, alle gezichten stonden onverschillig, geen lachje bewoog en niemand kon zien wie meê deden en wie niet.

Zelfs de beschrijvingen ademen de triomfantelijke vijandigheid van de schare.

Louike, de professor van filosofie¹⁷⁾, met zijn lijf als een recht-op staand bootje, met den achter-uit gebogen rug, lijzig als een tante in het zwart, stond als suurveiljant op het vloermidden, met zijn vettig bleek gezicht bleek-blauw-grijze bilkjes kwijlend van-achter zijn bril, als blauwsel in een drinkglas. Hij zweeg en tuurde in loome onverschilligheid.

In de deklamatie-les werd niet gebromd, want Wemming (prof. Wimmers) was een beste gulle man, die ze allemaal wel had laten rooken, als hij er over te zeggen had gehad. Maar in de vesper zongen ze vals, expres, met wilde gillen tegen het orgelspel in.

Maar, als getart en opgehitst door de lijdzaamheid van de professers, verergerde het verzet zich 's avonds in de korridors . . Al de kompanjiejën liepen in de rijen der donkere drommen het gangenvierkant door, maar in snellere pas als anders. En zij schreeuwden en zongen . . . voor-uit hoesend in loeyende drommen van het éene gangeind tot het andere, telkens duwend, meer rijen in beweging stellend, tot er tachtig, honderd hollend hosten, schreeuwend onder de gewelven naar de walmende lampen hiha, hiha hihaa!

Totdat de verschijning van de gevreesde direktur de orde herstelt.

Door elken gang zag men in zware haast den direktur gaan, uit elke hoekendonkerte zag men hem komen, stijgend tegen

¹⁷⁾ Mgr. Louis J. H. Janssens, later pastoor-deken van Horst, in 1919 aldaar overleden.

de trappen op, dalend van de trappen af, de kin heftig voor-uit-gezet, de blikken in het felle oog-gekijs rollend over de jongenshoofden, fier en zeker, heerschend.

Op 1 oktober 1875 — eerst de dag daarop eindigde de herfstvakantie — kwam Karel Johan Lodewijk Alberdingk Thijm „op de als best-bekend-staande Kath. Kostschool”¹⁸⁾ Rolduc. In de lijst van de „nouvelles Admissions” vinden wij zijn naam als een van de 109 nieuwelingen, die in dit schooljaar hun studies te Rolduc begonnen. Als toevoeging lezen we er: 11½ jaar¹⁹⁾, afdeling séminaire; en als kostgeld 270 gulden, te betalen in drie termijnen. Rolduc felde bij het begin van dat schooljaar in het geheel 377 leerlingen²⁰⁾. Tussen 1875 en 1878 vinden wij Karel in de klasselijsten achtereenvolgens genoteerd op de sixième, de cinquième en de quatrième.

Het lijkt ons voor het verstaan van de desbetreffende aanduidingen in De Kleine Republiek nuttig, een overzicht te geven van de schooltypen welke in die jaren op Rolduc bestonden. De afdeling seminarie allereerst omvatte een zes-jarige gymnasiale opleiding, (Humanités), die in 1876 na de Wet tot Regeling van het Hoger Onderwijs door dir. Everts zodanig werd hervormd, dat zij aansloot bij het voor universitaire studie vereiste admissie-examen. Als bovenbouw hierop fungeerde de tweejarige cursus in filosofie, verplicht voor de priesterstudenten van het bisdom Roermond. De filosofen, de oudsten onder de studenten, hadden hun eigen lokalen voor les, studie en recreatie. Dan was er het Instituut. De ligging vlak bij de grens en de vele kontakten met het Rijnland bezorgden Rolduc nogal wat Duitse studenten, allen ook intern, waarvoor vier klassen van deze middelbare school waren gereserveerd. Ze telden samen ongeveer 50 leerlingen in de jaren die ons interesseren; ook enkele Limburgse grenskanters volgden dit onderwijs. Vier parallelklassen waren bestemd voor Nederlandse studenten²¹⁾. Dir. Everts voegde er in 1872 twee klassen aan toe, op het eind waarvan de leerlingen het h.b.s.-examen aflegden. Men begrijpt dus waarom Van Deysel kan spreken van de „zesde Hollandsche” en hiermee bedoelen de eerste h.b.s.; zoals nu nog aan het Duitse gymnasium duiden de hoogste gevallen de laagste klassen aan. Rolduc onderrichtte ook toekomstige onderwijzers. Zij doorliepen het instituut en ontvin-

gen dan een speciale opleiding in een tweejarige cursus (de Normaalschool). In de jaren '75-'78 schommelt hun getal om twintig. In ons boek wordt voor deze school foutievelijk de naam instituut gebruikt. Zij huisden „in den gang naar de kerk (zuidzijde), je liep dan voor-bij de slaapzaal van de kakkul-len, zoo als de jongens genoemd werden, die voor schoolmeester leerden, die je nooit bij de gewone jongens zag en ergens in onbekende lokalen klas hadden in de verborgen verten der gebouwen”.

Over het uiterlijk van de kleine knaap is ons een getuigenis bewaard van Frans Erens (Vervlogen Jaren) die tijdens het schooljaar 1875-'76 op Philosophie Supérieure zat en Karel dus nog een jaar heeft gekend. Hij noemt hem een „klein jongetje met bleeke wangen en een groot hoofd”. Volgens Naturalistisch principie idealiseert Van Deysel zijn alter ego Willem Tiessen in het geheel niet, ook niet in zijn uiterlijk, „Zijn zwakke linker oog” wijst op een gebrek. Elders zegt hij: „Willem loens, met een groot bleek hoofd en dik gezicht”. Hij vermeldt dat de jongens hem kubus noemden „om dat zijn hoofd en alles aan hem zoo raar vierkant was”. Overigens blijkt Karel niet tot de lichamelijk-krachtigsten behoort te hebben, want gedurende de drie jaren werden hem dagelijks versterkende middelen verstrekt als bouillon, melk, ochtendvlees, zelfs samos-wijn; een verrassende hoeveelheid, misschien op verzoek van de moeder, „in de vereering van haar ziekelijk lichaam voor gezondheidszaken en een dertig-jarig gedachte-verschil hierover met haar man”. De klachten van de jongen in de eerste maanden over duizelingen en reumatische aandoeningen, die de moederlijke vrees gaande maken, worden door de directeur in zijn brieven nogal sceptisch besproken. Zeker is dat geregelde studie de elfjarige moeilijk viel, hetgeen hem

¹⁸⁾ Brief van J. Alb. Thijm aan De Marez Oyens van 20 december 1888, aangehaald door M. van Can in J. A. Alb. Thijm, zijn dichterlijke periode (pag. 157). Rotterdam 1936.

¹⁹⁾ Karel werd geboren op 22 september 1864, zodat hij bij het begin van zijn internaatleven juist 11 jaar was. Als bijzonderheid zij nog vermeld dat de directeur aan het verzoek van de moeder heeft kunnen voldoen: hij kreeg het wasnummer 172. (vgl. R.J. 1952, 110.)

²⁰⁾ Die getal zal tijdens Karels verblijf stijgen tot boven 400.

²¹⁾ De niet talrijke Belgen volgden veelal deze school.

eind november van het eerste jaar de noot oplevert: fait très négligément ses devoirs de classe.

Wij lezen in Gedenkschriften:

Het algemeene beginsel bij de zedelijke opvoeding heette te Rolduc het tegenovergestelde van dat der andere groote katholieke Nederlandsche opvoedingsinrichtingen, o.a. te Katwijk, te zijn. Te Rolduc liet men den leerlingen vrij veel vrijheid en werd daarbij een overtreding der reglementen zwaar gestraft. Te Katwijk omgaf men de jongelieden met onvrijheid en waren de straffen geringer.

Men moet dit goed begrijpen. Terwijl het grote aantal studenten een meer persoonlijk nagaan bemoeiijkte en dus veel werd overgelaten aan de individuele houding, werd daár waar zij in lokaliteiten tezamen waren, streng toegezien op onderhouding van reglement en vervulling van plicht. Overtreders en verzakers werden „tot de orde geroepen” met „Bonnes Notes Perdues”, eufemistische term voor de ieder Rolducien bekende „noten”, kwade aantekeningen, telkens gehonoreerd met een strafzaal. Met uitzondering van enige perioden, zoals voor de vakantie van 1876 (het Braaf-Zijn uit de Kleine Republiek), de ziekte en de weken na het kleine kompareat in december 1877 (zie Gedenkschriften) heeft Thijm vaak met de salle de punition kennis gemaakt, aanvankelijk alleen om studieredenen, later ook om ernstiger vergrijpen. Anderhalf jaar heeft hij tot de weinig opvallende leerlingen behoord, wie enkel het geregeld studeren moeilijk viel. Schenkt men geloof aan de brieven van de directeur, dan komt men tot de konklusie dat het met de inleving van de kleine jongen nogal meeviel. Klachten heeft Karel dienaangaande niet geuit. De muziekstudie²²⁾ vindt op Rolduc een voortzetting; gedurende twee jaren heeft hij pianolessen gehad, het oefenen schoot er echter zo geregeld bij in, dat zijn ouders het geraden achtten deze extra-uitgave het derde jaar te staken.

Buiten de registers der noten hebben we over zijn houding gedurende het eerste jaar slechts het getuigenis van Frans Erens (Verlogen Jaren).

„Het zoontje van professor Alberdingk

²²⁾ „Karel is gelukkig liefhebber van lezen en muziek, dat zal hem wat aan het huis binden”. J. Alb. Thijm aan Everts op 16 juni 1874.

Thijm werd al gauw om de beroemdheid van zijn vader door iedereen te Rolduc gekend.... Wanneer ik mij door mijn herinnering in dien tijd verplaats, zie ik hem binnenkomen en naar zijn plaats gaan in den „refectoire”. Daar moesten wij voor het eten naast de banken rechtop staan om het „Benedicite”, wanneer alle leerlingen aanwezig waren, gezamenlijk te bidden. Zoo zie ik hem daar binnenschuiven, ik zeg „schuiven”, want dat deed hij om zich daarbij, langs de rijen der jongens gaande, een air van nonchalance of gemakkelijheid te geven, met een hand in zijn broekzak, terwijl de duim bloot was, zijn oogen neergeslagen om niemand op dat moment in het gezicht te moeten kijken.

Ik heb hem op Rolduc nooit gesproken. Tusschen jongeren en ouderen was er niet veel contact; vooral een student in de philosophie zou zich niet gauw hebben gefamiliariseerd met een jongen van de laagste klasse; op die leeftijd is een verschil van eenige jaren zeer groot. Ik had dien kleinen jongen wel opgemerkt en op mijn vragen hoe hij was, zeiden de jongens, dat hij erg pedant deed, omdat zijn vader een beroemd man was.

We kunnen aan het oordeel weinig waarde hechten. Begrijpelijke trots wordt onder jongens spoedig als pedanterie uitgelegd. Meer houvast biedt ons De Kleine Republiek. Van Deyssel wilde klaarblijkelijk een autobiografie in strikte zin schrijven. De juistheid die we mogen konstateren met betrekking tot het milieu en de personen, tot feitelijkheden en voorvallen uit het leven van de student, doen ons tot de mening overhellen dat de houding en het karakter van Willem Tiessen overeenstemmen met die van de auteur in zijn studentenjaren. Te meer daar de trekken die uit de korrespondentie Everts-Thijm senior naar voren treden, grote gelijkenis tonen met die van W. T. Enige restrikties zullen aan het slot van dit artikel ter sprake komen. Zolang echter de brieven van de ouders aan Karel niet gepubliceerd zijn, zal het beeld on-af blijven.

Dat een jongen affektief veel moet missen op een internaat is buiten kijf. Heimwee en moeilijke aanpassing zijn daaruit in eerste instantie verklaarbaar. Hoe meer beschermend en vertroetelend het huiselijk milieu was, hoe harder hij de beperking van regels ervaart; hoe moeilijker de beperkte zelfstandigheid hem wordt, die het milieu van hem eist; hoe

minder voldaan hij zich voelt door de omgang met medestudenten. Karels zelfbewustzijn is spoedig gekwetst. Dat hij als nieuweling het mikpunt van spottereien zou zijn geweest, lijkt ons overdreven; de gevallen waarin hij of zijn clubgenoten plagerijen hebben te verduren, maken alleen op hem meer indruk en doen hem het gemis van de liefdevolle waardering thuis nog pijnlijker voelen. Aanvankelijk tracht hij zich aan zijn plichten te onttrekken door voorgewende ziekte; de studieresultaten zijn gedurende zijn hele verblijf niet denderend. Zijn lichamelijke onbeduidendheid hindert hem; kracht of handigheid in het spel — factoren die tussen jongens gelden — zijn hem niet gegeven (men denke aan de mislukte poging om met de boog te schieten). Toch wil hij niet de rol van ongeachte spelen. Uit menige bladzijde van het boek blijkt het ontzag van de kleine jongen voor de erkende bazen onder het jongvolk, de grote durvers. Hij omringt zich met leeftijdgenoten of jongeren en nieuwelingen in wier midden hij iets te betekenen heeft; later met gelijkgeaarden. Pasen 1878 zal de directeur als eis stellen voor zijn terugkeer dat hij zijn club verlaat. De drang om zich te doen gelden, en vroegrijpheid doen hem een compensatie zoeken die hem in strijd brengt met de tucht en de geest van het instituut. Ook in de sensatie van de amitié particulière ligt voor een groot deel een overwinning van zijn onbeduidendheid. Aan persoonlijke benadering heeft het hem niet ontbroken. Hij wist de vriendschap van de directeur, getuige de brieven, rondom zich; prof. Janssen en later Wimmers hebben intiem contact met hem gehad; de directeur heeft hem vaker vermaand, nu eens vaderlijk dan weer ernstig.

Omstreeks Pasen 1877 — men lette op de overeenstemming met het boek — treedt de verandering ten kwade in Karels gedrag duidelijk aan het licht. De aard der noten voor de kerk wijzen op een zucht zich van de anderen te onderscheiden. Men leze de brieven van de directeur na (R.J. 1952) voor de klachten van de leraren over zijn ruwe grappen, zijn uitdagende houding, zijn zucht om te domineren. „Het is als een voortzetting en geve God! de laatste stuipreukingen van Karels „stoutigheden” in zijne kindsheid” schrijft deze op 31 december. Voor de paasvakantie besluiten de leraren eenparig, de vader aan te raden Karel van Rolduc weg te nemen, omdat zijn algemene houding een vruchtbare internaatsopvoeding onmogelijk

maakt; en zijn invloed op anderen ongewenst is.

Het is een persoonlijk besluit van de directeur geweest, uit medeleven met zijn vriend Thijm het nog eens met Karel te proberen. Nauwelijks twee weken is deze na de vakantie nog op Rolduc geweest. De reeds vaker genoemde leraar Pothast heeft het dan ook niet nodig gevonden in zijn annalen de oorspronkelijke aantekening te rectificeren: „Na Pasen zal onvrijwillig wegblijven Alberdingk Charles van Amsterdam.”

In 1898 publiceert de ex-Nieuwe-Gidser Willem Paap de roman Vincent Haman; hij is bedoeld als een satire op het estheticisme, de mooischrijverij, der Tachtigers, belichaamd in de titelfiguur. In deze Vincent is Lodewijk van Deyssel herschapen. De toon van het boek is te scherp dan dat wij Paap tot in alle levensbizonderheden geloof zouden schenken; toch zijn er in de beschrijving van Vincent's kostschooljaren — de auteur laat het gebeuren „op een oud riddersgoed in Gelderland, van de straatweg haast verborgen onder olmen en pijnen” — elementen die met de werkelijkheid overeenstemmen. Het lijkt ons aannemelijk dat hij die vernomen heeft op vriendschappelijke bijeenkomsten van de voormannen van 80, waar Van Deyssel wel op zijn jeugdige heldendaden zal hebben gestoofd. Men vindt er ook beknopt de gebeurtenis die directeur Everts in het algemeen belang de ongetwijfeld onaangename beslissing deed nemen, Karel Alb. Thijm van Rolduc te verwijderen. Wij volgen het verhaal; Vincent heeft voorgesteld, een koning te kiezen, die bij twisten de laatste uitspraak zal doen. Men is overeengekomen dat hij het zal zijn „die . . . het origineelste katekwaad zou hebben uitgevoerd”.

De volgende dag, des namiddags²³⁾, gingen de jongens in rijen van twee, militairerement — Vincent als een der jongens die het langst op de school waren geweest, in de eerste rij, de secondant achteraan — uit wandelen. Met animo stapten ze in het stof der alleeën van het Geldersch bosch: er was uitgelekt dat Vincent onderweg iets grappigs zou doen. En de achterlopenden keken naar Vincent zoo nu en dan,

²³⁾ In werkelijkheid gebeurde dit op 23 mei 1878, op de terugweg van Schaesberg, na de jaarlijkse belevaart, zoals de directeur in een brief van dezelfde dag aan de vader mededeelt. In R.J. 1952 is de desbetreffende passage weggelaten.

zeiden tot hun buurman: „Waarschuw me als je wat ziel”. En toen zij een half uur gewandeld hadden, zagen ze, dat hij de hoed van het hoofd nam . . . en in zijn hoed een kleine boodschap deed. De jongens aan het wijzen, aan het beweging maken, dat de secondant het zou merken. Op 29 mei brengt prof. Wimmers op verzoek van de vader Karel weg tot Boxtel. Op 30 mei zendt de prefekt een lijstje voor adresverandering van diegenen, „qui ne sont pas revenus à Paques” naar het gemeentehuis in Kerkrade, waarop te elfder ure nog de naam Alberdingk is bijgevoegd. Karel’s Rolducse tijd, waaraan wij zijn tweede roman danken, is hiermee geëindigd. Hij is dan nog geen 14 jaar.

Een kijkje op de schrijffafel van Van Deysel leert ons dat hij bij de samenstelling van het boek zeer nauwkeurig is te werk gegaan. Zo legde hij lange lijsten aan van leraren en leerlingen die hij te Rolduc had gekend. Waarschijnlijk al schrijvend heeft hij achter de namen de pseudoniemen gevoegd, naargelang hij de personen voor de compositie

van het boek nodig had, zodat wij nu met zekerheid het grote getal personen kunnen identificeren. Door de vriendelijkheid van de heer Harry G. M. Prick te Vaals was ik in de gelegenheid deze lijsten te raadplegen; een kopie er van berust nu in het archief van Rolduc. De auteur blijkt over een uitstekend geheugen te beschikken; tien jaar na zijn afscheid schrijft hij van de een en dertig priesters, met opvoeding en onderwijs belast, er 29 uit zijn geheugen op.²⁴⁾ Dat bij de schrijfwijze der namen fouten zijn ingeslopen, mag niemand verwonderen: ook nu zal nauwelijks een leerling in staat zijn de namen der magistri korrekt te schrijven, ofschoon hij ze dagelijks hoort. We missen de toen reeds oudere leraar J. Deutz, later deken van Kerkrade, op Rolduc van 1855-1883. Een leraar Mulder is in die tijd onbekend; bedoeld is de reeds eerder genoemde Louis Janssen, de „Louike” van het oproer. Dat de heer Ch. Marres aan zijn geheugen ontsnapt is, laat zich verklaren door de positie welke deze in Karels tijd innam: regent van de school voor onderwijzers, in welke functie hij met de overige leerlingen wel weinig in aanraking kwam.

²⁴⁾ Voorts worden vermeld de lekenleraren J. Knitel (sinds 1843 leraar aan de normaalschool), Ch. Gibbels, onderwijzer, P. Vermeulen, leraar Nederl. aan de h.b.s.; in het boek komt enkel voor H. J. Hanöver, „de pianomeester, vet-gekamd haar, gouden bril tegen geschoren gezicht van strakke wat-mof-je-oogen” (misschien is dit de leraar Mans uit de lijsten). Ook enige niet-Rolduciens slaan op de lijst o.a. de Kapelaan van de St. Lambertus te Kerkrade: Van Wersch, en bisschop Paredis van Roermond die bij de prijsuitdelingen gewoonlijk tegenwoordig was. Niet noemt hij Mgr. J. Th. Laurent, titulair-bisschop van Chersonese, die Karel op 8 maart 1877 vormde.

²⁵⁾ Deze schuilnamen zoekt men vergeefs in de personenlijsten. Het pseudoniem Janian komt in het boek voor als benaming voor een filosoof.

²⁶⁾ Bedoeld is Piet van de Goor, leraar vanaf 1868; samen met een kollega „de eersten die de „paep-sche stouticheit” bezaten om zich aan een middelbaar examen bloot te stellen. In hetzelfde jaar behaalden beide akte middelb. Frans en Nederlands” (R.J. 1923, 63). Deze vakken doceerde hij op de eerste plaats, aanvankelijk te Rolduc, later aan de kweekschool te Echt. Gest. in 1923.

²⁷⁾ M. Billekens, na 1888 pastoor te Broekhuizen-vorst.

²⁸⁾ F. X. H. Ramakers, die op Rolduc enkel disciplinaire functies verricht heeft, eerst als studie-prefekt, daarna als Préfect de surveillance. Straffe handhaver van de orde, zonder veel fantasie, met wie Karel heel wat in aanraking zal zijn geweest.

²⁹⁾ Lamb. van de Winkel, doctor in de theologie, later pastoor in Nederweert, en pastoor-deken te Venlo.

Bij lange na niet alle leraren komen voor in het boek; slechts zij die in de jongensherinnering geassocieerd waren met bepaalde situaties en gebeurtenissen, welke in het verhaal pasten. De vaderlijke vriend van Karel, gedurende het eerste jaar zijn geestelijke leidsman, treedt in het boek op onder zijn eigen naam, de anderen verbergen hun identiteit achter een schuilnaam. Gaan we nu over tot die schuilnamen, dan kunnen we daarin onmogelijk een systeem ontdekken; men kan veilig aannemen dat er geen principieel bijvoorzeten heeft. Soms kiest de schrijver bestaande namen, zoals Vonk, Jager, Piet Dirks; een andere keer schept zijn fantasie de vreemde vormingen Mirmee, Kis, Seesta. De namen Jongske en Roos²⁵⁾ kunnen duiden op uiterlijke kenmerken, terwijl Wemming en Lente berusten op klankassociatie. Een vrij simpele omzetting veroorlooft hij zich bij de hem sympathieke prof. Timmermans, die zoals we zagen voorkomt als Metselaar(ke).

Volgens zijn aard en in overeenstemming met de heersende literaire stroming verliest de auteur zich vaak in uitbundige beschrijvingen, onoverzichtelijk van zinsbouw, die voor de gewone romanlezer dit boek tot geen plezierige lektuur maken. Ook de vroegere superieuren van Thijm ontsnappen niet

aan deze beschrijvingslust, die met welbehagen hun lichamelijke eigenaardigheden in bouw, beweging en kleur etaleert. Deze observatie is beoefend als iets dat op zichzelf waarde heeft en Van Deyssel gelegenheid geeft zijn taalvermogen bot te vieren. Zij zijn onder zijn pen tot schertsbeelden geworden, die hij met weinig piëteitvolle woordkeuze, vergelijkingen en beelden „te lijf gaat”. Dat hij de persoon duidelijk en juist voor ogen had, kunnen oude foto’s ons leren. Daarbij blijft het dan ook; de tegenspelers van Willem Tiessen zijn nergens tot dieper leven gekomen. Het lijkt ons dan ook begrijpelijk dat onze voorgangers gechoqueerd werden bij het aanschouwen van hun karikaturen. Soms kan men als verklaring van deze handelwijze laten gelden dat de beschrijving is ingegeven door de situatie waarin Willem of de gemeenschap zich bevindt. Zo is het plezierige samenspannen van de cinquième en de overmoedige heldendaad van Willem de aanleiding tot de ongunstige schildering van prof. Geerling²⁶) en het noemen van diens bijnaam Piet-Suf; de stemming van verzet voor de opstand der horde en Willems vernedering vindt haar weerspie-

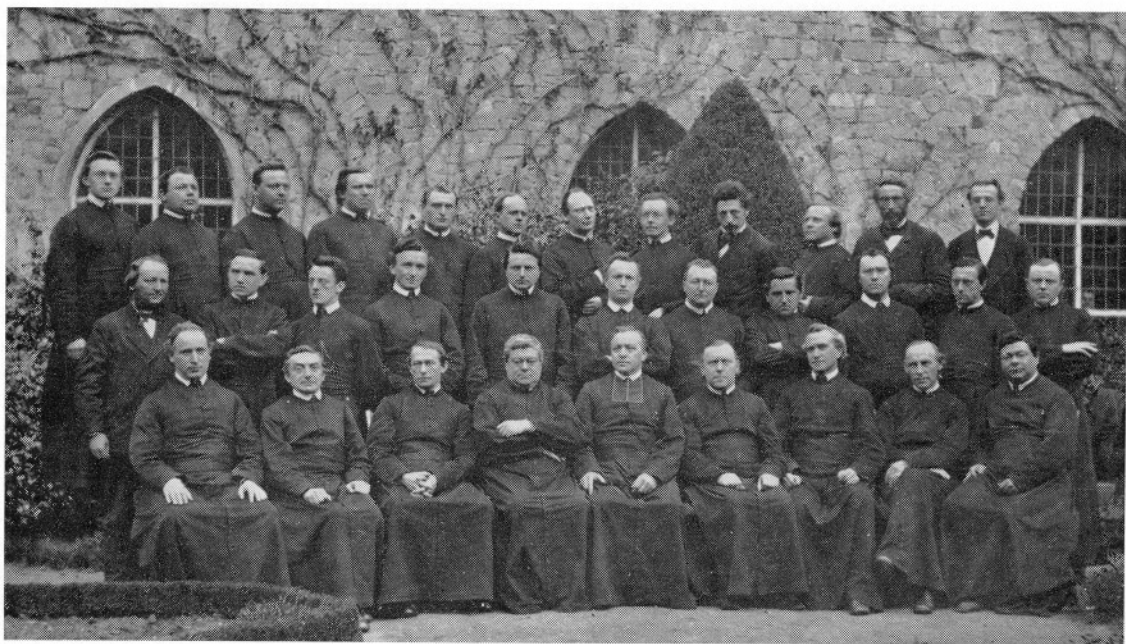
geling in de lachwekkende beschrijving van Jongske²⁷) en Louike. Dan blijven echter nog genoeg onaangename schilderijen over, waaraan het gemis aan positieve instelling en enig ressentiment van de oudere Van Deyssel debet zijn. Zo b.v. de doorlopend eenzijdige beschrijving van de handhaver van orde, de prefekt²⁸):

Een professor kwam nu in de zaal, het hoofd van spie-gewoonten naar-voren gegroeid, mager en onverschillig als een pachter, koud en bedaard met zijn langzamen gang.

Van de provisor²⁹) heet het:

De provisor kwam binnen, het hoofd waggelkinnend op den buikzak, met kalm-beleefde gezegdetjes uit zijn goedige vet. . . . en, log, koeyig, moederig, de provisor

Direkteur van het gesticht is „Meneer Stigge”, voor wie de jongens de bijnaam „de zwarte” hebben. Men herkent in hem dir. W. Everts, „de grote directeur in de eerste eeuw van Rolduc’s derde bestaan” (F. Sassen, Rolduc 1843-1943, pag. 55). Er is veel over hem geschreven; de historie noemt hem: vooruitziend leider, begaafd docent, stuwer van het

Beneden: L. v. d. Winkel, F. Neujean, Fr. Ramakers, P. Slits, Dir. W. Everts, B. Pothast, J. Janssen, E. Deutz, G. Slits. Midden: Ch. Gibbels, H. Claessen, H. Reighard, P. Wimmers, Ch. Marres, E. Menten, E. Moubis, H. Systemans, J. Thissen, L. Janssens, P. v. d. Goor. Boven: J. Bloem, M. Billekens, P. Jaspar, Fr. Spijkers, P. Rutten, J. Geenen, J. Lienaerts, A. Brouwers, P. Vermeulen, J. Timmermans, J. Knittel, H. Hanöver. (De latere directeur R. Corten ontbreekt, om ons onbekende reden).

onderwijs, bouwmeester van Rolduc, hersteller en handhaver van orde en regelmaat. Paus en koning erkenden zijn verdiensten door onderscheidingen. Hem heeft Van Deyssel altijd met respect getekend; naar leefwijze en omgang in het leven van zijn vader³⁰, naar karakter in Gedenkschriften en naar zijn voorkomen en optreden in De Kleine Republiek (men zie de aanhalingen in R.J. 1952). Zelf heeft de directeur zich een onvergetelijk monument van trouwe vriendschap en vaderlijke zorg geschapen in de talrijke brieven aan J. A. Alb. Thijm. Na zijn benoeming tot hoofd van het instituut in 1868 stond hij „zijn klas“, de rethorica, waar hij met fijne smaak klassieke en moderne letterkunde onderwees, af aan een opvolger, maar vond nog de tijd om een wens van de oude Thijm te vervullen: de Geschiedenis der Nederlandsche Letteren (1869) uit te geven. Gelegenheidsdichter van Nederlandse en Franse verzen, mogen wij nu de lof van paater Jan Thijm overdreven vinden, die nog in 1890 schrijft: „uwe muze draagt hare zestig jaren met al de frischheid eener twintig-jarige,“ en meer waarde hechten aan het oordeel van de literator Van Deyssel: „als letterkundige was deze heer Everts overigens geheel zonder beteekeenis“; ons genoeft het dat hij als letterkundig pedagoog voor veel katholieke scholen in den lande grote betekenis heeft gehad. Het boek beleefde 6 drukken en werd gedurende 40 jaren gebruikt.

Verschillende oud-studenten hebben woorden van hoogachting neergeschreven voor prof. Jean Janssen. Allen roemen zijn fijne beschaving; „het type van een keurige Franse abbé in de gunstigste zin“³¹), die grote zorg aan de dag legde om de hoogste klassen in te leiden in de Latijnse klassieken; niet een beslist goed docent, maar iemand die in persoonlijke omgang eerbied en liefde af-

dwong. Frans Erens noemt hem een weloverwogen spreker volgens de regels der retorica en spreekt zelfs de mening uit dat in 1868 de professoren liever de „lange Janssen“ op de post van directeur hadden gezien³²). De keuze van deze ernstige en wijze priester tot leidsman en biechtvader kan de kleine jongen gesuggereerd zijn door zijn vader, die Mhr. Janssen persoonlijk kende en hem herhaaldelijk door middel van de directeur liet groeten. Hij bleef Karels vriend tot december 1876 toen de bisschop hem benoemde tot pastoor te Sevenum. Daar heeft Karel na zijn Rolducse tijd hem nog vaker bezocht³³). Bij een van die gelegenheden hield de pastoor het preekje over de Tenhemelopneming van Maria, dat Van Deyssel fijnzinnig naverfelt in de bundel Kleinigheden (Maastricht 1926). Reeds aanstonds na Willem komt op Rolduc wordt de basis gelegd van deze vriendschap.

In de gebedszaal was de professor alleen; mager-recht-lang, zilvergrijze krulkuif, zilvergrijze haarwringen in den nek, zilvergrijs gezicht met rooyerig neuspuntje, kleine oogjes, dunne breede mond. Willem knielend in zijn plaats, ging hij tot bij hem, en zei zachtjes vriendelijk in 't Fransch, en, Willem niet-verstaand, in het boekerige hollandsch van Limburgers:

— Kunt ge hier al goed slape, ja?

Willem van ja meneer, en hij:

— Ik ben professor Jansen, ik heb uw broeders Herman en Anton³⁴) hier ook goed gekend. Zij zullen u weleens verteld hebben van de lange Jansen. Dat is mijn bijnaam. De directeur heeft mij gezegd dat gij mij tot biechtvader kiest. Dat is zoo, niet waar?

— Ja meneer.

— Goed, goed, dan moet ge heden of morgen in de rekreatie na het dinee maar eens bij mij komen, dan zullen wij daar eens over spreken, ja? Mijn kamer is numero twee.

Die middag gaat Willem.

De lange Jansen, gemeenzaam en gemakkelijk, afgeëigenkamerd van het koele gezag tot vaderige vervriending, wijsarmde en spreekmondde van zitten-gaan, en hij, op de kanapee, naast en hoog, grijs-wijs, vet-poeyerig-vriendig.

Willem krijgt een sigaar, die hem een hoestbui bezorgt, en de professor schenkt twee glazen wijn in, om de nieuwelings op zijn gemak te stellen. En dat hij daarin slaagt, blijkt wel uit de gevoelens van de kleine jongen,

³⁰) J. A. Alberdingk Thijm, door A.J., Amsterdam 1893.

³¹) Zegt de latere Vondelkenner J. Sterck (R.J. 1929, 54 en 1937, 97).

³²) R.J. 1924, 58.

³³) Vgl. Roeping 1952, pag. 290, waar foutievelijk Louis Janssen staat. J. Janssen werd in 1887 pastoor-deken van Gennep, waar hij reeds na enkele maanden overleed.

³⁴) De eerste is Jan Alb. Thijm, de latere Jezuïet, student te Rolduc van 1859 tot 1865; hij doorliep er het Nederl. instituut, kreeg intussen Latijnse les van de directeur en volgde daarna de filosofie. De tweede, Frank Thijm, was op Rolduc van '66-'69 student van het Nederlands instituut.

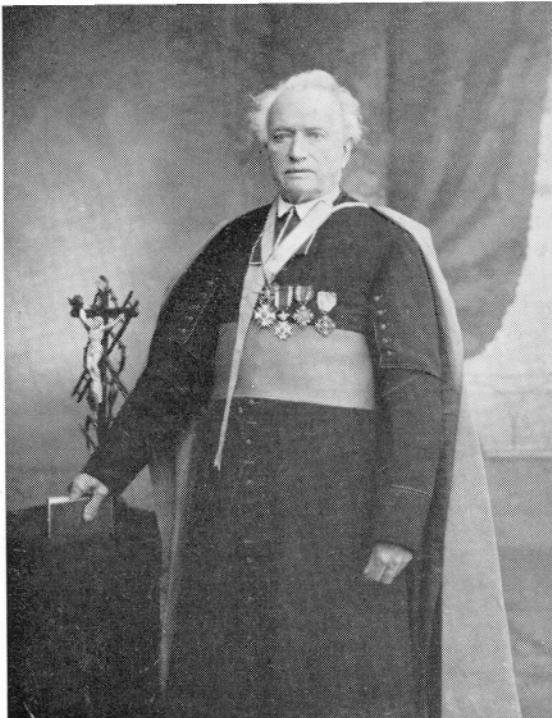
als hij de kamer verlaat: „weggebroken uit deze vaderige vriendschap, weinig en alleen in de koel-strengte gangen en trappen”. Zo als zo vaak in het boek is er ook hier iets dat detoneert: het insisterend en suggererend vragen naar zijn vriendjes van vroeger. De keuze van enkel dit detail — zo het op waarheid berust — zonder kontekst is ergerlijk; eenzelfde lachwekkende keuze doet hij ook bij de biechtvermaningen ³⁵⁾.

Na de grote vakantie van 1877 verzoekt de directeur prof. Wimmers (in het boek Wemming), Karel een speciale leiding te geven, aangezien zijn gedrag dat noodzakelijk maakte. Deze was in het schooljaar daarvoor hoofdleraar van de vijfde Latijnse geweest en had als zodanig veel contact gehad met de student.

Professer Wemming, bijgenaamd het serpent, was een valsche man als hij driftig werd, maar anders gemeenzaam en prettig. Hij droeg schuin krulhaar in een pyramide-kuifje boven op zijn hoofd... en gaf les met zijn wereldsch gemak, zijn korte snelle stem, zijn aangename spoedig-tevredenheid, en zijn frissche lijdzaamheid bij kleine stiltebreuken, die alleen overging in schelle vermaning als er jongens héél erg onoplettend waren.

De zondagse deklamatie in de studiezaal was aan hem toevertrouwd; de jongens oefenden op zijn kamer, „die op het karree uitzag”, hun Franse voordracht — enkel bij prijsuitdelingen werden ook Nederlandse verzen voorgedragen. Hij was leraar-Duits op de h.b.s. Het sisteem van vakleraren kende Rolduc toentertijd niet; men maakte zich meestal een vak eigen door zelfstudie of door het volgen, tijdelijk, van universitaire colleges. Ook onder Everts kwam hierin verandering. De hoofdleraar gaf naast één hoofdvak (in het geval Wemming Latijn) nog een of meer bijvakken, waaronder meestal Godsdienst. Wimmers werd na een 19-jarig verblijf op Rolduc in 1890 directeur in Venlo, dan pastoor in Horn en deken in Heerlen. Hij stierf in Duitsland.

Het is niet lichtvaardig in de scherpe beoordelingen op pag. 155 een voorspel te zien van wat Van Deyssel nog op 60-jarige leeftijd hooghartig-sollend zou schrijven over een zekere professor A. (Gedenkschriften 147). Bedoeld is Mgr. Dr. J. H. E. Menten, pastoor-deken van Maastricht, Kanunnik van het bisdom, geheim-kamerheer en protonotarius-apostolicus van Z. H. de Paus. De bedoelde passage luidt:

MGR. DR. J. ERNEST H. MENTEN (1834—1920) zoals hij was in 1919 als deken te Maastricht.

Professer Lente, die zich met pronkige majesteit bewoog in kalm armbewegen, edelmanachtig in zijn vlekkeloozen toog en de reinste manchetjes van alle professoren. Hij was de man van godsdienstige staetsie, 't minst gemeenzaam van allen... ³⁶⁾

Dertig jaar later ontmoet de schrijver hem bij een of andere plechtige gelegenheid in Noord-Holland. De, overigens ongevaarlijke, ijdelheid die hij in deze vorstelijke figuur

³⁵⁾ Het is hier misschien de plaats te wijzen op enkele fouten die de auteur maakt bij de godsdienstige beschrijvingen en die Gerard Brom (Alfons Ariëns, deel I, Amsterdam 1940) uitbuit voor een fel-polemisch betoog. Zijn biechtvader legt hij de woorden in de mond: „de apostel Paulus zegt: de leugen is des duivels oorkussen”. Op een feestdag van een martelaar draagt prof. Dirks een kasuifel groen met goud. De directeur zegt bij het communie-uitreiken met een dubbele fout: *pax Domini sit semper fibicum*. Brom's toon lijkt ons hier te scherp. Men kan passages aanhalen, waaruit Van Deyssels kennis van de godsdienst blijkt. Ik herinner aan de klare samenvatting van het mysterie van Gods geboorte en aan de nauwkeurige kennis van de voorbereidingen tot de H. Mis. Veel meer dient men te betreuren dat de beschrijving der geestelijke handelingen zo weinig eerbiedig geschiedt, uit gebrek aan geloof.

³⁶⁾ Nog onder een andere schuilnaam komt hij terloops voor in het boek, n.l. als de plechtige prof. Van Hooyen.

dan konstateert, ontlokt hem nog bij het schrijven van zijn gedenkschriften een tirade, die herinnert aan de heftigste scheldkritieken van zijn jeugd. „Ongelofelijk van pose”, zo heet het dan, „meest brutale ijdelheid”, „de ijdelheid is de als ware het de gestalte parelende omruischende voldoening over eigen voortreffelijkheid”.

Een aanmerkelijk aantal heren treedt in het boek slechts terloops op. Daar is allereerst prof. Masters, de jonggestorven P. H. Jaspar (op Rolduc van '68 tot '79, het jaar van zijn dood), hoofdleraar, tevens docent van Latijn in het eerste jaar³⁷⁾. Prof. B. A. Pothast geeft zang en Nederlandse taal, zeker geen hoofdvak in die tijd. Verderop in het boek komt hij voor als prof. Kis „met vuilen toog en lange haren, de groote muzikman, die zelf dirigeerde bij feesten”, de komponist van het lied: *c'est le mois de Marie*³⁸⁾. Dan is er nog prof. Vonk, „een mager professertje met een brilletje tegen het kleine platkrul-hoofdje aan”, waarin we gemakkelijk A. F. H. Reighard herkennen³⁹⁾. Hij doceert Aardrijkskunde en is een der getuigen van Willems vlijtbegin op het einde van het eerste schooljaar. Wij zijn er zeker van dat hij het is die de eerste les heeft bij de nieuwelingen, hun plaatsen geeft en de lesorde dikteert. Willems angst beheerst de visie op deze kleine professor:

Toen de professor, kronkelig aanschouderend, mager, met een bleek en zwart hoofd om de hevig spiegelbollende bruine oogen als zware stukjes glas één met de bril, de barret op zijn hoofd. Hij stond voor de klas als een slangduivel, de neus opkronkelend boven den wegtrekkenden mond, het bleeke schonkhoofd boven het zwarte

kleed als de dood in de rouw over zichzelf.

Zonder de lijsten zou het onmogelijk zijn de identiteit van enige personen vast te stellen, omdat de aanduidingen te schriel en te onpersoonlijk zijn; het is ondenkbaar dat zij zich zelf hebben herkend. Prof. Seesta (H. H. J. Systemans, als jonge surveillant in 1874 op Rolduc gekomen), die bij de brand de al te ijverige jongelui aan de kerkdeur tegenhoudt; de kleine prof. Jager (J. H. S. Geenen, in de omgang Geeneke) die lijfstraffen toepast; prof. Mirmee, vriend van de Poganoffs (ook een schuilnaam), met wie bedoeld is de h.b.s.-leraar F. A. H. Moubis (1859-1883); J. H. Claessen, in het boek Gerritsen, komt Willem tegen, als hij in hotel Hochstenbach in Kerkrade vader en moeder mag bezoeken (op Rolduc van 1868 af tot 1890). Waarschijnlijk ondervindt menigeen wrevel bij het lezen van de uitgebreide passage waarin Van Deyssel het eerste misdienen van Willem beschrijft. De zenuwspanning voor het nieuwe en de angst voor fouten doden in de jongen alle godsdienstige aandoening; de H. Mis van „de oude Piet”, Piet Dirks⁴⁰⁾, wordt hem een vreemd beleven, waaraan het geloof part noch deel heeft. Men kan dus verwachten een observatie van de heilige ceremoniën als van een nietszeggend gebeuren, een tot in het belachelijke exageren van bijkomstigheden. Nu, dat krijgen we dan ook. Ik wil tot begrip van het boek u enkele aanhalingen niet besparen.

Hij had zijn kraak-wit, wijd-gemouwd, stijf geplooid mishemd al aan over zijn toog, en de filosoof, die de koster van de kerk was, trok het hemd in zware afzwabberingen over het midden-gordel-witte koord, den ouden Piet boeserend en om het groote lijf bukkend en hurkend als een beeldhouwer om zijn beeld Onder de sombere ruimte stond de oude Piet als een beer-mensch, in het grijs van zijn hoofd en het groen van zijn lijf, dik, koel, gauw en zonder vervoering, grommend zijn gewoonte-mis achter het achterhoofd terwijl Verhaage het kasuïel boven piets kuiten ophield als de priester eerst de hostie en dan de kelk boven zich uithield. Elders heet het van het uitgestelde Sacrament: „het Hoogwaardig stond daar als een groote kostbare horlogestandaard met witte wijzerplaat zonder cijfers en wijzers”.

Dit mag wel volstaan. Kan men zich vergissen, wanneer men zegt dat de spot van de latere, onkerkelijke auteur onmiskenbaar is?

³⁷⁾ „het hoofd en de handen bibberend, bibberend, héél-even al-door, van een inwendige kwaal”.

³⁸⁾ Men zie over deze merkwaardige figuur R.J. 1926. Hij is de schrijver van de reeds vaker geciteerde annalen. Hij was op Rolduc van 1848-1899, zij het de laatste jaren rustend, zich geheel wijgend aan het komponeren en uitschrijven van muziek.

³⁹⁾ Als bijzonderheid zij nog vermeld dat deze tezamen met kollega Brouwers Karel in 1883, het wereldtentoonstellingsjaar, te Amsterdam bezochten. Hij neemt de twee bezoekers mee naar de kunstenaars-kroeg Mille Colonnes op het Rembrandtsplein, „tot intieme bevreemding mijner kennissen uit de Amsterdamsche theater- en journalistiek-wereld”. Waarschijnlijk niet minder van de 2 Limburgse priesters!

⁴⁰⁾ Pierre J. Slits, sinds 1843 leraar te Rolduc. Met welbehagen noemt hij nog als 60-jarige zijn bijnaam (de knol). Hij stierf in 1883.

Het blijft intussen een apert gebrek aan fijn-gevoeligheid dat hij ons dit niet bespaarde. De koele precisie is hier ergerlijk oneerbiedig.

Buiten De Kleine Republiek en het hoofdstuk uit Gedenkschriften heeft Van Deyssel nog een keer Rolducse toestanden tot onderwerp van een geschrift gekozen. Het is het oudste dat wij kennen. De auteur — toen nog Karel Alb. Thijm — schreef het vlak voor zijn zestiende verjaardag, in juli of augustus 1880, twee jaar na zijn afscheid van Rolduc. Door bemiddeling van de Heer Harry G. M. Prick mocht ik dit fragment uit de nalatenschap van de schrijver ontvangen en publiceren.

Het zou voorbarig zijn uit het bestaan van dit dokument, dat uit twee heterogene delen bestaat, tot de conclusie te komen dat de jongen toen reeds met het plan rondliep, zijn jeugdervaringen op kostschool te boek te stellen. Enige andere bedoeling dan die van schrijfproeve zal men er niet aan mogen toekennen. Men moet het beoordelen als een schoolopstel, ook stilistisch. De stijl verdraagt nog niet de latere woordkunstenaar; de kracht van deze subjektieve mens lag alteminst in zulk een objectieve verhandeling. De jongensachtige inhoud doet vermoeden dat hij nog niet ontgroeid is aan de inter-naatsmentaliteit; hij romantiseert de inbreuk op het reglement onder invloed van avonturenromans. Ervaring ligt aan deze regels ten grondslag. Dat hij er zelf niet in geslaagd is onopgemerkt te blijven bij zijn uitstapjes, kan ons Everts' brief van 7 april 1878 leren. Toch dient erkend: „Hij is zoo slim, zoo behendig in die dingen, dat men hem nooit genoeg bewaken kan”. (R.J. 1952).

Het „loopen” naar Herzogenrath.

„Die zich zonder permissie van het terrein van Rolduc verwijderd,” heette het in de statuten, „keert er nooit weder terug”. Daar het nu niet tot de plezierigste levensvoorvallen behoort, om van een kostschool weggejaagd te worden, zoo moet men, indien men het plan heeft opgevat naar Herzogenrath te loopen, wel goed overleggen, eer men dat doet, wel goed het voor en tegen overwegen en alteminst overijld te werk werk gaan. Als men niet zeker is, om zoo te zeggen dat het plan slagen zal, moet men het maar liever niet ondernemen. Want het weggejaagd

worden, van een kostschool, doet heel veel nadeel aan den naam van een jongen, al is de zaak, in zich zelf dan ook zoo erg niet; want de menschen redeneeren niet, maar als zij hooren dat een jongen van een kostschool is weggejaagd, zeggen zij doodeenvoudig: „best! die jongen zal ik voortaan antipathie toedragen en ik zal hem door mijne kinderen, die eertijds zijne vrienden waren, laten schuwen”. En of die jongen dan weggejaagd is om dat hij eens eventjes een paar pond chocolade in Herzogenrath is gaan kopen of dat hij weggejaagd is, om onzedelikheden tegen de natuur, dat komt er niet op aan, evenmin of hij nog aanleg voor verbetering heeft of niet. Weggejaagd is weggejaagd en 't is een schande om weggejaagd te worden! en daarmee uit.

Daar men nu zonder de menschen niet leven kan en het dus goed is om de menschen op zijn hand te hebben, moet men, bij zoo iets, waar zooveel op 't spel staat zeer voorzichtig wezen. Als men dan zelf het plan heeft gemaakt te gaan en er niet door een ander voor verzocht is geworden, dan moet men zich eerst afvragen, welk doel men beoogt. Men kan ten eerste voor doel hebben om alleen maar te gaan, om het reglement te dwarsboomen; dat doel vind ik zoo afzichtelijk, dat ik daar maar niet over spreken zal, want 't is onzinnig en 't komt ook slechts zeer zelden voor, dat iemand zoo'n doel heeft. 2e kan men voor doel hebben te gaan om eens het genot van een avondwandeling buiten de muren te hebben en uit avontuurlijke; dit doel nu vind ik ook zeer dwaas en onbeduidend. 3e kan men voor doel hebben om eenige inkopen te gaan doen, meestal eet- of drinkwaren, daar handel in te drijven, of ze zelf te genieten. 4e kan men beoogen eene partij te gaan houden om een pot te verteeren, of waarom dan ook. In geval no. 3 het doel is, zal men te kiezen hebben: alleen te gaan, of niet alleen te gaan.

Kiest men het eerste, dan zal men te zorgen hebben: 1e dat men aan **niemand**, wien dan ook, zelfs niet zijnen besten vriend zijn plan kenbaar make, voor het uitgevoerd is.

2e dat men er slechts aan denke in den vroegen morgen — voor twaalfen, en dat men zich na twaalfen met dingen bezig houde, die diepen indruk maken, en ijverig werken, zoo dat de morgengedachten

tot den volgenden morgen gebannen blijven, uit vrees voor hardop droomen.

3e dat men zich twee à drie weken te voren evenals de meeste anderen gedragde; maar men zorgde er voor vooral niet in een excentrieke vroomheid te vervallen en de schijnheilige te spelen om zodoende geen kwaad vermoeden op te wekken, want dat heeft een zeer ongewenscht uitwerksel, want daardoor vestigt men juist de aandacht op zich en dan denken de surveillanten: die houdt zich zoo vroom om ons te misleiden, dus laten wij goed op hem letten!

4e dat men veel geld bij zich hebbe.

5e dat men goed met alle wegen en onwegen en doortochten en kreupelbosschen van den omtrek bekend zij, alsook met alle manieren waarop men ongemerkt in en uit het gebouw kan geraken.

6e dat men voorzien zij van alle mogelijke breek- en ontsluitwerktuigen, die zonder leven werken.

7e dat men goede vrienden zij met die knechten, welke men zou kunnen ontmoeten, en die ons kennen.

8e dat men kleedingstukken en schoenen aan hebbe die niet knellen of te nauw zijn of op welke andere wijze dan ook het snel voortbewegen beletten, dat die kleedingstukken donker van kleur zijn en dat men alles wat men wits of lichts aan heeft, met donker goed bedekke.

9e dat men over een geruime tijd kunne beschikken, al heeft men die ook, strikt genomen, niet nodig, want men kan nooit weten, wat er gebeurt.

10e dat het avond of nacht en dus donker zij.

11e dat men een goed en klaar antwoord klaar hebbe, in 't geval de afwezigheid bemerkt is geworden.

12e dat men niet geagiteerd zij, maar al zijne gedachten goed bij elkaar houde.

13e dat men ruime zakken of andere bergplaatsen aan zich hebbe, om 't geen men koopt te bergen.

14e dat men vooraf goed wete in welken winkel men gaan zal, dat men wete die menschen te kunnen vertrouwen en dat men zich vooraf met die menschen op onmerkbaar wijze verstaan hebbe.

15e dat men het eenzaamste pad kieze.

16e dat men zich onkenbaar make en goed eenen anderen tongval aannemen kunne.

17e dat men een dolk of ander geen gerucht makend verdedigingswapen bij zich hebbe.

18e dat men kunne klimmen en springen, en nog voor zeer vele dingen meer, te veel om hier op te noemen.

Veertien dagen voor de groote vakantie van 1877 of liever 3 à 4 weken daarvoor, liep ik met De Moll, Schumacher en De Bont. Lambeek liep met Cramer en Thijssen; doch juist hadden deze drie het bevel gekregen van elkaar te gaan. In de recreatie van 10—10½ 's morgens liep ik met Schumacher in de groote studiezaal over de lessenaars heen en weêr en 't was bij die gelegenheid, dat hij mij vroeg of ik er niets tegen zou hebben, zoo wij tot aan de grote vakantie Lambeek in onze „compagnie” opnamen⁴¹⁾. Ik zeide van neen en wij kwamen met ons vieren op de cour bijeen, waar Lambeek zijn plechtig intreden hield. Hij was nauwelijks een seconde in onze compagnie of het was half elf en „en silence” begaven wij ons naar de klassen. Dans la récréation de l'après-dîner de 1 à 2¼ heures, j'étais seul avec Lambeek à la cour; il en profita pour me demander of ik, evenals wij vroeger gedaan hadden, met hem in 't geheim wilde gaan rooken. Ik zeide van ja. Of ik met hem in de wijnkelder en overal heen wilde gaan. Ik zeide van ja. De Moll, Schumacher, De Bont en ik kropen heel dikwijls, vooral 's avonds, in de dichte, doch niet zeer hoge kastanjeboomen, maar zonder ooit te rooken. Schumacher, De Bont en ik, wij aten 's avonds melk in de „infirmierie” en hadden zoo eerder gedaan als de anderen. Na 't souper gingen wij even naar de Kerk en daarna kropen wij, daar toch niemand ons zag en de cour geheel en al leeg was, in een kastanjeboom, waar dan naderhand De Moll bij ons kwam. Daar installeerden wij ons dan als in eene woning en maakten een soort van stoelen van takken en blaaren, lazen kranten of spraken met elkaar en amuseerden ons, vooral wanneer allen onder ons doorliepen en niemand ons zag.

⁴¹⁾ Dit is de club die in het latere boek voorkomt onder de schuilnamen: Hoeffel, Waaymans, De Blauw en Daniël de Vrij. De volgende gebeurtenis zal later uitgewerkt worden tot het z.g. Bomen-Roken.

Rekapitulieren we en verzamelen we de in het voorafgaande her en der verspreid lig-

gende gegevens. Tot op grote hoogte kan men De Kleine Republiek een historisch document noemen over het Rolduc van 1875—1878. Dit geldt zowel voor de topografie van gebouwen, lokaliteiten en omgeving, alsook voor de algemene gang van zaken in het internaat. Van de optredende personen, leraren en jongens, is niemand gefingeerd. Die gebeurtenissen welke de communautiteit betreffen, behoren gedeeltelijk tot de traditie van het instituut, gedeeltelijk zijn zij historisch te bewijzen, en omwille van de juistheid in dezen zijn we geneigd ook de belevenissen der individuen als waar te beschouwen. Niemand zal echter de vraag bevestigend willen beantwoorden of daarmee een getrouw beeld wordt gegeven van het Katholieke opvoedings- en onderwijsinstituut; het gemis van een bredere en diepere kijk is te apert. Bij deze gerichtheid op het uiterlijk komt nog dat de schrijver zich beperkt tot tafereelen uit het leven der jongens, in hun verhouding tot elkaar en tot de superieuren. Daarbij heeft hij de steer deerlijk vertekend; te zeer immers valt de aandacht op negatieve factoren: verzet, ruwheid, ruzie, ontduiking van reglement en ongeoorloofde omgang; de keuze geschiedt van uit een a priori: te laten zien hoe het internaatleven de jongen volstrekt onbevredigd liet. Ik haast me hieraan toe te voegen dat men daarnaast momenten van klein geluk en plichtsvervulling vermeld vindt en de religieuze gebruiken van het huis. Maar de onvoldaanheid kleurt ook hier de lucht grijs, met zwarte vegen. Slechts de 4 zelfstandige verhalen welke het eerste deel besluiten, maken de meest natuurlijke en aanvaardbare indruk, zowel wat de psyche van de hoofdpersoon als wat de tekening der omgeving betreft.

Komen wij nu tot de twee overige delen, die in nauwer kontakt staan met elkaar, dan blijkt dat de aandacht van de auteur hier allereerst uitgaat naar het karakter van de jongen, dat ons in tafereelen wordt geopenbaard. Fr. Erens⁴²⁾ houdt er aan vast dat de schrijver bedoelde een beeld te scheppen van het kostschoolleven, maar de doelstelling niet verwezenlijkte doordat hij de liefdesgeschiedenis, een „uitzonderingstoestand en iets bijkomstigs“, een brede behandeling gaf dan men in het mozaiek van tafereelen mocht verwachten. Kennelijk wist hij er geen raad mee en onderkende hij de bedoeling van Van Deyssel niet. Wij hebben reeds gezegd dat de Kleine Republiek juist in de latere delen het karakter krijgt van een roman.

Het was niet de bedoeling een kroniek te leveren van zijn Rolducse tijd; de vrijheden in de chronologie der gebeurtenissen wijzen daar reeds op. Ook is de keuze van voorvallen subjektief: het zou gemakkelijk vallen aan de hand van de archieven een opsomming te geven van in een internaat belangrijke voorvallen die wij niet vermeld vinden. Verder constateert men dat het boek als biografie van de gedragingen van de student niet af is; het eindigt plotseling, de laatste maanden van Karels verblijf ontbreken. Hoe meer wij het einde naderen, des te eenzijdiger wordt ook de rol van de gemeenschap; zij moet de begeleidende akkoorden verschaffen bij de ontwikkeling van de student.

Dit alles wijst er op, dat de auteur een doel voor ogen had. De bijzondere vriendschap is zeker het culminatiepunt — hetgeen Erens niet wilde aanvaarden — door de betekenis die de schrijver er aan hecht. Zij is bedoeld als het hoogtepunt in de ontwikkeling die zich in Willem Tiessen voltrokken heeft, het uiteindelijk doorbreken van een nieuwe mentaliteit. Van Deyssel zelf heeft de inhoud van het boek als volgt gekarakteriseerd (Roeping 1952, pag. 289): „Die voorafgaande deelen met hun plaatsen van verschillende hoedanigheden binnen hun algemeenen aard, zijn gelijk een neutrale, grijze lucht boven winterboomen tot dat, met de Bizondere Vriendschap, bloei en zonneschijn er in doorbreken“. Dit sterkt ons in de mening dat de „liefde“ het hoogtepunt is, als een bevrijding gevoeld werd en een gehele ommekeer in Willems leven teweeg bracht. Dit in strikte zin op Karel van toepassing te achten is voorbarig. De constructie houdt een beperking in. Een bredere kijk op het nog onvolgroeide karakter van de 13-jarige bieden ons de wijze en humane brieven van zijn directeur. Ook zou het onjuist zijn voor hem te laten gelden de radikale konsekwenties die de ommekeer voor zijn alter ego heeft. Een definitieve wending in zijn leven betekent hij niet; wel kan men opmerken dat in de mentaliteit, zoals wij die in ons overzicht beschreven hebben, de in het boek niet-vermelde gebeurtenissen der laatste maanden en zijn verwijdering vervat liggen.

Wij hebben reeds gewag gemaakt van de onbarmhartige beschrijvingen van de pries-

⁴²⁾ Fr. Erens: Willem en Jaapje, De Gids jrg. 88 (1924) pag. 435.

ter-leraren. Men kan niet ontkennen dat ze doorlopend kleinerend zijn, ook waar de situatie het niet vereist. Dat dit de houding van Karel zou zijn geweest, lijkt ons, gezien zijn werkelijk gedrag gedurende lange tijd onaannemelijk. Moet men hier niet laten gelden de bedoeling van de schrijver, het milieu tot een kleurloze gevangenis te degraderen, waaruit de hoofdpersoon zich bevrijdt? Maar als men opmerkt dat zelfs de huisvriend Everts de romanfiguur vreemd blijft en dat hij noch Willems andere vrienden onder de heren aan des schrijvers koude opmerkzaamheid ontsnappen, dan ligt de veronderstelling na van een onaangenaam superioriteitsgevoel bij de oud-student.

Wij hoeven niet te ontkennen dat de kleine jongen incidenteel de gevoelens heeft gehad die het contact met het godsdienstige bij Willem wekt. De normale godsdienstbeleving vindt men in het boek niet; wel worden religieuze gebeurtenissen vermeld. De algemene bedoeling van het boek en Van Deysel's voorliefde voor gechargeerde tekening hebben ook hier tot eenzijdigheid geleid. Zeker kan men in de koude naturalistische beschrijvingen en de spottende toon de schrijver zelf terug vinden. Wij gaven er

reeds voorbeelden van, men kan er nog bijvoegen het gesol met de biechtspiegel.

Resumerend kan men zeggen dat De Kleine Republiek een volstrekt juist beeld geeft van het uiterlijk, de gebeurtenissen uit het leven en gedragingen van Karel Thijm; met enkele restricties kan men zelfs het beeld van het innerlijk, dat de schrijver schetst in het algemeen voor Karel aanvaarden.

Wij zouden de auteur onrecht doen zo wij nalieten de prijzende woorden aan te halen welke hij in zijn ouderdom aan het séjour de son enfance wijdde.

Rolduc was een prachtoord. Voor iemand die zelden of nooit bergen gezien heeft . . een voortdurend verblijf in een oude abdij, afzonderlijk gelegen in een gebergte

Van zoo een verblijf te Rolduc, van de orgelmuziek onder de zeer oude en steeds aanwezige, oud-geele, in hun eenvoud aandoenlijke kerkgewelven, van de geheele teedere en plechtige kerkatmosfeer, dragen de kostschoolleeringen voor het geheele leven de herinnering mede — van die orgelmuziek en dien zang, terwijl, dáár vóór de oogen, in de zoo mooi om te zien zijnde zinrijke gewaden, de godsdienst wordt verricht!

Mijn gedachte verwijlt van de Rolducsche dingen het liefst bij de kerk en bij de natuur. Ik denk het liefst aan de kerk, aan de speelplaats, aan de groote, algemeene wandelingen buiten het gestichtsgebied, en aan het „bosquet” of „boske”, het bij Rolduc behorende bosch buiten de speelplaatspoort op de berghelling, waar de vier vijvers in vier elkaâr opvolgende étages naast elkaâr lagen.

Wie Gedenkschriften leest, zal opmerken dat er in wezen niets veranderd is; ook nu zijn het weer de natuur en de stemming welke hij zich met waardering herinnert. Een enkele keer hoort men een dieper geluid:

Iets moois, iets om te binnenvallen lijkt mij de positie van Directeur van zulk een instelling. Al die jongens, bij het bestuur van wier opvoeding hij vóór-zit, zullen over tien, over twintig jaar de mannen zijn, die het menschen-leven uitmaken, aanvoeren, voort-planten in de verschillende streken van Nederland.

Daalt hij ook hier af in bijzonderheden, over zijn vroegere leraren, dan klinkt weer de superieure toon van iemand die zich heeft vrijgemaakt van de bindingen zijner jeugd.

DE KLOOSTERHERVORMING VAN 1680 EN HET JUBILEUM VAN 1780 TE ROLDUC

De jaren 1680 en 1780 vormen het hoogtepunt en de centrale data respectievelijk van het eerste en tweede deel van dit artikel, maar om hen in het volle licht te zetten, beschrijven we enkele voorafgaande en volgende gebeurtenissen.

Deze bijdrage vult ten dele sommige feiten aan, die door ons reeds in 1954 in *Roda Sacra*, blz. 15-75, zijn besproken; de opkomst en het heersen van de rigoristische geest te Rolduc vormen de leiddraad, die de eenheid van deze bladzijden uitmaakt.

I

Op 13 november 1666, onder voorzitterschap van de twee commissarissen, die de Spaanse gouverneur steeds voor zulke gelegenheden aanwees, een geestelijke en een leek, deze keer de Cistercienser abt van Val-Dieu, Willem Xhenemont, en de kanselier van Brabant, Philips van Steenhuyse, baron van Poederlé, brachten te Rolduc de 16 geproteste religieuzen¹⁾ een eerste, tweede en derde stem uit om de kandidaten aan te wijzen voor de opvolging van de overleden abt. Drie religieuzen kwamen hiervoor in aanmerking: Petrus Melchior van der Steghe, pastoor te Baelen, oud 45 jaar, 21 jaar geprotest en priester behaalde 7 eerste stem-

men en 2 tweede; Goswin Dautzenberg, proost te Limburg, oud 37 jaar, 13 jaar geprotest en 12 jaar priester behaalde 7 eerste stemmen; Jan Offermans, pastoor te Hersel, oud 43 jaar, 13 jaar geprotest, behaalde 1 eerste, 5 tweede en 2 derde stemmen. In hun verslag van dezelfde dag over de keuze geven de commissarissen de voorkeur aan van der Steghe. Dit verslag werd als advies naar de Raad van State gestuurd, die zich meer ten gunste van Dautzenberg uitsprak²⁾, deze laatste intrigeerde erg om benoemd te worden, zodat slechts na veel wisselvalligheden eerst op 16 juli 1667 de gouverneur in naam van de koning van Spanje van der Steghe aanwees.

¹⁾ Balthasar Schuymkens († 23 december 1668), Reinerus Winans († 25 december 1681), Joannes Merkelbach († 31 augustus 1672), Petrus Melchior van der Steghe, Antonius Mommaers († 27 augustus 1667), Joannes van Aken, Joannes Offermans († 20 februari 1681), Goswin Dautzenberg, Herman Brandt novice-meester, Joannes Sommers provisor († 20 mei 1674), Egidius Hoen, Quirinus Beckers, Matheus van Inden († 17 april 1681), Melchior Trumpener, Joannes Mees, Renier Melchior van der Steghe († 14 augustus 1679).

²⁾ Deze stukken bevinden zich in het Algemeen Rijksarchief te Brussel, Raad van State, bundel Nr. 1331; deze bundel bevat ook de dossiers betreffende de abtskeuzen te Rolduc in 1636, 1650, 1664, 1683.

Behalve de drie vermelde kandidaten, waren nog vier andere kanunniken in de zielzorg werkzaam³⁾ zodat het aantal in de abdij aanwezige religieuzen niet groot was.

In de tien eerste jaren van zijn abbatiaat nam van der Steghe negen novicen aan, die hij tot de professie toeliet, onder wie Joannes Bock, een late roeping, Petrus Jansen, een neef van de abt, Lambertus Soons, zoon van de advocaat, griffier en ontvanger van de Staten te Valkenburg. De geprofesten boden zich te Luik aan om de priesterwijding te ontvangen, zodra ze de door het Concilie van Trente vereiste leeftijd hadden bereikt, d.w.z. als zij hun 24e jaar voleind hadden, zij moesten zich daar aan een summier examen onderwerpen, enkele jaren later kwamen ze terug om een moeilijker examen af te leggen, indien ze de iurisdictie om te preken en biecht te horen wilden krijgen. Ze hadden dus tijd om voor of na de priesterwijding godgeleerdheid te studeren; hoe deze in de jaren 1667-1680 te Rolduc gedoceerd werd, weten we niet. Jansen schijnt na zijn priesterwijding in Parijs gestudeerd te hebben⁴⁾, dit deed in elk geval Soons reeds na zijn professie, hij verbleef ook lange tijd bij zijn ouders zonder naar de abdij terug te keren. Dit geeft reeds een idee van het gebrek aan tucht, dat toen in de abdij heerste; hierover zijn we bijzonder ingelicht door een eenzijdige bron: de **Historia Reformationis Monasterii Rodensis**, waarvan twee met de hand geschreven exemplaren zich bevinden in het archief van het huidige Klein-Seminarie ter plaatse: een exemplaar 48 bladzijden van groot formaat, in leer gebonden⁵⁾, het ander beslaat 112 bladzijden van een quarto-

handschrift⁶⁾. Deze **Historia** werd geschreven door een aanhanger van de hervorming en geeft een heel somber beeld van de levenswijze te Rolduc: de kanunniken stonden meestal om 5.30 uur op, maar niet altijd, aangezien er feitelijk geen vaste dagorde bestond, het koorofficie werd slecht verzorgd, het ontbijt nam een hele tijd in beslag, bij het middag- en avondeten in de refter werd slechts een korte tijd voorgelezen en daarna gepraat, gasten — zelfs vrouwen — mochten mee aan de rijk gedekte tafels zitten, na de maaltijd bleef men nog drinken en napraten, ook de vrouwen mochten in de abdij rondwandelen, de religieuzen gingen vrij uit, zij ontvingen jaarlijks van de abt een zekere som geld voor hun kleding en zij brachten er veranderingen in aan naar eigen smaak. Zulke toestand heerste in talrijke abdijen in de XVIIde eeuw; men moet hier meer spreken van algemene nalatigheid, dan van zware misbruiken. Niettemin bleef men ver van een religieus ideaal en van een stipt naleven van de drie geloften.

De novicen maakten bij hun intrede met zulk een stand van zaken kennis en men kan moeilijk beweren dat zij zich tot iets meer verplichtten. Abt van der Steghe wilde dat alles veranderen, maar hij had daartoe een helper en bezieler nodig: deze vond hij in Joannes Bock, die in 1675 een geestelijke crisis had doorgemaakt, welke hem tot rigoristische tendenzen had doen overgaan, zoals deze door vele geestelijke en godgeleerde schrijvers werden verdedigd. Hij was toen al de vertrouwensman van de abt en het is misschien onder zijn invloed dat sedert 1675 geen novicen meer aangenomen werden, men wilde eerst weten in welke richting dit zou gaan. Doch de abt aarzelde steeds; Bock werd toen pastoor⁷⁾, totdat in 1679 van der Steghe hem terugriep, nu vastbesloten om door te zetten. Van der Steghe en Bock, nu tot prior aangesteld, vonden bij de geprofesten weinig gehoor om een strengere levenswijze aan te nemen, zoals die was vastgesteld in een **Regulamentum**, opgelegd door de koninklijke commissarissen in juli 1680. Zij brachten daarom jongere krachten bijeen en Bock vertrok op 19 augustus van Rolduc naar de strenge abdij Val des Ecoliers te Luik met zeven postulanten; dit waren Joannes Beckers, Willem Dobbelsstein, Arnoldus Froon, Nicolaas Hannot, Franciscus Klöcker, Godfriedus Offergelt, Petrus de Trips. Dobbelsstein was reeds priester, de anderen kregen zonder enige plechtigheid

³⁾ Winans te Kerkrade, Mommaers te Afdon, van Aken te Eupen, Trumpener te Herzogenrade (Henri-Chapelle, Doveren en Lommersum werden bij gebrek aan religieuzen niet door een kanunnik van Rolduc bediend), van Inden prior te Marienthal, J. Merckelbach prior te Sinnich.

⁴⁾ Het archief van het Klein-Seminarie bezit nog 124 brieven, die P. Jansen vanuit Parijs aan zijn oom Petrus van der Steghe (de abt) of aan diens broer Renier van der Steghe schreef van januari 1676 tot juli 1677 (portef. 19). De familienaam van de beide laatsten is eigenlijk Melchior, ze noemen zich echter van der Steghe naar hun geboorteplaats Steeg onder Ubach (Dld).

⁵⁾ Handschrift Nr. 9.

⁶⁾ Handschrift Nr. 27, fol. 27r - 82v. - Ook het Rijksarchief te Maastricht bezit twee exemplaren, het ene in folio het ander in quarto.

⁷⁾ Te Henri-Chapelle.

een postulantentoog. Op 21 september kwam abt van der Steghe hen bezoeken en toen ondertekenden zij allen de verplichting op Rolduc gelijkwaardige constituties te willen naleven als te Val des Ecoliers gevolgd werden.

Zij kwamen te Rolduc op 19 november terug, op 21 november ontvingen zij uit de handen van de abt het novicenkleed van Augustijner-kanunnik. Die opname in het noviciaat geschiedde, zoals toentertijd te Rolduc gebruikelijk was, zonder raadpleging der geproteste religieuzen. Meerderen onder hen, onder leiding van Lambert Soons, die in de abdij was teruggekeerd omdat hij de leeftijd had bereikt waarop hij priester kon worden gewijd, begonnen zich te verzetten en deden hun beklag bij de internuntius Tanari, die te Rome, omdat de abdij onmiddellijk van de H. Stoel afhankelijk was, de nodige volmachten vroeg om kerkelijke visitatoren naar Rolduc te sturen, te meer daar abt van der Steghe een beroep op de koninklijke commissarissen had gedaan⁸⁾. De abt slaagde er in drie van de weerspannigen buiten de abdij in de zielzorg te plaatsen⁹⁾. Dobbelstein had om gezondheidsredenen de abdij verlaten, de andere novicen, met uitzondering van Hannot, werden door de verzetspartij overgehaald om op 12 mei 1681 een onderling accoord te tekenen dat zij de vernieuwingen, die niet in het **Regulamentum** vervat waren, zouden weigeren te volgen. Het **Regulamentum** was een beknopt stuk, de nieuwe constituties waren in redactie en Bock legde ze geleidelijk aan de novicen uit. Op 24 mei werden de zes novicen uitgenodigd de constituties te tekenen, met uitzondering van Hannot weigerden zij, de twee weerspanningsten Offergelt en de Trips werden op 14 juli weggestuurd en uit schrik voor een dergelijk lot plaatsten Beckers, Froom en Klöcker met Hannot op 15 juli hun handtekening onder de officiële tekst van de constituties die naar Rome moest verzonden worden. Hun verklaring ging vooraf aan een, die door abt van der Steghe, prior Bock en provisor Jansen getekend was, die drie handtekeningen waren natuurlijk onvoldoende geweest om de pauselijke goedkeuring van de constituties te krijgen. Deze constituties tellen 20 hoofdstukken: het opstaan heeft plaats kort na vier uur en de dagorde wordt stipt geregeld, de stilte mag in de refter slechts door de lezing onderbroken worden, alle eigen bezit wordt afgeschaft, aan ieder wordt dezelfde kleding uitgereikt, het ontvangen

van bezoek en het uitgaan is streng geregeld, over de kanunniken in de zielzorg zijn geen regelingen getroffen.

Op 16 juli werden twee nieuwe novicen: Aegidius Brauman en Dominicus Quoidbach ingekleed, ook zij plaatsten hun handtekening onder het exemplaar van de constituties, dat onmiddellijk naar Rome gestuurd werd¹⁰⁾.

In oktober echter kwamen drie visitatoren, door Tanari aangewezen, naar Rolduc en stelden mildere statuten op in zes hoofdstukken, die het midden hielden tussen de vroeger heersende gebruiken en de nieuwe constituties: men staat eerst om vijf uur op, tenzij het officie volledig gezongen wordt, na de lezing mag in de refter gesproken worden, maar vreemde gasten zullen slechts bij uitzondering aanwezig mogen zijn, de vroeger voor kleding betaalde som zal voortaan worden toevertrouwd aan een religieus, in het kapittel gekozen, die naar ieders behoefte er gebruik van mag maken met voorkennis van de abt of prior, men mag een of tweemaal per jaar op bezoek bij familie of vrienden of ook in het refugie-huis van Aken gaan uitrusten, de toestemming van de geprotesten zal voortaan nodig zijn voor het inkleden van de novicen. Deze statuten werden op 3 november uitgevaardigd, onmiddellijk verklaarde abt van der Steghe dat hij er tegen bij de H. Stoel in beroep zou gaan. Hij stuurde prior Bock naar Luik naar Val des Ecoliers om te vragen wat er nu te doen stond om dit beroep te doen slagen.

Er was te Rolduc een religieus aangekomen, die tot een orde behoorde waar laxisme en probabilisme in ere stonden, om theologie te doceren. Hiermee wordt wellicht een jesuïet bedoeld. Wij menen dat hij door de

⁸⁾ Cfr. **Romeinse bronnen voor de kerkelijke toestand der Nederlanden onder de apostolische vicarissen**, II, door R. Post, den Haag, 1941, Nrs. 977, 979, 987, 1002, 1005.

⁹⁾ Willem Haes als helper van de pastoor van Kerkrade, Daniel Daniels als helper van die van Doveren, Gaspard Merkelbach als prior naar Marienthal.

¹⁰⁾ Ziehier wat de **Historia reformationis Rodensis** verhaalt: „Timor cito fecit voluntarios. Duo enim novitiorum, quorum petulantia usque ad emendationis desperationem excreverat, 14a juli expulsi fuere, quorum ejectione caeteri, parem fortunam experiri metuentes, adeo exterriti sunt, ut postridie rursus convocati ad unum omnes promptissimi subscriberent... 26 julii emissorum novitiorum locum duo alii ad habitum admissi locum occupaverunt...”

visitatoren was aangewezen¹¹⁾). In elk geval werd ook te Luik over diens komst gesproken en toen Bock naar Rolduc terugkeerde kon hij de abt overtuigen, die religieus weg te sturen en om iemand te vragen die de „gezondere theologie“, gebaseerd op de H. Schrift, de leer van de concilies en de kerkvaders zou doceren¹²⁾). Op 23 november werden Beckers en Hannot tot de professie toegelaten. Froon en Klöcker werden later weggezonden.

PORTRET VAN BISCHOP COOLS

in het groot-seminarie te Roermond. Olieverfschilderij: 75 X 61,5 cm. Daniël Cools, geboren te Antwerpen in 1618, werd in 1645 dominicaan onder de naam Reginaldus, in 1675 bisschop van Roermond. In deze periode was hij als rijkscommissaris tweemaal de hervorming te Rolduc behulpzaam: in 1680 door het opstellen van het **Regulamentum**, in 1683 bij de abtskeuze van Bock, doordat hij diens candidatuur bij de regering steunde. Hij werd bisschop van Antwerpen in 1700 en stierf in 1706.

Het beroep, door van der Steghe ingediend, kwam te Rome op 13 december aan. De Congregatie voor de Bisschoppen en Regulieren wees als relator of verslaggever over de zaak van Rolduc aan de Engelse kardinaal Philippus Thomas Howard van Norfolk, deze had zich welwillend getoond tegenover de drie Leuvense hoogleraren, die als gedeputeerden van de pro-jansenisten van 1677-1679 te Rome verbleven; een hunner Franciscus van Vianen¹³⁾ schreef in 1682 aan de kardinaal ten gunste van de hervorming te Rolduc. Howard tekende in die zin zijn verslag op 8 juni 1682. De kardinalen de Lauria en Taya die met hem aangewezen waren om de nieuwe constituties en het geval van Rolduc te onderzoeken, sloten zich bij zijn conclusies aan. Op 16 mei 1682 echter hadden de visitatoren van oktober 1781 aan de abdij opgelegd, dat men voorlopig verplicht was hun statuten en niet de constituties te onderhouden, op straffe van suspensie van de abt. Daarom stuurde van der Steghe Bock naar Brussel om de hogere burgerlijke overheid schorsing van dit decreet te vragen, met behoud van de rechten van de H. Stoel. Bock verkreeg dit op 12 juni, de dag zelf dat de suspensie in werking zou treden. Bock werd ook door de nieuwe en vrome gouverneur, markies de Grana, ontvangen. Deze herhaalde tussenkomst van het burgerlijk gezag was een gewaagd spel, Bock nam alle verantwoordelijkheid er voor op zich en op 29 juli schreven abt en prior naar de H. Stoel om uitleg te geven. Te Rome had intussen paus Innocentius XI de besluiten van de kardinalen goedgekeurd, slechts de officiële breve moest nog geredigeerd worden. Op 26 juli hadden Brauman en Quoidbach te Rolduc hun professie gedaan.

Maar nu stierf abt van der Steghe op 1 december. De oudere religieuzen erkenden het gezag van Bock als prior niet. Om alle geschil te vermijden werd op 3 december de begrafenisdienst gehouden door een kanunnik uit Aken, aan tafel in de refter kon Bock voorzitten, maar hij trok zich daarna terug in zijn cel. De meeste religieuzen bleven met de genodigden aan tafel zitten en drinken, zodat de dag in discussies en twist eindigde, Bock en Jansen moesten zelfs de gewapende macht te hulp roepen. De proost van Limburg uitte scheldwoorden zelfs tegen het koninklijk gezag, hetgeen hem later noodlottig zou worden¹⁴⁾.

Op 11 december tekenden de oudste kanunnik J. van Aken¹⁵⁾, Soons, zeven die in de zielzorg stonden¹⁶⁾ en zelfs Beckers, Brauman en Quoidbach een overeenkomst, waarbij zij de statuten van de commissarissen aannamen en overeenkwamen slechts een niet-gereformeerde kanunnik als abt te zullen kiezen.

Markies de Grana wees op 29 december als commissarissen bij de abtskeuze aan bisschop Cools en Philippus de Rycquewaert, vice-kanselier van Brabant. De keuze had plaats op 9 januari 1683. Bock en Jansen overhandigden aan de commissarissen een schriftelijke nota waarin verklaard werd dat twee religieuzen, Daniels en Pang, van alle recht om in het kapittel te kiezen of gekozen te worden door abt van der Steghe beroofd waren. Daniels antwoordde dat zijn benoeming tot pastoor te Doveren die straf had weggenomen en Pang toonde een brief, waarin van der Steghe hem ook alles kwijtscholden zou hebben. De commissarissen lieten hun onder alle voorbehoud meestemen.

De vijf eerste kandidaten behaalden dan de volgende stemmen: Soons, 12 eerste, 1 tweede, 1 derde; Dautzenberg, 3, 9, 2; Maes, 1, 2, 7; Jansen, 3, 1, 1; Bock, 2, 3, 0. Tien van de twaalf geconjureerden van 11 december hadden dus de eerste stem gegeven aan Soons, evenals Haes en Dautzenberg, die natuurlijk niet op zichzelf kon stemmen; Maes en Soons hadden op Dautzenberg gestemd, zoals ook Brandt gedaan had, ofschoon hij de hervorming niet ongenegen was. Bock had voor Jansen gestemd evenals twee religieuzen, die nog voor het abbatiaat van van der Steghe geprotest waren, en die Bock als tweede kandidaat aanwezen. Slechts Jansen en Hannot wezen Bock als hun eerste kandidaat aan en deden in het proces-verbaal een lange motivering daarvan opnemen.

Na de keuze overhandigden enkele religieuzen aan de commissarissen een reeks schriftelijke getuigenissen, die in december 1682 of in de eerste dagen van 1683 ten gunste van Dautzenberg geschreven waren door burgerlijke overheden te Limburg, pastoors en kapelaans uit de omtrek en stadhouder en schepenen te Kerkrade¹⁷⁾. Zij voegden een kleine memorie er bij en vroegen dat Dautzenberg als abt zou aangewezen worden. In hun verslag van 20 januari aan de gouverneur wijzen de commissarissen erop dat van de vijf eerste kandidaten alleen Bock

en Jansen in aanmerking konden komen, omdat zij de hervorming gunstig gezind waren, zij stelden Bock in de eerste plaats als abt voor, op de tweede Jansen.

De houding van Dautzenberg op de dag van de begrafenis van van der Steghe woog zwaarder in de balans dan de daartegenovergestelde goede getuigenissen; reeds op 30 januari wees de gouverneur Bock als abt aan. Bock stond toe dat de religieuzen die voor 1680 geprotest waren slechts het koor-officie en de gemeenschappelijke maaltijden behoeften bij te wonen, de jongeren waren tot al de andere oefeningen verplicht. Hij schreef naar Rome om de definitieve breve

¹¹⁾ De dagorde, in hoofdstuk I der constituties vastgelegd, voorziet een studietijd in de morgen vóór de hoogmis en 's-middags na de vespers; hoofdstuk V van de statuten, door de visitatoren opgelegd, voorziet een *lectio theologica, cui omnes interesse debent*, iedere werkdag 's-morgens en ook na het eten, behalve 's-dinsdags en 's-donderdagds. De statuten schijnen op dit gebied dus explicieter dan de constituties.

¹²⁾ „Itaque Leodio ad monasterium reversus est (Bock), quo statim ut advenit Domino Abbati juxta habitas Leodii et alibi instructiones magno Religionis bono persuasit, ut quendam alterius ordinis religiosum dimitteret, qui ut Lectoris munere fungeretur, advenerat: haud dubium quin erudiisset nos secundum semetipsum, sed nec dubium, quin ea ipsa doctrina imbutus esset, quam passim ab istius ordinis hominibus tradi constat, id est laxa et naturae in deterius prolapsae pravis inclinationibus favente... Igitur et hoc singulari Dei beneficio consecuti sumus, ut isto religioso repudiato, Theologiae senioris professorem obtinuerimus, qui ex limpidis Sacrae Scripturae, Conciliorum, S.S. Patrum ac praecipue S.P. Nostri Augustini fontibus puram nobis morum doctrinam traderet...”. *Historia Reformationis Monasterii Rodensis*.

¹³⁾ Cfr. L. Ceyssens, *Documents relatifs à la seconde députation janséniste de Louvain à Rome durant les années 1677-1679*, in *Bulletin de l'Institut historique belge de Rome*, XXX, 1957, 194-195.

¹⁴⁾ In het officiële dossier van de abtskeuze van 1683 (cfr. noot 1) bevindt zich de originele brief van officier Jean Henri Theyste de Braunfelt aan „Monsieur le Ministre de Camp de Hernandez”, waarin hij schrijft: „le prévôt de Limbourg, le plus impertinant de toute le bande, cria très haut diverses fois qu'il avoit (sauve respects) le foutre du Roy, du Gouverneur, de vous et de moy”.

¹⁵⁾ Hij was in 1668 pastoor van Baelen geworden, te Eupen volgde Brandt hem op. Hoelang van Aken te Baelen bleef, is niet bekend. W. Cremer werd aldaar vóór 1680 zijn opvolger.

¹⁶⁾ De in noot 9 vermelde Daniels (na het afsterven van de pastoor van Doveren, zijn opvolger geworden) en Merkelbach, en de pastoors: Cremer, van Baelen, Cuperus, van Lommersum, Maes, van Henri-Chapelle, Beckers van Herzogenrade (hij was vóór oktober 1669 Trumpener opgevolgd, die naar de abdij terugkeerde), alsook Egidius Hoen prior te Sinnich.

¹⁷⁾ Cfr. J. Thisquen, *Histoire de la ville de Limbourg*, Verviers, 1907, I, 256-257.

van goedkeuring van de constituties te krijgen en stuurde de vereiste som voor de kanselarijrechten op. Op 28 augustus tekende Innocentius VII de breve, zoals zij reeds geruime tijd klaar lag. In de inleiding wordt gezegd hoe abt van der Steghe om de goedkeuring van de door hem voor de abdij Rolduc gecompileerde constituties gevraagd heeft en beroep heeft aangetekend tegen de statuten, opgesteld door de visitatoren, die door de internuntius van België waren gedeputeerd. Daarna volgt in de breve zelf de tekst van de constituties en van de toetredingen van 15 juli 1681 en volgende dagen, zodat de namen van twee later weggestuurde novicen ook in de bulle vereeuwigd staan;

tenslotte zegt de bulle dat de constituties goedgekeurd worden en niet de minste rekening hoeft gehouden te worden met de statuten der visitatoren. Het was dus een volledige triomf, die pas werkelijkheid werd toen het koninklijk placet op 23 oktober 1684 volgde. Op 15 december 1684 werd in een kapittelvergadering ook een **Regula communis officiariorum** aangenomen en verplichtend gesteld. Terwijl de constituties niet spreken over de kanunniken, die in de zielzorg werken — omdat deze toen juist de meest weerspannige waren en sommige van de onhandelbaarsten der inwonende koorheren buiten de abdij in de zielzorg geplaatst werden — handelt hoofdstuk XI van de **Regula**

Door ons gebruikte afkorting	Voornaam en familienaam	Geboorte- plaats	Ouder dom	jaren van		Functie p = pastoor of rector pr = prior	1e 2e 3e stem uitgebracht op		
				professie	priestersch.				
B.	Joannes Bock	Aken	42	14	14	prior Rolduc	J.	Br.	T.
A.	Joannes van Aken	Aken	55	30	30	—	S.	D.	M.
D.	Goswin Dautzenberg	Kerkrade	54	29	28	p. Limburg	S.	C.	M.
Br.	Herman Brandt	Moresnet	47	26	24	p. Eupen	D.	B.	J.
H.	Egidius Hoen	Limburg	47	23	23	pr. Sinnich	S.	A.	D.
—	Quirinus Beckers	Merkstein	50	23	23	p. Herzogenrath	S.	D.	H.
T.	Melchior Trumpener	Merkstein	47	21	20	p. Kerkrade	J.	B.	Br.
—	Joannes Mees	Limburg	42	18	18	—	J.	B.	Br.
C.	Willem Cremer	Aken	40	14	14	p. Baelen	M.	D.	S.
—	Willem Cuperus	Eschweiler	35	14	10	p. Lommersum	S.	D.	C.
Me	Gaspard Merkelbach	Heerlen	34	14	10	pr. Marienthal	S.	D.	M.
—	Willem Haes	Ahweiler	50	14	14	p. Hersel	S.	D.	M.
J.	Petrus Jansen	Geilenkirchen	33	11	8	provisor	B.	Br.	T.
—	Jacobus Pang	Dahlen	32	12	11	—	S.	D.	A.
M.	Petrus Maes	Eupen	31	8	7	p. H.-Chapelle	D.	S.	Me.
S.	Lambertus Soons	Valkenburg	27	7	2	—	D.	Me.	M.
—	Daniel Daniels		37	7	6	p. Doveren	S.	D.	M.
—	Joannes Beckers	Herzogenrath	27	2	1	—	S.	M.	D.
—	Nicolaas Hannot	Walhorn	23	2	1	—	B.	J.	T.
—	Egidius Brauman	Aken	28	1	—	—	S.	M.	C.
—	Dominicus Quoidbach	Vijlen	22	1	—	—	S.	D.	M.

over die externe confraters. Het bevat 13 artikelen. De zieleherders worden aangespoord in wijsheid hun kudde te besturen, alle familiariteit te vermijden, zelf sober te zijn, het kleet der orde te dragen en ieder jaar enkele dagen recollectie in de abdij te houden.

In 1687 ontmoette abt Bock de beroemde jansenist Antoine Arnauld, waarschijnlijk te Brussel: Bock deed hem het verhaal van de hervorming te Rolduc, zij spraken ook over het vertalen in de volkstaal van liturgische en bijbelse teksten. Voorzeker heeft dit onderhoud grote indruk op Bock gemaakt en hem in zijn projansenistische gevoelens versterkt, misschien vatte hij van toen af de gedachte op de Bijbel in het Duits te vertalen¹⁸⁾.

De eerste leraar die de „gezondere“ theologie te Rolduc had gedoceerd was de dominicaan N. Heyendal (niet te verwarren met de religieus en latere abt van Rolduc), van augustus 1685 tot juli 1695 waren het seculiere priesters, daarna kwam weer een dominicaan, Norbertus d'Elbecque. Het archief van de Oud-Bisschoppelijke Clerezij¹⁹⁾, thans te Utrecht, bewaart drie brieven door d'Elbecque in 1696²⁰⁾ vanuit Rolduc aan de Leuvense hoogleraar Joannes Hennebel gestuurd, toen deze op zijn beurt te Rome verbleef als gedeputeerde van de pro-jansenisten, om hem nieuws uit België en nuttige wenken te geven.

Het theologisch onderwijs te Rolduc ging gepaard met van tijd tot tijd gehouden plechtige verdedigingen van stellingen door de studenten over stof aan de lessen ontleend. Dit gebeurde voor de laatste keer onder d'Elbecque op 20 maart 1698, kort daarna vertrok hij; ter herinnering liet hij die thesissen, handelend over de godgeleerdheid en de H. Schrift drukken; de titel wijst erop dat de leer van de H. Augustinus en van de H. Thomas van Aquino trouw gevolgd werd²¹⁾. In 1699 doceerde d'Elbecque in het dominicanenklooster van Mons, op 13 juli werden daar ook thesissen verdedigd, waarvan hij de gedrukte exemplaren aan abt Bock opdroeg; de H. Thomas krijgt er de titel van vijfde kerkleraar²²⁾. Het Groot Seminarie van Roermond bezit een exemplaar van beide drukels²³⁾.

Op Rolduc verzorgden na d'Elbecque steeds eigen religieuzen de lessen in theologie en schriftuur; de eerste die met het onderwijs in de theologie belast werd was Nicolaas Heyendal, een markante geest, van wie de met eigen hand geschreven cursussen

als het ware de codificatie werden van de te Rolduc gangbare leer en opinies. De rigoristische hervorming van 1680 kreeg aldus een volmaakte theologische grondslag²⁴⁾.

II

Op 10 september 1757 had onder voorzitterschap van de rijkscommissarissen Legros, cistercienser abt van Val-Dieu, en graaf Robiano de keuze plaats van de kandidaten voor de vacante abtszetel. Joannes Jozef

¹⁸⁾ Cfr. *Roda Sacra*, 30. — Antoine Arnauld was in 1679 uit Frankrijk gevlucht en verbleef daarna in België en in Holland. Hij verhaalt zijn ontmoeting met Bock in een brief d.d. 24 september 1687, welke wij als Bijlage I reproduceren.

¹⁹⁾ Bundel Nr. 1007. Wijlen J. Bruggeman heeft een zeer verzorgde, met eigen hand geschreven inventaris van dit fonds gemaakt en de lijst van de voornaamste bronnen, die bijzonder op België betrekking hebben, uitgegeven in het *Bulletin de la Commission royale d'histoire* (Brussel), CXIX, 1954, 221-247.

²⁰⁾ Op 4 februari, 27 oktober en 15 december.

²¹⁾ *Commercium sacrum Scripturae et theologiae, sive Theses ex universa Scriptura S. et Theologia, ad mentem et literam gemini Ecclesiae solis ss. Augustini et Thomae quorum doctrina fulget Ecclesia, ut sole luna. Quorum sunt inconcussa tutissimaque dogmata. Quorum ille tantae scientiae fuit, ut inter magistros optimos a summis Pontificibus haberetur: et cujus doctrinam, secundum eorundem Pontificum statuta, Romana sequitur et servat Ecclesia. Alter vero eandem Dei Ecclesiam mira eruditione clarificat et sancta operatione foecundat. Quos dum doctrinae duces sequimur, Scripturae S. et Theologiae veram intelligentiam assequimur et secure certamus contra hostes orthodoxae fidei in Ecclesiae gloriam et aedificationem.* Op de laatste pagina (24) leest men onder meer: „Defenderunt RR. DD. Matthaeus Iosephus de Tiege, sacerdos; Winandus Paffen, diaconus; Ioannes Vincken, sub-diaconus, canonici regulares. Conradus Born et Matthias Christianus Widenfelt, acolythi. In perantiqua et celeberrima Abbatia Rodensi Canonorum Regularium S. Augustini prope Aquisgranum 20 Martii 1698 hora 8 mat. et 2 pomerid.“

²²⁾ *Theses de locis theologicis juxta inconcussa et tutissima dogmata angelici et quinti Ecclesiae doctoris S. Thomae Aquinatis quas praeside F. Norberto d'Elbecque S. Th. doctore, et ejusd. ac S. Scripturae professore necnon studii generalis Montensis regente primario ordinis Praedicatorum, defendet F. Franciscus Poirrette ejusdem Ordinis. 13 Julii hora 9. ante et 3. post merid. 1699. Montibus. Ex officina Aegidii Alberti Havart Regis Typographi.* Het geheel omvat 12 bladzijden.

²³⁾ Theol. Mor. et Dogm. VIII 29.

²⁴⁾ De door Nicolaas Heyendal geschreven verhandeling ter verdediging van de bulle *Unigenitus*, die wij als verloren beschouwden (*Roda Sacra*, 44), werd in 1939 met andere archivalia betreffende Rolduc door het Staatsarchief van Düsseldorf aan het Rijksarchief te Maastricht overgegeven.

Haghen, geboren te Walhorn, 58 jaar oud, 40 jaar geprotest, pastoor te Eupen, behaalde 22 eerste stemmen, 10 tweede, 1 derde stem; Christiaan Alezius, geboren te Bonn, 54 jaar oud, 32 jaar geprotest, had respectievelijk 15, 15, 3 stemmen; Gerard Heyendal, geboren te Walhorn, 41 jaar oud, 21 jaar geprotest, oogste 1, 8, 14 stemmen; alle drie waren zij lector in de theologie geweest; de lector in functie, Petrus Gilles, geboren te Eupen, 32 jaar oud, 13 jaar geprotest, kwam als vierde candidaat met 7 tweede en 12 der-

²⁵⁾ Op 3 oktober 1742 was hij uit de abdij gevlucht, het kapittel was op 28 november van oordeel dat hij van alle stemrecht beroofd en opgesloten moest blijven, totdat hij zekere tekenen van bekeering gaf. Op 16 september 1745 kreeg hij een relatieve vrijheid, 3 oktober 1749 ging hij echter weer op de vlucht. In 1750 kwam hij in de abdij terug, kreeg later zijn stemrecht, zodat hij aan de abtskeuze van 1757 kon deelnemen.

²⁶⁾ „ne recevoir pour novices... que des sujets à l'Impératrice, et de ne prendre que des étrangers tant et si longtemps qu'il se présentent (sic) des régimentales dans lesquels vous trouverez les qualités requises pour être admis au noviciat", volgens de minuut van deze brief die zich met het antwoord van Haghen bevindt in het dossier van de abtskeuze. De dossiers van de abtskeuzen van 1733, 1745, 1757 en 1782 bevinden zich in bundel Nr. 896 van het fonds **Conseil privé autrichien** in het Algemeen Rijksarchief te Brussel.

²⁷⁾ Vanuit Rome richtte kardinaal Antonius Andreas Galli, groot penitencier, op 13 oktober 1758 aan kardinaal Jan Theodoor van Beieren, bisschop van Luik, een schrijven waarin hij verklaarde dat Kreusch van alle straffen geabsolveerd was en priester gewijd mocht worden na in zijn eigen abdij ofwel in een andere opgenomen te zijn. Waarom Kreusch zo lang wegbleef, is niet bekend; misschien had hij moeilijkheden aan de een of andere grens of wachtte hij op een teken uit Luik, dat echter niet kwam. In de abdij schijnt men bij zijn terugkomst op 21 juni 1761 weinig geloof gehecht te hebben aan zijn verblijf in Rome, in ieder geval vond men dat hij de H. Stoel onvolledig had ingelicht en dat zijn indult vervallen was, omdat hij geen voldoende uitleg gaf over zijn gedrag gedurende die drie jaren afwezigheid. Daarom vluchtte Kreusch op 27 juni, hij stuurde aan de gouverneur te Brussel, Karel van Lorreinen, een smeekschrift om het **placet** (of executie) van het pauselijk bevel te verkrijgen; aan van Cobenzl zond hij een aanvraag voor een paspoort om veiliger naar Rome te kunnen terugkeren. Cobenzl schreef aan Haghen op 16 november, J. N. Decock, advocaat-fiscaal, op 20 november in naam van Karel van Lorreinen; Haghen zette hun per brief, respectievelijk van 21 en 23 november, zijn standpunt uiteen. Toen op 21 december Kreusch naar Rolduc werd teruggebracht, correspondeerde Haghen nog met de regering — een tijd lang dacht men Kreusch capucijn te laten worden — maar de regering legde zich bij de opsluiting van Kreusch neer na volledig ingelicht te zijn over zijn geval.

de stemmen. Er hadden 47 geprotesten aan de keuze deelgenomen, 7 er van waren nog geen priester, waaronder Thomas Kreusch, te Eupen op 1 augustus 1716 geboren, op 29 april 1736 geprotest, hij was diaken gebleven omdat men hem niet geschikt achtte voor het priesterschap. Hij was zelfs meermaals gevlucht uit de abdij en werd daarom lange tijd in een cel opgesloten, zonder dat hij mocht deelnemen aan de gezamenlijke oefeningen; dergelijke straf was voorzien in hoofdstuk 15 van de Constituties ²⁵⁾. Gezien het groot aantal stemmen werd Haghen zonder verwijl op 10 oktober door keizerin Maria Theresia als abt aangewezen. Reeds op 27 september had de gevolmachtigde minister te Brussel, graaf Karel van Cobenzl, een brief aan de te benoemen abt geredigeerd, waarin hij hem oplegde voortaan de voorkeur te geven aan novicen uit de Oostenrijkse Nederlanden, en slechts bij gebrek aan deze, novicen uit andere gewesten (prinsbisdom Luik, Duitse gebieden) aan te nemen ²⁶⁾. De brief werd op 12 oktober met de benoeming aan Haghen doorgezonden, deze antwoordde op 20 oktober, dat hij zich aan de gegeven richtlijn zou houden.

Haghen toonde zich in het begin zeer mild, ook tegenover Kreusch, die echter misbruik maakte van die goedheid en op 19 mei 1758 opnieuw vluchtte. Hij reisde naar Rome om te verkrijgen, dat hij priester gewijd mocht worden. Pas op 21 juni 1761 keerde hij naar Rolduc terug, om er zes dagen later weer vandoor te gaan. Hij werd teruggebracht en op 21 december ingesloten ²⁷⁾.

Bij de vorige abt had de kanunnik Joannes Pieter Vasbender — te Bonn op 11 augustus 1726 geboren, op 20 april 1749 geprotest — er op aangedrongen om in de zielzorg geplaatst te worden, maar deze had het hem steeds geweigerd. Haghen, die sinds 1738 als pastoor te Eupen gewoond had, had Vasbender practisch nooit gekend en om zijn goed hart te tonen, nam hij hem mee naar zijn abtswijding te Luik, daar verkreeg hij voor hem de jurisdictie en stelde hem als vice-pastor te Kerkrade aan. Die benoeming bleek echter een mislukking en Haghen moest Vasbender op 2 april 1759 naar de abdij terugroepen, waar deze steeds moedwilliger werd. Haghen kwam zeer onder de indruk van dit dubbel gebeuren, hij voelde, dat er wel enigszins verzachtende omstandigheden voor Vasbender lagen in het feit dat in de pastorieën en prioraten van de buiten de abdij levende kanunniken hoofdstuk

XI van de **Regulae officiariorum** zo goed als onbekend was geraakt en dat daar waar twee confraters samenwoonden zij voor elkaar geen steun of contrôle waren. Heel zijn abbatiaat is hij als geobsedeerd door de bekommernis, om de strenge kloostergeest van Rolduc bij de externe religieuzen te bewaren. Hij deed dit door individuele contacten en enkele keren ook door een officieel rondschrijven. Kerkrade bleef het eerste kind van zijn zorgen en toen hij op 29 mei 1763 de wereldlijke macht over de bank Kerkrade als enige pandheer had gekregen, vond hij in dit heuglijke feit een aansporing om een **Monitorium et Breve Directorium vitae et agendorum in Parochia nostra de Kirchrode ad majorem Dei gloriam et animarum salutem** op 17 september 1763, feest van de H. Lambertus, de patroon der parochie, te ondertekenen. Het handschrift berust in het archief der gemeente Kerkrade²⁸⁾ en bestaat uit twee in elkaar gelegde folio-vellen, acht bladzijden omvattend, waarvan er zeven beschreven zijn. Haghen wenst dat Kerkrade een modelparochie zal zijn en geeft daarom aan de pastoor²⁹⁾ en de vice-pastoor³⁰⁾ 15 richtlijnen, onder meer: een vaste dagorde opstellen, voor zover mogelijk; in huis niet familiair zijn met het dienstpersoneel; niet roken, zoals ook de voorgaande abten telkens onderstreepten, wordt het door een dokter voorgeschreven, dan niet in tegenwoordigheid van anderen; de vice-pastoor moet onderdanig zijn aan de pastoor, deze moet hem gebruiken als een helper, aan hem zelf gelijk; inkomsten en uitgaven moeten genoteerd worden, in het bijzonder betreffende de goederen van de abdij; de diensten in de kerk goed verzorgen, speciale aandacht besteden aan het catechismus-onderwijs; pastoor en vice-pastoor moeten afwisselend de verschillende wijken bezoeken en zich niet binden aan één bepaald deel der parochie; zij moeten hun parochianen kennen, vooral de armen.

Waarschijnlijk eind 1768 ontmoette abt Haghen te Brussel de beroemde Franse Jansenist Gabriel du Pac de Bellegarde³¹⁾, die zich in 1751 te Rijswijk bij Utrecht had gevestigd. Teruggekeerd van zijn reis stuurde deze vanuit Utrecht op 27 februari aan Haghen een brief, als begeleidend schrijven bij een pak met verschillende documenten, waarbij als geschenk een exemplaar van de **Vie de M. van Espen, docteur ès droits et professeur de saints canons dans l'Université de Louvain**, door hem in 1767 uitgegeven³²⁾.

Dit alles kwam pas op 6 juni te Rolduc aan, vanwaar Haghen op 14 juni een lange dankbrief stuurde. Hij spreekt zeer lovend over du Pac en hekelt de laxisten en de probabilisten³³⁾. Hij hoopt dat de nieuwe paus Clemens de XIVde³⁴⁾ iets zal doen voor de ge-

²⁸⁾ Schepenbankarchief Nr. 46. Wij danken de Z.E.H. Augustus, archivaris van Rolduc, die ons dit stuk deed kennen en ook alle nadere gegevens uit het eigen archief verstrekte.

²⁹⁾ Toen Joannes Gerardus Schmitz; als pastoor geïnstalleerd op 3 november 1744, hij stierf op 6 januari 1777.

³⁰⁾ Toen Josephus Clemens Ernst. Hij woonde bij de pastoor in. — De parochie Kerkrade had bovendien een wereldgeestelijke, die de titel van kapelaan droeg en als bijzondere taak de zorg voor het onderwijs had. Hij woonde met zijn huisvrouw in een apart huis.

³¹⁾ Geboren te Bellegarde op 17 oktober 1717.

³²⁾ Zeger van Espen was te Leuven geboren op 9 juli 1646, omwille van zijn Jansenisme vluchtte hij naar Holland, hij stierf te Amersfoort op 2 oktober 1728.

³³⁾ „Rien de plus agréable aux vœux et de plus consolant aux maux de la Sainte Eglise que de voir comment dans ce monde d'ailleurs inondé d'erreurs et couvert d'iniquité il se trouve ci et là bon nombre d'hommes respectables qui... pensent en Dieu chrétiennement et tiennent ferme pour sa loi et religion contre la foule. Plaise au Ciel d'augmenter ce nombre par tout, et de renouveler ainsi la face de la terre défaite aux yeux de la vérité depuis environ un siècle et demi bien plus par l'impiété de certains Théologiens que par celle des nouveaux Philosophes impies de profession, ceux ci n'étant à mes idées que les disciples de ceux là.”

³⁴⁾ Clemens XIV was op 18 mei tot Paus gekozen. Hij was een Franciscaan Conventueel en viel onmiddellijk in de smaak bij de rigoristen. Over hem geeft het diarium van Rolduc de volgende beschouwing onder 30 juni 1769: „Initio hujus mensis neo-electus SS. Pontifex sese per tres dies a tumultu negotiorum separavit ad vacandum exercitiis spiritualibus praevis ad coronationem suam quae contingit 4ta ejusdem mensis Junii ac sequenti die omnia tribunalia Romae iterum aperta sunt, quae a morte Clementis XIII clausa fuerunt. Clemens XIV pontificatum promittit vigorousum ac magnificum, multa per se ipsum faciet a longis annis assuetus labori ac studiis insuper vividae indolis, prodigiosae memoriae et animae grandis ac generosae declaravit se in regimine status paucas leges latitum sed earum observantiam in toto rigore exacturum esse. Post exaltationem suam rogatus an cursor nuntius ablegari deberet, qui illam consanguineis intimaret, respondisse fertur, se proximos non habere nisi pauperes status sui, ostenditque se per omnia ad solatium populi et subsidium pauperum toto affectu inclinari. Ipso die exaltationis suae declaravit Cardinalibus Hispanis quod decisionem causae canonisationis B. Episcopi Angelopolitani de Palafox suo papatui reservaret, quae declaratio multarum cogitationum et commentariorum ansam prae-buit. Ad elogia, quae undique ipsi prodigebantur et quae revera meretur, respondisse fertur quod Salvator Jerusalem intrans similes applausus receperit ab eodem populo, qui post sex dies opprobrii eum affe-

pourrois faire de connoître quelque chose de la doctrine de
 l'Ecole de notre Abbaye; j'aurai soin de rechercher quelque
 exemplaire des deux mes propres Thèses d'importance, l'une sur
 tous les Livres de l'Ecriture sainte, et l'autre sur toute la
 Théologie; et en ayant trouvé j'aurai l'honneur de vous les
 faire venir, soit par l'Officier à vous connu qui est actuelle-
 ment chez nous, ou encore mieux par moi même, si jamais
 vous trouvez avancer vos pas jusques à notre Abbaye, dont
 la regularité ne pourra que vous plaire, ainsi que ses Etudes.
 Vous en aurez une obligation toute sincère. Nous sommes
 de l'âge de l'Evêque de Maastricht &c. De Galoppi demeure du dit
 Officier &c. et d'Als la Chapelle &c. l'Evêque, ou nous avons une
 maison de Refuge bien commode et toujours libre, où nous
 vous nous ferons beaucoup d'honneur de mettre pied à terre et
 d'apprécier le quartier. La ville mérite d'être vue.
 J'ai l'honneur de me recommander à votre souvenir
 en Dieu et d'être très respectueusement

Monsieur

Golden le 14 Juin 1769.

voire très humble et
 très obéissant serviteur
 A. C. Haghen
 Abbé de Golden

zonde leer, want bij de hedendaagse stand van zaken, zegt hij, moet uit Rome de redding komen³⁵⁾. Hij belooft exemplaren van zijn vroeger gedrukte thesissen³⁶⁾ en nodigt du Pac uit om eens naar Rolduc te komen. Op 15 juli stuurt hij de documentatie terug, welke du Pac hem geleend had, en hoopt dat eens de geschiedenis van het probabilisme en het laxisme, door pater Concina geschreven, zal kunnen aangevuld worden, hij meent dat men, wanneer deze leerstellingen eens veroordeeld zullen zijn, maar niet te veel over de bulle **Unigenitus** moet spreken. Hij hoopt dat God niet zal dulden, dat Zijn Kerk verscholen zou blijven in een niet-katholieke hoek van de aarde³⁷⁾. Als wij goed begrijpen is die Kerk van God die der Jansenisten te Utrecht! Haghen neemt natuurlijk aan dat de niet-jansenisten of niet-jansenisanten ook deel van de Kerk van God uitmaken, maar hij hoopt dat na de veroordeling van probabilisme en laxisme door Clemens XIV de verzoening met de Jansenisten tot stand gebracht zal worden. Men weet dat du Pac Clemens XIV te Rome ging opzoeken met de hoop op zulke verzoening. Zijn reisverhaal werd te 's-Gravenhage in 1890 door Hooykans gepubliceerd³⁸⁾. In 1772 vestigde du Pac zich in het huis Claremburg te Utrecht; in het rijk archief van dit huis bevonden zich ontelbare en uiterst belangrijke documenten betreffende de Franse Jansenisten, welke thans in bruikleen in het Rijksarchief te Utrecht berusten en waarvan de twee brieven van Haghen midden in de lijvige briefwisseling, aan du Pac gericht, deel uitmaken³⁹⁾.

Wat Haghen in 1763 voor de kanunniken die te Kerkrade verbleven, gedaan had, wilde hij eind 1771 verwezenlijken voor al de confraters die in de zielzorg stonden. Hij stuurde hun op 26 december een omzendbrief met zijn wens voor het nieuwe jaar en raadgevingen voor het heil der zielen en voor het juiste beheer van de tijdelijke goederen⁴⁰⁾. Spijtig genoeg is geen exemplaar van die omzendbrief bewaard, maar het archief van het Klein-Seminarie Rolduc bezit een handschrift⁴¹⁾, waarin na godvruchtige overwegingen voor de jaarlijkse recollectie van de buiten de abdij verblijvende kanunniken en na hoofdstuk XI van de **Regula communis officiorum**, een drievoudige reeks vragen afgeschreven staat betreffende respectievelijk het leven in de pastorieën (19 vragen), de houding tegenover het dienst-

personeel en de zorg voor de stoffelijke goederen (11 vragen), de eigenlijke zielzorg (16 vragen). Er zijn enkele punten van overeenkomst met wat Haghen in 1783 voorschreef aan de confraters, te Kerkrade werkzaam; misschien beantwoorden die vragen

cit et clamavit Crucifige crucifige eum, quod qua vicarius Christi in terris non laudibus et applausibus hominum sibi complacere sed timere magis deberet ne aliquando sic tractaretur, quomodo ille, cujus locum tenet, praesertim in illa circumstantiarum turbulenta crisi in quam res ecclesiasticae devenerunt." Joannes de Palafox y Mendoza, 1639-49 bisschop van Puebla de los Angeles (Mexico), sinds 1654 van Osmá (Spanje), gestorven in 1659, had zich zeer fel tegen de Jezuïeten gekeerd. Zijn canonisatie werd in 1726 ingeleid, het proces maakte inderdaad goede voortgang onder Clemens XIV, maar stokte na zijn dood. Thans is de Palafox nog niet zalig verklaard. — De Rolducse diaria van de 18e eeuw zijn folio-band, die zich niet meer te Düsseldorf bevinden, zoals wij in **Roda Sacra**, 50 en 57, schreven, maar met andere archivalia betreffende Rolduc in 1939 aan het Rijksarchief te Maastricht overgegeven werden.

³⁵⁾ „Dans la situation présente des choses de la Religion, il paraît que c'est de Rome que le salut nous doit venir."

³⁶⁾ **Roda Sacra**, 47 en 49.

³⁷⁾ „Dès que le Molinisme et le Probabilisme seront bannis de la Sainte Eglise, l'histoire qu'en a déjà fait le vénérable Père Concina, agréée et approuvée par feu le Pape Benoît XIV, pourra servir de modèle sans beaucoup parler de la Constitution Unigenitus, et les propres livres imprimés et réimprimés des Molinistes et Probabilistes, soient-ils Jésuites soient-ils autres, feront la preuve démonstrative des faits ce concernant... Béni soit Dieu qui protègeant son Eglise... ne souffrira pas qu'Elle soit reléguée dans un misérable coin non catholique de la terre." De Dominicaan Daniel Concina, te Clauzelto op 2 oktober 1687 geboren, te Venetië op 21 februari 1756 gestorven, had in deze laatste stad in 1743 en 1748 twee delen doen verschijnen onder de titel: **Della storia del probabilismo e rigorismo**.

³⁸⁾ **Coup d'oeil sur l'ancienne Eglise catholique de Hollande, publié d'après les mss. inédits de G. du Pac de Bellegarde**.

³⁹⁾ Onder Nr. 2267 van het fonds, thans met de naam van Port Royal aangeduid en waarvan een zeer verzorgde inventaris met index bestaat van de pen van wijlen J. Bruggeman.

⁴⁰⁾ De datum van 26 december 1771 wordt door Haghen zelf aangegeven in zijn omzendbrief van 1779. — Het derde diarium van Rolduc heeft onder 28 december 1771 de volgende tekst: „Reverendissimus ad omnes confratres extraneos pro strenua misit librum cui titulus: **Regula Cleri**, simul litteras gravissimas ac vere pastorales in quibus multa fausta ipsis precat, plurimae commendat, et in Domino mandat, tam circa curam salutis et animarum quam rem oeconomicam administrationemque temporalium ac computum singulis annis reddendum, quarum autographum in archivis nostris reservatur." Die **Regula Cleri** schijnt een gedrukt boek geweest te zijn.

⁴¹⁾ Handschrift Nr. 75.

ook in zekere mate aan zijn richtlijnen van 1771⁴²⁾.

Ook om de tucht in de abdij zelf te handhaven moest Haghen vaak optreden. Daar Vasbender door zijn gedrag en houding steeds de gemeenschap stoorde, liet hij hem op 19 juni 1772 in de cel opsluiten, waar Kreusch verbleef. Deze kreeg een mildere straf⁴³⁾ en werd zelfs op 7 augustus volledig in de gemeenschap opgenomen. Maar op 24 augustus vluchtte hij opnieuw⁴⁴⁾. Gevankelijk werd hij 3 september 1774 naar Rolduc teruggevoerd, weer opgesloten, maar in de nacht van 18 april 1775 brak hij voor de zoveelste keer uit. Op 3 mei naar de abdij gebracht, werd hij daar opnieuw achter slot en grendel gezet. Dergelijke opsluitingen waren in die tijd ook in andere kloosters in zwang.

Op 29 december 1779 ondertekende Haghen een nieuw rondschriven voor zijn externe religieuzen ter gelegenheid van de honderdjarige herdenking van de kloosterhervorming. Het archief van het klein-seminarie Rolduc⁴⁵⁾ bezit er een exemplaar van: drie in elkaar gelegde foliovenen, twaalf bladzijden vormend, waarvan slechts acht

⁴²⁾ B.v. in de eerste reeks vraag 3 over het volgen van een vaste dagorde, vraag 17 over de onderdanigheid van de kapelaan; in de derde reeks vraag 2 en 3 over het catechismus-onderwijs, vraag 11 en 12 over het kennen van de parochianen. Over het niet-roken en over het verdelen der parochie in wijken voor het huisbezoek wordt niet gesproken. — In het handschrift zijn de vragen gericht aan de helper van de pastoor, die ook over de pastoor verslag moet uitbrengen.

⁴³⁾ Vasbender werd door de hele kloostergemeenschap naar die cel gebracht: „ad locum, in quo olim longo tempore detentus erat miser apostata confrater statim deponere debuit vestem regularem, ejusque locum deponere debuit vestem regularem, ejusque loco data ipsi fuit toga cubicularis et vitta cubicularis loco byretti... (Deze bijzondere kleding had ten doel het wegvuchten moeilijker te maken). Hac die assignata est Domino Kreusch cubiculum in superiori dormitorio eique redditae sunt vestes regulares, seu toga nigra, etc., interim jussu Reverendissimi ipsi tantum permittatur audire sacrum ex cubiculo superius in choro, alio tamen tempore manens sequestratus in cubiculo sibi assignato.”

⁴⁴⁾ Kreusch ging eerst naar de abdij der Augustijner koorheren te Polling en kwam later te Bamberg terecht, waar hij op bevel van het bisdom in een klooster bleef opgesloten van 7 november 1773 tot juni 1774.

⁴⁵⁾ Portef. Nr 27.

⁴⁶⁾ Portef. Nr 37. De Latijnse tekst van het moeilijk leesbare handschrift en een Nederlandse vertaling worden als Bijlage II aan dit artikel afgedrukt. Tekst en vertaling werden verzorgd door Drs. J. Rouwet en Drs. L. Engels.

beschreven zijn door een andere hand als die van Haghen, maar de abt heeft zelf datum en handtekening aan het eind van de tekst geplaatst. De viering van het eeuwfeest vormt het onderwerp van de brief. Dat de Joden alle vijftig jaar een jubeljaar vierden — een tijd van gebed en naastenliefde, beschreven in hoofdstuk XXV van Leviticus — is natuurlijk een gemakkelijk thema voor de abt om zijn zendbrief in te leiden. Hij wijst dan nadrukkelijk op de karaktertrekken van de hervorming van 1680: het herstel van de kloostertucht (*regularis disciplinae*), van een gezonde leer (*doctrinae Christi sanae et sacrae*), van de kloosterlijke armoede. Honderd is tweemaal vijftig, het jubileum te Rolduc moet gevierd worden zoals het jubeljaar bij de Joden: in een geest van heiliging en wel gedurende het gehele jaar tot 21 november. Een plechtige viering zal in de abdij plaats vinden op maandag, 28 augustus, feest van de H. Augustinus; alle kanunniken worden uitgenodigd die dag naar de abdij te komen. Die geest van heiliging sluit alle wereldse feestelijkheden, zoals een grote en vrolijke maaltijd, uit; hij moet tot uiting komen heel het jaar door in een beter verzorgen van de dagelijkse meditatie en het brenviergebed en in een stipte navolgen van de Constituties, goedgekeurd door de paus. Abt Haghen voegt bij zijn zendbrief een afschrift van hoofdstuk XI van de *Regula communis officiorum*, zeggende dat deze *Regula* evenzeer als de Constituties in geweten verplicht; hij herinnert ook aan de bepalingen van zijn zendbrief van 26 december 1771.

Twee Latijnse gedichten werden bij gelegenheid van het jubileum te Rolduc opgesteld, beide in dactylische hexameters. Een werd door de religieus Simon Pieter Ernst, sinds 1774 lector in de godgeleerdheid en de H. Schrift, opgesteld; het is door hem geschreven op beide zijden van een folioblad, thans in tweeën gesneden, dat evenals het folioblad met de bijbehorende nota's, berust in het archief van het klein-seminarie Rolduc⁴⁶⁾. Het gedicht wordt voorafgegaan door een chronogram, het jaartal 1780 vormend, het telt 237 verzen en geeft een opeenvolging van episoden uit de geschiedenis van Rolduc. Het bevat een inleiding (v. 1-8) en drie delen. Het eerste deel handelt over de stichter Ailbertus (9-42), over de eerste eigenlijke abt Richer (v. 43-57), over de latere onregelmatig gekozenen Herimannus (v. 58-76) en Fridericus (v. 77-92), over abt Erpo (v. 93-96). Aldus eindigt de uiteenzetting

over Rode's XII de eeuw. In het tweede deel worden zeven en vijftig verzen gewijd aan enkele feiten uit de andere tijden tot aan de kloosterhervorming van 1680: de Limburgse successieoorlog (v. 97-114), verlies van de Friese kloosters in 1429 (v. 115-122), drie abten die reeds een zekere poging tot hervorming deden (v. 123-133), branden en verwoestingen welke de abdij in de XVI de en XVII de eeuw teisterden (v. 133-144), het abbatiaat van Lamberti en de Amezaga, de onmiddellijke voorgangers van Van der Steghe (v. 145-153). Als derde deel volgt de verheerlijking van wat vanaf 1680 gebeurd is (v. 154-237), de namen der abten worden genoemd, maar het meest komt tot uiting het lyrisch enthousiasme waarmee Ernst de herstelde kloostertucht, in het bijzonder het onderhouden van de armoede, bezingt.

Een exemplaar van het tweede gedicht bevindt zich in het fonds van de Franse Jansenisten naast de brieven van Haghen aan Pac de Bellegarde, het werd waarschijnlijk door de abt aan du Pac gestuurd. Het is in schoonschrift geschreven en beslaat de vier, volledig beschreven, bladzijden van een foliovel. De twee eerste regels van de lange titel vormen ook een chronogram met de datum 1780; er zijn 154 verzen. Dit gedicht is meer dramatisch opgezet. Vanuit de hemel ziet Ailbertus, stichter van Rolduc, de vervalten toestand van de tucht in de abdij, hij naderf tot de Hemelse Vader en vraagt Hem hoelang Hij nog die toestand zal dulden (v. 26-30). God antwoordt hem (v. 33-76), dat de regerende abt Petrus weldra de grondvesten van een nieuw kloosterleven zal leggen en dat zijn opvolgers zijn werk zullen voltooien en verstevigen. God noemt de voornamen van die opvolgers op: het zijn die der abten na Van der Steghe tot en met Haghen, de randnoten geven daarbij ook de familienamen. Van Nicolaas Heyendal wordt gezegd dat hij de herder zal zijn die zijn schapen naar de echte weiden van de heilige leer zal leiden. Na dit alles voorspeld te hebben roept de goddelijke Vader een engel en stuurt hem naar Petrus om deze aan te sporen niet langer het grote plan uit te stellen dat hij in zijn hart draagt⁴⁷⁾. De engel wekt Petrus uit zijn nachtelijke slaap, volbrengt de boodschap, er bij voegend dat hij Joannes, d.w.z. Bock, als hulp moet nemen (v. 83-91). Van der Steghe vertelt zijn visioen aan Bock en beiden gaan onmiddellijk aan het werk: de zang van het officie, de tucht, de eenvoud, de goede leer (**doctrina sana**)

komen te Rolduc terug. Maar de duivel ziet dat aan zijn rijk aldaar een einde komt, hij opent de ijzeren deuren om de furiën tegen Rolduc los te laten⁴⁸⁾; zij zaaien er tweedracht en opstand, heel de hervorming schijnt te niet te gaan⁴⁹⁾, wanneer God tussenbeide komt en de furiën uitdrijft; allen te Rolduc onderwerpen zich weer aan Zijn zalig juk. Het gedicht eindigt (v. 147-154) met een dankbetuiging aan God en een belofte van trouw aan abt Haghen. De auteur van dit gedicht is onbekend.

Beide gedichten werden waarschijnlijk tijdens de viering van 28 augustus 1780 te Rolduc voorgelezen. Maar wij bezitten nog een derde, veel belangrijker document betreffende dit feest. Het archief van de Oud-bisschoppelijke Clerezij⁵⁰⁾ bewaart een handschrift bestaande uit drie in elkaar gelegde foliovelen, twaalf bladzijden vormend, waarvan er elf de tekst van een Latijnse redevoering bevatten, terwijl men op bladzijde twaalf leest: „Cette pièce est de Mr Leplat, docteur en droit à Louvain, il l'a prononcée à Rolduc le jour du jubilé de la réforme de cette abbaye”. Judocus Le Plat, geboren te Mechelen op 20 december 1732, was een gehuwde leek, hoogleraar te Leuven sedert 1768, en sedert 1775 had hij de leerstoel van het kerkelijk recht, waarvan de stad Leuven de benoeming deed. Hij had werken van de reeds vermelde van Espen uitgegeven en van andere juristen die meer de rechten van de Staat dan die van de Kerk verdedigden. Hij was bevriend met du Pac, het fonds van de Franse Jansenisten telt 249 brieven, door hem aan de laatste gericht⁵¹⁾.

De rede is gericht tot de abt en de religieuzen van Rolduc en werd op 28 augustus 1780 uitgesproken. Zij bevat een inleiding en

⁴⁷⁾ V. 78-79: „... non ultra differat ingens exequi opus, quod jam dudum sub pectore gestat.”

⁴⁸⁾ V. 108-110: „inclamaf furios, simul ostia ferrea [pendens:

ite cito et vestri Regis sustollite probum
ite meas vires Rodensis sentiat Abbas.”

Cfr. v. 171-174 van het eerste gedicht.

⁴⁹⁾ V. 125-129: „Sic agitata Roda est, furiae namque [omnia miscent;

illarum habitu duro succensu furorem
pectora concipiunt seniorum: arere novellae
incipiunt plantae; jam jam ruitura putares omnia...”

⁵⁰⁾ Bundel Nr. 1236, ook andere opstellen van Le Plat bevattend.

⁵¹⁾ Port Royal, Nr. 2344; ibidem, Nr. 3496: 184 brieven van Le Plat aan Jan-Baptist Mouton, land- en geloofsgenoot van du Pac, ook te Utrecht verblijvend.

twee delen. In de inleiding herinnert Le Plat — **homo in universitate Lovaniensi educatus** — er aan, hoe met de hervorming te Rolduc een gezond theologisch onderwijs door een **praeclarus ejusdem universitatis alumnus** gebracht werd, dat sedertdien is blijven voortbestaan, tot heil van de abdij. Het eerste en kortste deel van de rede behandelt de viering van het jubileum bij de Joden en het grote feit van de geboorte van Christus, dat waarschijnlijk plaats zal hebben gehad tijdens een Joods jubeljaar; het zegt verder, hoe de bijzondere genaden van God — zoals die van de hervorming te Rolduc — ook aanleiding tot viering mogen zijn. In een tweede deel wordt bewezen, hoe de mens een hoogstaand doch gevallen schepsel is en als een wild dier zal handelen, indien hij niet door een strenge tucht zijn lichaam zal bedwingen en zijn verstand oefenen⁵²). Enige misbruiken van de donkere Middeleeuwen worden aangehaald: het godsoordeel door vuur- of waterproef of door het tweegevecht, het vermengen van kerkelijke en wereldlijke macht waardoor de Kerk ook deze voor zich opgeëist heeft, het miskennen van de canonieke boete voor de zonden en het invoeren van de aflaten.

⁵²) „Hic naturae corruptae fomes, haec concupiscentia, quae etiam in renatis manet, et nisi salutari disciplinae refraenetur, horridum et inconditum hominem abripit, et eousque experientia teste impellit, ut ipsis feris aliquando truculentior evadat.”

⁵³) Cfr. *Gesta in Abbazia Rodensi sede vacante annis 1781 et 1782*, (archief van het Klein-Seminarie Rolduc, hs. 20) en *Ernennung des Provisors zu Abt von Klosterrath, 5 August 1782* (stuk uit het Staatsarchief te Düsseldorf, thans in het Rijksarchief te Maastricht), alsook ons artikel *Simon Pierre Ernst et „l'art de vérifier les dates”*, in *De Gulden Passer*, XXXI, 1953, 155-156.

⁵⁴) Algemeen Rijksarchief, Brussel, *Conseil privé autrichien*, Nr. 896, *Mémoire sur deux Religieux de l'abbaye de Rolduc mal tournés et séquestrés de la communauté*.

⁵⁵) Ibidem: *Mémoire appuyé des preuves, concernant les principaux délits à charge de Jean Pierre Vassbender, Religieux profès à l'abbaye de Rolduc le 20 avril, séquestré du reste de la communauté depuis le 19 juin 1772, âge de 56 ans et 1 mois* (met bewijsstukken genummerd van I tot XVIII); *Mémoire appuyé des preuves, concernant les principaux délits à charge de Thomas Henri Kreusch, Religieux profès à l'abbaye de Rolduc le 29 avril 1732, séquestré du reste de la communauté depuis le 3 septembre 1774, âge de 66 ans et 2 mois* (met bewijsstukken gesigneerd van A tot I en K tot Q). Ernst vermeldt als opsluifingsdatum 3 september 1774, omdat de vroegere opsluifingen reeds aan de regering bekend waren gemaakt. — De begeleidende brief van Chainoux is in dezelfde bundel.

Men bemerkt onmiddellijk de geestestendenzen van de redenaar: een sombere rigorist, doch tevens voorstander van het verlicht staatsdespotisme, twee kenmerken van de jansenisten en jansenisanten in de tweede helft van de XVIIIe eeuw. Tucht en studie, zegt hij verder, gaan steeds samen, zoals het honderdjarig voorbeeld van Rolduc bewijst. Die studie is niet het bestuderen van een ruwe en scholastieke godgeleerdheid, maar van de oude en dogmatische (*theologiae ... non rudioris et scholasticae sed antiquae et dogmaticae*), welke alleen voorbeeldige zieleherders kan vormen. De redenaar spoort er dan toe aan, dat in het vervolg steeds slechts zulke zieleherders uit Rolduc zouden komen en dat de jongere religieuzen (*Vos hujus religiosae domus alumni*) getrouw aan het voorbeeld en de leer van Augustinus zouden blijven. De rede eindigt met een aanroepen van de Drieëenheid, om haar genade over Rolduc af te smeken.

Die redevoering zal waarschijnlijk in de kapittelzaal zijn uitgesproken; zij is vrij droog en heeft geen oratorische hoogtepunten. Hoewel in 1780 Le Plat zijn opinies nog niet tot in het uiterste aan het licht had gebracht, zou men zich toch mogen verwonderen dat een leek en nog wel met zulke ideeën gekozen werd, om op de grote jubeldag van 1780 de feestrede te houden, indien wij niet de geestestendenzen van Haghen en van lector Ernst kenden. In diezelfde strenge lijn valt aan te stippen dat Vassbender en Kreusch niet aan de gemeenschappelijke viering mochten deelnemen; zij zullen toch wel een extra-portie bij de in hun cel opgediende maaltijd gekregen hebben!

Abt Haghen stierf op 10 december 1781; door verwikkelingen met de regering stelde deze de abtskeuze meerdere weken uit⁵³). Zij had plaats op 4 april 1782 onder voorzitterschap van de commissarissen Jozef Warnots, augustijnier abt van Sint-Jacob op den Coudenberg te Brussel, en Jozef de Crumpipen, kanselier van Brabant. De vijf eerste gekozenen waren: de vroegere lector Theodoor Jerusalem, geboren te Eupen, oud 46 jaar, 23 jaar geprotest, behaalde 7 eerste, 8 tweede, 8 derde stemmen; Caspar Lutzerath, geboren te Keulen, oud 49 jaar, 27 jaar geprotest, ook vroegere lector, nu pastoor te Kerkrade, kreeg respectievelijk 8, 3 en 10 stemmen; Nicolaas Pauquot, geboren te Thimister, oud 45 jaar, 23 jaar geprotest, gastenpater, 8, 3, 10; Jan Houben, geboren te Geilenkirchen, oud 42 jaar, 21 jaar geprotest, pastoor

ALLEGORISCHE PRENT VAN 1790

De gezonde Belgische godsdienstige krachten zegevieren door de Brabantse Revolutie over de dwalingen en gewelddaden van keizer Jozef II en zijn aanhangers (Koninklijke Bibliotheek, Brussel).

In het midden van deze gravure ziet men een triomfzuil met er boven het kruis en het opschrift: **In hoc signo**, „in dit teken (zult gij overwinnen)”, aan de voet van de zuil een Belgische leeuw en een kind dat kettingen en boeien breekt, op het voetstuk van de kolom leest men: **Exactis tyrannis, Aris restitulis, Civibus sospitatis MDCCXC**, „de tyrannen zijn overwonnen, de altaren hersteld, de burgers beveiligd”; en op de kolom zelf: **Belgis catholicis victoribus liberis**, „aan de Belgische katholieken, overwinnaars en vrij”. Het kruis staat in het volle licht, terwijl onweerswolken en bliksemstralen de zijtaferelen bedreigen: rechts het plunderen van een kerk, op de bliksemstraal staat te lezen: **Reddite quae sunt Dei Deo**, „geeft aan God terug wat Hem toekomt”; links het pausscollege te Leuven, waar in 1786 het seminarie-generaal werd gevestigd, op de bliksemstraal leest men: **Perdam Babilonis nomen**, „Ik zal de naam van Babylon verdelgen”, de verjaagde leraren vluchten uit het seminarie, terwijl zij boekdelen op de grond werpen waarop men de namen leest van de verdedigers van het staatsdespotisme of van bijzondere feiten dienaangaande: **Febro-nius**, pseudoniem van Jan Nicolaas von Hontheim, wijbisshop van Trier († 1790); Judocus **Le Plat**, hoogleraar te Leuven († 1810); Jozef **Pehem**, hoogleraar te Innsbrück († 1799); Wenceslaus **Schanza**, hoogleraar te Wenen († 1787); de **Theologie de Lyon** van Jozef Valla, leraar aan het groot-seminarie te Lyon († 1790); de akten van de **synode de Pistoie**, gehouden in 1786 door de plaatselijke bisschop Scipio Ricci; de besluiten van de **Congrégation d'Ems**, in 1786 door vier aartsbisschoppen van het H. Duitse Rijk gehouden in oppositie tegen de Romeinse Curie.

te Eupen, 7, 8, 0; Pieter Chaineux, geboren te Thimister, oud 42 jaar, 21 jaar geprotest, provisor, 2, 9, 6. Marbaise, Pauquot, Chaineux, Ernst en Pieter Brech, inwonende religieuzen, hadden een memorie ⁵⁴), door Ernst afgeschreven en zeker ook opgesteld, getekend die zij voor de keuze aan de commissarissen aanboden. Daarin waren de grieven tegen Vasbender en Kreusch opgesomd en uitgelegd waarom abt Haghen hen alle stemrecht ontnomen had. De commissarissen legden zich daarbij neer, zodat er slechts 38 van de 40 geprotesten stemden, maar zij vermelden het feit in hun verslag aan Brussel. De

gouverneurs, aartsgravin Maria Christina, dochter van keizerin Maria Theresia, en haar gemaal, Albrecht Casimir van Saxe-Teschen, lieten slechts de candidatuur van de drie religieuzen die in de Oostenrijkse Nederlanden geboren waren, in aanmerking komen en benoemden tenslotte op 5 augustus Pieter Chaineux. Bij de benoemingsbrief was een schrijven dat de aandacht van de nieuwe abt vestigde op het lot van Vasbender en Kreusch. Chaineux antwoordde in september zeer breedvoerig aan „leurs Altesses Royales” en stuurde tevens twee Franse memo-riën ⁵⁵), die de nodige uitleg gaven over de

⁵⁶⁾ Volgens een **Explicatio distributionis temporis** (in het archief van het Klein-Seminarie Rolduc) werden de lessen in de theologie en de H. Schrift in de week iedere dag gegeven van 8 tot 9 uur 's-morgens en van 3 tot 4 uur 's-namiddags. Zelfs nog twee of drie jaren na de priesterwijding moesten de jonge religieuzen die lessen volgen, zoals blijkt uit hun deelname, als defensor af als opponenten, aan de theologische disputen die onder leiding van de leeraar voor de hele gemeenschap plaats hadden en waarvan de stellingen uit bepaalde hoofdstukken van het gegeven onderwijs waren genomen.

⁵⁷⁾ En wel bepaald over de hoofdstukken 16 tot 20. Op 5 juni 1782, tijdens de vacature van de abbatiale zetel, waren in de thesissen de hoofdstukken 1 tot 7 behandeld. De bibliotheek van het Groot-Seminarie te Roermond bezit (Theol. Mor. et Dogm. VIII 29) een handschrift met stellingen, te Rolduc verdedigd tijdens de jaren 1780-1791, waarin het verzoekschrift en de stellingen van 30 september 1782 op fol. 127 voorkomen. Dit handschrift moet gevoegd worden bij de door ons in **Roda Sacra**, 16 en 70, vermelde.

⁵⁸⁾ Paul Gabriel Antoine, Franse jezuïet, te Lunéville op 10 januari 1678 geboren, te Pont-à-Mousson op 22 januari 1743 gestorven. Hij liet in 1723 een **Theologia dogmatica** en een **Theologia moralis universa** verschijnen, die beide talrijke heruitgaven kenden. Zijn zedeleer was streng en dus voor Rolduc aanvaardbaar. Ernst looft hem daarom ook, maar verwijt hem het gebrek aan orde (**confusio babelica**) in zijn werken.

⁵⁹⁾ Pierre Collet, Franse lazarist, te Ternay op 31 augustus 1693 geboren, te Parijs op 6 oktober 1770 gestorven. Hij schreef een grote theologische cursus in talrijke delen en kortere **Institutiones theologicae**.

⁶⁰⁾ „Duos proponimus nobis specialiter dilectos, Colletum nempe et Theologum Lugdunensem; cujus postremi haec prae altero laus est, quod in dogmatica, ut ajunt, Theologia curatius fuerit versatus. Habet quidem ille Gallorum de Curia Romana sententias. Sed temporum hae sunt quaestiones, a quibus facile nobis temperare possumus absque ullo reliquae rei theologicae detrimento.”

⁶¹⁾ Het uittreksel uit de deliberantie van die dag in de reeds vermelde bundel, **Conseil privé autrichien**, Nr. 896.

⁶²⁾ Het handschrift van het Groot-Seminarie te Roermond geeft voor 9 januari en 13 februari 1786 een dubbele reeks thesissen, waarvan de ene onder leiding van Corneli het tractaat **De Religione** betreft, terwijl de andere over **De actibus humanis** handelt zonder dat er bijstaat wie de promotor is. Op 3 juni werden wederom stellingen verdedigd over **De actibus humanis** (zonder aanduiding van promotor), op 7 augustus over **De Religione** onder leiding van Corneli; op 11 september over **De peccatis** onder leiding van Reck, op 27 november andere over hetzelfde onderwerp, zonder aanduiding van promotor, tevens thesissen over de Mis, onder leiding van Corneli; op 16 oktober werden scripturistische stellingen verdedigd (zonder aanduiding van promotor); in 1787 op 30 juli thesissen over **De spe et charitate** (zonder aanduiding van promotor), op 10 september scripturistische stellingen onder leiding van Corneli, op 15 oktober thesissen over **De jure et justitia** (zonder aanduiding van promotor), op 22 november over hetzelfde onderwerp met de vermelding „**praeside Stephano Reck pro ultima vice**”. Daarna schijnt het theologisch onderwijs geschorst en de **Conferentiae Biblicae** begonnen te zijn, waarvan sprake is in ons

talrijke bijgevoegde bewijsstukken. Ernst is wederom de schrijver — en ongetwijfeld ook de opsteller — van de drie lijvige betogen. Hij heeft ook een deel van de documenten zelf afgeschreven. Hij zet de grieven tegen de twee gestraften uiteen en rechtvaardigt de getroffen maatregelen.

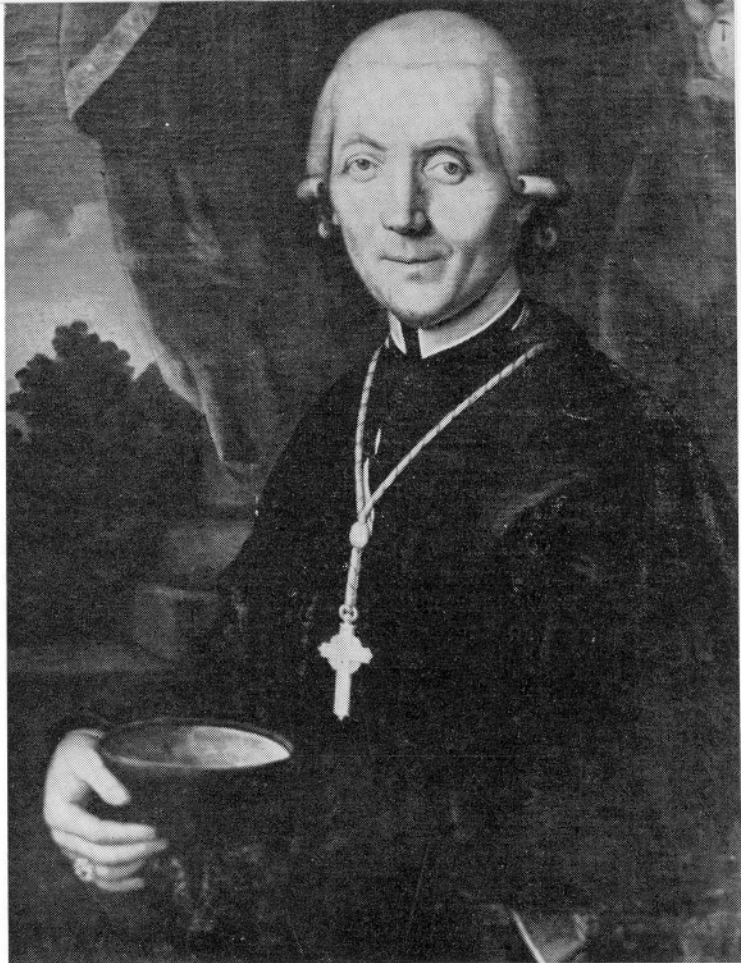
Door de grote dienst, die Ernst aan de nieuwe abt in deze lastige aangelegenheid had bewezen, meende hij het ogenblik gekomen om op een ander terrein een grote slag te wagen. Hij had voor zijn onderwijs in de theologie ⁵⁶⁾ de dominicaan René Billuart als auteur gevolgd, zoals het sedert 1750 te Rolduc het gebruik was, maar ondervonden hoe moeilijk het was bij de voorbereiding van zijn lessen het twintigtal delen van de grote **Summa** van deze schrijver te hanteren en een keuze te maken tussen het belangrijke en overvloedige. Zijn meer en meer opgaan in de rigoristische gedachten deed hem ook het verschil zien tussen talrijke meningen van Billuart en de leer, in 1681 te Rolduc ingevoerd. Op 30 september werden te Rolduc voor de eerste maal onder het abbatiaat van Chaineux thesissen verdedigd, onder leiding van Ernst. Zij behandelden het boek der Spreuken ⁵⁷⁾. Ernst deed de geschreven tekst der stellingen voorafgaan door een huldeschrift aan Chaineux, dat tevens een verzoek inhoudt. Hij wijst op de bezwaren naar vorm (omvang) en inhoud tegen Billuart's werk, herinnert er aan hoe ook de werken van Antoine ⁵⁸⁾ een tijd lang maar met weinig succes te Rolduc in gebruik zijn geweest, en stelt voor om voortaan een van de volgende auteurs te nemen: Collet ⁵⁹⁾ of de **theologia Lugdunensis**, d.w.z. de **Institutiones theologicae** in zes delen door de Oratoriaan Jozef Valla, leraar aan het groot-seminarie van Lyon, in 1780 op verzoek van de aartsbisshop van die stad uitgegeven. Ernst geeft de voorkeur aan het laatste werk, zeggende dat de Gallicaanse stellingen er van verzacht kunnen worden. Valla's ideeën lagen geheel in de lijn van Le Plat! Hij was ook in de kwestie van de genade jansenistisch getint, wat niet het geval was bij Collet. Ernst laat de keuze aan Chaineux over ⁶⁰⁾.

De nieuwe abt toonde zich verrast en enigszins verschrikt door het voorstel en aarzelde met het antwoord. Maar weldra kreeg hij een aanmaning van de Geheime Raad te Brussel om het lot van Vasbender en Kreusch enigszins te verzachten. Hierin moest hij zich dus van de invloed van Ernst losmaken. De

gezondheidstoestand van Vasbender was een gelegenheid om hem naar het ziekenkwartier over te brengen, hij werd er goed verzorgd en overleed na korte tijd — 24 februari 1783 — in kalmte en vrede. Chaineux stelde aan de Geheime Raad voor om Kreusch helemaal in de communiteit toe te laten, met uitzondering van de plaats die hem in de refter als oudste religieus toekwam, nl. aan de tafel van en naast de abt te zitten, omdat zijn soms zonderlinge gedragingen geen aanstoot zouden verwekken bij de vreemde gasten die aan die tafel zaten. De Geheime Raad keurde op 29 maart 1783 dit voorstel goed⁶¹). Kreusch genoot niet lang van zijn herstelde rechten, hij overleed reeds op 8 juli.

Wat de theologische lessen aangaat wilde Chaineux wel dat Billuart minder slaafs zou gevolgd worden, maar niet dat de nieuwe, door Ernst voorgestelde auteurs werden gekozen. Onder voorwendsel om aan Ernst meer tijd te geven voor zijn historisch werk, benoemde hij een lector secundarius in de persoon van Petrus Corneli. Op 25 november 1782 werden thesissen over de sacramenten in het algemeen onder de directie van Ernst en over de inleidende beginselen der moraaltheologie onder directie van Corneli verdedigd. Corneli liet zich door Billuart leiden, maar maakte toch van zijn cursus iets oorspronkelijks, waarvoor hij rechtstreeks Sint Thomas als ook Nicolaas Heyendal benutte. En Ernst ging zijn eigen gang in zijn onderwijs over de sacramenten. In de thesissen daarover worden echter Collet of de **theologia Lugdunensis** niet aangehaald maar wel de Kerkvaders en de **magnum noster** Heyendal. De laatste verdediging onder zijn leiding geschiedde op 17 mei 1786. De theologische disputen van 1786 en 1787 werden verder door Corneli of Stephanus Reck⁶²) geleid.

Het zijn de jaren waarin de moeilijkheden met keizer Jozef II beginnen in zake het Seminarie-generaal te Leuven. Le Plat die sedert 1780 meer en meer aan polemieken had gedaan en de Oostenrijkse bijstand, ook in deze aangelegenheid⁶³), was zo gehaat geworden bij de Leuvense bevolking dat hij op 9 juni 1787 van de regering de toestemming kreeg om de stad te verlaten. Na enige wederwaardigheden ging hij te Maastricht schuilen bij Arnold Roemen, pastoor van Sint-Jacob, die pro-jansenist en pro-jozefiet was en dan ook verschillende malen iets toevoegt aan de brieven door Le Plat vanuit

PORTRET VAN PIETER JOZEF CHAINEUX

laatste abt van Rolduc, stierf in ballingschap te Münster (Westf.) op 9 juli 1800. — Olieverfschilderij: 86.5 X 67 cm., in het klein-seminarie Rolduc. Chaineux afgebeeld en face met witte pruik, romp naar rechts gedraaid, gekleed in zwarte toog met zwarte pelerine, de witte band (kenteken der reguliere kanunniken) is beneden de kraag en pelerine nog even zichtbaar, hij draagt het abtskruis; met de rechterhand drukt hij de omgekeerde bonnet tegen zijn borst. Een drapering als achtergrond geeft links een doorkijk op een landschap. Boven rechts het wapen van Chaineux: het schild gevierendeeld, daarin diagonaalsgewijs twee hamers van sabel (schuins rechts) en twee klimmende leeuwen van keel; boven het schild in het midden een kinderkopje, rechts de abtsmijter, links de kromstaf; onder het schild een band met het devies **juste et fortiter**.

artikel in **Roda Sacra**, 64 en noot 226. — Reck was geboren te Aken in juli 1758, deed tijdelijke geloften te Rolduc in 1777, eeuwige in 1783, werd priester gewijd in 1784 of 1785. In 1786 werd hij lector secundarius, maar vanaf november 1787 verhinderde ziekte hem onderwijs te geven. Op 1 maart 1788 schrijft Ernst aan kanunnik F. Wallraf, hoogleraar aan de universiteit van Keulen: „Herr Reck, Professor Theologiae, ist wirklich krank von einigen blutstürzungen”. Reck stierf op 2 januari 1789.

⁶³) A. Verhaegen, **Les 50 dernières années de l'ancienne Université de Louvain**, Luik, 1884, 268-287.

Maastricht aan du Pac gericht. Le Plat verbleef aldus meer dan een half jaar ⁶⁴⁾ niet ver van Rolduc, wij weten niet of hij enig contact met de abdij had. Hij verliet Maastricht op 28 december en hervatte op 8 januari 1788 zijn lessen te Leuven ⁶⁵⁾. Bij het begin van de Brabantse Revolutie verliet hij deze stad voor goed. Hij vertoefde achtereenvolgens op talrijke plaatsen in Duitsland en van af 1795 te Utrecht. In 1805 werd hij dank zij de Fransen hoogleraar in de rechten te Koblenz, waar hij op 6 augustus 1810 stierf. Te Utrecht was du Pac op 13 december 1789 gestorven.

Het archief van de Oud Bisschoppelijke Clerezij ⁶⁶⁾ bewaart ook vijf brieven door Jan Proumen, pastoor te Goé, in 1825-1826 aan de jansenistische bisschop van Utrecht Jan van Santen gestuurd. Proumen was een religieus van Rolduc, hij had er de theologische

lessen gevolgd van 1774 tot 1780, in de tijd dat du Pac en Le Plat er in ere stonden. Op 8 september 1825 wenst hij Joannes van Santen, die door het kapittel van Utrecht op 14 juni tot aartsbisschop was gekozen, geluk met deze keuze. Voor Proumen maken de Jansenisten van Utrecht deel uit van de Kerk Christi ⁶⁷⁾. Hij vraagt verder om een exemplaar van de acten van het Concilie van Utrecht van 1763 te kunnen kopen, hij had er een, maar heeft het uitgeleend. Van Santen stuurt 26 september een exemplaar als geschenk met een zeer vriendelijke brief, daags daarna antwoordt Proumen en klaagt over de ultramontanen die een nieuw concordaat tussen de Nederlanden en de H. Stoel wensen ⁶⁸⁾. Op 7 april 1826 stuurt hij een nieuwe brief, omdat van Santen niet verder met hem gecorrespondeerd heeft; de aartsbisschop schrijft hem op 5 mei en vraagt inlichtingen over de gezindheid van de geestelijkheid in de streek waar Proumen woont. Wellicht met de bedoeling om de declaratie welke de drie oud-katholieke bisschoppen aan de Rooms-katholieke bisschoppen willen richten, te verspreiden. Proumen stuurt op 10 mei de namen van enkele „prêtres éclairés” uit zijn omgeving en vraagt een exemplaar van de biographie van Cornelis Boubereel ⁶⁹⁾. Die krijgt hij tesamen met twee exemplaren van de declaratie, waarvoor hij op 16 juli zijn dank betuigt. Proumen sterft op 7 november 1827. Hij is altijd een origineel geweest, toch mag men zijn vijf brieven beschouwen als de laatste echo van sommige sympathien, te Rolduc door de strijd tegen het laxisme ontstaan, en welke in die geest beoordeeld moeten worden.

*
* *
*

De kloosterlijke hervorming van 1680 was ontstaan onder de invloed van het pro-jansenistische Val des Ecoliers te Luik. Rigoristische tendenzen bleven de grondslag vormen van het conventuele leven te Rolduc, zonder dat men er echter ooit in dwaalleer verviel of in verzet kwam tegen het kerkelijk gezag. Die strengheid bracht een enigszins gedwongen atmosfeer mee; door een diep inwendig leven en de steun van het onderlinge voorbeeld konden de beste religieuzen dit euvel overwinnen, de anderen — zelfs novicen — voelden de druk er van en hoopten maar een plaats te krijgen in de parochies of priorijen die door de abdij bediend werden. Driekwart eeuw later deed

⁶⁴⁾ In een verzoekschrift om geldelijke hulp en bescherming, eigenhandig door Le Plat vanuit Maastricht geschreven aan keizer Joseph II en dat de vermelding draagt „présentée le 26 octobre” — dus door iemand anders aangeboden —, spreekt hij van zich zelf in de derde persoon en zegt: „Il (Le Plat) demanda et obtint du Comte de Belgoioso la permission de s'absenter de Louvain par une lettre datée du 9 juin. En effet le 10 juin, lorsqu'il se rendit à la Messe paroissiale, la populace le poursuivit avec tel briot et acharnement jusqu'au sanctuaire dans l'église de St. Michel, que le curé fut obligé de cesser le prône qu'il venoit de commencer. Le suppliant donc se retira le 11 juin à une petite campagne à deux lieues de la ville, mais son épouse, s'apercevant que vie n'y étoit plus en sûreté qu'à la ville, l'engagea d'en partir le dimanche 17 de grand matin: précaution bien nécessaire, car peu des heures après ce départ, les émissaires de la populace de Louvain vinrent l'y chercher, probablement pour l'immoler à leur rage aveugle. Le suppliant ne détaillera point à Votre Majesté les dangers évidens qu'il a couru en chemin, sur tout à Jodoigne, ou sans le prompt secours de ceux du magistrat, il auroit été infailliblement massacré: il dira seulement qu'il a du prendre la nuit pour se faire conduire à St. Trond; que ne s'y trouvant point en sûreté, car six déterminés ne le quittèrent point de vue, il s'est réfugié de St. Trond sur Maastricht, où il est retiré chez un ancien ami, homme très éclairé, A. Roemers, curé de St. Jacques.” Brussel, Algemeen Rijksarchief, fonds van de oude universiteit van Leuven, bundel Nr. 359.

⁶⁵⁾ A. Verhaegen, *op. cit.*, 308-309.

⁶⁶⁾ Bundel Nr. 1446.

⁶⁷⁾ „que ce soit pour le soutien, l'exaltation et la gloire de cette portion heureuse de l'Eglise si long-temps persécutée.”

⁶⁸⁾ Onderhandelingen in die zin waren inderdaad aan de gang.

⁶⁹⁾ Geboren te Oostende, werd Oratoriaan in 1697, weigerde de bulle **Unigenitus** te ondertekenen, vluchtte naar Holland en stierf te Rotterdam op 19 mei 1744.

het mislukken van zijn goedheid tegenover twee weerspannige religieuzen abt Jozef Haghen volledig naar de vroegere strengheid terugkeren, hij slaagde er in de tucht ook in de pastorieën en in de priorijen te brengen. Ongetwijfeld hebben de incidenten van 1772-1775 met de twee afgedwaalden de gemoederen te Rolduc gespannen. Haghen, Ernst en de meesten verdiepten zich in de rigoristische genade- en zedeleer en in de rigoristische devotie. In deze geest werd het jubileum van 1780 gevierd. Wilde men niet in extremisme vervallen, dan moest er geremd worden. De nieuwe abt van 1782, de zakelijke oud-provisor Chaineux, heeft dit met veel wijsheid en tact gedaan. De dood van de twee afgedwaalden in 1783 vergemakkelijkte zijn taak. Dergelijke geval-

len zouden andere kloosters in rep en roer gebracht hebben; Rolduc kwam ongedeerd uit de moeilijke tijd. Wat er van overbleef waren de strenge zeden en de diepe godsvrucht die de laatste generatie kanunniken van Rolduc, ook diegene die in de zielzorg stonden, heeft gekenmerkt.

Prof. Dr. C. DE CLERCQ.

BRIEF VAN ANTOINE ARNAULD AAN LOUIS PAUL DU VAUCEL ¹⁾

24 september 1687 — A. M. du Vaucel.

Nous n'avons point reçu de vos nouvelles cet ordinaire, et nous avons cru que c'est que vous n'aviez rien de particulier à nous mander. J'aurois pû aussi ne vous point écrire si je n'avois fait une nouvelle connaissance avec un très pieux Abé de ces pais-ci, qui m'appriis diverses choses que j'ai cru que vous seriez bien aise de savoir.

C'est l'Abé de Rolduc dans le Limbourg, qui est de l'Evêché de Liège pour le spirituel mais qui dépend de Brabant pour le temporel. C'est un Monastère de Chanoines Réguliers indépendant de toute Congrégation. Il n'y a que 10. ou 12. ans qu'il étoit fort dérégulé; mais Dieu ayant touché celui qui en étoit Abé ²⁾, aussi bien que celui qui l'est maintenant, qui en étoit alors simple Religieux ³⁾, ils travaillèrent conjointement à y mettre la réforme et furent beaucoup secourus dans le pieux dessein par le P. Paris Religieux de sainte Geneviève et Abé des Ecoliers de Liège ⁴⁾, et par feu M. Sluse ⁵⁾. Les anciens qui ne vouloient point de réforme, firent un procès à leur Abé pour l'em-

pêcher, et se servirent d'une Dame bonne amie de M. Tanara qui étoit alors internonce ⁶⁾, et qui est maintenant Nonce de Cologne, qui lui fit nommer pour juges de ce différent ceux que les Non-réformés savoient leur devoir être les plus favorables. On a encore les lettres originales de cette Dame qu'elle écrivoit aux Non-réformés, mais qui furent interceptées par l'Abé, qui découvrent toute cette intrigue. Ces juges délégués fi-

¹⁾ Franse jansenistische schrijver, geboren te Evreux in 1640, verliet Frankrijk in 1681, ging eerst naar Holland, verbleef daarna te Rome tot in het begin van de 18de eeuw, kwam terug naar Holland en stierf te Maastricht op 22 juli 1715.

²⁾ Petrus Melchior van der Steghe.

³⁾ Joannes Bock.

⁴⁾ Thomas de Paris de Branscourt.

⁵⁾ Kanunnik van Luik.

⁶⁾ Tanari was internuntius te Brussel tijdens de hervorming te Rolduc van 1680-1681, in 1687 werd hij nuntius te Keulen. Soons schrijft vanuit Brussel aan zijn confraters-medestanders te Rolduc op 17 februari 1681: „fui etiam bis locutus marchionissa de Spinola longo tempore, quae quantum ipsi fuit possibile causam nostram Illmo recommendavit...”

rent des réglemens qui renversoient toute la réforme. Car entr'autres choses, ils vouloient que ces Religieux pussent toujours avoir leur pecule. L'Abé ne s'y voulut point soumettre, et il en apella à Rome. On lui fit justice, mais ce ne fut pas gratuitement. Car il en conta 600 écus à l'Abaie qui est assez pauvre. Quelque tems après cet Abé mourut, et par sa mort la Reforme pensa encore être renversée.

Car les Non-réformés étant les plus forts en voix, des trois qu'ils nommerent au Roi d'Espagne, il y en avoit deux qui avoient le plus de voix, qui en étoient tout à fait ennemis⁷⁾, et un troisième qui n'y étoit pas opposé, mais qui n'étoit pas propre à la maintenir⁸⁾. Le Prieur (qui est celui qui est maintenant) n'avoit eu que deux voix. Mais M. le Marquis de Grana aiant exclu les deux premiers, l'un par ce qu'il étoit trop jeune, n'ayant que 24 ans⁹⁾, l'autre parce qu'il avoit fait rébellion contre l'autorité du Roi durant le défunt Abé¹⁰⁾, il confirma l'élection du Prieur, en quoi certainement il a fait une chose que lui pourra être d'un grand mérite devant Dieu. Car depuis l'établissement de ce Nouvel Abé, Dieu est parfaitement bien servi dans ce Monastère, n'y aiant que quatre des

Non-réformés, et tous les autres Religieux vivant dans une grande piété.

Mais ce qu'il y a de plus important est qu'il y a des Cures dépendantes de ce Monastère, dont il y a déjà trois, dont les Réformés sont pasteurs, qui y font des merveilles, et leur exemple a tellement touché d'autres Curés seculiers du voisinage, qu'ils sont aussi parfaitement bien¹¹⁾. Il y a aussi trois Cures fort proches de l'Abaie, où sont des anciens; mais comme l'Abé en est Curé primitif, et qu'il est libre aux paroissiens de venir à la messe au Monastère, il gouverne presque tous ceux de ces paroisses, qui désirent de se sauver¹²⁾, et comme il prêche le matin tous les dimanches, et fait le Catéchisme l'après dîné, ces bonnes gens y viennent pour être instruits.

Qui n'auroit cru que la réformation de ce Monastère, qui n'est qu'à deux lieues d'Aix la Chapelle, n'auroit dû donner de la joie à tous les Religieux de cette ville? Mais ç'a été tout le contraire. Les Jésuites, les Capucins, qui sont bien éloignés d'être aussi amis de la bonne Morale, que ceux de la Province de Flandres, et sur tout les Récollets sont déchainés contre ce bon Abé et les Réformés, et ne travaillent qu'à les décrier par toutes sortes de calomnies; et ces derniers ont fait des Thèses toutes pleines d'invectives contre eux; au lieu que quand ils étoient tous difformés¹³⁾, ils en étoient si contens, que c'étoient eux ordinairement, qui les confessoient, sans qu'ils trouvassent à redire à la vie qu'ils menoient, qui se passoit presque toute à boire; et c'est présentement une des plaintes de ces Récollets de ce qu'on ne donne plus à boire à tous ceux qui rendent visite à cet Abé, ou à ses Religieux.

Ce bon Abé avoit fait imprimer l'ordinaire de la messe en Allemand¹⁴⁾. Les Récollets lui en firent un crime auprès du précédent Nonce de Cologne. Ce Nonce en écrivit à l'Abé en lui défendant de débiter ce livret jusques à nouvel ordre. L'Abé lui représenta qu'un Jésuite de Cologne avoit fait imprimer il n'y avoit pas longtemps un livre de prières, où étoit la Messe entière de la fête de tous les SS. avec l'ordinaire et le canon. Cela fit plus d'effet que si on lui eût allégué tous les Pères de l'Eglise; et ainsi il ne lui demanda plus autre chose si non que cet ordinaire de la Messe en Allemand fut approuvé par le censeur ordinaire; ce qui lui fut bien facile d'obtenir¹⁵⁾, puisque ce censeur lui apprit une chose bien surprenante, qui est que c'étoient les Récollets qui lui étoient venu de-

7) Lambertus Soons en Goswin Dautzenberg.

8) Petrus Maes.

9) Soons.

10) Dautzenberg.

11) Waarschijnlijk worden hier twee novicen van 1681 bedoeld: Joannes Beckers, pastoor te Baelen sinds 1685 en Dominicus Quidbach, vice-pastoor aldaar sedert oktober 1686, en als derde misschien Petrus Maes, pastoor te Henri-Chapelle sedert 1679.

12) D.w.z. dat vele parochianen uit de naburige parochies te Rolduc bij Bock te biechten gingen of hem raad kwamen vragen.

13) D.w.z. de kanunniken van Rolduc vóór 1680.

14) Pas in 1687 verschenen. Cfr. *Roda Sacra*, 30.

15) De aarlspreester van Aken gaf de goedkeuring.

16) *L'Année chrétienne, contenant des réflexions pour tous les dimanches*, door N. Fontaine, te Luik verschenen in 1679.

17) *Ibid.*, VI, Nancy 1727, 139, leest men in een andere brief van Arnauld, die hij op 22 september 1690 uit Luik aan du Vaucel schreef: „le couvent des Religieuses de Viset... est dans un tout autre esprit par ce qu'elles se conduisent par les avis de M. l'Abé de Rolduc de l'Ordre des Chanoines Réguliers, qui est un très-saint homme; et tout le monde dit que ces filles y vivent comme des Anges". Er is hier sprake van de Conceptionnistinnen van Visé en van abt Bock. Arnauld verbleef in 1690 meerdere maanden in Luik. Arnauld stierf te Brussel op 8 augustus 1694. Hij werd daags daarna begraven, waarschijnlijk onder het altaar, in de Sinte-Catharinakerk te Brussel, welke thans gesloopt gaat worden.

mander permission, il y avoit peu de tems, de faire imprimer à Liège l'ordinaire de la Messe avec le canon en François, tel qu'il avoit été imprimé à Bruxelles. Quelle religion peuvent avoir des gens qui font des crimes à d'autres de ce qu'ils font eux-mêmes? Mais peut on s'empêcher de gémir que l'Année Chrétienne ¹⁶), qui est peut-être le meilleur livre qui se soit fait depuis cent ans, demeure supprimée à l'instance du Nonce du Pape au-

près du Roi, par cette seule et unique raison, que le Nonce de Cologne a reconnu ne rien valoir, que le Canon de la Messe ne dois pas être mis en langue vulgaire.

Lettres de Monsieur Antoine Arnauld, Docteur de Sorbonne.

Publiées avec des notes par Jacques Fouillon, V, Nancy, 1727, 141-146 ¹⁷).

GEDICHT VAN S. P. ERNST BIJ GELEGENHEID VAN HET JUBILEUM VAN 1870

RoDa eX origInIs sVae aeVo reDIVIVa.

In restaVratIone DIscIpLIinae regVLarIs per bls
qVInqVagInIa annos pVre IntegreqVe serVatā.

Carmen historicum

Reverendissimo Amplissimoque Domino Joanni
Josepho Haghen Abbati Rodensi dignissimo, pa-
tri optimo, ab toto eius clero canonico in ipso
saeculari anno jubilaao decantatum.

Gaudia sacra cano, reparate jubila Rodae
matris, dilectae tibi o pater optime! sponsae.
Illa juventutis primo speciosa vigore,
casta viris quondam tenuit connubia multis,
5 innumeramque Deo verbi de semine prolem
conceptit, peperit, lactavit, et nutriit illis,
quas ipsa a proprio genitore receperat, escis,
doctrinae sacrae proponens fercula natis.

Rolduc uit de tijd zijner stichting herleefd.

Bij gelegenheid van het honderd jaar lang zuiver en
ongerept handhaven van het herstel van de klooster-
tucht.

Historisch gedicht, voorgedragen ter ere van de
zeer eerwaarde en doorluchte Heer Joannes
Josephus Haghen, de zeer eerbiedwaardige Abt
van Roda, de voortreffelijke Vader, door al zijn
kanunniken, in het jaar van het eeuwfeest.

Ik wil zingen van heilige vreugden, vreugdezan-
gen om het herstel van Roda, onze Moeder, Uw ge-
liefde Bruid, Vader Abt. Zij, vol schoonheid in de
eerste kracht van haar jeugd, onderhield eens zuive-
re banden met vele mannen en ontving, bracht voort
en koesterde voor God een talrijk geslacht, ontspro-
ten aan het Woord, en voedde het met de spijs, die
zij zelf ontvangen had van haar stichter, haar zonen
voorzettend de spijzen der Heilige Leer.

1. DE STICHTING (1104-1178)

Ailberto namque illa pio prognata parente¹⁾
10 sub patris degens oculis adolevit in omne
sincerae pietatis opus, talique magistro
et didicit, docuitque suos contemnere mundum.

¹⁾ Venerab. Ailbertus vir nobilis, Canon. Cathedr.
Ecclesiae Tornac. abbatiam Rodensem an. 1104 insti-
tuit. Viri sancti vitam publica luce Bollandianorum ad
diem 19 sept. p. 5 iudicio dignam, cum rebus abba-
tiae ad an. 1157 scripsit auctor suppar, compendium
illius dedit Frisenus in Floribus Ecclesiae Leod.

Want, ontsproten aan vrome Vader Ailbertus, groei-
de zij, onder het oog van haar Vader toevend, op tot
zuivere vroomheid en leerde van zo'n voortreffelijk
Meester de wereld te verachten en onderwees dat
ook aan haar zonen.

- Ille etenim summo Christi succensus amore,
 quos genus in mundo clarum ostentabat honores
 15 calcat, Tornacique dedit sua nomina clero.
 Praefectus primum studiis, tum mysta supremi
 numinis assumtus, cum Christo victima factus
 cuncta sacerdotis complevit munera sancti.
 Et iam fama loquax talem vulgabat in auras
 20 dum latitare volens, in sanctos destinat usus
 quas amplas servabat opes, patriaque relicta
 Rheni inter Mosaeque exquirat littora sedem,
 quam monstrante Deo in somnis conspexerat olim.
 Invenit ecce Rodam, mox quam Dynnasta Rodensis
 25 tradit Adelbertus²⁾ divino rite dicendam
 servitio. Tum vero Ailbertus vivere vitam
 coepit apostolicam et clerus, qui jungier illi
 optarat multus virtutum allectus odore,
 quem vir vicinos tractus spargebat in omnes.
 30 Undique certatim pariter concurrere plebes
 aeternae percepturas documenta salutis.
 Viderat haec daemon tabescebatque ruinas
 expertus tantas. Hinc falsi suscitatur iras
 fratris Ailberto, donec vir sanctus amoris
 35 fraterni studio ad tempus discedere Roda
 elegit³⁾. Tantum potuit discordia fratres!
 Non secus ac nitidis gemmans dum floribus hortus
 quassatur Boreae rigidis aut flatibus Euri,
 squalidus inde jacet primumque repositi honorem:
 40 Heu! Roda sic jacuit sancto deserta parente.
 Ille quod hinc abiens non viderat esse futurum.
 Heu! actum est de te Roda! dilectissima Roda!

- Fallor: namque tui miserescens arbiter orbis
 providet ecce tibi sponsum, quo cuncta reflorant,
 45 nomine Richerum, quem Raitenbuchia⁴⁾ cessit
 Bojorum de gente virum pietate coruscum,
 doctrinaeque gravem multa, qui mutua Bojis
 misit dona tuo quatuor de corpore natos,
 queisce Salisburgi Conradus Episcopus almus
 50 plurima Bojariae collegia sacra beati
 ex Augustini docuit componere norma
 mores atque dehinc unum esse suumque tuumque
 Roda iubet clerum sic isto tempore vernas.

²⁾ Adelbertus Comes de Saphenberg, simulque Dominus territorii Rodensis, mortuus XVIII cal. ian. 1110.

³⁾ Discessit Ailbertus hinc an. 1111, obiitque an. 1122 die 19 sept. apud Sechten in agro Coloniensi, quo perfigerat e Claro Fonte, monasterio abs se exstructo, Rodam reversurus, quo et corpus suum deferri iusserat. Causa dissensionis ipsum inter et Embriconem huius abbatiae benefactorem eximium atque etiam canonicum, fuit, quod Ailbertus moniales alio quidem tecto, sed eadem qua canonici ecclesiae utentes, iuxta canones longius hinc remotas cuperet, largasque elemosynas daret, neutrum vero probaret Embrico eo quod uxorem et filiam hic haberet moniales, quodque pecunias elegantioribus aedificiis vellet reservari.

⁴⁾ Richerum a fratribus huius monasterii expetitum ex canonia Raitenbuch in Bavaria concessit Conradus Archiepiscopus Salisburgensis an. 1111 (quod non nostri solum sed et Raitenbuchiani Annales memorant). Anno autem 1122 Conradus clerum cathedralis suae iuxta regulam S. Augustini instituere volens a Richero quosdam nostrates canonicos petiit et obtinuit, quorum profectu inquit Annalista noster initiata est ibi regula et ordo canonicae professionis et communis vitae. „Sequenti autem anno statuta est, eodem teste, inter fratres huius ecclesiae et Bavariensis terrae communis et talis conventio, ut utrique uno recipiantur capitulo etc.”

Hij immers versmaadde uit vurige liefde voor Christus het aanzien, waarmee zijn geslacht voor de wereld pronkte, en liet zich als kanunnik te Doornik inschrijven. Eerst leider der school, later zelf onderwezen als leerling van de hoogste God, vervulde hij, na met Christus offerlam geworden te zijn, alle plichten van een heilig priester. En reeds verbreidde het gerucht zijn faam in alle windrichtingen, totdat hij, uit verlangen naar verborgenheid, de grote rijkdommen, die hij nog beheerde, bestemde voor kerkelijk gebruik, zijn vaderland verliet en tussen de oevers van Rijn en Maas de woonstede ging zoeken, die God hem eens in een droom had laten zien. En zie, hij vond Roda, dat Adelbertus, de Heer van die streek, hem spoedig schonk, om het geheel te wijden aan de dienst van God¹⁾. Toen waarlijk begon Ailbertus een apostolisch leven samen met de priesters, die, aangetrokken door de geur van deugden, die de Man Gods wijd en zijd in het land rondom verspreidde, de wens gevoeld hadden, zich bij hem aan te sluiten. Van alle kanten stroomde het volk toe als om strijd, om de Leer van het eeuwig Heil te vernemen. De duivel had dit gezien en hij treurde, omdat hij zo'n gevoelige verliezen leed. Daarom wekte hij tegen Ailbertus de toorn van diens slechte broeder²⁾ op, totdat de heilige besloot, Roda een tijd te verlaten³⁾, omwille van de broederliefde. Zo veel, Broeders, vermocht broedertwist!

Zoals wanneer een tuin, gesierd door stralende bloemen, door de koude striemen van Noordenwind en Oostenwind door elkaar geschud wordt en dan ontlusterd terneer ligt en terugverlangt naar zijn vroegere schoonheid, ach!, zo lag Roda terneer, verlaten door zijn heilige stichter! Dit had hij, toen hij van hier weg ging, niet voorzien. Ach!, het is gedaan met U, Roda, dierbaar Roda!

Maar neen, zo was het niet: want God, die de wereld bestuurt, kreeg medelijden met U en zie, hij schonk U een toegewijd man, door wie alles opnieuw zou opbloeien: Richerus, door Raitenbuch⁴⁾ afgestaan, 'n man uit het volk der Beieren, die uitblonk in vroomheid en zeer geleerd was; later zond deze aan de Beieren als dank vier van Uw zonen, met wier hulp de zorgzame Conradus, bisschop van Salzburg, zeer vele gewijde huizen in Beieren leerde, hun regels te ontfanen aan de Regel van Sint Augustinus⁵⁾. Daarom beval hij ook, dat zijn en Uw kanunniken, Roda, samen één kapittel moesten vormen, aldus toen behorend tot een en hetzelfde huis.

¹⁾ Ailbertus, kanunnik van het Onze-Lieve-Vrouwekapittel en leraar aan de kapittelschool te Doornik, kwam in het land van Rode aan in 1104. — Adelbertus was graaf van Saffenberg (aan de Ahr) en bezat ook de burch te Rode (nu Herzogenrath).

²⁾ Embrico, dienstman van graaf Adelbertus, die zich met zijn zoon Herimannus in de gemeenschap van Ailbertus had doen opnemen.

³⁾ Ailbertus verliet Rode in 1111.

⁴⁾ Of Rottenbuch, een abdij van reguliere kanunniken in Zuid-Beieren, stuurde in 1111 een van haar leden, Richerus, die de eerste feitelijke abt van Rolduc werd. Hij stierf in 1122 en werd opgevolgd door Giselbertus, die in 1123 van zijn ambt ontheven werd.

⁵⁾ Vier kanunniken van Rode vertrokken naar Salzburg in 1122, op verzoek van aartsbisschop Conradus I († 1147).

55 Hinc et Norbertus⁵⁾ virtutum exempla tuarum
carpere sanctus amat, Raimbaldus et ille celebris
qui tibi canonica de vita scripsit opellam⁶⁾
cum reliquis cupiit tua saepe subire vireta.

Attamen huc iterum quae turbinis irruit ira?
60 Abbatibus munus perverso Herimanne⁷⁾ quid ambis
exemplo? Sacrum ipse tibi cur sumis honorem?
Sarcina nolentem premit, opprimit ista volentem.
Heus! quid agis? refugis Fridericum agnoscere patrem,
optima quem fratrum pars suscipit atque veretur?
65 Non gemitus matris, non te reverentia fratrum
flectunt; sed durus tumidusque abscedere mavis.
Vade Deo obluctans, non illo, at Rege volente
Sleswici aggredieris sacram conscendere sedem.
Nimirum ambitio ipsa sibi fit poena novaeque
70 fons culpa. Sic sic est: nulla vocatio tuta
ni Deus ipse vocet. Rerum precor alme Creator:
nemo diem ex nobis hominis desideret unquam,
inviti accedant ad munera quaeque, recedant
gaudentes, quos rursus ad ofia sancta reducis,
ut precibus studiisque vacent. Hic spiritus, hocce
75 depositum nobis Patrum pietate relictum,
hoc fundamentum, quo moto Roda labascet.

O ego si dignis possem memorare camoenis,
quam nostros graviter maiores usserit illa
Hermannus ambitio; quantoque dolore subinde
80 Heu! Friderice⁸⁾ tuos fuerint lugere coacti
mores. Conversus retro dilexerat ille
mundum et quae mundi sunt, sacrataeque quietis
pertaesus mox huc illuc discurrere coepit.

Later begeerde ook de heilige Norbertus⁶⁾ Uw deugden als voorbeeld te nemen en de beroemde Raimbaldus⁷⁾, die voor U een werk schreef over het leven der kanunniken, schepte er behagen in, zich dikwijls met de anderen te begeven onder Uw groen.

Maar welke woeste storm stort zich nu weer over U uit? Waarom, Herimannus, begeert gij het ambt van Abt, daarmee een slecht voorbeeld gevend? Waarom verleent ge Uzelf het heilig ambt? De last van dat ambt drukt zwaar op hem, die het niet begeerde, zij verplettert degene, die het nastreefde. Ach!, wat doet ge? Weigert ge Fridericus, door het beste deel der Broeders gekozen en geëerbiedigd, als Abt te erkennen? Noch de klachten van Moeder Roda, noch de eerbied voor uw Broeders doen u buigen; liever gaat ge koppig en hooghartig weg. Ga en worstel met God; niet volgens Zijn Wil, maar volgens die van de koning zult ge de heilige zetel van Sleeswijk bestijgen. Gewis, eerezucht wordt zichzelf een straf en een bron van nieuwe schuld⁸⁾. Waarlijk, zo is het: geen roeping is veilig, als het niet God zelf is, die roept. Ik smeeke U, goede Schepper van al wat is, laat nooit iemand van ons verlangen naar een dag, die groot is in de ogen der mensen; laten zij ongaarne ieder ambt aanvaarden, maar met vreugde het weer neerleggen, als Gij hen terug voert naar de heilige rust, opdat zij zich volledig wijden aan gebed en studie. Dit is de traditionele geest, die onze Vaders ons vol vroomheid als een erfdeel lieten, dit het fundament; door aantasting ervan zal Roda ineensinken. Och, kon ik in passende verzen zeggen, hoe diep die verwerpelijke eerezucht van Herimannus onze Vaders schokte; en met hoe grote droefheid zij later moesten treuren over het gedrag van U, Fridericus⁹⁾. Hoewel hij zich van de wereld had afgewend, had hij weer liefde voor de wereld en wat van de wereld is, opgevat en reisde her en der, afkerig van de gewijde rust. Welk een aanstoot voor Roda!

⁵⁾ S. Norbertus aliquando sacri secessus et asyli contra persecutores causa huc divertebat, teste biographo eius synchrono cap. 4 n. 19 in Actis Ss. m. jun. T.I, p. 826.

⁶⁾ Raimbaldus primum canonicus tum decanus cathedralis Ecclesiae Leod. de quo multa auctor Historiae Litterariae Franciae Tom. XII, p. 512 sqq. asylum quoque a persecutoribus habuit Rodae per 8 menses, et rogatu Richerii Tractatum scripsit de vita canonica ipsimet Richero nuncupatum qui MS extat in codice Abbatiae Alnensis, indeque descriptus apud nos etiam habetur.

⁷⁾ Anno 1128 Herimannus iuvenis huius monasterii religiosus frustra abbatiale onus ambivit, ideoque 1129 hinc discedens in Daniam, (legatus subin ad Innocentium P.P. II. tum) regia nominatione Epus Sleswicensis consecratus, sed populi motibus ab alio supplantatus fuit, ac paulo post ex moerore occubuit.

⁸⁾ Fridericus Richeri frater an. 1129 monasterii huius curam, non tamen abbatialem benedictionem accepit; quare etiam cum mores saeculares induisset conquerentibus religiosus. Cardinalis Gerardiae A.S. Leg. consilio loco cessit an. 1134.

⁹⁾ Priester in 1115, vertoefde tussen 1115 en 1118 enige tijd te Rolduc, stichter van Prémontré in 1120, aartsbisschop van Maagdeburg in 1126, gestorven op 6 juni 1134.

⁷⁾ Kanunnik en later deken van het Luikse kathedrale kapittel, schreef een tractaat **De vita canonica**.

⁸⁾ Herimannus, zoon van Embrico, volgde het slechte voorbeeld van zijn vader door zich te verzetten tegen de abten Bertolphus (1123-1124) en zijn opvolger Borno, die uit de abdij Springiersbach, in het bisdom Trier, waren gekomen. Abt Borno wilde de strengere gebruiken van Springiersbach betreffende brevier en koorzang te Rolduc invoeren. De oudere conventualen verzetten zich hiertegen en Borno vertrok in 1127. Herimannus stelde zich aan als overste, maar zijn eigen partijgenoten kozen kort daarna Fridericus, broeder van de vroegere abt Richerus. Herimannus trok toen naar Denemarken, werd in 1130 b'sschop van Odense (eiland Fuenen) en in 1138 van Sleeswijk. Door koning Erik V was hij daar benoemd, maar clerus en volk weigerden hem te ontvangen — dit is de straf waarover het gedicht spreekt —, hij stierf enkele jaren later.

⁹⁾ Fridericus ging te ver in de verslappende richting, hij werd afgezet in 1134; Borno kwam opnieuw aan het bewind, maar stierf reeds in 1137. Hij werd opgevolgd door de Leuvenaer Joannes, die in 1141 overleed.

Scandala quanta Rodae! sed coeli munere pravum
 85 profuit exemplum. Veluti dum squalidus tumor
 in faciem coëns, pellis mox aggere rupto
 deseruit fronte, illa novo dein promicat ostro:
 sic Roda nostra fuit, Friderico exinde remoto
 90 omnigenae radians virtutis lumine cunctis
 gratior aris sit. Quid ego jejunia multis
 conarer verbis, sacri studiumque silentii
 atque precum et reliquas maiorum texere laudes?

Quidve tuos longo mater referam ordine sponso?
 Unus adest Erpo — reliquorum nomine — tantus
 95 illius ut cura sanctus sit Gerlacus usus⁹⁾.
 O Roda ter felix, cui talis volvitur aetas!

2. DE TIJD TUSSEN 1200 EN 1680

Ast heu quae est humanarum inconstantia rerum,
 dum in se mens figat mentes aeterna creatas!
 O quam principiis labuntur maxima parvis!
 100 Quippe ratem faustis scindentem marmora velis,
 quando obluctantes immensis viribus euri
 atque procellosi glomerato turbine cauri
 certantes rapiunt atque huc illucque volutant
 spumantesque simul stridenti murmure fluctus
 105 mox sursum tollunt, mox rursus ad ima revolvunt,
 vim torrentis ubi longum tulit ardua moles,
 exili subito dum rima forte dehiscit,
 mox patulam praebet portam fatalibus undis.
 Ergo ubi Roda semel bellorum turbine quassa
 110 — queis Limburga tuos avide sibi sumere tractus
 et Brabantus atrox durusque Sicamber¹⁰⁾ in annos
 tentabant multos — infelix egit hiatum
 communis propriique expertis in omnia vitae,
 cuncta cito ruere et mores mutarier omnes
 115 aedibus in sacris Rodensi jure subactis.¹¹⁾
 Frisiae et Occiduas collegia sparsa per oras
 canonici ritus nostris subducier aris¹²⁾.
 O Roda! o mater! tun' quae prae millibus olim
 clara coruscabas heu quos geris hispida vultus?
 120 Ah! mihi turgentibus protrudunt lumina guttas!
 Ite igitur faciles lacrymae, ite, diemque nefastum
 nostris diluite in libris, omni excidat aevo.

⁹⁾ Testatur vita S. Gerlaci ineunte saec. XIII scripta L. 1, c. 7, n. 18 et c. 11, n. 30 Tom. 1 jan. Bolland. p. 309 et 311 viro sancto directorem datum fuisse ab Epō Leod. abbatem Rodensem, qui tamen male illic vocatur Burno, siquidem teste eodem c. 4, n. 8 S. Gerlacus post 18 jun. 1155 conversus fuerit, quo tempore Rodae non amplius Burno sed Erpo praesidebat.

¹⁰⁾ Notum cuivis fere bellum de successione in ducatu Limburgensi inter Ducem Brabantiae et Comitem Gelriae gestum ab an. 1282 in annum usque 1288. Quo tempore disciplina regularis Rodae labescere coepit, luxata aliquantulum vita communi.

¹¹⁾ Scilicet in monasteriis canonicorum et canonicarum regularium Westfrisiae et in aliis tribus monialium coenobiis Mariaevallae, Sinnich et Hoydonck nunc ab Hollandis an. 1650 extincto, atque in variis paroeciis huius monasterio subditis.

¹²⁾ An. 1429 praefata monasteria Westfrisiae plenae abbatis Rodensis iurisdictioni hactenus subiecta per Windesemenses occupata et ad melius vitae genus traducta fuerunt.

Maar door de Goedheid van de Hemel bracht zijn slechte voorbeeld toch voordeel. Zoals wanneer zich in een gezicht een afzichtelijk gezwel vormt, dat, na door de huid, die het als een dam omgeeft, heen gebroken te zijn, weldra weer verdwijnt, waarna het gelaat zijn gave glans herkrijgt, zo was ook ons Roda en het lachte, nadat Fridericus eruit verwijderd was, allen nog stralender toe dan voorheen, in de lichtende glans van alle deugden. Waarom zou ik met omhaal van woorden trachten het vasten, de ijver voor de gewijde stilte en het gebed, en al het overige, waarom onze Vaderen lof verdienen, te schilderen? Waarom zou ik in lange rij de mannen, die zich aan U, Moeder, wijsden opsommen? Daar is Erpo¹⁰⁾, — ik noem hem, om ook de overigen te eren —, zo uitmuntend, dat de heilige Gerlachus¹¹⁾ zich onder zijn geestelijke leiding stelde. O driewerf gelukkig Roda, dat ge zo'n schitterende tijd mocht beleven!

Maar ach!, hoe groot is de wisselvalligheid in menselijke zaken, als de op de eeuwigheid gerichte geest gehechtheid aan het geschapene in zich opneemt. Hoe kleine oorzaken brengen de grootste dingen ten val. Immers, wanneer de met geweldige kracht beukende Oostenwinden en de stormrijke Noordenwinden met heel hun samengebalde kracht een schip, dat met volle zeilen het zeevlak doorkliëft, als om strijd meerukken en het nu eens hierheen en dan weer daarheen werpen en tegelijkertijd de schuimende golven het onder hevig gebulder nu eens omhoog werpen en dan weer naar de diepte zuigen, en het hoge gevaarte lange tijd de kracht van de storm heeft doorstaan, dan biedt het, als plotseling een kleine spleet toevallig zich opent, weldra vrije toegang aan de golven, die het zullen verzwelgen.

Toen dan het ongelukkige Roda, éénmaal geschokt door de storm van oorlogen¹²⁾, waarin de Limburger, de woeste Brabander en de ruwe Gelderlander Uw dreven begerig in hun macht probeerden te brengen voor vele jaren — een scheur vertoonde in het gemeenschappelijk leven waarin men eigen bezit afstond voor het geheel — toen stortte snel alles ineen en veranderden alle gewoonten in de gewijde huizen, die onder Roda stonden; de in Friesland¹³⁾ en het Westen verspreide kapittelgemeenschappen werden onttrokken aan onze zeggingsmacht, O Moeder Roda, die eens stralend boven ontelbare anderen uitstaakt, hoe ontsierd is thans Uw uiterlijk! Ach, stromen van tranen wellen uit mijn ogen op! Vloeit dan vrijuit, tranen, stroomt en wist deze duistere dagen in onze boeken uit, opdat ze helemaal verdwijnen uit onze geschiedenis... Neen, keert terug!

¹⁰⁾ Een Maastrichtenaar, abt van 1141 tot 1178.

¹¹⁾ Gerlach, een edelman uit Valkenburg, ging op bedevaart naar Rome en Jerusalem, daarna vestigde hij zich als eremiet te Houthem bij Valkenburg, waar hij op 5 januari 1170 stierf.

¹²⁾ De Limburgse successieoorlog van 1282 tot 1288.

¹³⁾ De Friese kloosters, die van Rolduc afhankelijk waren, werden in 1429 door de bisschop van Utrecht, Zweden van Culemborg, onder het gezag van Windesheim geplaatst.

- Immo referte gradum! legat aetas ista superstes,
condignasque Deo discat persolvere grates,
125 cuius magna malis subvenit gratia tantis,
disciplina Rodam dum sacra reducitur exul.
Nempe operis magni nonnulla crepuscula dudum
fecerat Omnipotens. Huc namque Goorius abbas
atque Damerscheitus pariterque Stralenius¹³⁾ olim
130 intendere animos. Medicas sed acerba negabant
vulnera ferre manus. Equidem nec cognita vere
consiliumque simul sors rupit temporis atrox
resque angusta domi. Nostris obtutibus eheu
triste quid ingeritur? bacchantes horeo flammis
135 proh Roda! terque quaterque tuis discurrere tectis.
In cineres prope cuncta ruunt, nondumque favilla
defervet fumans, en atque ferventior instat
miles diripuitque sibi quod flamma vorare
dedignata fuit. Tremor irruit undique et horror.
140 Diffugere Roda nati per caeca vagantes
ceu viso trepidae rapido falcone volucres
Vix animus pavidis rediit rursumque procella
incubuit gravior. Sex atria mensibus hostis
occupat haereticus, commiscens sacra profanis.
- 145 Nullus honos aris, Sponso divulsaque caro
Roda gemit. Lamberte pater! cui vincula lunis
queisque decem premeris non stringant pectora luctu?¹⁴⁾
Sed tua tartareas vicit constantia technas,
redderis atque tuis et Numine teque iuvante
150 stat Roda, stat Regi, fideique Deoque perennat.
Sic, sic est. Lamberte parens! quod tute flagranter
quaesieras cassis ut deinde et Ametzaga votis
gratia mira Dei concessit cernere nobis.

¹³⁾ Tres hi abbates, praesertimque cum aliquo successu postremus, de restauranda disciplina aliquando cogitaverant. 1-mus an. 1508, 2-us an. 1557, 3-us an. 1614 obierunt.

¹⁴⁾ Winandus Lamberti abbas 31-us patriae et abbatiae conservator et catholicae religionis in hisce partibus assertor decem mensibus ab Hollandis artissimo carcere detentus fuit an. 1657 illis interim monasterium per 6 menses occupantibus et militari licentia haereticae impietate in omnia grassantibus. Et ipse uti et Matthias de Ametzaga eius successor disciplinam regularem restauratam voluisset.

Laat het volgend geslacht dit lezen en laat het God passende dank betuigen, Wiens grote genade Roda bijstond in zo grote ellende, door de eens verbanen heilige tucht naar Roda terug te voeren. Natuurlijk had de Almachtige reeds lang dit grote werk enkele keren aangekondigd; want Abt Goor¹⁴⁾ en Dammerscheit¹⁵⁾ en eveneens Stralen¹⁶⁾ wijdden eens hieraan hun aandacht. Maar de gruwelijke wonden wezen de hand van de geneesheer af. Het waarlijk ongekende wrede lot van die tijd en de nood in het huis deden dit plan teniet. Wee! Wat speelt zich af voor onze ogen? Met afschuw zie ik de woedende vlammen, arm Roda! drie, vier keer om zich heen grijpen op Uw daken¹⁷⁾. Bijna alles wordt door het vuur verteerd en de rokende as is nog niet afgekoeld, of zie, nog woester dan het vuur storten zich de soldaten op U en roven, wat het vuur niet heeft willen verslinden. Angst en schrik dringen van alle kanten op. In alle richtingen vluchtten de zonen van Roda weg, zwerfend langs onbekende wegen, als schuwe vogels, wanneer zij de snelle valk gezien hebben. Nauwelijks hebben ze weer wat moed gekregen, of weer treft hen nog heviger storm. Zes maanden lang bezet de ketterse vijand het huis, het heilige bezoedelend met ontwijding. Geen eer wordt bewezen aan de altaren; Roda zucht, losgerukt van haar dierbare Bruidegom. Vader Lamberti, wiens hart vervullen de boeien, waarin gij tien maanden geketend ligt, niet met droefheid? Maar uw standvastigheid zegeviert over de boze listen van de hel en ge wordt aan de Uwen teruggeschonken, en door Gods hulp en door U staat Roda overeind; het is bewaard voor de koning en vormt een onvergankelijk bolwerk voor het Geloof en voor God¹⁸⁾. Ja, Vader Lamberti, wat gij zo vurig, zoals na U Ametzaga¹⁹⁾, gevraagd had in toen nog niet vervulde gebeden, dat heeft de onnaspeurlijke genade van God ons laten zien.

¹⁴⁾ Joannes van Goor, abt van Rolduc van 1485 tot 1508, voerde een hervorming door in het vrouwenklooster van Sinnich, afhankelijk van de abdij.

¹⁵⁾ Leonardus Dammerscheit, abt van Rolduc van 1522 tot 1557, richtte zich, de gewelddaad van 1429 vergetend, tot Windesheim om enige religieuzen te krijgen die in de abdij door hun voorbeeld de tucht zouden herstellen; dat werd geweigerd. Daarna deed hij een dergelijke aanvraag bij de Augustijnen van Sint-Martinus te Leuven, sedert 1525 in de universiteit geïncorporeerd, maar hij schijnt ook daar geen succes gehad te hebben. Met eigen middelen kon hij weinig tot stand brengen.

¹⁶⁾ Mathias Straelen, abt van Rolduc van 1600 tot 1614, wilde de statuten van de augustijnse kanunniken van Sint-Geertrui te Leuven invoeren. Maar dit mislukte ook.

¹⁷⁾ Tijdens de beginjaren van de Tachtigjarige Oorlog werd de abdij in 1568, 1574 en 1580 in brand gestoken.

¹⁸⁾ Bij de grensregeling tussen de Republiek der Verenigde Nederlanden en Spanje, na de vrede van Münster van 1648, werd Rolduc betwist. Winandus Lamberti, abt sedert 1650, wilde Rolduc voor het katholieke Spanje behouden. Hij werd daarom door de Hollandse bezetting op 6 december 1656 in de burcht gevangen gezet, door toedoen van Spanje kwam hij op 16 oktober 1657 vrij. Pas op 18 oktober 1662 werd Rolduc aan Spanje toegewezen. Lamberti stierf in 1664.

¹⁹⁾ Mathias van Ametzaga, abt van Rolduc van 1664 tot 1666.

- Stat Roda, iucundum recolo, Regique Deoque,
 155 olli Lambertus, Petrus Isti reddidit illam.
 Nempe Petri curis dextram praebente Joanne¹⁵⁾
 disciplina Rodae dudum collapsa resurgit.
 O ego mirari quos exantlare labores,
 quaeve pericla foras, falsisque a fratribus intus
 160 pertulerint ambo densis ut sancta referret
 relligio tenebris caput has in luminis oras.
 Qualiter exoriens properansque ad culmina coeli
 sol trahit ad sese tenues quos uda vapores
 nox genuit, sensimque coacta nube nigrescit;
 165 surgere tum venti, sibi mox occurrere nimbi
 multa morte graves, magna et vertigine volvi,
 ac dare flammigeros portentososque boatus,
 percutere et trepidas lapidosa grandine terras,
 quoad meliore aura sol subveniente coruscans
 170 ostentat radium et moesto fert gaudia mundo:
 relligio sic nata Rodae mox daemonis iras
 atque mali post se traxit molimina mundi,
 infremuere simul coeptumque evertere coeli
 conabantur opus neve eius linquere signum.
 175 Iamque inimica Deo gens laeta parere triumphos
 tartareas subito dum Numen dissipat umbras
 atque hinc disciplina Rodae ceu filia coeli
 Pontifici Summo Regique probata coruscans
 gaudia sancta domi et vicinas sparsit in oras.
 180 Attamen inprimis duodena paroecia juri
 vota Rodae traxit reparato vertice lumen.
 Lumina pastores alii tum jungere nostris
 — Virginis oblatae conventus sidere fulget —
 certatimque Dei studuere extendere regnum¹⁶⁾
 185 Laus vestra, o parochi! maiorum insistere callem.
 Exulta longum sterilis, pia filia Sion
 Roda parens! haec ipsa tuo bona cedere lucro:
 utpote quae dederas post summum exordia Numen
 quando renata Deo, centum ab iam solibus inde,
 190 multiplicem coelo coepisti gignere prolem.
 O vere faustam, raro cui munere Christi
 obtingit intemperatam aevo persistere tanto!
 Horrendum quamvis oblectaretur avernus
 et circum fremeret clamore calumnia saevo
 195 scilicet haud metuisti pleno percurrere vultu
 luna polum, raucis quamquam allatrata molossis
 nec tu tot maledicta inter strepitusque protervos
 Roda tuum mundo timuisti pandere vultum.
 Nam tua proposuit tuitusque est dogmata quondam
 200 magnus Nicolaus vir nomine et omine victor¹⁷⁾
 illius atque nepos Joseph venerabilis abbas¹⁸⁾.

¹⁵⁾ Anno demum 1680 Deus opera abbatis Petri Melchioris van der Steghe et Joannis Bock tum prioris, ab anno autem 1683 abbatis, disciplinam regularem postliminio huc reducere dignatus est. Constitutiones novas probavit Summus Pontifex Innocentius XI et rex placito suo firmavit.

¹⁶⁾ Paulli post restauratam hic disciplinam approbante epō instituta fuit Collatio menstrua pastorum agri Limburg sub titulo Virginis Praesentatae.

¹⁷⁾ Nicolaus Heyndal abbas 35-us vir summus desirantium eiusque succenturiatos doctrinae huius abbatiae calumniatores editis praestantissimis scriptis profligavit. Obiit an. 1733.

¹⁸⁾ Joannes Josephus Haghen olim S. Scripturae et S. Theol. professor prolixis thesibus iterato doctrinam nostram proposuit, nunc post laudatissimos praesules Franciscum Wilhelmum Rauschaw et Joan. Goswinum Fabritium ab an. 1757 dignissimus abbas, cui prospera cuncta in annos multos precamur.

Roda staat, — ik herhaal, wat aangenaam is om te zeggen —, staat voor de koning en voor God; aan gene gaf Lambertus het terug, aan Deze Petrus²⁰⁾. De kloostertucht, reeds lang verslapt in Roda, herrijst, doordat Joannes²¹⁾ de helpende hand reikt aan het werk van Petrus. O, ik bewonder de inspanningen, die zij zich getroostten, en de gevaren, van buiten af en van binnen uit door de valse broeders, die zij beiden doorstonden, opdat de heilige tucht zich vanuit de diepe duisternis weer kon vertonen in de gebieden van het licht. Zoals de zon, wanneer zij opgaat en zich haast naar het hoogste punt aan de hemel, de ijle dampen, die de vochtige nacht heeft voortgebracht, naar zich toe trekt en geleidelijk verduistert, doordat een wolk zich samenpakt; dan steken de winden op en stormen weldra de regenstormen vol dood en verderf tegen elkaar aan, wervelen wild door elkaar en laten onheilspellend gerommel gepaard aan bliksemschichten horen en beuken de angstige aarde met een regen van hagelstenen, tot bevere wind de zon ter hulp komt en deze haar heldere stralen weer toont en vreugde brengt aan de sombere wereld; zo bracht de wedergeboorte van de kloostertucht te Roda spoedig de toorn van de duivel met zich mee en de boze lagen van de slechte wereld; deze richtten zich samen brullend tegen Roda en probeerden het werk, dat de hemel begonnen was, te niet te doen en er zelfs geen spoor van achter te laten. En reeds maakte de God vijandige schare zich verheugd op, om triomfen te vieren, toen opeens God de donkere machten van de hel uiteensloeg en van toen af verspreidde de kloostertucht van Roda, stralend als een dochter van de hemel, goedgekeurd door Paus en Koning, heilige vreugden te Roda en in het land rondom. Maar op de eerste plaats ontleenden de twaalf parochies die vielen onder de iurisdicctie van Roda, licht aan het herstel van hun hoofd. Vervolgens legden andere zielzorgers zich er op toe, het licht, dat zij verkondigden te verbinden met het onze — conferenties straalden er onder de glans van Maria Presentatie²²⁾ — en met grote ijver het Rijk Gods te verbreiden. Het is Uw verdienste, Pastors, dat gij de weg van Uw voorgangers betreedt. Juich vrome dochter van Sion, lange tijd onvruchtbaar, thans Moeder Roda! Deze verdiensten komen U toe: want eens voor God herborren, nu honderd jaar geleden, zijt gij begonnen een talrijk geslacht voor de hemel voort te brengen.

O waarlijk gelukkige, aan wie het door een zeldzame gunst van Christus ten deel viel ongeschonden gedurende zoveel jaren te blijven bestaan, hoewel de duivel huiveringwekkend aanviel en de laster U met wild geschreeuw omgaf. Evenmin als de maan niet bang is haar baan aan de hemel af te leggen zonder haar gelaat te bedekken, ook al wordt zij aangeblaft door de bassende honden, zo min hebt gij, Roda, U te midden van zoveel laster en laag geroddel ervan laten weerhouden, Uw gezicht openlijk te tonen aan de wereld. Want Uw leerstellingen

²⁰⁾ Petrus Melchior van der Steghe, abt van Rolduc van 1667 tot 1682.

²¹⁾ Joannes Bock, prior van Rolduc in 1680, abt van 1683 tot 1712.

²²⁾ Maandelijke vergadering voor de priesters van het hertogdom Limburg onder de titel van Presentatie van Onze Lieve Vrouw (21 november 1680 was de begindag van de hervorming te Rolduc).

- Tete Wilhelmi et successor digne Joannis doctrinae colimus disciplinaeque statorem. Nam quod transisere bonum tu Numine dante
 205 depositum vigili cura inviolabile servas.
- Hinc fere vita Rodae qualis origine prima: nonnihil exterius dispar sed spiritus idem est. Ast liceat mihi care parens! id arundine parca in laudem explicuisse Dei, de munere cuius
 210 provenit in nobis quidquid laudabile possit esse, nihil nostrum culpas agnoscimus extra. Ergo constat honor suus et reverentia templo flosque pudicitiae et vota observantia Patri atque evangelicae cum paupertatis amore,
 215 quod decus est nostrum, communis vita perennat. Nec sibi privatum quid vel tenet ipsemet abbas in reliquis quoque viva suis qui regula facti (sc. est). Nil hic mundus habet, mundo moriturus ephebus mundanis positus dum sacros sumit amictus, votave dicturus, neomystra vel adstitit aris, laetitiam tantae novit mens sola diei. Dereliquo hispitii sacra lex et sobria nobis. Suevimus et decimis solari rebus egenos. Fratrum mensa decens; animorum iunctio sancta;
 225 alterius portare onus aequae nititur alter cunctaque sponte sua satagunt servare statuta. Atque sacris pariter studiis intendere mentem, quois regimen multis animarum insuave periculis praecipiente Deo discant obisse fideles.
- 230 Degener haec inter si quando filius esset — nam vel apostolicus numeravit coetus Tudam — lugerent reliqui et cum mansuetudine multa hunc pater argueret pars nequa boni excedat inde depositi. Hoc agimus totusque agis optime praesul!
- 235 Illud venturos ut salvum duret in annos. Non nobis Domine haec est sed Tibi gloria soli. Serva opus ipse tuum, graviore id voce precamur.

heeft destijds uiteengezet en verdedigd de grote Nicolaus²³⁾, 'n overwinnaar, zoals zijn naam het ook aanduidt, en diens neef, de eerbiedwaardige Abt Joseph²⁴⁾. U, waardige opvolger van Wilhelmus en Joannes²⁵⁾, eren wij als handhaver van de leer en de tucht. Want het goed, dat zij doorgegeven hebben, bewaart gij, met Gods hulp, ongeschonden als een pand U toevertrouwd, met waakzame zorg. Van nu af is ongeveer het leven te Roda als in het eerste begin: van buiten nogal ongelijk, maar de geest is dezelfde. Maar, ook al is het mij vergund geweest, dit met schamele pen te beschrijven, dierbare Vader, ter ere van God, uit Wiens goedheid alles, wat in ons lof verdient, voortkomt, toch eisen wij niets daarvan op als het onze, behalve dan de tekortkomingen. Zo is het dus: Zijn verering, de eerbied voor Zijn huis, het sieraad der zuiverheid en ook de geloof van gehoorzaamheid aan de Abt hebben een onwrikbare plaats en — wat ons sieraad is — het gemeenschappelijk leven verbonden met de liefde tot de evangelische armoede blijft eeuwig. En zelfs de Abt houdt niets als persoonlijk bezit voor zichzelf, die ook op de overige punten voor de zijnen de levende Regel geworden is. Hier is voor de wereld geen plaats; wanneer een jongeman, van plan te sterven voor de wereld, na de zaken van de wereld afgezworen te hebben, het heilig habijt aanneemt, of op het punt staat zijn Geloften af te leggen, of als jong priester voor het altaar staat, dan kent alleen de geest de vreugden van zo'n dag²⁶⁾. Verder houden wij de heilige wet van sobere gastvrijheid in ere. Ook plegen wij de behoeftigen bij te staan met de tienden. De tafel der Broeders is eenvoudig; heilig de band onzer zielen; ieder spant zich gelijkelijk in, om anderzins lasten te dragen en allen doen oprecht moeite alle voorschriften na te leven, en zich toe te leggen op de heilige studies, waardoor zij kunnen leren getrouwelijk volgens Gods voorschrift naar behoren uit te voeren de door zijn vele gevaren zo moeilijke zielzorg. Als er nu soms eens een ontaarde zoon zou zijn onder ons — want zelfs de kring der Apostelen telde 'n Judas — dan zouden de anderen treuren en vol zachtmoedigheid zou Vader Abt hem erover moeten onderhouden, opdat niets van het erfdeel verloren gaat²⁷⁾. Wij streven er naar, en vooral gij, Vader Abt, dat dit in de komende jaren zo bewaard moge blijven. De eer daarvan aan U, o Heer, aan U alleen, en niet aan ons! Behoed zelf Uw werk. Dat vragen wij U vurig.

²³⁾ Nicolaas Heyendal, abt van Rolduc van 1712 tot 1733.

²⁴⁾ Joannes Josephus Haghen, abt van 1757 tot 1781.

²⁵⁾ Franciscus Wilhelmus Rauschauw, abt van 1733 tot 1745, en Joannes Fabritius, abt van 1745 tot 1757.

²⁶⁾ Bij die drie gelegenheden werden geen feestmaaltijden voor de familie aangericht.

²⁷⁾ Misschien een discrete toespeling op de gevallen Kreusch en Vasbender. Men bemerkt trouwens hoe Ernst in het gedicht meermalen wijst op de weer-spansigen die in de loop der tijden het strengere leven te Rolduc wilden tegenwerken.

LERARENCORPS

I. Priesterleraren.

Moors P. J. A., President 1957.
 Stroux Drs F. A. A. 1923.
 Pop Dr L. J. J. 1926.
 Vogels Drs J. A. H. 1935.
 Waterval M. J. J. 1935.
 Senden Drs J. F. J. E. 1936.
 Houben P. J. 1937.
 Heynen Drs P. J. H. 1938.
 Schrijen J. H. 1938.
 Janssen Ch. A. I. 1942.
 Hermens Drs V. J. H. 1946.
 Meertens Drs A. H. Chr. 1941.
 Wijnen L. W. 1946.
 Lemmens Drs H. H. 1942.
 Timmermans A. B. J. 1942.
 Hommes G. P. 1944.
 Berkels M. H. 1945.
 Augustus F. L. 1946.
 Bosch Dr J. W. 1949.
 Penders F. J. 1946.
 Rouwet Drs J. P. H. M. 1946.
 Slangen P. M. 1946.
 Tagage Drs J. M. B. 1946.
 Salemans R. B. H. 1947.

Stassen J. J. 1947.
 Lenders Drs J. A. C. 1949.
 Lemmen Drs M. M. W. 1954.
 Buck M. J. 1952.
 Notermans H. G. H. 1954.
 Notermans J. H. 1955.
 Poulssen G. W. A. 1956.
 Lemmen W. M. 1957.

II. Lekenleraren.

van Loo E. M. 1939.
 van Wersch L. 1955.
 Engels Drs L. J. 1957.
 Schins ir H. E. J. 1957.
 Stenten Drs F. L. G. 1957.

III. Onderwijzers Voorb. School.

van der Heijden A. C. J. 1923 (Hoofd).
 Smeets J. 1955.

IV. Muziekleraren.

Nogosse K. 1953.
 Zeyen N. 1953.
 Gerards E. 1955.
 Steijns M. 1958.

LEERLINGEN

PHILOSOPHIE SUPÉRIEURE

PHILOSOPHIE SUPÉRIEURE

Arts Lambert, Velden.	Hennus Louis, Ubach o. Worms.	Schreurs Johnnie, Tegelen.
Berden Jan, Blerick.	Hoeben Jan, Nederweert.	Smeets Frans, Schaesberg.
Bloemen Paul, Venray.	van Hoef Wiel, Leuken (Weert).	Stenzel Theo, Heerlerheide.
Boosten Jan, Welten.	Janssen Hub, Broekhem.	Stevens Piet, Schinnen.
van Can Pierre, Maastricht.	Jenniskens Jan, Broekhuizenvorst.	Tosserams Koen, Belfeld.
Crombach Leo, Bleyerheide.	Kuepers Jacques, Nederweert.	Vaes Harrie, Breust-Eysden.
Curvers Piet, Tegelen.	Maes Jan, Castenray.	Valk Harrie, Maastricht.
Engels Jan, Velden.	Peerlings Wiel, Nederweert.	Vossen Cor, Nederweert.
Gielis Bert, Keent (Weert).	Peters Jan, Venlo.	Wiertz Jo, Terwinselen.
Hendriks Jan, Belfeld.	Raedts Wim, Oostrum.	

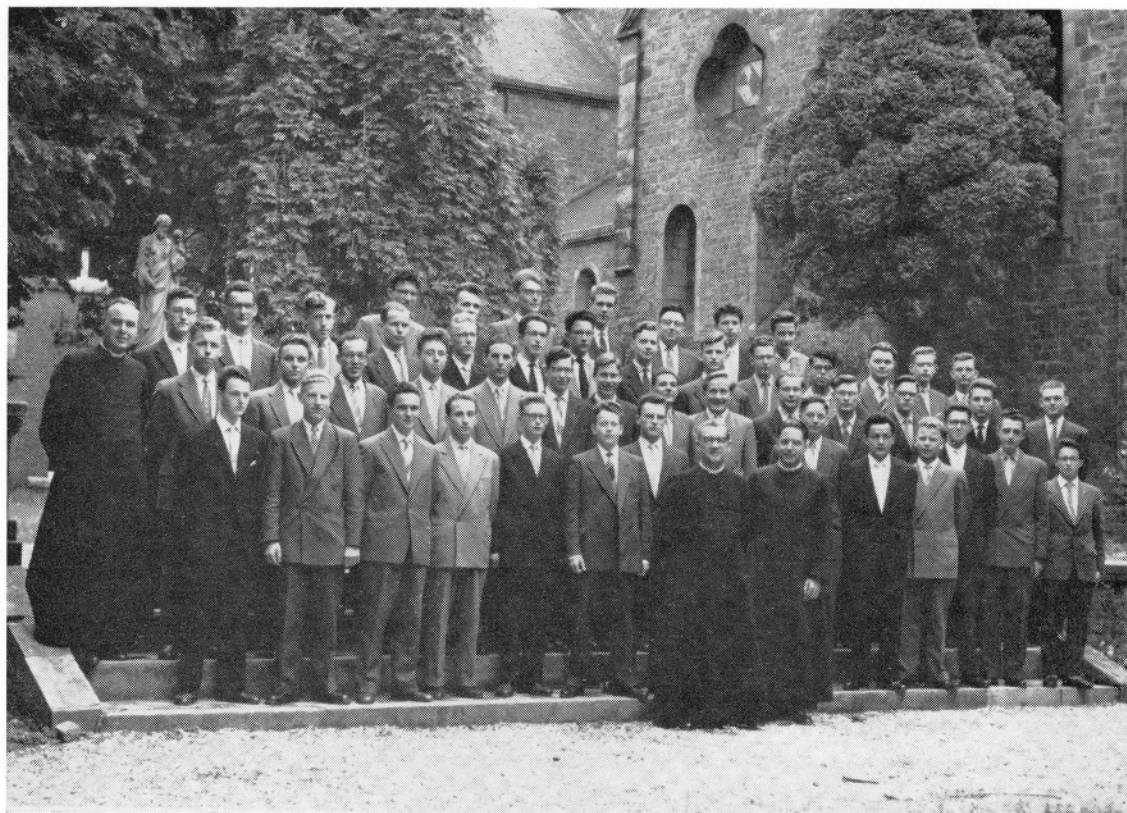
PHILOSOPHIE INFÉRIEURE

Berends Piet, Bergen.	Hutschemakers Harrie, Banholt.	Philipsen Piet, Venray-Heide.
Bergh Jean, Broeksittard.	Janssen Harrie, Nuth.	Reijnders Jan, Schinveld.
Bogers Harrie, Heerlerheide.	Joosten Chrétien, Wessem.	Salden Willie, Einighausen.
Bosch Pierre, Bunde.	Kessels Stephan, Heijthuysen.	Schreurs Jos, Grathem.
van Brandenburg Wouter, Vaals.	Knops Leo, Azenray.	Sips Ton, Heerlen.
Ewals Piet, Tegelen.	Labriair Hein, Vaals.	Smeets Willie, Wessem.
Geraets Jan*, Nieuwenhagerheide	Latour Jan, Ubach o. Worms.	Tacken Martin, Horst.
Geurts Serafien, Bingelrade.	Lenders Henk, Meijel.	Theunissen Henk, Horst.
Gökemeyer Wim *, Bocholtz.	van Lier Willie, Heibloem.	Versleijen Nol, Tienray.
van de Goor Wim, Sevenum.	Maes Theo, Castenray.	Voncken Hub, Voerendaal.
Groetelaers Henk, Sevenum.	Nohlmans Willie, Geleen.	Wilbers Theo, Gennep.
Hafmans Martin, Sevenum.	Offermans Jos, Maastricht.	Willems Bèr, Maastricht.
Houben Jacques, Sevenum.	van Osch Gerrit, Venray-Heide.	Willems Gerrie, Ottersum.
Hameleers Harrie, St. Pieter (Maastricht)		Schins H. E. J.*, ir. Sijpeld. (auditor).

SEMINARIE - GYMNASIUM

6de Klas, 1ste Afd. A.	Beusmans Bart, Noorbeek.	Jacobs Piet, nuth.
	Cybulski Gerard, Heerlerheide.	Kitzen Guus, Papenhoven- Obbicht.
	Daniëls Gèr, Maastricht.	van de Loo Hub, Blerick.
	Didden Jozef, Sijpeld.	Moonen Jan, Margraten.
	Frenken Frans, Heijthuysen.	Peters Pierre, Venlo.
	van den Ham Jan, Venlo.	Prompers Louis, St. Geertruid.
	Hendriks Jan*, Weert.	Ummelen Jo, Heerlen.
	Hodzelmans Piet, St. Joost.	Wiermans Chris, Roermond.

* Nieuwe leerlingen van het schooljaar 1957—1958.

6de Klas, 2de Afd. A.

Creemers Jos, Obbicht.
 Drenth Joop, Kerkrade.
 Franssen Naud, Venray.
 van Geel Hein, Buchten.
 Heffels Bert, Buchten.
 Janssen Toon, Maastricht.
 Leunissen Jan, Heerlen.
 Odekerken Jos, Molenberg.

Pesgens Eugène, Dieteren.
 Rijs Harrie, Baarlo.
 Robroeks Matthieu, Maastricht.
 Schunck Jan, Valkenburg.
 Tielen Willie, Sevenum.
 Vaessen Emile, Wijnandsrade.
 van Velsen Jos, Heerlen.
 Wolfs Fiel, Maastricht.

6de Klas, Afd. B.

van den Bergh Gerard, Dieteren.
 Bovend'eerd Hub, Sittard.
 Brands Lambert, Passart.
 Broekhoven Jo, Einighausen.
 Corten Rein, Stein.
 Diederer Jo, Valkenburg.
 Kirkels Michel, Nederweert.

Kock Jo, Molenberg.
 Meijers Herman, Posterholt.
 Rouwef Josef, Bunde.
 Vaessen Victor, Bocholtz.
 Valkenburg Harrie, Heerlen.
 Wolters Toon, Stramproy.
 van de Wouw Jos, Nederweert.

5de Klas, 1ste Afd. A.

Ament Jacques, Stramproy.
Bertram Jo, Gracht.
Boers Frits, Schinnen.
Bongaerts Giel, Beegden.
Boumans Frans, Ubachsberg.
Bour Hub, Schaesberg.
van Caldenborgh Gerrie, Heer.
Eijgelshoven Jan, Reymerstok.
van Eijs Niek, Kerensheide.
Feron Frans, Geleen.

Franssen André, Gulpen.
Geelen Gerard, Haelen.
Geuskens Gerard, Kerkrade.
Hendrixx Jan, Beegden.
Hensels Jan, Keent.
Horsmans Wim, Ulestraten.
Jacobs Willie, Grathem.
Kuypers André, Velden.
Peters Theo, Sevenum.
Snijders Frits, Stramproy.

5de Klas, 2de Afd. A.

Bormans Matthieu, Merkelbeek.
Coppus Jan, Horst.
Crompvoets Herman, Meijel.
Delissen Frans, Horst.
Ewals Joep, Tegelen.
Goertz Linz, St. Joost.
Houtackers Jan*, Maasniel.
Janssen Herman, Nederweert.
Kelleter Josef, Bleijerheide.
Knaapen Addie, St. Geertruid.

Meuffels Jo, Dieteren.
Pasing Hein, Brunssum.
Philipsen Paul*, Schimmert.
Poell Jan*, Nederweert.
Postma Ivo, Heer.
van de Roer Frans, Brunssum.
van Sloun Jacques, Buchten.
Stevens Willie, Belfeld.
Thijssen Jean, Horst.
Tielen Henk, Meterik.

5de Klas, Afd. B.

Aussems Johnnie, Bunde.
Benders Piet-Hein, Eijgelshoven.
Borghans Guy, Hoensbroek.
Cöp Piet, Ottersum.
Couwenbergh Jo, Geleen.
Grootjans Jos, Schaesberg.
Henskens Hub, Bocholtz.
Hofman Jean, Maastricht.
Lenaers Jan, Stramproy.
van Lieshout Hub, Hoensbroek.

Miseré Jo, Heerlen.
Salden Jan, Kerensheide.
Selen Piet, Kessel-Eik.
Snijders Wim, Ubachsberg.
Stassen Frans, Amby.
Steinbusch Harrie, Ubachsberg.
Swinkels Matthieu, Castenray.
Vogten Martin, Hoensbroek.
Wetzelaer Frans, Passart.
Wouters Peter, Maastricht.

4de Klas, 1ste Afd.

Bemelmans Colla, Nuth.
Buskens Hub, Spaubeek.
Claessens Jacques, Oirlo.
Coenen Jan, Blerick.
Creemers Bert, Roermond.
Crutzen Hub, Wylré.
Damen Lambert, Tegelen.
Gerards Jeu, Wellerlooi.
Halderit Theo, Geleen.
Heijnen Pierre, Spaubeek.
Hermkens Piet, Grubbenvorst.
Hinskens Josef, Waubach.

Horsmans Jo, Ulestraten.
Houben Piet, Gulpen.
Huijts Willie, Voerendaal.
Jacobs Jan, Herten.
Jacobs Ronald, Molenberg.
Jaspers Matthieu, Siebengewald.
Kleuskens Wim, Venray.
Luijpers Pierre, Well.
Malherbe Piet, Heerlerheide.
Peters Jan, Horn.
Ploum Jo, Brunssum.
Simons Antoine, Maasniel.

4de Klas, 2de Afd.

Aendekerk Hub, Stramproy.
Backbier Hub*, Geleen.
Coenen Ton, Banholt.
Cootjans Jan, Baarlo.
Elissen Toine, Eckelrade.
Grond Guido, Bleijerheide.
Hilak Michel, Schaesberg.
Jacobs Toon, Horst.
Janssen Leo, Horst.
Noten Jean, Tegelen.
Peters Jan, Rimburch.
Raessens Matthieu, Horst.

Rouwet Jean, Bunde.
Schmitz Thieu, Maasniel.
Smeets Guy, Gronsveld.
Steinbusch Matthieu, Ubachsberg.
Thielen Henk, Horst.
Vaessen Jan, Maasbree.
Vestjens Jacques, Egchel-Helden.
Veugelers Herman, Obbicht.
Waltmans Rob, Brunssum.
van Wersch Jef, Eijs-Wittem.
Willems Cor, Otersum.
Willemssen Theo, Sevenum.

3de Klas, 1ste Afd.

Aerts Theo, Swolgen.
Backbier Jan*, Geleen.
Boots Jan, Maasbree.
Broekhoven Gerrit, Einighausen.
Claessens Leo, Mechelen.
Clerx Constant, Neerbeek.
Cöp Willie, Otersum.
Dohmen Jos, Brunssum.
Frissen Giel, Houthem.
Gijzen Jozef, Grubbenvorst.
Gorissen Ben, Maastricht.
van Heel Jo, Dieteren.
Hensels Paul, Keent.
van Heur Frans, Roggel.
van Horen Herman, Beringen.

Jacobs Louis, Venlo.
Kleijnen Hub, Noorbeek.
Kuijpers Martin, Castenray.
Lucassen Frank, Horst.
Maassen Jan, Echt.
Nagels Marius, Blerick.
Oberije Jacques, Brunssum.
Peeters Thijs, Kessel.
Sleutels Jo, Roggel.
Theunissen Matthieu, Haelen.
Vertommen Jo, Maastricht.
Vogten No, Gulpen.
Wijnhoven Tonnie, Velden.
Wilms Thijs, Panningen.
Zitzen Hub, Rimburch.

3de Klas, 2de Afd.

Beckers Wim, Echt.
Biemans Harrie, Heijthuysen.
Borgha'ns Arnold, Schaesberg.
Claessens Wim, Oirlo.
Cordewener Louis, Hoensbroek.
Custers Harrie, Oostrum.
van Dijck Pierre, Meerssen.
Dolmans Jean, Meerssen.
Frenken Toon, Bergen.
Frijns Henk, Schimmert.
Geraedts Herman, Swalmen.
de Groot Pie, Maastricht.
Hendrix Harrie, Swolgen.
Hermans Ed, Sweikhuizen.
Hoenen Henk, Brunssum.

2de Klas, 1ste Afd.

van den Bercken Jo, Venlo.
Boesten Jos, Brunssum.
Claessen Toon, Koningsbosch.
Cleven Hub, Horst.
Coenjaerts Henny, Amstenrade.
Crompvoets Jan, Haelen.
Eyssen Denis, Schimmert.
Frissen Edmond, Schimmert.
Geelen Jan, Haelen.
Gielkens Thieu, Brunssum.
Gulikens Hub, Meerssen.
Hanssen Leo, Maasbracht.
Heyenrath Jackie, Simpelveld.

2de Klas, 2de Afd.

Aggenbach René, Brunssum.
Ament Bertie, Leveroy.
Ament Wim, Leveroy.
Beusmans George, Noorbeek.
Brunenberg Josef, Schaesberg.
Duisings Jo, Schimmert.
van Eijk Jan, Nederweert.
Engels Lau, Velden.
Genders Charles, Kerkrade.
Gorissen Tonnie, Maastricht.
Hanssen Jan, Broekhuizenvorst.
Herpers Thijs, Kerkrade.
Janssen Hans, Gennep.

van Horen Jan, Buchten.
Janssen Frans, Spaubeek.
Janssen Hub, Ulestraten.
Jenniskens Jan, Meterik.
Joosten Piet, Heerlerheide.
Kessels Jan, Pey (Echt).
Lenders Tom, Meijel.
Meertens Arthur, Margraten.
Philipsen Pieter, Castenray.
Reijnen Michel, Blitterswijk.
Roggen Jos, Blerick.
Schlenter Ambroos, Epen.
Slabbers Willie, Beesel.
Smeets Leo, Horn.
Wiertz Frans, Kerkrade.

Houben Jean, Kerensheide.
Huijnen Sef, Heerlerbaan.
Janssen Jo, Helden.
van Kessel Tonnie, Kessel.
Kohl Leo, Simpelveld.
Koolen Jan, Ell.
van der Linden Jos, Swalmen.
Niesten Hubert, Vaals.
Nijsten Hub, Schimmert.
Peeters Silvester, Kessel.
Quaedackers John, Hoensbroek.
Seuren Gerard, Lottum.
Spierts Norbert, Terwinselen.

Kerkhoffs Hein, Beek-Genhout.
Kuijpers Henk, Schimmert.
Lipsch Frans, Ransdaal.
Maes Jan, Weert.
Op 't Root Gerd, Roermond.
l'Ortijs Hub, Wylré.
Peeters Theo, Neer.
Slangen Frans, Roermond.
Sleijpen Jean, Broekhem.
Smeets Matthieu, Meerssen.
Vaessen Hub, Simpelveld.
de Warrimont Fred, Noorbeek.

2de Klas, 3de Afd.

Claessen Ton, Reuver.
Gielen Wim, Nederweert.
Gijbels Pierre, Maastricht.
Herraets Lambert, Horst.
Jacobs Leo, Keent.
Jaegers Donné, Simpelveld.
Pleijers Jan, Mechelen.
Pluimakers Wim, Limbricht.
Reijnen André, Echt.
Riga Frans, Sweijkuizen.
van der Schaff Johnnie, Brunssum.
Schnackers Jo, Gulpen.
Schoffelen Piet, Klimmen.

1ste Klas, 1ste Afd.

Beerens Pieter, Hoensbroek.
Benders Raymond*, Treebeek.
Berden Jos, Blerick.
Blezer Caspar, Trintelen.
Bloemen Hub, Nieuwenhagerheide.
Boonen Wim, Reuver.
van de Boom Jo, Brunssum.
Brauer Jan, Broekhuizenvorst.
Coenen Jan, Montfort.
Creusen René, Vaals.
Crijns Jan, Simpelveld.
Decker Ferdie, Beek.
Deckers Jan, Heijthuysen.
Dullens Louis, Broeksittard.

1ste Klas, 2de Afd.

Hoogma Jules*, Echt.
Huijskens Tom, Ell.
Hunnekens Loeki, Grashoek.
Keijzers Jef, Bunde.
Klein Frans, Heerlen.
Kunnen Frans, Horst.
Lambrichts Henk*, Keent.
Lemmens Loeki, Chèvremont.
Lodewick Gerrie, Houthem.
Maas Pierre, Eijsden.
Mevis Martin, Nuth.
Moonen Hub, Margraten.
Nicolaye Martin, Simpelveld.
Pasing Theo, Brunssum.

Seegers Jan, Grubbenvorst.
Simons Jean, Melick.
Smeets Han, Kerkrade.
Snijders Pierre, Wijnandsrade.
Soons Sef, Schimmert.
van der Stegen Gerrit, Meerssen.
Thelen Matthieu, Chèvremont.
Thijssen Piet, Baarlo.
Timmermans Fons, Horn.
van Tulden Tinus, Nederweert.
Vleugels Jan, Voerendaal.
van der Wallen Jan, Lauradorp.
Willems Hub, Sittard.

Ebus Sa'n, Venlo.
Feijen Tjeu, Brunssum.
Geurts Joos, Veulen.
Gielkens Frans, Brunssum.
Gommans André, Tegelen.
Goossens Wim, Tegelen.
Grooten Go, Holtum.
Hanraets Arno, Tegelen.
Hautvast Pierre, Schinnen.
Hendriks Matthieu, Nuth.
Höngens Jacques, Einighausen.
Houben Theo, Sevenum.
Stassen Jef*, Amby.

Peeters Jac, Kessel.
Peeters Ton, Baarlo.
Riga Albert*, Sweijkuizen.
Schoenmakers Jan, Nuth.
Schreurs Louis, Grathem.
Smits Gerrie, Ottersum.
Soons Dries, Schimmert.
Stammen Jan, Helden.
Steijns Hub*, Kunrade.
Stroeks Ad, Heerlen.
Vaessen André, Simpelveld.
van de Ven Peter*, Geleen.
Willems Pierre, Ottersum.
Winthagen Jo, Ransdaal.
Zuketto Jo, Heerlen.

1ste Klas, 3de Afd.

Arets Nico*, Terwinselen.
Beelen Josef*, Horst.
Bors Pierre*, Tegelen.
Coopmans Leo*, Baarlo.
Custers Willy*, Baexem.
Dieteren Martin*, Hoensbroek.
Erens Bert*, Valkenburg.
van den Esker Max*, Geleen.
van Gastel Harrie*, Meijel.
Gubbels Matthieu*, Noorbeek.
Hassink Jules*, Maastricht.
Hermans Pierre*, Schinnen.
Jakobs Jos*, Horst.
Janssen Guus*, Heerlen.
Keijbets Huub*, Voerendaal.

Kempen Jos*, Blerick.
Kleijkers Giel*, Heerlerheide.
Lacroix Willy*, Noorbeek.
Lagas Ad*, Maastricht.
v. d. Linden René*, Eijs Wittem.
Niessen Jan*, Belfeld.
Paquaij Gerrie*, Eijsden.
Rademakers Arno*, Heerlerheide.
Smets Raymond*, Swalmen.
Stevens Leo*, Belfeld.
Straus Gerrie*, Haelen.
Truijen Joos*, Venray.
Velemans Jan*, Gennep.
Verhaegh Hans*, Horst.

Voorbereidende Klas, 1ste Afd.

Benders Frans*, Heerlen.
van de Beuken Matthieu*, Horst.
Bock Sjet*, Schin op Geul.
Boers Jan*, Gulpen.
van de Bongard Jo*, Kerkrade.
Boumans Hub*, Ubachsberg.
Dautzenberg Jo*, Schaesberg.
Dierks Peter*, Schaesberg.
Dircks Hans*, Montfort.
Franck Johnnie*, Schaesberg.

Geurts Wim*, Bingelrade.
Hofman Peter*, Maastricht.
Hoppers Wim*, Brunssum.
Horsmans Paul*, Ulestraten.
Huijts Jeu*, Heerlerheide.
Janssen Gerrie*, Meerlo.
Kloth Wim*, Echt.
Köllmann Louis*, Brunssum.
Koster Arno*, Echt.
Kusters Henri*, Spaubeek.

Voorbereidende Klas, 2de Afd.

Laheye Bert*, Valkenburg.
Leunissen Loe*, Wijlre.
Maessen Johnnie*, Bunde.
Martens Nico*, Haanrade.
Meertens Piet*, Haanrade.
Muijters Piet*, Berg en Terblijt.
Muris Piet*, Stein.
Nauts Hub*, Brunssum.
Niesten Rob*, Vaals.
Pierik Henkie*, Brunssum.
Prompers Wil*, St. Geertruid.

van Rens Herman*, Hegelsom.
Reul Theo*, Spekholzerheide.
Schobben Ferd*, Brunssum.
Sluismans Alex*, Simpelveld.
Teuwen Jan*, Herten.
Tielen Jan*, Sevenum.
Vaassen Jo*, Stein.
van de Voort Pieter*, Maastricht.
Vestjens Harrie, Egchel-Helden.
Zitzen Harrie, Rimbarg.

PERSONALIA

1958

De Heilige Priesterwijding ontvingen:

Henk van Aalst	Schinveld.
Arn. Baur	Nieuwenhagen.
Ton Kasdorp	Maastricht-Limmel.
Giel Kiggen	Tungelroy.
Hub. Korsten	Grubbenvorst.
Jos. Kretzer	Echt.
Hub. Laumen	Kessel.
Jan Leenders	Blerick.
Wim Rongen	Heerlen.
Nic. van Stiphout	Weert.
Fons Tijssen	Roermond.
Herm. Op 't Veld	Oostrum.
Albert Verreck	Rimburg.
Frans Vroemen	Geleen.
Allen van het bisdom	Roermond.

Herman van de Berg, Maastricht, in het bisdom Aken.

Wim Jacobs, Breda, in het bisdom Breda.

Hub. Brentjens, Haelen, bij de fathers van Mill Hill.

Leo Kellenaars, Tegelen, bij de fathers van Mill Hill.

HEBBEN MET GOED GEVOLG AFGELEGD:

I. Het eindexamen van het Gymnasium Afd. A.:

Beusmans Bart, van Noorbeek.
 Creemers Jos, van Obbicht.
 Cybulski Gerard, van Heerlerheide.
 Daniëls Gèr, van Maastricht.
 Didden Josef, van Simpelveld.
 Drenth Joop, van Kerkrade.
 Franssen Naud, van Venray.
 Frenken Frans, van Heijthuysen.
 van Geel Hein, van Buchten-Born.
 van den Ham Jan, van Venlo.
 Heffels Bert, van Buchten-Born.
 Hendriks Jan, van Weert.
 Hodzelmans Piet, van St. Joost.
 Jacobs Piet, van Nuth.
 Janssen Toon, van Maastricht.

Kitzen Guus, van Papenhoven-Obbicht.
 Leunissen Jan, van Heerlen.
 van de Loo Huub, van Blerick.
 Moonen Jan, van Margraten.
 Odekerken Jos, van Molenberg.
 Pesgens Gène, van Dieteren.
 Peeters Pierre, van Venlo.
 Prompers Louis, van St. Geertruid.
 Rijs Harrie, van Baarlo.
 Robroeks Matthieu, van Maastricht.
 Schunck Jan, van Valkenburg.
 Tielen Willie, van Sevenum.
 Vaessen Emile, van Wijnandsrade.
 van Velsen Jos, van Heerlen.
 Wolfs Fiel, van Maastricht.

II. Het eindexamen Gymnasium Afd. B.:

van den Bergh Gerard, Dieteren.
 Bovend'eerd't Huub, van Sittard.
 Brands Lambert, van Passart.
 Broekhoven Jo, van Einighausen.
 Corten Rein, van Stein.
 Diederen Jo, van Valkenburg.

Kock Jo, van Molenberg.
 Meijers Herman, van Posterholt.
 Rouwet Josef, van Bunde.
 Vaessen Victor, van Bocholtz.
 van de Wouw Jos, van Nederweert.

III. Het toelatingsexamen tot de Filosofie:

Eijgelshoven Jan, van Reijmerstok.
Salemans Bert, van Hunsel.

Wiermans Chris, van Roermond.

Algemene Prijzen

FILOSOFIE Supérieure:

Stevens Piet van Schinnen.

FILOSOFIE Inférieure:

Houben Jacques van Sevenum.

V GYMNASIUM, 1ste afd. A.:

Bour Huub van Schaesberg.

2de afd. A.:

van de Roer Frans van Brunssum.

3de afd. B.:

Snijders Wim van Ubachsberg.

IV GYMNASIUM, 1ste afd.:

Peters Jan van Horn.

Damen Lambert van Tegelen.

2de afd.:

Hilak Michel van Schaesberg.

III GYMNASIUM, 1ste afd.:

Nagels Marius van Blerick.

2de afd.:

Roggen Jos van Blerick.

II GYMNASIUM, 1ste afd.:

Hanssen Leo van Maasbracht.

Peters Silvester van Kessel.

2de afd.:

Maes Jan van Weert.

3de afd.:

Soons Sef van Schimmert.

I GYMNASIUM, 1ste afd.:

Coenen Jan van Montfort.

2de afd.:

Soons Dries van Schimmert.

3de afd.:

Gubbels Matthieu van Noorbeek.

VOORBEREIDENDE KLAS, 1ste afd.: Dautzenberg Jo van Schaesberg.

2de afd.: van Rens Herman van Hegelsom.

FILOSOFIE SUPÉRIEURE

Stevens Piet van Schinnen, Algemene Prijs; pr. filos., pr. hist. en pos. wetensch. Eervolle verm. scriptie.

Valk Harrie van Maastricht, pr. filos., pr. hist. en pos. wetensch.

Gielis Bert van Keent, pr. filos., pr. hist. en pos. wetensch. Eerv. verm. scriptie.

Arts Lambert van Velden, pr. hist. en pos. wetensch.

Vossen Cor van Nederweert, pr. hist. en pos. wetensch.

Curvers Piet van Tegelen, eerv. verm. scriptie.

Schreurs Johnnie van Tegelen, eerv. verm. scriptie.

Kuepers Jacques van Nederweert, eerv. verm. scriptie.

Peerlings Wiel van Nederweert, eerv. verm. scriptie.

Tosserams Koen van Belfeld, eerv. verm. scriptie.

FILOSOFIE INFÉRIEURE

Houben Jacques van Sevenum, Alg. Pr., pr. filos., pr. hist. en pos. wet. Eerv. verm. scriptie.
Willems Bèr van Maastricht, pr. filos., pr. hist. en pos. wet. Eerv. verm. scriptie.
Bergh Jean van Broeksiffard, pr. filos.
Bogers Harrie van Heerlerheide, pr. filos. Eerv. verm. scriptie.
van Brandenburg Wouter van Vaals, pr. filos.
Geraets Jan van Nieuwenhagerheide, pr. filos.
Hutschemakers Harrie van Banholt, pr. filos.
Kessels Stephan van Heijthuysen, pr. filos.
Labriaire Hein van Vaals, pr. filos.
Maes Theo van Castenray, pr. filos. Eerv. verm. scriptie.
van Osch Gerrit van Venray-Heide, pr. filos. Eerv. verm. scriptie.
Geurts Serafien van Bingelrade, pr. hist. en pos. wetensch.
Philipsen Piet van Venray-Heide, pr. hist. en pos. wetensch. Eerv. verm. scriptie.
Lenders Henk van Meijel, eerv. verm. scriptie.
Ewals Piet van Tegelen, eerv. verm. scriptie.
Voncken Huub van Voerendaal, eerv. verm. scriptie.
Schreurs Jos van Grathem, eerv. verm. scriptie.

V GYMNASIUM 1ste afd.

Bour Huub van Schaesberg, Alg. pr., pr. godsd., pr. gr., pr. lat., pr. ned., pr. wis- en natk., pr. alg. vorm. v., 1e verm. fr., 1e verm. duits, 2e verm. eng.
Geelen Gerard van Haelen, 2e pr. mod. talen, 1e verm. gr., 1e verm. lat., 2e verm. cult.gesch.
Bongaerts Giel van Beegden, pr. mod. talen.
Franssen André van Gulpen, 1e verm. godsd., 1e verm. ned., 1e verm. cult.gesch., 2e verm. aardrk., 2e verm. nat.k.
Boers Frits van Schinnen, 1e verm. stereom., 1e verm. gesch., 1e verm. aardrk., 2e verm. gr.
Boumans Frans van Ubachsberg, 2e verm. stereom., 2e verm. eng.
Sniijders Frits van Stramproy, 2e verm. ned., 2e verm. nat.k.
Ament Jacques van Stramproy, 2e verm. cult.gesch.

V GYMNASIUM 2de afd.

van de Roer Frans van Brunssum, Alg. pr., pr. lat., pr. moderne talen, 1e verm. gr., 1e verm. duits, 2e verm. ned.
Crompvoets Herman van Meijel, pr. gr., pr. ned., 1e verm. lat., 2e verm. fr.
Poell Jan van Nederweert, pr. godsd., 2e verm. ned.
van Sloun Jacques van Buchten, 1e pr. alg. vorm. v., 2e verm. nat.k., 1e verm. cult.gesch.
Houtackers Jan van Maasniel, 1e verm. godsd., 1e verm. ned., 2e verm. lat., 2e verm. eng.
Kelleter Jos van Bleijerheide, 1e verm. duits, 1e verm. gesch., 2e verm. godsd., 2e verm. lat.
Stevens Willie van Belfeld, 1e verm. nat.k., 2e verm. gr., 2e verm. lat., 2e verm. eng.
Poell Jan van Nederweert, 2e verm. fr.

V GYMNASIUM 3de afd. B.

- Snijders Wim van Ubachsberg, Alg. pr., pr. godsd., pr. wisk., pr. natuurw., pr. klass.f., 1e pr. mod. talen, 1e verm. ned., 1e verm. gesch.
- Grootjans Jos van Schaesberg, pr. ned., 2e pr. mod. talen, pr. alg. vorm. v., 1e verm. scheik., 1e verm. nat.k., 2e verm. godsd., 2e verm. wisk., 2e verm. lat.
- Benders Piet-Hein van Eijgelshoven, pr. alg. vorm. v., 1e verm. nat.k., 1e verm. nat.hist., 1e verm. lat., 1e verm. duits.
- Vogten Martin van Hoensbroek, 1e verm. gr., 1e verm. fr., 2e verm. ned., 2e verm. gesch.
- Wouters Peter van Maastricht, 1e verm. nat.k., 2e verm. wisk., 2e verm. duits.
- Cöp Piet van Ottersum, 1e verm. godsd., 2e verm. gr.
- Van Lieshout Huub van Hoensbroek, 1e verm. eng., 2e verm. ned.
- Henskens Huub van Bocholtz, 1e verm. aardrk., 2e verm. scheik.
- Slassen Frans van Amby, 2e verm. wisk., 2e verm. nat. hist.
- Salden Jan van Kerensheide, 2e verm. eng., 2e verm. aardrk.
- Steinbusch Harrie van Ubachsberg, 1e verm. wisk.

IV GYMNASIUM 1ste afd.

- Peters Jan van Horn, Alg. pr., pr. godsd., pr. ned., 1e pr. mod. talen, pr. natuurw., 1e verm. lat., 1e verm. meetk., 2e verm. gr., 2e verm. alg., 2e verm. gesch., 2e verm. aardrk.
- Damen Lambert van Tegelen, Alg. pr., pr. alg. vorm. v., 2e pr. mod. talen, 1e verm. alg., 1e verm. nat.k., 2e verm. lat., 2e verm. Scheik.
- Hermkens Piet van Grubbenvorst, pr. gr., 1e verm. scheik.
- Jacobs Jan van Herten, pr. lat.
- Luijpers Pierre van Well, pr. wisk.
- Kleuskens Wim van Venray, 1e verm. gr., 1e verm. duits.
- Creemers Bert van Roermond, 1e verm. ned., 2e verm. godsd.
- Jacobs Ronald van Heerlen, 1e verm. gesch., 2e verm. eng.
- Heijnen Pierre van Spaubeek, 1e verm. aardrk., 2e verm. fr.
- Gerards Jeu van Wellerlooi, 2e verm. meetk., 2e verm. nat.k.
- Horsmans Jo van Ulestraten, 1e verm. godsd.
- Simons Antoine van Maasniel, 1e verm. eng.
- Huijts Willie van Voerendaal, 2e verm. ned.
- Ploum Jo van Brunssum, 2e verm. fr.
- Jaspers, Matthieu van Siebengewald, 2e verm. duits.

IV GYMNASIUM 2de afd.

- Hilak Michel van Schaesberg, Alg. pr., pr. gr., pr. lat., pr. mod. talen, pr. wisk., pr. natuurw., pr. alg. vorm. v.
- Veugelers Herman van Obbicht, pr. godsd., pr. ned., 2e verm. lat., 2e verm. gesch.
- Willemsen Theo van Sevenum, 2e pr. mod. talen, 1e verm. godsd., 1e verm. gr., 1e verm. lat., 1e verm. wisk., 1e verm. gesch., 1e verm. aardrk., 2e verm. nat.k.
- Rouwef Jean van Bunde, 1e verm. fr., 2e verm. gr., 2e verm. godsd., 2e verm. wisk.

Jakobs Toon van Horst, 1e verm. nat.k., 2e verm. ned., 2e verm. wisk., 2e verm. scheik.
 Van Wersch Sjef van Eijs-Wittem, 1e verm. ned., 2e verm. fr., 2e verm. aardrk.
 Grond Guido van Bleijerheide, 1e verm. duits.
 Backbier Huub van Geleen, 1e verm. eng.
 Thielen Henk van Horst, 1e verm. scheik.
 Elissen Toine van Eckelrade, 2e verm. duits.
 Willems Cor van Ottersum, 2e verm. eng.

III GYMNASIUM 1ste afd.

Nagels Marius van Blerick, Alg. pr., pr. gr., pr. lat., pr. mod. talen, pr. pos. v.
 Hensels Paul van Weert, pr. gr., 2e pr. mod. talen, 1e verm. fr.
 Cöp Willie van Ottersum, pr. alg. vorm. v., 1e verm. pos. v., 2e verm. gr., 2e verm. duits,
 2e verm. nat.k.
 van Horen Herman van Beringen, pr. tek., 1e verm. lat., 1e verm. ned.
 Zitzen Huub van Rimborg, pr. ned.
 Boots Jan van Maasbree, pr. ned., 1e verm. gesch., 1e verm. nat.k.
 Theunissen Matthieu van Haelen, 1e verm. gr., 1e verm. fr., 1e verm. aardr., 2e verm. ned.,
 2e verm. eng., 2e verm. t.
 Lucassen Frank van Horst, 1e verm. wisk., 1e verm. tek.
 Frissen Giel van Houthem, 1e verm. eng., 1e verm. duits.
 Kleijnen Huub van Noorbeek, 2e verm. wisk., 2e verm. eng.
 Claessens Leo van Mechelen, 1e verm. duits,
 Backbier Leo van Geleen, 1e verm. gesch.
 Wijnhoven Tonnie van Velden, 1e verm. aardrk.
 Sleutels Jo van Roggel, 2e verm. lat.
 Vogten No van Gulpen, 2e verm. ned.

III GYMNASIUM 2de afd.

Roggen Jos van Blerick, Alg. pr., pr. gr., pr. lat., pr. ned., pr. mod. talen, pr. pos. v., pr.
 alg. vorm. v., 2e verm. tek.
 Custers Harrie van Oostrum, 2e pr. mod. talen, 1e verm. gr., 1e verm. lat., 2e verm. gesch.
 De Groot Pie van Maastricht, 2e pr. alg. vorm. v., 1e verm. eng., 1e verm. gesch., 1e verm.
 aardrk., 2e verm. lat.
 Jenniskens Jan van Meterik, pr. tek., 1e verm. nat.k., 2e verm. wisk.
 Smeets Leo van Horn, 1e verm. duits, 1e verm. wisk., 2e verm. gr., 2e verm. lat., 2e verm. eng.
 Frijns Henk van Schimmert, 1e verm. fr., 2e verm. aardrk., 2e verm. nat.k.
 Lenders Tom van Meijel, 1e verm. tek., 2e verm. ned.
 Beckers Wim van Echt, 2e verm. fr., 2e verm. eng.
 Biemans Harrie van Heijthuisen, 1e verm. ned.
 Frenken Toon van Bergen, 2e verm. duits.

II GYMNASIUM 1ste afd.

- Hanssen Leo van Maasbracht, Alg. pr., pr. godsd., pr. lat., pr. mod. talen, pr. alg. vorm. v., 1e verm. gr., 1e verm. lat., 1e verm. wisk.
- Peeters Silverster van Kessel, Alg. pr., pr. wisk., 1e verm. aardrk., 2e verm. godsd. 2e verm. lat., 2e verm. eng.
- Kohl Leo van Simpelveld, pr. lat., 2e pr. mod. talen, 1e verm. fr., 2e verm. gr., 2e verm. wisk.
- Niesten Hubert van Vaals, pr. gr., 1e verm. godsd., 1e verm. lat., 2e verm. ned., 2e verm. fr.
- Huijnen Sef van Heerlerbaan, pr. wisk., 1e verm. nat. hist., 2e verm. gr., 2e verm. eng., 2e verm. fr., 2e verm. aardrk.
- Eijssen Denis van Schimmert, pr. gr., 2e verm. lat.
- Houben Jean van Kerensheide, pr. tek.
- Heyenrath Jackie van Simpelveld, 1e verm. ned., 1e verm. gesch., 2e verm. nat. hist., 2e verm. tek.
- Coenjaerts Henny van Amstenrade, 1e verm. eng., 2e verm. gesch.
- Janssen Jo van Helden, 2e verm. godsd., 2e verm. aardrk.
- Çrompvoets Jan van Haelen, 1e verm. tek.
- Quaedackers Johnny van Hoensbroek, 2e verm. godsd.

II GYMNASIUM 2de afd.

- Maes Jan van Weert, Alg. pr., pr. alg. vorm. v., pr. tek., 1e verm. eng., 2e verm. ned.
- Engels Lau van Velden, pr. lat., pr. mod. talen, pr. wisk., 1e verm. godsd., 1e verm. gr.
- Aggenbach René van Brunssum, pr. godsd., pr. lat., 1e verm. ned., 1e verm. aardrk., 1e verm. nat. hist., 2e verm. gr., 2e verm. alg.
- Peeters Theo van Neer, pr. gr., 1e verm. lat., 1e verm. fr., 1e verm. eng., 1e verm. meetk., 2e verm. gesch.
- Beusmans George van Noorbeek, 1e verm. gesch., 1e verm. alg., 2e verm. aardrk.
- Ament Bertie van Leveroy, 1e verm. lat., 2e verm. fr., 2e verm. tek.
- Sleijpen Jean van Broekhem, 1e verm. lat.
- Ament Wim van Leveroy, 1e verm. nat. hist.
- Kerkhoffs Hein van Beek-Genhout, 2e verm. godsd.
- Slangen Frans van Roermond, 1e verm. tek.
- Brunenberg Jos van Schaesberg, 2e verm. meetk.
- Vaessen Huub van Simpelveld, 2e verm. nat. hist.

II GYMNASIUM 3de afd.

- Soons Sef van Schimmert, Alg. pr., pr. gr., pr. mod. talen, pr. alg. vorm. v., 1e verm. lat., 1e verm. alg., 1e verm. meetk.
- Van der Stegen Gerrit van Meerssen, pr. wisk., 1e verm. nat. hist., 2e verm. lat.
- Timmersmans Alfons van Horn, pr. lat., 2e pr. alg. vorm. v., 1e verm. aardrk.
- Riga Frans van Sweijkhuizen, pr. godsd., 2e verm. aardrk.
- Van der Schaft Johnnie van Brunssum, pr. tek., 1e verm. ned., 2e verm. nat. hist.
- Gielen Wim van Nederweert, 1e verm. godsd., 1e verm. eng., 2e verm. alg., 2e verm. meetk.

Jaegers Donne van Simpelveld, 1e verm. ned., 1e verm. gesch., 2e verm. godsd.
Van der Wallen Jan van Lauradorp, 1e verm. gr., 2e verm. eng.
Van Tulden Tinus van Nederweert, 1e verm. fr., 2e verm. lat.
Willems Huub van Sittard, 2e verm. gr., 2e verm. fr.
Vleugels Jan van Voerendaal, 2e verm. ned., 2e verm. gesch.
Snijders Pierre van Wijnandsrade, 1e verm. tek.
Seegers Jan van Grubbenvorst, 2e verm. tek.
Schoffelen Piet van Klimmen, 2e verm. aardrk.

I GYMNASIUM 1ste afd.

Coenen Jan van Montfort, Alg. pr., pr. wisk., 2e verm. ned., 1e verm. aardrk.
Creusen René van Vaals, pr. moderne t., pr. alg. vorm. v., 2e verm. wisk.
Hanraets Arno van Tegelen, pr. lat., 1e verm. fr., 2e verm. tek.
Houben Theo van Sevenum, pr. tek.
Dullens Louis van Broeksittard, 1e verm. ned., 2e verm. fr., 2e verm. gesch.
van de Boom Johan van Brunssum, 1e verm. wisk., 2e verm. ned., 2e verm. aardrk.
Feijen Tjeu van Brunssum, 2e verm. gesch., 1e verm. aardrk.
Ebus San van Venlo, 1e verm. gesch.
Benders Raymond van Treebeek, 1e verm. tek.
Decker Ferd van Beek, 2e verm. gesch.
Hendriks Matthieu van Nuth, 2e verm. aardrk.

I GYMNASIUM 2de afd.

Soons Dries van Schimmert, Alg. pr., pr. lat., pr. moderne t., pr. alg. vorm. v., 2e verm. tek.
Zuketto Jo van Heerlen, pr. wisk., 2e verm. lat.
Lemmens Loekie van Kerkrade, pr. tek., 1e verm. gesch., 2e verm. aardrk.
Steijns Huub van Kunrade, 1e verm. aardrk., 2e verm. fr.
Hoogma Jules van Echt, 1e verm. lat.
Vaessen André van Simpelveld, 1e verm. ned.
Maas Pierre van Eysden, 1e verm. fr.
Smits Gerrie van Ottersum, 1e verm. wisk.
Schoenmakers Jan van Nuth, 1e verm. tek.
Stammen Jan van Helden, 2e verm. ned.
Moonen Huub van Margraten, 2e verm. gesch.
Schreurs Louis van Grathem, 2e verm. gesch.

I GYMNASIUM 3de afd.

Gubbels Matthieu van Noorbeek, Alg. pr., pr. lat., pr. mod. talen, pr. alg. vorm. v., 2e verm. wisk.
van den Esker Max van Geleen, pr. wisk.

Rademakers Arno van Heerlerheide, pr. tek.
 Niessen Jan van Belfeld, 1e verm. aardrk., 2e verm. ned., 2e verm. gesch.
 Strous Gerrie van Haelen, 2e verm. fr., 2e verm. aardrk.
 Janssen Guus van Heerlen, 1e verm. fr.
 Lacroix Willie van Noorbeek, 1e verm. ned.
 Jacobs Jos van Horst, 1e verm. wisk.
 Velemans Jan van Ottersum, 1e verm. gesch.
 Lagas Ad van Maastricht, 1e verm. tek.
 Stevens Leo van Belfeld, 2e verm. tek.

VOORBEREIDENDE KLAS 1ste afd.

Dautzenberg Jo van Schaesberg, Alg. pr., pr. bijb. gesch., pr. talen, pr. rek., pr. alg. vorm. v.,
 1e verm. ned.
 Frank Johnnie van Schaesberg, pr. ned., pr. talen, pr. tek., 1e verm. alg. vorm. v., 1 verm.
 bijb. gesch.
 Van de Bongard Jo van Kerkrade, 1e verm. rek., 2e verm. alg. vorm. v.
 Benders Frans van Heerlen, 1e verm. tek., 2e verm. rek.
 Horsmans Paul van Ulestraten, 2e verm. rek.
 Dircks Hans van Montfort, 2e verm. ned.
 Hoppers Wim van Brunssum, 2e verm. talen,
 Boumans Huub van Ubachsberg, 2e verm. tek.
 Geurts Wim van Bingelrade, 2e verm. bijb. gesch.

VOORBEREIDENDE KLAS 2de afd.

Van Rens Herman van Hegelsom, Alg. pr., pr. bijb. gesch., pr. ned., pr. rek., pr. talen, pr.
 alg. vorm. v.
 Lahaye Bert van Valkenburg, pr. tek., 2e verm. ned.
 Vestjens Harrie van Egchel-Helden, 1e verm. ned., 1e verm. rek., 1e verm. alg. vorm. v.,
 1e verm. bijb. gesch.
 Reul Theo van Spekholzerheide, 1e verm. talen.
 Zitzen Harrie van Rimborg, 1e verm. tek.
 Tielen Jan van Sevenum, 2e verm. rek.
 Schobben Ferd van Brunssum, 2e verm. alg. vorm. v., 2e verm. bijb. gesch.
 Prompers Wiel van St. Geertruid, 2e verm. tek.

PERSONALIA

1958

De Heilige Priesterwijding ontvingen:

Henk van Aalst	Schinveld.
Arn. Baur	Nieuwenhagen.
Ton Kasdorp	Maastricht-Limmel.
Giel Kiggen	Tungelroy.
Hub. Korsten	Grubbenvorst.
Jos. Kretzer	Echt.
Hub. Laumen	Kessel.
Jan Leenders	Blerick.
Wim Rongen	Heerlen.
Nic. van Stiphout	Weert.
Fons Tijssen	Roermond.
Herm. Op 't Veld	Oostrum.
Albert Verreck	Rimburg.
Frans Vroemen	Geleen.
Allen van het bisdom Roermond.	

Herman van de Berg, Maastricht, in het bisdom Aken.

Wim Jacobs, Breda, in het bisdom Breda.

Hub. Brentjens, Haelen, bij de fathers van Mill Hill.

Leo Kellenaars, Tegelen, bij de fathers van Mill Hill.

Benoemd of gedekoreerd werden:

Mgr. Dr. J. M. J. A. Hanssen, tot bisschop van Roermond.

Mgr. Dr. J. H. G. Lemmens, tot titulair-aartsbisschop van Samosate.

Mgr. Dr. F. J. Feron tot Vicaris-Capitularis van het bisdom Roermond.

P. J. A. Moors, directeur van het Bisschoppelijk College te Weert, tot President van het Klein-Seminarie Rolduc.

Drs. P. J. van Odijk, secretaris van het bisdom Roermond, tot Vicaris-Generaal.

Drs. J. Moonen, adjunct-secretaris van het bisdom Roermond, tot Secretaris.

C. H. Coenen, leraar Rolduc, tot Directeur van het Bisschoppelijk College te Weert.

Dr. H. L. M. van Can, Rector aan het R.K. Lyceum voor meisjes te Maastricht, tot Rector aan de R.K. Leergangen te Tilburg.

Dr. A. A. Weynen, (Rolduc 1921-1927) Rector aan de R.K. Leergangen te Tilburg, tot Gewoon Hoogleraar aan de R.K. Universiteit te Nijmegen in de Nederlandse en Indo-Germaanse Taalkunde.

J. A. Janssen, tot Directeur van de Bisschoppelijke Kweekschool te Roermond.

J. Th. M. Joosten, tot Nationaal Aalmoezenier van de Katholieke Nederlandse Jonge Boeren- en Tuindersbond.

Mr. Dr. C. Ch. A. van Haren (Rolduc 1915-1921), tot Directeur van het Katholiek Nederlands Persbureau.

Mr. Fr. Verheyen (Rolduc 1936-1941), tot Burgemeester van Zeeland (N. Br.).

Mgr. P. J. M. Jenniskens, deken van Maastricht, tot Huisprelaat van Z.H. de Paus.

C. J. E. N. van Dijk, deken van Nijmegen (Rolduc 1916-1919), tot Geheim Kamerheer van Z.H. de Paus.

Dr. Ir. E. J. à Campo, te 's-Gravenhage, oud-president-directeur van de stichting voor de ontwikkeling van de machinale landbouw in Suriname (Rolduc 1904-1916), Ridder in de orde van de Nederlandse Leeuw.

Mr. J. Cals, te 's-Gravenhage, Minister van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen, (Rolduc 1933-1935), Commandeur in de Ordre des Palmes Académiques van Frankrijk.

Dr. G. H. Willems, leraar aan het Bisschoppelijk College te Sittard, oud-leraar van Rolduc (1926-1946), Commandeur in de Ordre des Palmes Académiques van Frankrijk.

A. H. J. Coppes, arts te Enschede, (Rolduc 1906-1909), Ridder in de Orde van de H. Gregorius de Grote van de H. Stoel.

Luitenant-Kolonel Vlieger Mr. R. J. E. M. van Zinnicq Bergmann, Hofmaarschalk en Adjudant van H.M. de Koningin (Rolduc 1934-1937), Grootofficier in The Royal Victorian Order.

Prof. Dr. L. C. Michels, Hoogleraar aan de R.K. Universiteit te Nijmegen, oud-leraar te Rolduc (1913-1916), Ridder in de Orde van de Nederlandse Leeuw.

E. V. H. Steegmans, pastoor-deken te Meerssen (Rolduc 1911-1913), Officier in de Orde van Oranje-Nassau.

Th. Op het Veld, luitenant-kolonel aalmoezenier (Rolduc 1928-1930), Officier in de Orde van Oranje-Nassau.

Ir. Th. J. Everts, secretaris van de Aartsdiocesane R.K. Boeren- en Tuindersbond, Arnhem, Officier in de Orde van Oranje-Nassau.

A. G. Boost, directeur wegen en verkeer bij de A.N.W.B. (Rolduc 1927-1930), Officier in de Orde van Oranje-Nassau.

Dr. L. H. J. Crijns, benoemd tot hoofd van de afdeling arbeidsvraagstukken bij de Europese Economische Gemeenschap (Euromarkt) te Brussel.

Mr. H. J. Boyens, Burgemeester te Eygelshoven (Rolduc 1920-1923), Ridder in de Orde van Oranje-Nassau.

M. Hermens, oud-burgemeester van Amby (Rolduc 1889-1891), Pro Ecclesia et Pontifice.

Een examen werd afgelegd door:

J. Engels te Kerkrade, leraar te Rolduc, doctoraal examen Klassieken (cum laude) te Nijmegen.

R. L. O. M. Verhaak, te Zevenbergen, promotie tot doctor in de geneeskunde te Utrecht.

K. Kremer, te Vaals, doctoraal examen Veeartsenijkunde te Utrecht.

P. Bergstein, te Geleen, artsexamen te Utrecht.

W. Eijnsink, eerste gedeelte van het artsexamen te Groningen.

Koen Linssen, Kandidaatsexamen Geschiedenis te Nijmegen.

Leo Brands, Kandidaatsexamen Rechten te Nijmegen.

Marc. van der Heijden, Oirschot, Doctoraalexamen Nederlandse taal en letteren (cum laude).

G. H. J. Brunenberg, Kapelaan te Grubbenvorst, licentiaat Theologie.

L. M. C. Sniijders, Heerlen, Kandidaatsexamen Filosofie cum laude.

Overleden:

Mgr. Dr. J. M. J. A. Hanssen, bisschop van Roermond (Rolduc 1924-1926).

Mgr. Mag. Dr. Frans Joseph Feron, vicarius-capitularis van het bisdom Roermond, president van het Groot-Seminarie (op Rolduc 1915-1917).

P. J. Thielen, Emeritus-pastoor-deken van Venray, leraar te Rolduc van 1895 tot 1921.

H. J. J. Haenraets, pastoor-deken te Sittard, te Rolduc 1908-1910.

G. A. Stassen, pastoor te Geulle (1895-1903).

C. H. J. Steinhart (1909-1914), pastoor te Wessem.

J. Moorman, pastoor St. Hubertus te Maastricht (Rolduc 1915-1917).

Jos. van Eijseren, pastoor te Grevenbicht (Rolduc 1926-1928).

Dr. A. H. J. Coppes, arts te Enschede, student te Rolduc van 1906-1909.

Dr. J. L. A. Peutz, internist te 's-Gravenhage, student 1901-1905.

M. L. E. Hupperetz, oud-apotheker te Gulpen, student te Rolduc 1883-1888.

Fr. Kersten leraar R.K. Kweekschool te Echt en Roermond, student te Rolduc van 1883-1888.

Jan Adams te Posterholt.

INHOUD

In memoriam Mgr Dr J. M. J. A. Hanssen (Ch. Janssen)	3
P. J. A. Moors	4
Mgr Drs H. J. van der Mühlen	5
Rolduc (L. Herberghs)	6
Kroniek 1957-1958 (L. Wijnen)	7
Rolduc zoals het reilt en zeilt	29
Het godsdienstig leven op Rolduc (A. Timmermans)	29
Toneel (J. Lenders)	31
Sport	35
Een bezoek aan de aula 1935 (G. Heystee)	38
Een transactie tussen het St. Servaaskapittel in Maastricht en de abdij Rolduc (Drs J. B. M. Tagage)	40
Gedichten van Kees Simhoffer	44
Karel Alberdingk Thijm in de Kleine Republiek (L. W. Wijnen)	46
De kloosterhervorming van 1860 en het jubileum van 1870 te Rolduc (Prof. Dr C. de Clercq)	69
Brief van Antoine Arnauld aan Louis Paul de Vaucel	87
Gedicht van S. P. Ernst bij gelegenheid van het jubileum van 1870	89
Schooljaar 1957-1958, Lerarencorps	96
Leerlingen	97
Prijsuitdeling	105
Personalía	113